ANUL IX.-SERIA II-a. - No. 504

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 3 August 1930

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAȚIUNII" SIBIU

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897
CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

MINA BYCK-WEPPER — Casă din Brașov

Duminicile negre

de CEZAR PETRESCU

— Prietini —

Birja era hodorogită. Calul schilod. Birjarul bărbos Totul alcătuia un grup străvechiu și barbar, uzat, de hâdă și tristă mizerie.

Dar era singurul vehicul așteptând în dosul gării atât de pustie și incremenită în torpoarea după-amiezii de August, încât părea că acolo nu mai sosește niciodată nimeni și că de acolo nimeni nu pleacă, vreodată.

Nu aveam de ales. Am lepădat geamandanul. Birjarul a dat biciu. Gloaba s'a opintit. Birja a purces într'un neașteptat și sonor scrâșnet de fiare, de arcuri și roți, gata să se desfacă la cel dintâi hop, într'o movilă de hârburi mâncate de verde putreziciune și de rugină roșcată.

M'am uitat încă odată pe plic și am strigat adresa.

— Atunci trecem întâi pe ulița mare! m'a lămurit omul, răsucind spre mine jumătate de barbă.

— Bine! Treci și pe Ulița Mare! am încuviințat nepăsător și am început să privesc.

Casele erau scunde, calice, leproase. Dugheni cu obloanele trase. Uși zăvorite. Belciuge și lacăte ferecate. Aci este un repaos duminical foarte sever.

Trecători singuratici își bălăbănesc pașii fără de nici o țintă. Ințelegi că nu au ce face cu timpul. Se opresc și se uită la streinul din birjă, ca la un animal fabulos, coborît din lună. Pe urmă se târâie înainte, îndărăt, oriunde.

Este și un afiș de film din vremi imemoriale. Il citește silabisit un rândaș invoit. Poate ar fi vrut mai degrabă un circ. Dar ce circ, cu clovni oricât de bătrâni și cu oricât de reumatică trapesistă, mai poposește într'un asemenea târg? Un câine flocos e culcat deacurmezișul străzii. Abia se urnește și se întinde alături, cu răsuflet greoiu de convalescent. Din înalt, razele soarelui cad vertical. E o zăpușală în care toți morții se descompun.

— De ce a ales tocmai ziua aceasta și orașul acesta? întreb și privesc la plicul din mână, din care știu bine că nici un răspuns de acum nu mai poate veni. Nici unul. Tot ce a avut de spus, stă aci, în câteva rânduri:

„Poate nici nu-mi recunoști scrisul. Deși n'am fost doar numai doi întâmplători camarazi de școală. Prietenia noastră a durat zece ani după aceia. De atunci, fără pricină, ne-am întâlnit deodată, tot mai rar și puțin. De ce mă adresez în ceasul acesta tocmai ție? Trebue să știi că sunt foarte singur și că nu mai am de multă vreme pe nimeni. Aceasta am descoperit-o abia eri, când m'am gândit cui să adresez scrisoarea de față. Când ai s'o primești, voi fi un fapt divers. Poate ai timp. E vacanță. Lasă toate și vino în orașul acesta unde sunt cu desăvârșire strein, să împlinești cele din urmă forme pentru un mort tutulor necunoscut. Iți amintești nopțile noastre de adolescență? Spuneam că viața e un dar divin: un coș de fructe savuroase, din care să muști cu toți dinții. Ce dar perfid! De sub fiecare fruct cu miezul mustos, a scos limbă ascuțită și dinți înveninați, un pui de viperă încolăcit. Pentru toate cheltuelile de înmormântare se află în buzunarul meu bani numărați. Te rog să mă ierți."

Te rog să mă ierți !...

De ce m'a ales tocmai pe mine și orașul acesta în care n'am fost niciodată și ziua aceasta de arșiță, când toate cadavrele se descompun?

Am răspuns la chemare și totuși, ciudat, în loc de mâhnire și milă pentru un mort, simt desmorțindu-se aci, ca un pui de viperă cu dinți veninoși, o veche și mizerabilă îndârjire.

De ce tocmai pe mine și de ce, în orașul acesta, strein?

Ulița pe care ei o numesc mare, s'a sfârșit. Birja a apucat pe o stradă cu tei și salcâmi. Casele sunt și aci tot atât de pustii. Cu stoluri trase. In după amiaza cu soarele, învălvătat pe acoperișuri, desigur toți dorm în camere răcoroase, la umbră, în cămăși subțiri. Toți oamenii necunoscuți, din orașul acesta necunoscut. Oare își amintesc toți că vor fi cadavre care se descompun ?

La o fereastră, o copilă cu pieptul mic și crud în bluza străvezie ,alungă muștele cu un fular roșu. S'a plecat pe pervaz și a surâs trecătorului necunoscut. A dat drumul stolului răsucit în resort. Acum înlăuntru, e semi-întuneric, tăcere, nu bâzâie nici o muscă. E miros copt și bun, de fructe. Copila s'a întins pe divan, cu mâna rotunjită sub cap; vrea să adoarmă ca într'un oraș plictícos și pustiu ca acesta, unde ceasurile trec mai încet ca oriunde. Ea știe oare că nu-i decât un cadavru care se descompune?

— Este un mort ! spune birjarul cu barba pe jumătate întoarsă spre mine.

— Ce zici? A, da! Este un mort. Pe mine mă aștepta.

In ușă se află o cârpă neagră, urâtă și aspră. O cârpă cu negrul roșcat, care a slujit la toți morții din acest oraș.

Așa dar e adevărat. Mai așteptam o deslegare absurdă. Să-mi iasă în cale, să-mi scuture mâna voios și să-mi spună hohotind, cu râsul lui impertinent din totdeauna:

„A fost o glumă macabră. O prostie. Voiam să te văd. Știm că altfel n'ai să vii. Viața ne-a depărtat atât în ultimii zece ani! Ai început să chelești. De ce nu-ți iei toate măsurile? Imbătrânești prea repede. Nu știi să glumești. Ești prea posac. Eu am rămas tot așa, cu farsele mele stupide!"

In ușă se află o cârpă neagră, urâtă și aspră. O cârpă cu negrul roșcat, care-a slujit la toți morții din acest oraș. Iar pe fereastra deschisă, se vede înlăuntru flacăra lumânării de mort decolorată și fumegoasă. Nimic mai sinistru, ca o flacăre de lumânare în lumina plină de zi.

Acuma stăm singuri, față în față.

Am rămas numai noi.

Cum să te recunosc în obrazul acesta imobil, cu ochii topiți în orbite, cu buzele subțiri și uscate — în cadavrul acesta cu mâini nemișcate pe piept, tu care-ai fost numai neastâmpăr și agitare ?

Arde o cățuie cu rășini aromate.

— A început să miroase! a explicat baba cea cocârjată, cu plisc de pasăre, înainte de a pleca pe ușă. A început să miroase, de aceia am aprins...

Ai început să miroși.

Cum să te recunosc, în cadavrul acesta care se descompune? Odată, îți amintești? Dar ce mai întreb? Acolo unde ești, nu mai străbate nici o amintire, nu te ajunge nici un cuvânt. Să-mi amintesc așa dar pentru mine...

Odată, acum douăzeci de ani, treceam într'o zi ca aceasta cu mult soare și multă lumină, pe-o stradă unde se afla o casă și-un mort.

Eram de șaisprezece ani, poate de șaptesprezece — și în turburea noastră vârstă, cele dintâi mijiri neliniștitoare de iubire se amestecau cu neliniștitoarea obsesie a morții. E după cât se pare o boală ca oricare a adolescenței. Tu ai spus că moarte nu există. Că nu poți crede în ea. Ai râs, încordându-ți pieptul tău frumos și elastic, și m'ai asigurat că suntem nemuritori. Ca să-mi dovedești cât de puțin te impresionează un mort, ai intrat înlăuntru să-l privești, ca o provocare. Te-am așteptat afară. Așa am fost întotdeauna. Laș și molâu. Tu cutezai; eu așteptam. Intotdeauna așteptam să-ți admir cutezanța.

Când te-ai întors erai desgustat. Dădusei peste un mort bătrân, care mirosea. Mi-ai spus că mirosea numai fiindcă era atât de bătrân și fiindcă începuse să se descompună încă din viață. Te-ai indignat că natura e prea generoasă cu asemenea stârvuri. Se tolerează prea mult și inutil, să împiedice viața cea vie. Și mi-ai zugrăvit cu exaltare, obiceiul atât de înțelept al sălbatecilor din nu știu ce insulă hiperboreană, unde în fiecare an, într'o zi de sărbătoare, copiii își urcă părinții și bunicii într'un pom, ca să-i scuture ca tot atâtea fructe uscate. Cei slabi sunt puși la frigare și îndestulează festinul familial. Ceilalți așteaptă până la anul. Totul e simplu, logic și brav. Așa înțelegeai tu viața. Așa mergeai împotriva ei, s'o înfrunți, fără înconjur și șovăială. Cei slabi să cadă. Viața e numai pentru curaj, biruință și neîndurare.

Pe urmă, am vorbit despre copila aceia cu ochii atât de ciudat violeți, căreia i-ai dat cu o seară înainte un volum de versuri. Imi amintesc bine. Era un volum de Samain. Prin ce întâmplare volumul acela a ajuns la mine? L-am găsit eri, când am primit scrisoarea. Se mai află însemnările pe margini, făcute de mâna ta. Și n'am uitat nici ce mi-ai spus atunci. Nu-ți plăcea Samain. Nu te interesa. Era prea plângăreț și vid. Dar ai subliniat cu premeditare tot ce știai că poate să turbure inima unei copile cu cosițe pe spate. Râzând, mărturiseai că așa îți pregătești o cale mai repede și dreaptă, până la ea. Am vrut să te opresc. și n'am îndrăznit. Am vrut să-ți arăt că e o faptă urâtă și crudă, de vreme ce înspre dânsa nu te purtau decât îndemnuri vulgare: curiozitate, poftă deșartă, orgoliu. Timid, ți-am lăsat să înțelegi că simțeam altceva, altfel. Aproape te-am implorat din ochi, milog, să o vezi mai puțin; *„să mi-o leși"*. Căci așa a fost prietenia noastră întotdeauna. Imi rezerva resturile tale lepădate. Ai strâns din umeri. Ai lăsat cartea disprețuită de tine, să țese pânză de păiajen pentru tine. Ai așteptat cu răbdare savantă, până ce gâza fără putere sub ochiul tău magnetic, a încetat să se sbată. Pe urmă n'a mai fost nimic. Poate atunci am început să te urăsc. Cartea există. E un volum cu hârtia scrumită, cu litere șterse, cu flori desfoiate și fără culoare, presate între file. Dar copila cu ochii atât de ciudat violeți, unde mai este oare? Și dacă mai este, cum îi sunt oare ochii cei violeți?

Acum ai început să miroși.

Pe mâinile tale imobile, de ceară, se află un braț de flori. Sunt flori simple, cu numiri rustice. Baba cea cocârjată mi-a explicat. Le-a adus și ți le-a pus pe piept, o vecină care nu te văzuse niciodată. A auzit că este alături un necunoscut care și-a luat viața. A adus flori, fiindcă erai strein, singur și mort.

Recunoaște că m'ai mințit. Spuneai că ești singur, într'un oraș unde-ai călcat întâia oară. Și mort chiar, ai

(Continuare în pag. II-a)

Cărțile de școală

Pentru a pricepe antipatia de școală a copiilor, este inutil să ascultăm argumentele complicate ale domnilor pedagogi. O uitătură în ghiozdanul cu cărți ne-a edificat. El nu seamănă câtuș de puțin cu tolba de botanist a fetiței și paginile cărții de cetire nu-i aduc aminte fluturii din mușețel. Cartea e cel dintâi lucru cu adevărat urît, pe care îl propunem ochilor nedumeriți și degetelor mititele.

Toate industriile, de până la primul abecedar, se silesc să semene cu natura și pun pe fiecare obiect câte ceva din ceiace este convenit să reprezinte, cărturărește vorbind, lumina. Firul de lână, fota, cămașa, bondița și însăș stamba poartă mult mai mult din semnele simbolicului atribut. Dela cea dintâi jucărie și bomboană, și dela scutec, copilul se învață cu o iconografie, pe care gravul „învățământ școlar" ține cu îndârjire, zi cu zi, de 50 de ani, să o anuleze.

Sunt cărți care te urmăresc toată viața. Este de ajuns să-ți aduci aminte de un așa numit manual, indiferent care, când ai nevoie de o stare sufletească hidoasă — și dacă n'ar exista cărțile de povești și de literatură, ca să te răzbune aproximativ, ai rămâne în viața viitoare cu impresia că scopul sforțărilor culturale vine dintr'o concepție diavolească și din preocuparea constantă și asasină de-a întuneca bucuria, cu începere dela vârsta cea mai furnicată de imagini și de culori.

Ministerul Instrucțiunii a luat inițiativa unui concurs de abecedare. Pomenim în treacăt că ne-a atras această chestiune, încă de acum 20 de ani, când am discutat-o într'un articol lipsit de orice ecou, ca majoritatea articolelor de presă, destinate altor probleme decât ale politicii dintre partide. Dar la publicarea concursului, am căutat înțelesul acestei inițiative în sensibilitatea didactică a câtorva autori care vor participa la concurs.

Am constatat că premiul de 100.000 de lei îi fixează în primul rând de obiect. In al doilea rând, tot premiul și acelaș premiu și într'al treilea rând. S'a observat totuși că este prea mic în proporție cu dreptul de proprietate absolută, ce și-l acordă Statul asupra fericitului abecedar premiat. Cota de 5 la sută este derizorie; ar fi trebuit să fie de cel puțin 25 la sută.

Atât am putut remarca la o serie de pedagogi de școală primară, pietrificați în unica idee a beneficiilor, de obicei enorme în toată literatură silnică școlară. Vederi noui, inspirații, idei, până acum nu am dovedit. Ceva mai mult, evenimentul abecedarului românesc tip, nu este nicăieri discutat în presă. Ziarele populare, câmpul de controversă și de publicitate edificatoare pentru o problemă atât de vitală, nu e vizitat de condeiul niciunui profesor. Revistele învățământului nu o scot în vileag și priveliște. Abecedarul nu interesează!

Oricât ar părea de secretă rețeta după care se va ivi noul abecedar, semnat de un membru al învățământului, ea nu e atât de impenetrabilă și de individuală încât să nu facă parte din preocupările curente ale tuturor pedagogilor cu simpatii pentru profesia lor; ar fi trebuit să zicem *cu dragoste*, dacă momentul ar mai avea profesionalmente conținutul obligatoriu. O discuție de îndrumări ar fi la locul ei.

Dar poate că nu e legiuit ca numai pedagogii să cugete la abecedarul Ministerului. Toți profesioniștii intelectuali ar trebui să participe la determinarea lui și părinții sunt chemați să-și dea un aviz autorizat. Și cu deosebire mamele, care mai mult decât profesorii și învățătorii sunt autorizate să semneze copiilor întâiul certificat de cărturari.

T. ARGHEZI

Paul Valery

Pașii

Pașii tăi, copiii singurătății mele
evlavios și pașnic rânduiți,
spre patu'n care am veghiat la stele
pornesc tăcut și jinduiți.

Ființă pură, umbră sfântă!
O, cât de blânzi sunt pașii tăi.
Știu, darurile toate-atâtor căi
pe urma-acestor pași îmi vin, și cântă.

Dar dacă vrei cu buzele curate
sărutul cald, plin de'nfruptări
să-l dai acelui care mă străbate
în gând și'n suflet cu cântări

Nu te grăbi să-mi smulgi uitării
de-a fi și de-a nu fi, văpăi:
Mi-a fost viața, vraja așteptării,
și inima, doar pașii tăi.

MIHAIL STERIADE

isbutit îndată să nu mai fii atât de strein şi de singur, până şi într'un oraş necunoscut ca acesta.

Era alături. Vă despărţea o grădină mică de trandafiri. Cum de nu te-ai gândit? De ce n'ai presimţit şi n'ai căutat-o? Ar fi fost înainte de ceasul acela înfricoşat, când ţi-ai trecut hotărîrea în faptă; ar fi fost o ultimă faptă de om tare şi lucid, în care te-aş fi recunoscut. Mâine, înainte de plecare, am să mă duc să-i mulţumesc pentru tine. Poate e singură. Poate e frumoasă. Poate e tânără şi sentimentală. Am să-i vorbesc despre tine şi pe nesimţite, am să-i vorbesc despre mine, dacă e singură, tânără şi frumoasă. Aşa cum m'ai învăţat tu, de câte ori mă mustrai că sunt prea timid şi molâu. Nu povesteai întotdeauna, că-ţi plac aventurile fără urmare, aşa, într'un oraş strein şi necunoscut, cu o femee pe care n'ai s'o mai vezi niciodată? E ceasul să încep a folosi învăţăturile tale. Fii sigur că n'am să te uit. Intre dânsa şi mine, are să fie prezentă imaginea ta. Prezenţa unei fantome, dă un scrâşnet mai desnădăjduit voluptăţii.

Tot tu o spuneai. E un prilej să verific.

Dar poate e o vecină urâtă, bătrână şi plângăreaţă.

Atunci nu se va întâmpla nimic. Mă voi grăbi să plec, în picioare, la uşă, cu pălăria în mână.

Uitam. Poate ar fi bine să încing pălăria cu pânză cernită, când te voi întovărăşi la cimitir, singur în urma dricului, în oraşul acesta unde n'ai cunoscut pe nimeni. Vor crede toţi că sunt cineva din familie. Un frate. Sau poate prietenul cel mai bun şi inseparabil. Am să fiu un personagiu interesant. Mă vor compătimi trecătorii. Voi primi condoleanţe dela necunoscuţi. Va fi întâia oară când eu am să vorbesc şi tu ai să taci; când eu am să răspund la strângerea mâinilor şi tu ai să aştepţi. Dar tot tu ai să mergi înainte şi eu am să te urmez.

Ai început să miroşi.

Ce voi răspunde celor care vor întreba de ce ai făcut aceasta?

A fost într'adevăr un ultim spasm de orgoliu, în chipul teatral şi enigmatic, cum ţi-ai împlinit hotărîrea. Aci te recunosc întru totul. Ai rămas acelaş. Vanitos, egoist şi dispreţuitor. Puteai să-mi explici. Un om nu se leapădă de viaţă, ca de-o haină prea veche, fiindcă s'a săturat de ea şi nu-i mai vine pe trup. Scrisoarea ta nu lămureşte nimic: „...Ce dar perfid! De sub fiecare fruct cu miezul mustos, a scos limbă ascuţită şi dinţi înveninaţi, un pui de viperă încolăcit”. Aceasta nu e o explicare. E literatură — iar tu dispreţuiai literatura.

Bănuesc că e altceva şi nu înţeleg ce. In întâlnirile noastre rare din ultima vreme ,oricât de grăbiţi ne aflam amândoi şi oricât de puţin ne-am vorbit, mi-a fost uşor să pricep că întreprinderile tale triumfau strălucit, că sănătatea-ţi era de fier, că nimic din ce-ai dorit vreodată nu întârzia să se 'nfăptuie. Erai scandalos de satisfăcut. Mă băteai pe umăr cu palma protectoare. Mă întrebai cu milă, de ce mă las scufundat fără împotrivire, în mediocritatea din ce în ce mai mâloasă. Nu observai cât mă ofensa palma aceia pe umăr; cuvântul tău de compătimire; sfatul pe care nu ţi-l cerusem; ajutorul de care n'aveam nevoie.

Şi n'ai înţeles cum te uram.

Mă îndemnai, mulţumit de tine, să iau învăţătură de la exemplul tău. Tu, care biruiai toate obstacolele. Tu, cel temut, admirat, invidiat. Tu, cel care ştiuseşi să rămâi mereu tânăr şi cu acelaş nesaţ neogoit după douăzeci de ani, întindeai spre toate îndestulările ei, mâinele tale avide şi tari.

Tu, mereu *tu*.... toate ale *tale*. Toate pentru *tine... Tu*..

Cum de ai ajuns totuşi, în oraşul acesta necunoscut şi calic, într'o casă streină, mort fără identitate, ca un vagabond?

La ce ţi-au folosit toate? Şi mai ales când ai descoperit că nu-ţi mai foloseau?

De ce trufia împinsă până la sfârşit, nu te-a lăsat să-mi spovedeşti taina aceasta, pe care o bănuesc teribilă şi de care sunt însetat?

Erai atât de tânăr, voinic, frumos şi radiai o atât de provocatoare încântare de a trăi, atunci când ne-am văzut ultima dată! Nimeni n'ar fi crezut că suntem de o vârstă şi că am pornit odinioară, în acelaş pas, la drum.

Ai început să miroşi.

Mă gândesc că de la această întâlnire din urmă, ţi-am rămas dator un răspuns.

Cum să-l auzi, acum? Aş da jumătate din viaţă, să ţi-l pot face auzit şi ştiut. Iar tu, mai bine decât oricine şi decât oricând, eşti în măsură să înţelegi ce dar nemăsurat de scump, e jumătate dintr'o viaţă de om. Un an numai; o zi; poate un singur ceas... Ce zici? Pentru un cadavru întins imobil, cu mâinile cruciş pe piept şi cu osul frunţii răcit; pentru un cadavru care a început să miroase, ce dar înfricoşat de minunat şi nespus ar fi un singur ceas de viaţă, întoarcerea la ce-ai fost: mâinile începând a mişca, sângele a curge fluid, ochii a mai vedea încă odată lumina bălaie ca mierea de dincoace de întunericul cel mare, gândul desmorţindu-se sub osul frunţii din nou încălzit. Ce zici? N'ar plăti aceasta mai mult decât tot ce-ai avut; ce alţii admirau, temeau, invidiau — dar astăzi nu mai înseamnă decât un trecut uscat şi mort, nimic, neantul?

Ţi-am spus că-ţi datoram un răspuns.

De aceasta poate am sosit atât de grăbit la chemarea ta. Aseară când ţi-am citit scrisoarea, astăzi în tren, în birja hodorogită, aci chiar, când am intrat nu eram lămurit. Ştiam că viu să-mi împlinesc o datorie. Dar nu o ştiam care şi cum.

Iţi datoram un răspuns.

Era, revăd precis, era pe peronul gării de Nord. Tu plecai spre oraşe depărtate şi luminoase. Eu spre târgul unde mucezesc într'un birou, cu miros de leşie, de încălţări grosolane şi de tutun prost. O clipă ţi-ai aruncat ochii peste hainele mele sărăcăcioase, iar privirea aceia m'a usturat ca o palmă. M'ai întrebat deodată:

— De ce-mi ocoleşti casa de zece ani? Exact de zece. Dela moartea Anei... E o coincidenţă ori mă ocoleşti înadins?

Dacă ai fi privit mai atent, era uşor să vezi cât de vinovat am roşit. Aşa dar bănuiai ceva? Ai înţeles ceva?

De aceasta m'am temut şi mă pregăteam să îngăimez o explicare, oricare.

Dar fusese o părere şi nimic altceva. Răspunsul meu îţi era cu totul indiferent. Nici nu l-ai aşteptat. Ai vorbit îndată despre întreprinderile tale, despre ţările luminoase unde plecai şi pe care eu n'am să le văd niciodată. Pe urmă ne-am despărţit. Tu ai urcat treptele vagonului tău cu jâlţuri capitonate şi cu patul desfăcut; eu m'am îndreptat spre vagonul meu sărac, murdar şi întunecos, unde am călătorit toată noaptea cu ochii deschişi în besnă.

Ţi-am rămas dator un răspuns. Pentru aceasta am venit — ca să ţi-l aduc, până ce nu este prea târziu.

Da. Ai presimţit. Exact de zece ani îţi ocoleam casa. Exact dela moartea Anei. Şi n'a fost o întâmplare. Cum de n'ai înţeles mai demult? Era atât de uşor pentru ochiul tău ager, să vadă şi pentru mintea ta ascuţită să priceapă!

Ţi-am ocolit casa, când a rămas deşartă, fiindcă nu mai aveam pentru cine veni.

Trebuie s'o ştii acum. Nu veneam pentru tine. *Ea* o ştia.

Mă mulţumiam cu atât.

Tu treceai între două călătorii, între două mese, între două contracte de semnat, între două biruinţi de-ale tale.

Eu rămâneam fidel, în jâlţul din umbră. Confident şi consolator. Acesta mi-a fost destinul în toată prietenia noastră; acesta nu s'a desminţit până la sfârşit.

Ea suferea pentru graba cu care soseai şi plecai. Pentru nepăsarea din fiecare despărţire, de-o lună, de-un ceas ori de-o zi. Te simţea înstrăinat. Prins de izbânzile tale. Până la jilţul ei dela fereastră, făcând faţă cu jâlţul meu din umbră, ajungea svon despre întâmplări furtunoase prin care ştiai întotdeauna să te strecori felin şi să apari a doua zi cu acelaş surâs triumfal.

Buzele tale albe şi subţiri, s'au scufundat acum ca într'o tidvă de mort bătrân.

Ai început să miroşi.

Ce-aş fi vrut să-i spun, n'am cutezat niciodată. Eram osândit să stau, să ascult şi vezi, laşitatea? — să te apăr. Cuvintele mele erau aşteptate s'adoarmă toate îndoelile şi să sfarme toate siguranţele. Ar fi fost o singură dată destul să înclin fruntea în pământ, să recunosc — şi după aceia să întind mâinile pentru a sprijini o biată făptură desnădăjduită, să plec buzele pentru a usca şuvoiul de lacrimi. Ar fi fost ceia ce de atâtea ori mă învăţai tu şi n'am ştiut să învăţ.

Dar laş, am minţit apărându-te, deşi te uram.

Treceai:

— A! Eşti aci? Rămâi cu Annie!

Te întorceai:

— Am întârziat. Dar ştiam că eşti tu, să ţii de urât lui Annie...

Niciodată nu te-ai întrebat de ce sunt întotdeauna prezent. Erai atât de deprins în prietenia noastră, cu rostul meu subaltern! Ce-ai făcut oare, să meriţi îndelaolaltă toate fericirile pe care viaţa, avar, nu le împarte decât cu dramul, un strop aci, unul dincolo? Şi eu, ce blestem am ispăşit, ca întotdeauna să exist numai în umbra ta, din rămăşiţele lepădate de tine? Tot ce-am iubit; pe tine te iubea. Tot ce-mi doream; ţie ţi se împlinea.

Eu rămâneam întotdeauna martorul, confidentul, auditoriul, spectatorul.

Te-ai mirat de ce ţi-am ocolit casa, când jâlţul din faţa ferestrei a fost pentru totdeauna deşert?

Pentru ce-aş mai fi venit? Pentru cine?

Tu ai uitat — şi din nou ai fost acelaş, tânăr şi tare, avid şi alergând după alte îndestulări care se cereau cucerite, aşa cum numai tu ştiai să le smulgi.

Eu am rămas cu amintirea jâlţului gol, dela fereastră, şi cu desnădejdea irevocabilă că n'am rostit niciodată mărturisirea expirată pe buze. In acest întuneric mă scufundam.

Ai prins de veste că te-am ocolit. N'ai ştiut însă cum te uram!

Tu, mereu *tu!*

Prin ce minune toate obstacolele se surpau numai înaintea ta? Pentru ce tinereţea eternă era numai pentru tine? Toate acestea ştiam că odată se plătesc. Dar nu cutezam să nădăjduiesc niciodată, că totul va fi atât de repede, neaşteptat şi total.

Ai început să miroşi.

Un singur lucru regret. Că nu voi şti niciodată, cum de-ai ajuns în oraşul acesta necunoscut şi calic, într'o casă străină, mort fără identitate, ca un vagabond.

Ar fi fost o ultimă satisfacţie ce mi se cuvenea: o meritam.

Iată, sosesc cioclii.

Au adus o cutie lungă şi grea, de stejar: un cosciug.

Acuşi au să te strămute acolo, ţapăn şi respingător — un cadavru care se descompune. Au să pună capacul deasupra şi au să bată ţintele. Au să te acopere înăbuşit în întuneric. Obrazul tău n'are să-l mai vadă nimeni, ochii tăi n'au să mai vadă lumina bălaie şi dulce ca mierea.

Te privesc şi încă mă tem.

N'ai să te ridici neaşteptat? N'ai să izbucneşti în hohot de râs?

Dar ce gând stupid! Nu eşti decât un cadavru care se descompune. Ai început să miroşi.

De aceia te privesc atent, însă fără nici o cutremurare. Cu o simplă şi rece curiozitate. Ce duci cu tine? Pentru ce ai făcut aceasta? Cum de s'au îndeplinit toate prin *tine,* numai prin *tine,* tot prin *tine;* aşa cum eu îţi doream cu toată drojdia puterilor mele, dar nu îndrăzneam să ridic un singur deget pentru a conjura duhurile negre să o facă în locul meu. S'au petrecut în afară de mine; peste mine. Dar cum le-aşi fi vrut. Răspunde odată! Erai într'adevăr atât de singur? Ai ajuns *insfârşit,* atât de singur?

Obrazul acesta nu mai înseamnă nimic, pentru nimeni? Nu va dura în nici o amintire?

Sunteţi gata? Lăsaţi să-l mai văd.

Bine. Acoperiţi-l acum!

A început să miroase.

CEZAR PETRESCU

Criticul fără citate

E în tradiţia criticei de-a se considera obiectivă. Totuşi criticul — prin definiţie — poartă ochelari. Şi-i notoriu faptul că fiecare lentilă are altă dioptrie.

Dar critica se consideră obiectivă, în virtutea unor maniere specifice de savantă etalare a unor specialităţi. Tratatele cu greutate ştiinţifică, puse în balanţa supremelor judecăţi, sânt ostentativ aglomerate cu citate persuazive, cu note complementare, trimiteri la manuale clasice, paragrafe, alineate şi aşa mai departe.

Dincolo de acest cadru, maniac de pedant, critica obiectivă nu e concepută.

Dar, noi visăm în critică: imprimarea distinctă a unei forţe gânditoare, a unui bun-gust spontan şi precis, şi-a unei desăvârşite exprimări pure. In critică, visăm mai ales să regăsim pe critic. Fidelitatea cu care cineva desbrăcându-se de sine, reeditează punct cu punct, un om şi-o operă, ne agasează sau ne lasă reci. Inţelegem diversificarea criticului în urmărirea procesului de inspiraţie al autorului studiat. Concepem transpunerea totală în fiecare particulă a stărilor de suflet, premergătoare actului de creaţie, — şi eventual confundarea. Cu alte cuvinte sântem de acord că înţelegerea deplină a unei opere şi personalităţi — cu toată gama variaţiilor ei — pecetlueşte valoarea criticei adevărate. Dar nu acceptăm presupusa existenţă a forţelor de pătrundere pur obiectivă, pe care nu le vedem şi nu le întrezărim nicăiri, şi ceeace nu există. Privirile noastre sânt circumscrise şi în definitiv sânt *ale noastre.* Deasupra creştetului, asemeni spadei lui Damocles, atârnă tăişul arbitrarului şi al relativităţii. Pretutindeni domneşte suveran punctul de vedere şi modul de exprimare.

Stefan Zweig — care ne-a prilejit aceste aproximaţii şi despre care este vorba aci — a tăiat cu dalta unei masive sensibilităţi personale, liniile precise a două statui pe piedestalul eternităţii: Balzac şi Dickens.

Cu Balzac, ni-a făcut cunoştinţă Gobsek şi Rodin. Pe Dickens ni l-a prezentat întâia oară mister Micawber, iar acum de curând d. Chesterton.

Privind copia realizării lui Rodin, simţiam undeva, aproape, bătăi de aripi uriaşe. Geniul a pătruns pe geniu. O năvală de forţe misterioase, stranii, dumnezeeşti. Ochii aceia adânciţi introspectiv — noapte de codru şi de basm — ne înfricoşau...

Cu aceleaşi omeneşti mijloace de impresionabilitate, Stefan Zweig a ţintuit negrul ochilor vii şi-a resimţit, probabil, forţa pe care a turnat-o caldă şi vie, în opera sa, Rodin.

Fatal, Stefan Zweig avea să scrie despre Balzac ceeace a scris sau *cum* a scris. Bănuim că studiul lui nu e rodul unei elaborări treptate. Bănuim că studiul lui nu e... studiat. Vienezul Zweig a cetit sârguitor, atent, interesat, dealungul unui şir de ani, frământata operă a lui Balzac. Şi 'n opera asta frământată, el a aflat expresia fidelă, şi poate mai mult decât atât, a observaţiilor şi visurilor sale proprii, s'a regăsit însfârşit pe el, cu dimensiuni de uriaş, aşa cum oamenii umili şi lesne vibranţi se regăsesc în opera oamenilor mari. Mai târziu, un lucru sau o întâmplare, străină sau apropiată, i-a răscolit amintirea ceasurilor petrecute în odaia joasă a lui Gobsek, i-a reînviat revolta exasperată împotriva moşneagului Goriot, care îndura mut atâtea suferinţi, i-a deşteptat din nou sila şi desgustul pentru patimile ucigătoare ale baronului Hulot. Subt puterea amintirii şi parcă din porunca unei datorii cucernice, Zweig a risipit pe hârtie *inspirat* liniile celei mai dumnezeeşti imagini: imaginea lui Balzac...

Mai departe — izbit direct şi viu de evenimentele catastrofale ale marelui măcel, pe care Stefan Zweig l-a trăit deabinelea — el avea căderea să repovestească, sugestiv, o stare de spirit asemănătoare, trăită de Balzac. Nebunia imperialismului, care fu acum vre-o cincisprezece ani caracteristică speţei germane, caracterizase Franţa Directoratului, prin persoana şi geniul lui Bonaparte. Paralel cu ambiţiile marelui Consul, creştea în pieptul lui Balzac dorinţa universalului imperiu spiritual.

Stefan Zweig a pătruns semnificaţia socială a acestei paralele, ca o resfrângere asupra psihologiei lui Balzac — şi l-a plasat pe autorul *Comediei Umane* în acest cadru luminos.

Balzac s'a hrănit din ambiţiile şi visurile sale proprii. Dincolo de ceeace îi oferia imaginaţia lui, el nu cunoştea nimic. Dar imaginaţia e vie şi bogată. Imaginaţia e creatoare. Anticipează, naşte sau renaşte. Geniul trăeşte prin imaginaţie. Ea îi dărue orice. Deaceea Balzac ştia totul. Departe de viaţa cotidiană, prin forţa tainelor fanteziei, geniul îşi crează viaţa lui lăuntrică, tot atât de vie şi de reală ca viaţa din afară. Nu-i nevoie să coboare în stradă, să se izbească de trecători, să intre în cafenea sau în saloane, ca să sondeze adâncurile variate ale sufletului omenesc. Obiectul cercetării sale, îl află în el însuşi. Geniul e cel mai bun actor, — acel care se diversifică şi multiplică la infinit. N'are decât să se închipue într'o livrea, şi e lacheu, într'o armură, şi-i cavaler; în frac, şi-i gentilom.

Evident, posibilităţile de pluralizare psihologică, se regăsesc aceleaşi şi în magazinul sufletelor omeneşti, care-i opera lui Dickens.

Dar de-aici la genialitate, avem de bătut un drum.

Nimic la Dickens nu trădează prestanţa şi forţa de vitalitate a unui geniu. Nimic uriaş. Nimic dumnezeesc. Nici o putere ocultă sau cel puţin misterioasă. Dickens îţi permite, amical şi hazliu, să-l baţi pe pântece. Ceeace nu e cazul lui Balzac. Câtă vreme Balzac creia, Dickens nu putea decât să observe. Cel dintâiu ştia *să scrie,* celălalt *să transcrie.*

De-aici descinde uimirea pe care Stefan Zweig o strecoară în studiul său, cu privire la realizarea „identităţii dintre un om de geniu cu tradiţia epocii sale”, pe care ar fi împlinit-o, bizar de inexplicabil, autorul lui *Oliver Twist.* Pe drept se miră d. Zweig, devreme ce presupune, la englezul ironist, genialitatea. „Avântul său, glăsueşte poetul vienez despre Dickens, era împiedicat de încetineala veacului, căruia nu-i mai era foame şi care voia numai să digereze”.

Dar un veac neînfometat, un veac ce poate să împiedice, în esenţa lui, elanul unui geniu, nu poate fi şi nu e născător de genii. Geniul nu e o întâmplare. E o necesitate. Şi mai mult: un rod. Sau o finalitate. Geniul stă la răspântia trecutului şi-a viitorului: e acumularea forţelor celui dintâiu şi expresia profetică a celui din urmă.

D. Zweig ştie toate acestea, iar în studiul său ne mărturiseşte că Dickens era cu totul altceva. Deaceea nu ni-i îngăduit să presupunem putinţa genialităţii la Dickens. Şi deaceea studiul din urmă al d-lui Zweig — admirabil ca dozare metodică şi infinit just în explicarea sociologică a personalităţii lui Dickens — ni se pare că se clatină iniţial...

Dar dincolo de aceste obiecţii — insuficient justificate, din pricina construcţiei avare a unor coloane de gazetă — noi ghicim în critica d-lui Zweig o minte clară şi un suflet cald. Studiile sale s'au născut subt imperiul categoric al unei necesităţi interioare. Nimic într'însele nu etalează preţios orgoliul unui savantlîc suprem. D. Zweig ni-a vorbit despre Balzac şi Dickens privindu-i în toată amploarea lor, *fără să facă citate.* Să recunoaştem: e original şi îndrăzneţ. Dar mai ales interesant.

Insemnăm aci un progres al unei discipline. Critica reuşeşte să se facă simpatică şi (cine ştie!) adorată, poate. Insemnăm mai cu seamă posibilităţile personale de observaţie critică ale d-lui Zweig. Şi însemnăm aceste posibilităţi, întrucât sunt ilustrarea reuşită a unui anumit gen de critică: a genului cel veritabil.

L. SEBASTIAN

Editura „CULTURA NAŢIONALA”

2, PASAJUL MACCA, BUCUREŞTI I. — TELEFON 382/24

a publicat în cursul anului 1930 următoarele volume:

Leon Donici:	Noul Seminar (roman)
I. L. Caragiale:	Opere. Volumul I din ediţia critică îngrijită de D. Paul Zarifopol
Ion Barbu:	Joc Secund (versuri)
D. Iacobescu	Quasi (poezii)
Ion Minulescu:	Cetiţi-le noaptea (nuvele)
Principesa M. Bibescu:	Două Portrete (Ferdinand al României şi Anatole France)
Al. A. Philippide:	Stânci fulgerate (poeme)
Octavian Goga:	Precursori (proză)
D. I. Suchianu:	Puncte de vedere (studii)
Ion Minulescu:	Strofe pentru toată lumea (versuri)
B. Fundoianu:	Privelişti (poeme)
G. Ibrăileanu:	Privind viaţa (maxime)
Mihai D. Ralea:	Memorial (Note din Spania)
Th. Scorţescu:	Popi (1922)

Femeia şi creaţia artistică

Prin puterea simţurilor, a inteligenţei, a sentimentelor şi a idealismului — spune cu multă dreptate Mario Pilo — femeia egalează pe bărbat, — însă numai din punctul de vedere al cantităţii ; sub raportul calitativ, ea se deosebeşte fundamental de bărbat, şi arta ei va avea un aspect cu totul particular.

Mai slab înzestrată fiziceşte, menită să joace în dragoste şi în viaţa socială un rol cu totul deosebit, şi, din aceste cauze, fiind supusă unor munci mai uşoare, e firesc şi logic ca femeia să conceapă lumea după mijloacele ei de înţelegere şi să şi-o reprezinte aşa cum o simte.

Femeia e cu totul incapabilă să realizeze comicul, umorul, spiritualul, grotescul.

Printre atâţia celebri bufoni de curte, nu există o singură femee.

Printre atâtea femei pictori, nu există nici-o caricaturistă ,nici-o interpretă plastică a satirei, care să fi rămas în istoria artelor.

Dar deosebirile dintre arta virilă şi cea feminină nu sunt numai deosebiri de calitate.

Comparaţi pe cele mai mari poetese şi romanciere, nu cu cei mai reputaţi poeţi sau prozatori, dar chiar cu cei mai puţin înzestraţi, şi veţi constata totdeauna inferioritatea producţiei feminine, care, în genere, etalează — într'o nesfârşită revărsare de indiscreţii — propriile simţiminte, propria suferinţă, orgoliul şi ambiţiile autoarei.

Femeia nu posedă acea privire obiectivă asupra vieţii, acea discreţie în contemplarea durerii şi bucuriei, care caracterizează pe bărbat.

In subiectivismul ei iremediabil, femeia îşi exagerează suferinţa, face paradă de însuşirile şi preocupările ei, creând astfel o literatură îmbâcsită cu motive personale, practice, autobiografice.

Amănunţind şi prelungind descripţiile şi analizele — sub pretextul unei false sincerităţi — femeile nu urmăresc decât efectul senzaţionalului. Ele nu au puterea de concentrare necesară orânduelii obiective a ideilor, sentimentelor şi observaţiilor, şi nici grija expresiei desăvârşite. Confesiunea primează. Stilul şi compoziţia sunt pe ultimul plan.

Se pot cita actriţe şi cântăreţe, instrumentiste şi dansatoare excepţional de înzestrate, dar nu cunoaştem nici-o poetă dramatică, nici-o compozitoare care să fi scris o operă sau un balet de seamă.

„Nu există femei geniale ! ,— spune Goncourt, — sau, dacă sunt geniale, sunt bărbaţi !"

Adică au (cum a demonstrat Lombroso) fire şi apucături bărbăteşti, voce puternică, privire hotărîtă, fizionomia sexuală neutră.

Intr'unul din recentele sale romane, Arthur Schnitzler ne înfăţişează tipul unei fete de o frumuseţe rară, Marcolina, care — deşi n'a împlinit încă douăzeci de ani — se consacră ştiinţei, cu o pasiune ciudată şi cu totul neobişnuită pentru vârsta ei.

Ar părea într'adevăr inexplicabilă inclinarea acestei fete pentru studiul matematicilor, o materie atât de grea şi în acelaş timp atât de prozaică.

Şi totuşi, explicaţia nu e prea greu de găsit. Când un alt personagiu al romanului o întreabă de unde această preferinţă, ea răspunde :

„Dintre ştiinţe, matematicile, după părerea mea, sunt cele care vorbesc mai mult imaginaţiei !..'

Vorbesc mai mult imaginaţiei !

Nu se vede aci indiciul cel mai preţios al preocupărilor femeii ?

Creaţia feminină este confesiune şi imaginaţie. Totul e pornit din experienţa, de obicei, sentimentală a autoarei, înflorit, colorat, exagerat.

Ceilalţi,... pentru dânsa nu există.

Iar când înconjurul obiectiv e redat cât de timid, autoarea are grijă specială să-l subordoneze tot unui interes egoist.

De-altminteri, lumea a cam început să bage de seamă ce mult seamănă între ele confesiunile feminine. Toate femeile sunt nenorocite în dragoste, dezamăgite, neînţelese.

Astfel, un burghez din Paris, cetind într'o zi un roman de Colette, se adresă indignat soţiei sale, care purta acelaşi nume :

„De când ai început să-ţi scrii viaţa ? Ce, nu ţi-e ruşine ? Vrei să mă faci de râsul lumii ?"

H. BLAZIAN

Maxime latineşti

E uşor să înoţi când te ţine altul de bărbie.

Călăreţul necopt se potriveşte pentru calul bătrân: unul e prudent, celalt impetuos.

Dacă o iei în braţe, broasca îţi sare singură în sân.

Când vezi măgarul că se joacă pe ghiaţă, să ştii că i-au pus zeii gând rău.

In râul lat se prind peştii mari.

In mâinile nebunului, cuţitul nu-şi pierde forţa.

Măgarul, în pielea în care se naşte, în aceia moare.

Paiele în încălţăminte, fusele în sac, curtezana în casă, nu stau multă vreme fără să iasă la iveală.

Valea cea mai joasă e unde e muntele cel mai înalt.

Câinele, când găseşte o oală largă, îşi vâră botul în ea.

Vulpea îşi găseşte totdeauna drum la struguri.

Păcatele vechi dau ruşine nouă.

Invidiosul ar fi bucuros să i se scoată un ochi, numai să i se scoată duşmanului amândoi.

E greu să meargă bine orbul, când călăuza îl conduce rău.

Cine ajunge târziu la moară, macină cel din urmă.

Lauda mea n'are decât un cusur: că vine din gura mea.

Prostul nu ştie să-şi ţie limba nici cu amândouă mâinile.

Casa mare e greu să scape de şoareci şi de hoţi.

E de mirare că tinerii sunt darnici şi bătrânii strângători, când cei dintâi mai au cale lungă, iar ceilalţi zile puţine.

Râul lin roade râpa, pe când cel violent trece pe deasupra.

Gâştii i se face sete îndată ce vede apa.

Trad. de AL. GRAUR

STEFAN ZWEIG

Un portret din tinereţe

„Ştii că eşti om frumos?"
(Cuvintele pe care Frederic cel Mare oprindu-se deodată ca să-l privească, le-a adresat lui Casanova, în 1764, în parcul dela Sans-Souci).

La teatru, într'un orăşel de reşedinţă: cântăreaţa tocmai şi-a terminat aria cu un brio grozav; aplauzele au plescăit ca o ploaie cu grindină; şi acum, pe când cupletele vin unul după altul, atenţia publicului slăbeşte; tinerii eleganţi fac vizite prin loji; doamnele privesc prin lornete, mâncând cu linguriţe de argint delicioasele îngheţate şi şerbeturile de culoarea portocalei. In timpul acesta Arlechin îşi risipeşte aproape zadarnic vicleşugurile în jurul unei jucăuşe Colombine.

Deodată privirile se întorc curioase spre un străin care, cu gesturi totodată leneşe şi îndrăzneţe, cu acea adevărată **desinvoltură** a unui gentilom, deşi în întârziere, intră şi se aşează în primele rânduri. Nimeni nu-l cunoaşte. Are o statură herculeană şi e îmbrăcat în vestminte luxoase; o haină de catifea lucioasă de culoare cenuşie îşi răsfrânge cutele deasupra unei veste de brocart elegant brodată; dantele de preţ şi galoane de aur desenează, dela agrafele jaboului de Bruxelles până la ciorapul de mătasă, conturul întunecat al costumului de gală. In mână poartă alene o pălărie de sărbătoare cu pene albe. Un dulce şi discret parfum de trandafir sau de pomadă la modă învălue pe nobilul străin, care acuma se întinde leneş răzimându-se de primul rând de fotolii, sprijinindu-şi mâna încărcată cu inele pe o sabie de oţel englezesc, împodobită cu pietre preţioase. Ca şi cum n'ar băga de seamă că este obiectul atenţiunii generale, îşi ridică lorneta de aur ca să se uite prin loji cu o indiferenţă afectată. In acest timp în toată sala a şi început să palpite curiozitatea orăşelului. Oare e un prinţ? vre-un călător bogat? Toţi îşi apropie capetele unul de altul, un murmur plin de respect salută decoraţia încercuită de diamante care-i atârnă pe piept, prinsă de o panglică cărămizie (şi care e atât de încărcată cu pietre strălucitoare încât nimeni nu mai recunoaşte meschinul ordin papal al Pintenului, tot atât de puţin preţios ca o floare de spin). Pe scenă, cântăreţii simt numaidecât că în sală atenţia scade; cupletele încep să fie neglijate, căci, în dosul muzicanţilor, dansatoarele, care s'au strecurat afară din culise, pândesc să vadă dacă nu-i cumva un duce căptuşit cu galbeni care le-a picat pentru o noapte rentabilă.

Casanova

Dar, mai 'nainte ca sutele de spectatori care se găsesc în sală să poată dezlega şarada acestui străin şi enigma originii lui, cucoanele din loji au observat altceva care le-a tulburat mult : cât e de frumos şi de voinic !

Statură puternică, umeri laţi, mâni cărnoase şi musculoase, fără nici un contur feminin în trupul lui încordat şi de-o vigoare de oţel, el stă în picioare, cu capul puţin plecat, ca un taur înainte de atac.

Văzută din profil, această figură seamănă cu o medalie romană, căci fiecare trăsătură apare cu o limpezime metalică pe luciul de aramă al feţei. Cu o mişcare graţioasă, el îşi ridică fruntea, o frunte pe care orice poet i-ar putea-o invidia, şi care se descoperă sub buclele delicate ale unui păr castaniu; nasul ţâşneşte ca un cioc obraznic, ca şi bărbia puternică şi ciolănoasă, iar dedesubtul acesteia — mărul lui Adam de două ori cât nuca (ceiace, după credinţa femeilor, e cea mai sigură garanţie a unei virilităţi robuste); e sigur însă că fiecare trăsătură a feţei exprimă curaj, cutezanţă, hotărîre. Numai buza, foarte roşie şi sensuală, se îndoae, moale şi umedă, descoperind — ca miezul unei rodii — dinţii albi.

Incetişor, frumosul străin îşi roteşte acum privirile dejurîmprejurul întunecatului amfiteatru.

Sub sprincenile stufoase şi frumos arcuite, scânteiază în pupilele negre o privire nerăbdătoare şi neastâmpărată, o adevărată privire de vânător în căutarea prăzii, gata să se repeadă deodată, ca un vultur, asupra victimei. Scânteiază numai, nu arde; nu-i decât un fel de foc întretăiat care scormoneşte lojile şi cercetează, fără să-i pese de bărbaţi, ca pe o marfă de vânzare, căldura, nuditatea şi alba pâlpâire ascunsă în aceste cuiburi de umbră în care stau femeile. Le cercetează una după alta, ca un cunoscător. Simţind în acelaş timp că şi el este privit cu insistenţă de ele.

Atunci buza lui sensuală se destinde puţin, umbra unui surâs, în jurul gurii lui cărnoase de meridional, lasă să se vadă, pentru întâia dată în toată strălucirea, dinţii albi ca zăpada.

Surâsul acesta nu se adresează încă nici unei femei în special; se adresează tuturor femeilor, entităţii „femee", care se ascunde aci, caldă şi goală, sub rochii.

Dar iată că într'o lojă a descoperit o femee pe care-o cunoaşte; numaidecât privirea lui se concentrează, numaidecât o licărire catifelată şi în acelaş timp scânteietoare învălue ochiul care, o clipă mai înainte, nu era decât o întrebare neruşinată; lasă sabia din mâna stângă, cu mâna dreaptă apucă pălăria grea cu pene şi înaintează astfel, având pe buze vorbele obişnuite când recunoşti pe cineva. Işi îndoaie cu graţie ceafa musculoasă ca să sărute mâna ce i se întinde şi vorbeşte doamnei cu cel mai mare respect; dar se observă în felul în care, deşi flatată, ea s'a dat înapoi, şi în turburarea ei, cu câtă tandreţe moleşitoare pătrunde în ea această voce, căci femeia se apleacă stânjenită către cei din jur şi prezintă pe străin celor care sânt cu dânsa :

„Cavalerul de Seingalt".

Saluturi ceremonioase, formule de politeţă, se oferă vizitatorului un loc în lojă, pe care acesta îl refuză cu modestie, şi, după acest schimb de fraze curtenitoare, conversaţia începe. Incet-încet, Casanova ridică glasul şi cuvintele sale depăşesc cercul în care se află. Ca un actor îşi rotunjeşte în chip suav vocalele finale, ritmând sonor consoanele, şi vorbind din ce în ce mai tare şi mai ostentativ, cu capul întors spre loja de alături, pentruca vecinii, care s'au plecat să-l vadă, să-l poată auzi conversând spiritual şi cu îndemânare, în franţuzeşte şi în italieneşte, şi citând, atunci când trebue, pe Horaţiu. Ca din întâmplare, a întins mâna încărcată de inele pe marginea lojii, aşa ca să i se vadă de departe preţioasele-i manşete de dantele şi mai ales enormul solitar care-i scânteiază pe deget.

Apoi, dintr'o tabacheră încrustată cu diamante, oferă bărbaţilor câte-o priză de tabac mexican : „Amicul meu, ministrul Spaniei, mi l-a trimis eri printr'un curier!" (aceste cuvinte s'aud până'n fundul lojii de alături); şi, fiindcă unul dintre cavaleri admiră politicos miniatura care împodobeşte tabachera, îi spune nepăsător, dar destul de tare ca să fie auzit de toată lumea: „E un dar dela prietenul şi graţiosul meu senior, Electorul de Colonia".

Pare a flecări fără nicio intenţie, însă în mijlocul acestei fanfaronade, el aruncă mereu în dreapta şi 'n stânga repezi priviri de pasăre răpitoare, spre a-şi da seama de efectul pe care-l produce. Da, toată lumea se ocupă de dânsul; el simte curiozitatea femeilor îndreptată asupra lui; îşi dă seama că e remarcat, admirat, onorat, şi asta-l face încă şi mai îndrăzneţ. Cu mare dibăcie, el transportă conversaţia în loja vecină, unde e şi favorita prinţului, care (el simte asta) ascultă fericită franţuzeasca lui cu neaoş accent parizian; şi, cu un gest de evlavie, vorbind despre o femee frumoasă, el adresează un cuvânt galant favoritei, care îi răspunde cu un surâs. Şi atunci, nu le mai rămâne prietenilor lui decât să prezinte pe cavaler acestei strălucite doamne.

Partida e de pe acum câştigată. Mâine va dejuna cu cele mai distinse personagii ale oraşului; mâine seară, în orice palat s'ar găsi, va propune o mică partidă de cărţi şi îşi va pungăşi amfitrionii; mâine va petrece noaptea cu una dintre aceste minunate femei care, sub rochiile lor, sunt goale. Şi toate acestea graţie purtării lui îndrăzneţe, sigure şi energice, voinţei lui cuceritoare şi frumuseţii libere şi virile a figurii lui oacheşe, căreia îi datoreşte totul : surâsul femeilor şi solitarul de pe deget, lanţul ceasornicului încrustat cu diamante, galoanele de aur, creditul la bancheri, prietenia nobililor şi lucru mai preţios decât orice, libertatea în nesfârşitele schimbări ale vieţii.

Intre timp, primadona se simţi datoare să înceapă o arie nouă. După o adâncă reverenţă, după ce a fost invitat de cavalerii pe care i-a fermecat conversaţia lui de perfect om de lume, după ce i s'a făcut onoarea de a i se permite să viziteze pe favorită împreună cu prietenii ei cei mai intimi, Casanova se întoarce la locul lui şi se aşează, cu mâna stângă pe sabie, cu frumosul lui cap brun plecat înainte, spre a asculta cântecul, ca un cunoscător. La spatele lui, din lojă în lojă, circulă întrebări indiscrete şi, drept răspuns, din gură în gură: „Cavalerul de Seingalt". Nimeni nu ştie nimic despre dânsul, nici de unde vine, nici ce face, nici unde se duce; numai numele lui se şopteşte în toată sala sumbră şi ciudată, şi alunecă (întocmai ca o flacără care ţâşneşte nevăzută pe buze) până pe scenă, printre cântăreţele deopotrivă de curioase. Deodată, însă, o mică dansatoare veneţiană începe să râdă: „Cavalerul de Seingalt? O! ce ticălos! Dar ăsta e Casanova, băiatul Buranellei, **abatele** care, acum cinci ani, cu vorbe viclene, a întors capul surorii mele, măscăriciul care distra pe bătrânul Bragadin,— şarlatan, golan şi aventurier !""

Cu toate acestea, fata nu pare că se indignează prea mult de ticăloşiile lui, căci, din culise, ea îi face un semn de complicitate şi-şi duce cochet la gură vârful degetelor... El observă acest gest şi pricepe totul: n'are de ce să-i fie teamă, ea nu va veni să turbure comedia pe care a început s'o joace cu aceşti nobili smintiţi, pentrucă preferă, în noaptea asta, să se culce cu dânsul !

Trad. de P. ALEXIAN

Enigma lui Greco

„La Revue Universelle" publică un interesant articol al lui Camille Mauclair intitulat „Enigma lui Greco".

Mauclair a luat un mai apropiat contact cu opera lui Greco într'o recentă călătorie pe care a făcut-o în Spania, şi îşi exprimă entuziasmul şi emoţia ce a încercat în faţa tablourilor pe care nu le cunoscuse până atunci.

Fără a se strădui să ne înfăţişeze un studiu complect şi ordonat al operei marelui pictor spaniol, Camille Mauclaire arată care a fost procesul de formaţie al artistului şi rolul pe care l-au jucat în evoluţia talentului lui Greco primele lui modele bizantine, influenţa lui Tintoreto

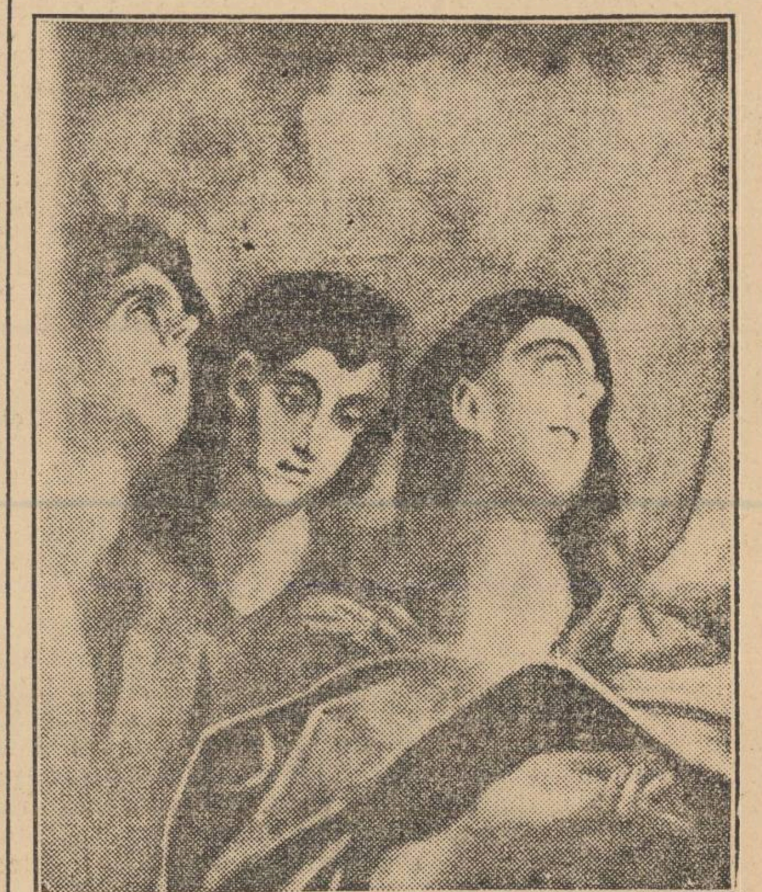

El Greco — *La înmormântare*

(„Greco e un al doilea Tintoreto, spune Mauclair, după cum Delacroix va fi socotit cândva al treilea"), peisagiul toledan şi temperamentul său mistic.

Figurile prelungi, atât de caracteristice şi de frecvente în opera lui Greco, sunt interpretate de Mauclair ca „un caracter special de spiritualizare a formelor prin verticală".

De aci, criticul francez scoate bizara concluzie că, pentru a gusta într'adevăr pe Greco, trebue să fii neapărat catolic: un mozaic sau un protestant nu va avea niciodată posibilitatea unei înţelegeri depline a operei pictorului spaniol.

El Greco — *Grup de îngeri*

Ni se pare tot atât de neîntemeiat criteriul religios în aprecierea operei de artă, pe cât de nejustificat socotim şi criteriul etnic în măsurarea valorilor estetice.

Arta, din momentul în care îşi restrânge sfera de înţelegere, nu mai e artă.

Şi, până astăzi, Greco n'a fost contestat de necatolici, ci, rezervele cele mai categorice — cum bine se ştie — au fost făcute totdeauna de coreligionarii săi. — *h. b.*

Voință

— *Fragment* —

Nadia aleargă în port să se plângă lui tată-său. Mihail îi netezește creștetul:

— De sute de ori te-am povățuit: nu trebue să spui oamenilor ce gândești despre ei, — o mustră el cu blândețe. Ii mânii și le faci rău. Nu-i nevoe să minți, dar nici nu se cade să-i jicnești. Acum judecă și tu: întrucât e de vină Vasilescu, sărmanul, că e șchiop? Oare n'ar fi bucuros să aibă picioare drepte ca ceilalți?

Copila lasă capul în piept. Fața acoperită de părul negru, care-i cade cârlionți până pe umeri, nu se mai vede. Privește amărâtă în pământ, deși fuge totul dinaintea ochilor.

— Ce e, Nadia? — Tatăl apucă de bărbie și ridică în sus obrazul desnădăjduit.

— Mă mai poți iubi acum? — întreabă ea cu un suspin.

— De ce? se miră el.

— Am fost atât, atât de rea...

— Hm! De astădată mă voiu căsni să uit. Dar tu însăți nu vei fi prea fericită în viață dacă vei păstra obiceiul să mărturisești ce-ți trece prin cap. Toți îți vor cere fundele înapoi.

Atenția Nadiei a fost furată în altă parte. Se uită plină de curiozitate în jur. Un muncitor, suit într'un vagon, pe chei, pune sacii în spinarea hamalilor jerpeliți. Deși lui nu-i este aminte să zâmbească, ține gura puțin deschisă; dinții albi strălucesc în fața arsă de soare. Când ridică greutatea, obrazul său ia o înfățișare de trudă, de suferință. Buza de sus și nasul se strâng, săpând cute adânci de jur împrejur. De pe frunte, sudoarea se prelinge în boabe mari. Abia are vreme s'o șteargă în fugă cu mâneca și trebue să urnească din loc altă sarcină, de oarece șirul lucrătorilor se perindă neîncetat.

Cu umerii încărcați, cu obrajii roșii, lucioși, ca dați cu untdelemn, oamenii pornesc repede pe schela de scânduri. Ea geme, tremură, se clatină sub pașii lor iuți. Ai crede că ei se grăbesc să scape, fără a-și aminti că în curând le va sta pe grumaji o nouă povară. Pentru a nu pierde în cale boabele galbene, țin cu mâna gura sacului; îi dau drumul abia în cântarul cel mare de pe șlep. Aci se scurg grânele neîntrerupt. N'a apucat un hamal să golească, să arunce sacul și altul, tot atât de zorit, îi ia locul.

După fiecare, magazinerul scoate puține grăunțe cu un ibric, având coadă lungă cât un baston; le deșartă cu băgare de seamă în bănicioarele anumite pregătite pentru probe. Cântarul se umple cu vârf. Magazinerul așează greutățile, strigă tare o cifră. Tata o scrie pe un carnet. Magazinerul trage de un mâner. Se aude un fâșiit, amintind foșnetul frunzelor pe vreme de furtună. Grâul năvălește în hambarul șlepului; un nor de praf întunecă zarea. Nadia bate din palme de bucurie.

Nimeni n'o bagă în seamă. Pe figura tuturora e întipărită adâncă încordare. Poruncile aspre, scurte ale lui Ispas, vătafu, spintecă văzduhul:

— La dreeeeaptaaaa! Vaaaagoooonul al doilea de pe linia treeeeiaaaa!

— Mai repede! Mai repede! Mai repede! Ce, ați adormit? V'ați îngrămădit într'un singur loc ca oile...

— Gaaaataaaa! Apucați măăăă! Impingeți!

Așa e Ispas. Răcnește veșnic. E chiar de mirare cum nu răgușește mai des. Poartă haine de catifea verde cu dungi, pe trupul înalt și sprinten. Işi trece din timp în timp mâna pe fruntea gânditoare, pe obrazul ciupit de vărsat. Cât s'a străduit până a învățat a scrie, a socoti, până a ajuns atât de departe... pentru a nu munci din greu alături de ceilalți... Ii cumpănește uneori din ochi cu căutături viclene, pizmașe, de lup la pândă și începe să țipe din nou.

In hambarul din mijloc, se află Oprea. Câte odată face pe rândașul hanului unde locuește Mihail. Oprea e bun la toate. Acum, cu o suliță albă ca argintul, un fel de coif ascuțit, cu capac, ca o cutie, el strânge la un loc porumb din toate colțurile, de la toate adâncimile. Dacă tragi de un mâner cutia sondei se deschide, apoi se închide la loc, oprind un pumn de boabe. Oprea le pune într'un săculeț atârnat de gât și pornește mai departe. Munca lui nu-i atât de grea ca a lopătarilor. La deșertarea lor în șlep grânele se îngrămădesc la mijloc într'o movilă mare, care trebue împrăștiată în toată magazia, pe măsură ce se alcătuește. Praful îi îneacă, îi orbește pe muncitorii amețiți de o căldură de cuptor. S'ar înăbuși dacă nu și-ar lega gura și nasul cu o cârpă în care pun câlți muiați în apă. Nu pot ține piept oboselei mai mult de un sfert de ceas. Sunt înlocuiți neîncetat de alte echipe. Pe când se odihnesc puțin, sunt zdrobiți, abia își pot veni în fire.

La o parte, așteaptă un remorcher. Deși e de vreo trei ori mai mic, nici un șlep nu poate pleca fără el. Ba se întâmplă adesea să vezi un astfel de prichindel târând câteva șlepuri deodată; îl urmează greoaie, adânc cufundate în apă.

— Mai mare rușinea! — se înfurie Nadia. Ditai uriaș se lasă duși de nas de un copil.

Arată cu necaz pumnul vasului din margine, fiind-că e „un leneș fără pereche". Aude pe nașteptate chiuit de bucurie. Atena, noua ei prietenă, fiica lui Iani, cârmaciul, îi face semne, îi trimite sărutări. Ea n'a dormit niciodată pe uscat, deși a împlinit în iarna trecută șapte ani. S'a născut în largul Dunării și a trăit pe apă decând a văzut lumina zilei. Nu pricepe că s'ar putea duce altfel de viață. Știe prea puțin românește, Nadia nu cunoaște o boabă de grecește, totuși se iubesc. E lucru de mult dovedit: dragostea n'are patrie.

Se așează cuminți pe o băncuță între crătiți și oale înverzite. In ele se fierbea odinioară supă și mâncare. Numai de când au ajuns netrebnice pentru bucătărie, au devenit mândre ghivece de flori. Iată ardei alăturea de gherghine, pătlăgele roșii lângă mușcată și busuioc.

Cabina, nostimă cutie pătrată, se aseamănă caselor de păpuși. Perdeluțe albe împodobesc ferestrele. Pe pereții de lemn, văpsiți în cenușiu, stau spânzurate fotografii. Infățișează bărbați sprâncenați, mustăcioși, cu șapcă, femei purtând în cap adevărați munți de cozi împletite, ca cele de pe cozonaci. O icoană și o candelă aprinsă atârnă peste patul mititel, croit parcă anume pentru pitici. Macaturile roșii, cusute cu lâniță galbenă, pernițele, velințele și fiecare cusutură, fiecare lucrușor, strălucesc de curățenie. Cocoana Filofteia, mama Atenei, nu cruță osteneala de câte ori e vorba să-și înfrumusețeze locuința plutitoare.

Brațul Atenei, petrecut în jurul gâtului Nadiei, o strânge atât de tare încât o sugrumă aproape. Dar Nadia nu simte nimic în afară de jale. Işi ia rămas bun de la un iepuraș cu ochii rotunzi și roșii. Il mângâie cu dreapta, alintă cu stânga obrazul prietenei. Nu stă multă vreme serioasă. Pufnește în râs și arată botișorul animalului. Se mișcă într'una. Roade pe semne necontenit câte ceva.

De plăcere, gura Atenei se duce până la urechi.

— Formoz? — cercetează ea.

— Foarte frumos! — strigă Nadia.

După ce urcă o scăricică de fier, ajung sus la cârmă. Până mai ieri fusese acolo o cămară cu fel de fel de panere, de coșuri, de merinde. Astăzi în vederea călătoriei, s'a făcut curățenie mare. Roata din mijloc strălucește, ca nouă.

Nadia rămâne tăcută, pe gânduri. Fruntea ei, încrețită de zeci de cute, arată îngrijorare. Se caută cu răbdare prin buzunarele șorțulețului, scoate o poză. O scutură de fărămituri de pâine, o șterge cu evlavie, o întinde Atenei. Chipul fusese pe vremuri un înger. Acum, bietul, abia se distinge pe hârtia cu colțurile amarnic îndoite; are ochii scoși, obrajii jupuiți și însemnați cu pete ca bubele de pojar. Nadia însă grăește foarte mișcată:

— Ține-l, să-ți aducă aminte de mine. N'ai să-l pierzi niciodată? N'ai să mă uiți niciodată?

— Niciodată! — promite Atena sărbătorește.

In apele liniștite ale Dunării se resfrâng ca într'o oglindă uriașă pomii, stufișurile de pe mal și șlepul pe care cele două copile stau îmbrățișate. Prin coșul remorcherului iese fum subțire. Umbra se joacă pe punte. Totuși e mai mult bănuit decât zărit. Tremură în bătaia soarelui: în dosul lui totul se deosibește nelămurit ca printr'o sticlă puțin turbure sau ca pe o fotografie în care însăș priveliștea s'a cutremurat și n'a ieșit bine.

OLGA MONTA

Coșbuc epigramist

Maestru al versului, Coșbuc a scris, păstrând nota-i caracteristică, poezia „Mama" ca și Eminescu, și „De ziua învierii" ce amintește poezia „La icoană" a lui Vlahuță, poate pentru a dovedi că ar putea fi și eminescian.

Tot astfel Coșbuc a scris în tinerețe o serie de catrenuri epigramatice. Catrenurile ce urmează le transcriu din ziarul ieșean „Evenimentul", care le-a reprodus probabil din ziarele sau revistele de peste munți.

Iată două „epitafuri".

I.

UNUI MINCINOS.

Aici, zac eu mort, creștine,
Crede-mă, — căci epitaful
Nu-i făcut de mine!

„(Evenimentul No. 1447 din 1 Febr. 1898).

II.

UNUI LENEȘ

Doamne, piatra asta-i grea!
Dar nu-i grea că stă acuma
Ea pe mine — ci-i grea numa
Că nu pot sta eu pe ea....

(Evenimentul" No. 1451 din 8 Febr. 1898).

Și din colecția „Evenimentului" acelaș an (adică în anul 1898, când poetul, după ce a obținut „premiul Năsturel" nu pentru volumul său „Balade și Idile", ci pentru traducerea „Eneidei", a fost respins de Academia Română care, în compozițiunea ei de atunci, a refuzat a-l primi în sânul ei), cităm următoarele trei „epigrame":

I.

POETUL ȘI CURTENII

— Tot mai faci, poete, versuri?
Când nu faci, poete dragă?
— Versuri fac numai atunci
Când voi nu faceți nimic.
— Dar vedem că tu faci versuri
Tot mereu, viața'ntreagă?
— Tocmai asta vreau să fie!

(„Evenimentul" No. 1445 din 29 Ian. 1898).

II.

POEȚII

Foamea nu omoară! Iată dovada:
Fără bani,
Un poet de-optzeci de ani!...

III.

LUI GUȚĂ

De sgârcit își pune Guță
Când mănâncă, ochelari:
Micile'mbucături astfel
I se par grozav de mari...

(„Evenimentul" No. 1690 din Dec. 1898)

Fără a fi sclipitoare, aceste versuri epigramatice ale lui Coșbuc prezintă interes istoriografic.

C. SĂTEANU

Fugarii

De abia căzuse cea dintâiu zăpadă, acoperind cu un văl alb și egal pământul negru. Gerul ținuse vre-o săptămână, și râul împreună cu marele liman, fu cuprins de ghiață. Pe-alocuri se mai zăreau încă ochiuri, cu încrețiturile negre ale apei, în care se scăldau rațe sălbatice... Pe amândouă malurile limanului se aflau pașnice orășele de provincie. Unul fusese numai târgușor, un altul — oraș de nieza. Acum s'au despărțit... și au ajuns străine unul altuia, legăturile lor s'au rupt...

Intr'o seară, nu departe de târgușor, subt malul prăpăstios al limanului, șușoteau trei siluete omenești: doi bărbați și o femee. După mișcări se cunoștea că sunt foarte grăbiți.

— Slavă Domnului, în sfârșit ne-am apropiat de țel! — oftă ușurat unul dintre bărbați. — Iată, domnilor, noua mea țară! — arătă, înveselit, spre malul din față.

— Prea te grăbești, dragă, cu bucuria, — zise cellalt. Mai e limanul și grănicerii.

— Fleacuri. Ghiața e tare, iar grănicerii sunt compatrioții mei: au să ne lese...

Femeea tăcea. Cel care vorbea, era moldovean din Basarabia, Nicolai Gonza, un tânăr vioi și vesel, fost ofițer în armata rusă. După revoluție încercase de mai multe ori să se strecoare până în scumpa lui Basarabie, dar fără să reușească. Ba n'avea bani, ba fu mobilizat pe neașteptate în armata roșie; mai îndură apoi și un tifos exantematic. Trăise și prea departe de țărmurile lui, undeva tocmai pe lângă Cursc. Dar iată că a reușit — în sfârșit să se zmulgă din pământul străin. Ajunse până la Odesa. Aici se întâlni cu un tovarăș de regiment, sătul până în gât de „comună". Impreună cu acesta s'a înțeles să fugă în România...

— Ei, acuma putem să mergem! — rosti, cu accent, Nicolai Ioanovici Gonza. — Hai, Natalia Petrovna, — se adresă către femeea tovarășului.

Cele trei umbre omenești se despărțiră de mal, călcând cu băgare de seamă pe ghiața subțire. Tustrei erau acoperiți cu cearșafuri albe și se țineau de o funie. Inainte mergea femeea, după ea bărbații.

— Mi se pare, s'au luat toate măsurile de precauție. La caz de ne prăbușim, prima baie o iei dumneata, Natalia Petrovna, — glumea basarabeanul. — Dar dumneata nu te speria. Eu și cu Boris te scoatem într'o clipă, iar romul și blana vor face slujba lor.

— Mai bine nu trebue. De ar da Dumnezeu să trecem fără baie...

De pe malul opus o dungă îngustă a proectorului străluci și începu să pipăie cu încetul suprafața tăcută și înghețată a limanului.

Cele trei siluete se lasă îndată jos. Sub trupurile lor ghiața se încovoaie, formând umflături sinistre de apă, care izbucnesc în afară. Femeea tovarășului se turbură.

— Fleacuri, Natalia Petrovna. Intreabă pe Boris câte am avut noi de astea în timpul războiului! — o liniști basarabeanul. — Ghiața e tare, nu ne trădează.

Proiectorul lunecă grăbit peste scorburile malurilor și se stinse. Toți se ridicară și pășiră înainte.

In urma lor, în valuri lungi, ajungându-i, se încovoia ghiața. De pe maluri nu se auzea nici un sunet. Călătorii înaintau tăcuți.

Fiecare se gândea la ale lui. Soții ruși, sleiți de viața grea subt regimul sovietic, simțeau o ușurare sufletească. Ceiace-i aștepta înainte era fără comparație mai bine decât ceiace lăsaseră în urma lor. In tot cazul, perspectiva unei vieți noui îi încuraja, și plini de speranțe, oamenii nu țineau seamă de drumul greu și primejdios. Cu totul la altceva se gândea basarabeanul Gonza. Mergea în țara lui; avea încă în viață o mamă, care îl chemase de multe ori acasă. Pe atunci asta nu era cu putință, și el cu amărăciune în suflet păstra scrisorile, nădăjduind să mai vadă încă odată în viață pe mama lui dragă! Acuma dorințele lui s'au împlinit, acuma merge în țara lui, la casa lui, la bătrâna mamă. Prin minte i se perindau icoane de mult trecute ale copilăriei. Tatăl, plugar, originar din Moldova, l-a dat la învățătură... Și-aminti câmpiile întinse, unde împreună cu tatăl său, amândoi în îmbrăcăminte națională, cusute de mâna mamei, adunau grâul și secara. Și pe dinaintea ochilor îi trecură figurile aproape uitate ale băieților și fetelor, cu cântece, cu glume și veselie... La câte nu s'a gândit, mergând, voiosul basarabean?...

Viitorul i se arăta mai ales fericit... De fericire, strigă chiar în limba maternă.

Soții care mergeau înainte, se uitară îndărăt.

— Nu-i nimic, scumpii mei, mi-am adus aminte de meleagurile mele...

Erau acuma la mijlocul limanului. Deasupra capetelor lucea cerul curat ca argintul. Luminile electrice ale orașului de district îi chemau parcă spre ele, ca un far în văzduhul înghețat.

Deodată funia se întinse, și tânărul basarabean, care mergea în urmă, dispăru.

Subt picioarele soților speriați, începu să susure apa, revărsându-se în masse largi pe giulgiul alb. La suprafață se arătă capul basarabeanului.

— Hai, trageți-mă, — zise Gonza liniștit, spărgând ghiața.

Soții începură să tragă funia din răsputeri. Ghiața continua să se rupă subt greutatea basarabeanului. Silueta-i se arătă pe fondul alb al limanului. Mâinile îi sângerau, tăiate de ghiața ascuțită, și un tremur nestăpânit îi scutura trupul plin de apă.

— Slavă Domnului, baia am făcut-o eu, nu dumneata, Natalia Petrovna, — șopti basarabeanul, căutând să-și dea vocii un ton glumeț.

Femeea tăcea. Să mai stea locului, era primejdios, și toți o luară înainte.

Dintr'o fericită întâmplare romul și blana erau la tovarăș.

— Boris, ia dă blana și romul!

Gonza continuă drumul acoperindu-se cu blana și înghițind rom. Se apropiau de malul românesc. Din oraș se auzea clar lătrat de câni și zgomot depărtat...

— Un proiector! — țipă femeea, și se culcă îndată pe ghiață.

O bandă tăioasă de lumină lunecă pe spatele fugarilor: îi descoperise. De pe mal începură să strige pe românește:

— Care-i acolo?

Cel dintâiu se ridică basarabeanul și cu vocea răgușită răspunse românește:

— Noi, lăsați-ne să trecem!

— Indărăt! — răsună pe suprafața înghețată.

Ghiața începu să pârâie într'un chip sinistru.

— Ascultați, suntem moldoveni!

— Indărăt...

Incurcați și îngroziți fugarii se opriră. De jur-împrejurul lor, în masse negre, se revărsa apa.

— Lăsați-ne! — stăruia vocea basarabeanului.

De pe mal răsunară împușcături. — Pe deasupra capetelor șuerară gloanțe. Femeea, stând în apă până la glezne, plângea. Deodată ghiața începu să pârâie îngrozitor, și bărbații care erau mai la o parte, se prăbușiră în întunerecul apei.

— Ajutor! — începu să țipe femeea, ținându-se de funie.

Incă odată răsunară împușcăturile, amestecându-se cu sunetul clopotelor; chiar lângă mal se lumina o biserică. Inlăuntrul ei se făcea slujba.

Funia căzu din mânile slabe și înghețate ale femeii. Sleit de puteri, tovarășul basarabanului se lăsă cu încetul la fund. Gonza, punând ultima sforțare a voinții, mai strigă odată:

— Aju-tor! Sânt român... Mama mea!...

Limba îl părăsi. Cu ochii larg deschiși, dus de curent, omul lunecă subt ghiață...

Pe mal era mișcare. Cei din biserică auziseră clar strigătele prelungi, care veneau de pe liman.

Tânărul preot continua slujba, turburat.

„Incă să ne rugăm pentru... cei ce călătoresc pe apă... și pe uscat, pentru... ostașii..." ținea monoton.

— Aju-to-or! — se auzeau strigătele de pe liman, înăbușind vocea preotului și năvălind prin ușile și ferestrele bisericii.

— Părinte! — începură să strige credincioșii. — La mal!... Ai auzit?... Părinte!...

Sosi momentul hotărîtor. Preotul înțelese că continuarea slujbei ar fi o groaznică ironie pe seama lucrurilor, pentru care se ruga.

Intrerupse slujba și în mijlocul credincioșilor plecă la autorități...

Trecu un răstimp. Pe ghiață se arătă o luntre, care ridică pe femeea căzută în nesimțire. După ce o treziră la viață, nu răspunse nimic, și cu arătătorul abia dezmorțit, făcu semn spre ghiață...

K. SCOPOVSKI

O poveste minunată

Un copil de oameni săraci, transformat ca pedeapsă pentru răutățile sale în pitic, se asociază cu un cârd de gâște sălbatece și colindă toată vara în tovărășia lor.

Piticul nostru face cunoștință cu vulpea Smirre, cu corbul Bataki, cu vulturul Gorgo și cu rața Iarro, împrietenindu-se cu prietenii gâștelor și apărându-se contra dușmanilor lor.

Cititorul, uimit, face și el cunoștință cu toate aceste animale pe care învață să le iubească sau să le urgisească.

Minunatele aventuri ale piticului și ale gâștelor sunt pe larg descrise într'o *Călătorie în lumea basmelor* de Selma Lagerlöf, volum de curând apărut în editura *„Adevĕrul"*.

Copiii au găsit cu cine să petreacă VACANȚA!

cu FAMILIA

CHIȚ-CHIT

a prietenului lor **ION PAS** despre care s'a scris că:

„... a fost jucată la București, la Cernăuți, la Craiova, și peste tot miile de spectatori mici au afirmat prin aplauze delirante că piesa aceasta a fost scrisă în adevăr pentru ei... D. Ion Pas a înțeles pe copii și copiii, la rândul lor, îl înțeleg. („Vremea")

„... d. Ion Pas, scriitor de talent care, prin FAMILIA CHIȚ-CHIT, prin NICUȘOR și prin altele, s'a impus ca cel mai gustat și mai bun tovarăș al copiilor („Rampa")

PREȚUL 50 LEI

Se găsește de vânzare la toate librăriile

CONCURSUL SOLMYPHONULUI

Găsiți un număr pentru fiecare din cele 9 casete, în așa fel ca, totalul să fie 28 în cele 3 sensuri.

			28
			28
			28
28	28	28	

PRIMILOR 1000 CAȘTIGATORI

Stabilimentele „SOLMYPHONE"

OFERA GRATUIT

Un fonograf cititorilor acestui ziar, cari vor trimete soluția exactă a concursului, conformându-se condițiunilor noastre.

Trimiteți răspunsul Dv. tăind acest anunț și anexând un plic francat purtând adresa Dv.

Stabilimentelor SOLMYPHONE, 13 rue de Traci, Paris (2)

Pe patul de moarte

Conu Tache Grosu era mic şi sfrijit ca un mâţ părăsit, purta chelie, barbişon şi umbrelă.

Dimpotrivă, coana Victoriţa, nevasta lui, era un munte de femeie, colorată ca un jandarm rural, mustăcioasă ca un dascăl de ţară. Din ziua nunţii, ocupase tot patul, toată trăsura, îl acoperea când şedeau alături pe scaune şi era gata să-l ia la subsoară ori de câteori treceau strada, atât părea de neisprăvit alături de ea.

Conu Tache îi ştia de frică. N'avea voe să fumeze în casă, unde nu mai era primit dacă întârzia la un pahar de vin între prieteni. Lucrul acesta i se întâmpla acum regulat o dată pe săptămână, Joia, când de obiceiu rămânea la masă Fănel, nepotu-său, vagmistru la regimentul 4 roşiori, pe care-l lăsa jucând tablanet cu nevastă-sa.

Dela o vreme, coana Victoriţa devenise mai îngăduitoare. Il lăsa să se strecoare în casă, prefăcându-se că nu-l vede. Atât doar îi spunea, când se întâlneau fără voe, privindu-l cu viclenia omului care ascunde ceva: „Ai venit, haimanao?..."

Uneori soţul încerca să-i ţină piept. Dar după o slabă împotrivire îşi relua jugul, fulgerat de priviri încruntate.

Conu Tache Grosu era un îmbogăţit de războiu. Trebue să spunem însă, spre onoarea lui, că nu speculase nici grânele, nici furniturile armatei. Averea i-a venit pe neaşteptate: vânduse pe preţ bun, după încheerea păcii, casa de zestre a nevesti-si. Trei milioane de lei, pentru cincizeci de mii, cât fusese constituită dotă la tribunal. Trăiau acum din venit, după ce-şi cumpăraseră o casă mai mică, două odăi, pentrucă n'aveau copii, antreu mare, curticică singură, bucătărie, electrică şi bae.

El n'avea nici o treabă .Se odihnia după douăzeci şi cinci de ani în serviciul primăriei, gustând fiecare clipă. Sorbea aerul rece al dimineţii, cafeaua cu lapte, îmbrăca o cămaşă călcată cu lustru şi pleca, furişându-se, ca un spion ce duce un secret mare, să se plimbe în Cişmigiu sau să stea de vorbă la cafenea.

In schimb, coana Victoriţa nu-şi afla locul. De dimineaţă se ducea la biserică, căci era fată de preot, şi credea în puterea lui Dumnezeu şi în veşnicia iadului. Apoi scotea aşternutul, perne cu broderii de mână şi plăpumi înfocate, pe fereastră, la aer, întindea scoarţe pe frânghie, toca vinete, lustruia, ceruia, da muştele afară şi când venea d. Tache Grosu se aşezau la masă, el fără haină, cu nasturi de mărgean la manşete, ea în capot, pudrată din belşug, cu părul rărițat, împărţit în alee, ca o grădină englezească.

După prânz, în timp ce dumnealui cetea ziarul la umbra caisului, coana Victoriţa găsea totdeauna ceva de făcut: rufe de călcat ,saltele de prefăcut sau se pregătia de iarnă, făcea dulceţuri, umplea ardei borcănaţi cu morcovi şi varză roşie, spăla castraveciori sau învârtea bulionul ce forfotea în cazan, ca păcura pentru judecata supremă.

— Dă sarea, Mario, unde umbli ?...

— Am fost de-am luat oţet...

— Ţine de colea... Adă sita... Mai pune lemne...

Maria, femeiuşcă de ţară, tânără, cu sânii neastâmpăraţi, se desgheţase la oraş ,purta ciorapi roz, era dornică de flirt la colţul străzii şi se înnebunea după cinematograf, la care însă nu se putea duce, seara mai ales, pentrucă stăpână-sa încuia poarta şi lua cheia.

Dar slugile nu mai sunt proaste. Işi dau stăpânii în stambă, se sfătuesc între ele şi se pun la cale, când se întâlnesc între două treburi.

— Ce faci, Mario ?

— Fac pe dracu !

— Ce te-ai uscat aşa, parcă eşti moartă ?...

— Lasă-mă, Veto, nu mă mai otrăvi şi tu, că-s destul de amărâtă...

— N'o duci bine cu stăpânii ?

— Ba, slavă Domnului, mâncare este, treaba n'ar fi grea... Ei, da bine, soro, n'ai şi tu răgaz să te duci să tăinueşti cu cineva, să mai vezi lume... Mă ţine din scurt, mai rău ca pe hoţi..

— Taaci !..

— Unde ai fost ?... De unde vii ?..., — numai ce o auzi...

— Dacă eşti proastă...

— Nu-s proastă... Aşa mi-a fost, se vede, norocul... Ţi-i lesne a vorbi, dacă ţi-ai găsit loc la Micşuneasca... Las c'am auzit eu.... O aia, care joacă teatru... Lipseşte toată ziua şi seara are casa plină de musafiri, cari dau bacşişuri. Tu te-ai schimbat de huzureală şi eu de inimă rea.... Că şi tu ai slăbit.... Oricum, să fiu în locul tău n'aş mai zice nimic. Tu te joci....

— Mi-a ieşit joaca prin nas...

— Nu cumva ?..

— Cin' ţi-a spus ?

—Am auzit şi eu... El ce zice ?... I-ai spus ?

— Gândeşti că-i pasă... Şi-a pus capelul pe o ureche şi s'a dus după stăpânu-său, că-i ordinanţ.... Arde-m'ar focu', că n'am avut eu minte... S'a mutat la Braşov...

— Acu', ce faci ?

— O să caut un loc mai liniştit. Nu mai pot ţine... Obosesc repede.

—Ştii una ?

—Ce ?

— Hai să facem schimb... Vino tu în locul meu, să merg eu în locul tău ; vrei ?

— Da boeru tău e cuminte ? Că, vezi, sunt unii...

— Cuminte... Il ţine cucoana din scurt... Şi-i bătrân, dă-l dracului...

— Las' c'am mai văzut eu.... Aştia bătrânii s'aprind mai repede decât cei tineri...

— Tu când împlineşti luna ?

— La întâiu.

— Taman bine, şi eu tot la întâiu.

. . . .

— Aşa, Mario, spunea coana Victoriţa, servitoarei seara, după ce-i luase socoteala şi-i da de cheltuială pentru a doua zi.... Facem o musaca şi scoţi două bucăţele de friptură... Iei un pepene verde, ardei graşi şi un chil de roşii.

— Altceva ?

— Atât... Vara nu prea mâncăm. La întâiu plecăm şi noi, o să rămâi singură... Să fii cuminte şi să ai grijă de casă, dacă vrei să-ţi aduc un şorţ şi ţie, când ne-om întoarce.

— Ştiu, săru' mâna, da eu nu mai stau... A venit o femee din sat dela noi şi mi-a adus vorbă că e mama bolnavă, şi n'are cine să umble cu plugul...

— Vrei să te duci ?

— Eu nu m'aş duce, da dacă n'are cine să umble cu plugul şi-i mama bolnavă...

— Mă rog, mă rog, n'am nevoie de explicaţii.... Adă femee în loc şi pleacă.

— Am femee, săru' mâna.

—Cine ştie ce soiu rău...

— Dacă n'ăi fi mata mulţumită...

Recomandată de d-na Micşunescu, Veta intră două zile mai târziu la coana Victoriţa, în locul Mariei, care trecu dela d-na Grosu, la d-na Micşunescu, artistă.

La dejun, coana Victoriţa îşi puse soţul la curent :

— Ştii că am dat drumul Mariei ?

— Ducă-se !

— Ce uşor e de vorbit !

— Par'că n'ai să găseşti alta.

—Până când o înveţi.... Da vouă, ce vă pasă !.. Par'că ştiţi cu câtă trudă se ţine curăţenia.

— Par'că iei servitoare numai pentru mine...

— Vii numai să te aşezi la masă.

—Am muncit destul, am drept să mă odihnesc.

— Şi eu să muncesc ca o proastă.

— Ai femee.

— Cu servitoarele de azi, trebue să munceşti şi pentru ele...

— Atunci, nu mai tocmi.

— Ia, te rog, sfârşeşte... Eu nu-mi văd capul de grijă şi d-tale îţi arde de glumă.

— Caută femee.

— Mersi... N'am aşteptat să mă înveţi ce trebue să fac.

Dar când servitoarea cea nouă intră cu jumările, bietul om abea îşi stăpân. mințile să nu se dea de gol.

— Ce te uiţi la ea ?

— Nu mă uit.

— O cunoşti ?

— N'o cunosc, dragă.

Inghiţi cu noduri. După prânz, stătu ca pe ghimpi şi cum se făcu ora patru, alergă într'un suflet la d-na Micşunescu, artistă, cu care întreţinea relaţiuni odată pe săptămână, Joia, când venea nepotu-său la dejun, pentru opt mii de lei pe lună, plătiţi înainte, câştigaţi în mici afaceri făcute la primărie, cu ajutorul foştilor săi colegi.

— Conaşul !... îl întâmpină strigând Maria, gata să cadă, ducând mâna la gură să-şi ţină râsul.

— Aici ai intrat?... Vrei să vii înapoi... Eu mă duc.... îngăimă boerul, făcându-se nevăzut.

De atunci, d. Tache Grosu nu mai iese din casă. Se învârteşte în jurul nevesti-si, spală paharele, îi ajută la călcat şi la pecetluit borcanele.

De câteva zile au început să i se îngălbenească ochii. Coana Victoriţa îi dă să bea ţuică, în care au zăcut coji de ouă, privindu-l bănuitoare prin ochelari-i vechi de aur.

Dar d. Tache Grosu preferă să moară. La gândul că secretul lui e în gura servitoarelor, i se face inima cât un purice.

Ne mai putând răbda tortura catastrofei ce-l pândea dintr'un moment într'altul, se gândea cu orice risc să-şi mărturisească vina.

Intr'o seară i-a fost mai rău ca de obiceiu. Avea temperatură şi sufla greu.

— Simt că mor... Aprinde lumânarea... Am să-ţi spun ceva.

Coana Victoriţa s'a apropiat, gata să-i închidă ochii creştineşte.

— Ascultă, Victorio, începu el gâfâind exagerat. Eu, Joia, când venea Fănel şi lipseam de acasă...

Dar ea nu-l lăsă să isprăvească. Strecurându-i lumânarea, bănuind că ştie tot, căzu peste el să-l turtească şi cuprinsă de panică se spovedi înaintea despărţirii, ca să nu-i ducă păcatul pe cea lume.

— Te-am înşelat, iartă-mă... Nu jucam tablanet... Conu Tache o privi o clipă nedumerit, apoi adormi, zâmbind fericit ca un copil.

A doua zi era sănătos tun.

Acum iese când vrea.

GH. BRĂESCU

IN VACANŢĂ

Trebue să răscumpăraţi vremea lecturilor inutile şi banale

ORICE IUBITOR AL CĂRŢI VA CITI:

ARIEL sau

VIAŢA LUI SHELLEY

de ANDRÉ MAUROIS

apărută în Editura „Adeverul" într'o excelentă traducere romînească

Citiţi azi:

LECTURA No. 286

FLOAREA LITERATURILOR STRAINE

IEFIM ZOZULIA

SUPRIMAŢI-VA IN 24 DE ORE!

Lei 5. Scrierea complectă la chioşcari şi librari

G. COURTELINE

Henriette... insultată !

Pe Henrietta am insultat-o la sfârşitul lui Martie, începu să povestească pictorul Fabriciu, fără altă introducere. Am păstrat amintirea acestei date, pentrucă mă revăd încă, în ziua aceia periind înfrigurat pânza lui Mecena, având tocmai patruzeci şi opt de ceasuri pentru isprăvit tabloul.

Henrietta era nevasta unui medic care, mulţămită îngrijirilor, devotamentului şi priceperii sale, mă scăpase dela moarte; de aceia am crezut de cuviinţă să-mi arăt recunoştinţa înşelându-l cu nevastă-sa: o mică ticăloşie, care, de altfel, a strâns şi mai mult legăturile de prietenie dintre noi.

Cum s'a întâmplat romanul, vă interesează mai puţin. De altfel, a fost veşnica întâmplare pe care o cunoaştem toţi. Femeia era fermecătoare şi tânără; muream după dânsa: ea nu vroia, eu vroiam, şi într'o zi a vrut şi ea: asta-i totul!

Dar... o afacere straşnică!

Dragii mei, o minune; o femeiuşcă, mare cât pumnul, şi grăsuţă cât trebue; dinţii de leoaică, nasul obrasnic, obrajii ca petalele de trandafiri, ochii de pisicuţă, încântători, ochi de aceia a căror culoare cenuşie fac ca pupila să se înnece în umbra irisului.

Şi apoi... pozà ca un înger! se pricepea să schiţeze mişcarea mai bine decât oricare model de profesie, fiind în stare să stea trei sferturi de ceas fără să mişte. Inţelegeţi, nu-i aşa, cât era de plăcut pentru mine să am un nud la îndemână, un model excepţional, şi prin inteligenţă şi prin răbdare şi prin bună voinţă... fără să mai vorbesc de şolduri şi de pulpe, care erau ca marmura.

Ah! ce încântătoare amică! In ziua când i-a venit gust plicticosului bărbat să se ducă în nu ştiu ce colţ de provincie, mi-am luat nădejdea s'o mai pot înlocui!..

Henrietta avea însă un defect, oh! dar, urât defect: o susceptibilitate exagerată, puerilă, mereu trează — onoarea veşnic la pândă de femee care n'a păcătuit decât o singură dată, dar care nu şi-a schimbat deloc părerea despre cinstea ei.

Dumnezeu ştie dacă mai era altul, în afară de mine, care să creadă în cinstea Henriettei!

Şi cu toate astea ascultând-o, s'ar fi părut că n'aveam altă grijă decât s'o umilesc, să-i jignesc mândria, prin atacuri mici, viclene, pline de subînţelesuri perfide şi de aluzii răutăcioase, încât, pentru un gest, pentru un nimic, crac, Henrietta mea se schimba la faţă, îşi muşca buzele, rânjea, şi începea să mestece între dinţi veşnicele păreri de rău ironice şi amare...

Lucrul era aşa de imbecil, încât nici nu cercam să mă justific, ridicam din umeri şi aşteptam să-şi vie în fire.

II

Intr'o zi eram singuri în atelier; eu mă sileam să-mi isprăvesc nenorocitul de tablou pentru Salon cu neliniştea enervată a omului care numără minutele, ea lucra ceva, când îmi puse o întrebare la care fireşte, am dat răspunsul.

Ce-a auzit şi ce-a înţeles... nu ştiu, — dar deodată o văd că se ridică brusc, cu ifos de cucoană mare, ofensată:

— Foarte bine, zise, vra să zică mă insulţi!

Asta era un fel de surpriză cunoscută.

Mărturisesc totuşi că, de data asta, era prea din cale afară...

Mă întorc pe scaun, cu pipa într'o mână şi paleta în cealaltă.

Henrietta, în picioare, albă ca hârtia, înfăşura iute între degete o bandă lungă a unei împletituri albastre la capătul căreia se vedea vârful subţire al croşetului de lemnişor.

Vârî totul în geantă, îşi luă pălăria şi veni să se aranjeze dinaintea oglinzii.

Deabia atunci căpătaiu şi eu glas. Răcnii:

— Eu?... Te-am insultat eu?

Nici nu voi să-mi răspundă, ţinând strâns între dinţi acul de pălărie.

Inflăcărată, înfuriată, cu braţele ridicate îşi înoda la ceafă capetele voaletei, apoi se întoarse şi se îndreptă spre ieşire.

Sării lângă uşă pe care am închis-o cu cheia de două ori.

— Asta le întrece pe toate! N'ai să pleci!

— Dă-mi cheia, zise Henrietta.

Spun: „Nu!" şi întorc spatele, dar Henrietta reîncepu pe acelaş ton:

— N'auzi? Dă-mi cheia.

M'am uitat la dânsa.

Ţeapănă, rece, mândră, stătea cu mâna întinsă, înmănuşată, în simpla şi calma siguranţă a inexorabilei ei încăpăţânări.

Simţii că slăbesc, ezitam, învârteam în fundul buzunarului cheia pe care cu prudenţă o ascunsesem, când deodată, sătulă de aşteptat, Henrietta fugi la fereastră şi-o deschise.

— Dă-mi cheia, ori strig!

Imi stăpânii valul de sânge care începea să mi se urce în ochi, şi, cu o extremă dulceaţă i-am spus:

— Henrietto, în numele mamei tale, în numele fiului tău, în numele lui Dumnezeu, în numele a tot ce ai mai scump şi mai sacru pe lume, te implor, ascultă-mă cinci minute, auzi, cinci minute! Dacă în vremea asta nu te voiu convinge, ei bine, îţi dau cheia şi fă ce vrei.

Henrietta bătu din picior. Ea mişcă încet din umeri, ridică ochii în bagdadie, caşi cum ar fi vrut s'o iee martor pentru îngereasca ei răbdare, şi, la sfârşit, se lăsă să cadă în colţul canapelei din fundul atelierului.

Acolo, îşi încrucişă braţele, îşi aruncă un picior peste celălalt şi păru gata să m'asculte.

Mă aşezai lângă dânsa şi-i vorbii astfel:

— „In adevăr, Henrietto, sunt momente în care mă întreb dacă unul din noi nu-i nebun. In fiecare clipă, pentru un da sau pentru un nu, te înfurii, gata să iei câmpii; înţelegi că trebue să isprăvim odată cu glumele astea.

„Drept cine mă iei la urma urmei, de-mi spui veşnic că te insult, şi ce idee ai tu de mine?

„Să te insult? De ce? Pentru ce?

„Am ceva să-ţi reproşez?

„Ce mi-ai făcut? Doar pentru că ai fost atât de drăguţă şi ai venit la mine arătându-mi toată prietenia?

„E să mori de râs, sau să'nebuneşti, pe onoarea mea!

„Dragă Henriettă, crede-mă, nu sunt nici destul de copil ca să mă distrez cu glume proaste; nici destul de sec ca să te jignesc într'adins, ştiindu-te cât eşti de susceptibilă. Din potrivă, am pretenţia că te tratez cum se cuvine: cu alte cuvinte ca pe-o femeie bună şi cinstită, vrednică nu numai de afecţiune, ci şi de stima profundă a unui om onest.

„Zău, ai ajuns la idee fixă; eşti urmărită de gândul că te consider ca pe o femeie de stradă, pentru că ai un amant şi fiindcă amantul acela sunt eu.

„Această ridicolă comedie o jucăm nu pentru prima oară ci de zeci de ori! de douăzeci de ori! de o sută de ori! Orice aşi face şi orice aşi spune, o tălmăceşti cum e mai rău: s'ar părea că n'ai pe lume un duşman mai înverşunat şi mai feroce decât nenorocitul căruia i-ai făcut imensa bucurie cu prietenia ta; e dezesperant, spune şi tu...

„Haide, Henrietto, fii cuminte! Deschide puţin ochii şi vezi lucrurile aşa cum sunt".

Henrietta nu se mişcase.

Rămase rece, cu ochii îndreptaţi spre o crăpătură din tavan, în atitudinea unei persoane amestecată într'o conversaţie ce n'o priveşte.

Reîncepui:

— „M'am adresat femeii de inimă, am să vorbesc acuma cu femeia deşteaptă; sper să am mai mult noroc.

„Draga mea Henriettă, după cum am avut onoarea să-ţi arăt nu suntem, din nenorocire, la prima încercare.

„Numai unul Dumnezeu ar putea să spuie de câte ori am trebuit să-mi las paleta şi vărguţa, ca să mă reped în urma ta, pe scările acestei case pe care iar ameninţi s'o părăseşti — pentru ce? nu se ştie!

„La început, era o plăcere, te prindeam la primul etaj şi te aduceam în atelier cu toate onorurile războiului.

„Pe urmă, m'am mărginit să te pândesc dela fereastră şi să aştept să treci colţul străzii, ca să mă reped după tine; apoi te-am lăsat să pleci fără să te mai spionez, trimeţându-ţi o scrisoare — la primirea căreia tu veneai de altfel iute, căci nu eşti nici răzbunătoare, nici rea, ai nervii proşti, asta e!

„A venit însă şi vremea când nu ţi-am mai scris, când te-am lăsat în plata nenorocitei tale firi: toate au un sfârşit, înţelegi; şi atunci, draga mea Henriettă a trebuit să te întorci, să te întorci tu, sub tot soiul de pretexte stupide: ba voaleta, ba o batistă uitată, ştiind bine că odată aici, nu te voiu mai lăsa să pleci.

„Ei bine, draga mea, bagă de seamă; de data asta nu uiţi nimica, nici o batistă, nici un ac, nici un chibrit, nici o foaie de hârtie.

„Dar n'ai mai fi femeie dacă, fără nici un motiv, te-ai întoarce pur şi simplu pentru că aşa ţi-a spus inima, ştiind că aşi fi prea fericit să te revăd şi să te mai am. Nu, îţi va trebui veşnica scenă, intrarea ta de senzaţie şi această intrare n'o vei mai găsi, pentru că ţi-o repet, nu uiţi nici un chibrit, nici un ac. Iţi atrag prin urmare atenţia, că-ţi închizi pentru totdeauna uşa acestui atelier, dacă totuşi te hotărăşti să ieşi de aici.

„Henrietto, dragă fetiţă, scumpa mea mititică, îţi jur că te-ai înşelat, că n'ai auzit bine; ţi-am spus lucrul cel mai simplu şi cel mai puţin ofensator din lume; mai mult, dacă aceste jurăminte nu-ţi ajung, uite, Henrietto, îţi cer iertare, îţi cad în genunchi — nu pentru ceiace ţi-am spus, fiindcă n'am spus nimica, — ci de ce-ai auzit".

Am tăcut, aşteptând efectul improvizaţiei mele.

— Ai isprăvit? spuse Henrietta, acuma eşti mulţămit? te-am lăsat să vorbeşti. Ei bine, dă-mi cheia!

Atunci m'a cuprins furia, o furie de om grobian, care te orbeşte şi te sufocă.

Am pus cheia în mâna Henriettei.

— Pleacă! ieşi de aicia!

Henrietta se ridică, zăpăcită, înspăimântată. Am urmat-o până la uşă, pe care i-o trântii cu sgomot, pe urmă am început să umblu în lungul şi latul atelierului, o plimbare de leu în cuşcă, sufocând, chinuindu-mă:

— Ah! Dumnezeule! Ah! Dumnezeule, mizerabila, mizerabila!

Zece minute mi-au trebuit să mă potolesc.

Insfârşit înghiţii unul după altul două trei păhăruţe de cognac, care mă mai înviorară puţin şi astfel am putut să-mi reiau lucrul.

III

Trecură patru zile fără să mai aud vorbindu-se de Henrietta.

Mecena al meu, complect isprăvit, aştepta acum hotărârea judecătorilor săi, cu nasul întors spre pereţii Salonului; dar oboseala ultimelor şedinţe mă desgustase aşa de mult de pacostea asta de pânză la care muncisem din greu aproape şase luni încât mă găseam însfârşit plătit de toate necazurile numai prin faptul că scăpasem de tablou.

Activităţii fierbinţi din ajun îi urmă brusc o descurajare generală, un fel de moleşire intelectuală care mă ţinea ceasuri întregi, ţintuit pe perinile sofalei, păstrând atâta energie cât trebue pentru a-mi goli pipa şi a o umplea pe urmă.

Să spun că Henrietta nu-mi lipsea? Nu! Imi lipsea mai mult chiar decât aşi fi crezut: dar în afară de faptul că voiam să-i dau o lecţie bună, mărturisesc că simţeam cel mai viu interes să ştiu prin ce minune o să iasă ea din încurcătura asta, cuprinsă fiind de dorinţa de a se întoarce şi lipsa complectă, absolută, a oricărui pretext de intrare.

Şi îmi munceam creierul gândindu-mă:

— Ce dracu are să mai inventeze? La ce se gândeşte? Ce pregăteşte? Ah! cap de păsărică proastă, gâscă, acuma eşti mulţumită, cu stupida ta demnitate! Turbează, draga mea, turbează!

Intr'o zi, pe când în neştire mă uitam pe fereastră, o zării trecând pe trotuarul din faţă, mergând mândră, foarte repede, fără să-şi ridice ochii. M'am simţit cuprinsă de o aşa milă, c'a trebuit să mă ţiu bine să nu fug după dânsa, s'o apuc de braţ şi să-i spun:

— Haide, de ajuns, ai fost destul de nenorocită! Intoarce-te şi să nu mai vorbim de asta.

M'am ţinut totuşi, aşteptând în linişte evenimentele; nici n'am ieşit, ştiind foarte bine că nu voiu face zece paşi, fără să nu dau peste dânsa la cotitura străzii.

In dimineaţa zilei a cincea, mai căpătând gust de lucru, tocmai schiţam ceva pe pânză, când uşa se deschise deodată.

(Continuare în pag. VI-a)

M'am uitat într'acolo:

Era Henrietta.

Intră ca o furtună, străbătu atelierul fără să-mi arunce măcar o privire, luă un scaun, se urcă pe el, şi dintr'o panoplie care decora peretele, scoase... un iatagan!

Am rămas cu gura căscată! Işi găsise intrarea!

Ideia mea, mărturisesc, a fost s'o las să facă ce-o vrea; dar mă gândii că nu e bine, ştiind-o în stare pe Henrietta mai degrabă să-şi străpungă inima cu toate iataganele din lume decât să se facă de râs.

Un prieten îmi spunea într'o zi această axiomă de-o înaltă filozofie: „să nu zădăreşti femeile nici nebunii!" cuvinte a căror adâncime am socotit prudent să n'o pun la încercare.

Am sărit apucând arma de teacă.

— Haide, nu mai fă pe nebuna.

— Lasă-mă 'n pace, exclamă Henrietta, lasă-mă, vreau să mor! M'am săturat de viaţa asta! Iţi spun că vreau să mor, lasă-mă'n pace!

Era tot pe scaun, cramponată de mânerul armei. Trăgeam amândoi de capete; iataganul, ruginit, rezista.

Trăgând şi eu şi ea, fierul ieşi deodată din teacă, şi Henrietta, fără să vreie, îşi trânti în nas cel mai frumos pumn abătut vr'odată pe faţa unei încăpăţânate.

A fost o inundaţie de sânge, mai întâiu, şi lacrimi pe urmă!

Trecând de la tragic la grotesc, amărâtă, nemângâiată, Henrietta se sufoca deasupra ligheanului, iar suspinele-i adânci îi scuturau talia ei mică, ca un prun în vijelie.

Plângea în hohote:

— Am să mă omor, să ştii, am să mă omor! n'am nimerit de data asta, dar altă dată, ai să vezi!

— Bine, foarte bine, i-am răspuns. Ne-am înţeles, o să te omori...; până atuncia... şterge-ţi nasul.

După cinci sau şase zile de la întâmplarea asta, fiind împăcaţi am încercat s'o întreb pe Henrietta:

— Ascultă, spune-mi şi mie, ce-ai auzit, atuncia?

— Ah! făcu Henrietta, devenind gravă, să nu mai vorbim de asta!

Spun:

— Foarte bine, foarte bine.

Judecai cuminte să nu mai insist.

IV

Lecţia asta — unde se simţea bine mâna răzbunătoare a unui Dumnezeu exasperat — ar fi trebuit, să aibă roade. Aşa s'ar părea.

Da de unde...

Dacă s'ar fi întâmplat altfel, Henrietta, n'ar mai fi fost Henrietta şi, povestea asta n'ar mai fi avut cuvânt să mai existe.

Deci, nici cincisprezece zile nu se scursese, când avu loc o nouă scenă.

Dormisem la Henrietta, cum mi se întâmpla totdeauna când îi lipsea bărbatul, chemat câteodată în provincie după afaceri.

Atunci Henrietta, care avea ferestrele în spre stradă, aşeza pe cămin un joc de lămpi convenit dinainte între noi, care, din cafeneaua unde veneam seara, mă punea în posibilitate să ştiu:

— Bărbatul este ori nu este, drumul e închis ori deschis.

Şi după cum era închis ori deschis, mă urcam la Henrietta sau mă întorceam acasă la mine.

Era şi sigur şi comod.

Prin urmare mă culcasem la Henrietta, şi, neavând ceva mai bun de făcut, stăteam întins în pat într'un soiu de lene, pe când ea, sculată şi îmbrăcată, se pregătea să se ducă după târgueli.

Işi răsturnase punga pe marmura căminului şi, număra în gând ceia ce cheltuise în ajun, făcea cu degetul mici separaţiuni, îşi alinia francii la dreapta şi gologanii la stânga, cu o gravitate domoală şi liniştită.

Eu, rezimat în perne, o priveam fără să spun ceva, distrat de convingerea şi de faţa ei serioasă, o faţă de femeie ordonată cu care nu poţi să te joci şi care ştie perfect valoarea fie-cărui gologan.

A simţit probabil ţintirea privirii mele, căci se întoarse îndată spre mine.

Zâmbii şi-i spusei vesel:

— Ehei! Henrietto, gologanii...!

Deschise gura ca să-mi răspundă, dar o închise imediat fixându-mă cu un ochiu neliniştit, al cărui albastru, ca al mării, se întuneca sau se limpezea după voinţă, parcurgând game întregi când perioadele de calm urmau perioadelor de furtună.

— Ce vrei să spui cu asta? zise ea însfârşit.

Imediat am văzut ce mă aşteaptă.

— Ah! draga mea, am răspuns, e foarte simplu! Am spus: „Ehei! Henrietto, gologanii!" şi dacă măcar o clipă am gândit să spun altceva decât: „ehei! Henrietto, gologanii!" să mă fac o căpăţână de zahăr, o tichie de noapte ori un paner cu salată — cum îi vrea tu! Căci, însfârşit, e un lucru nemai pomenit să nu îndrăznesc să spun un cuvânt, de frică să nu-ţi stârnesc vecinicele tale bănueli şi neîncrederea ta prostească. Am s'ajung să nu mai deschid gura şi să te las să vorbeşti singură!

Ea rânji.

— Pentru că te cunosc, dragă; nu-i om mai fals decât tine.

Acuma ea era aceia care zâmbea, însă un zâmbet de acela neplătit cu milioane şi miliarde de palme pentru obrăznicia-i rece şi exasperanta lui provocare.

Repetai:

— Mă cunoşti?... zici că mă cunoşti? Ar fi mai bine să te cunoşti pe tine: poate te-ai mai cuminţi atunci. Ah! ia uită-te, mă trec năduşelile!

M'am întors uitându-mă înspre perete, ca şi cum n'aşi mai fi vrut să ştiu nimica.

Henrietta, reîncepu liniştită:

— Oh! nu-mi fac iluzii; cunosc stima de care mă bucur în ochii tăi; pentru tine n'am fost niciodată mai mult decât bucătăreasa sau servitoarea ta! De altfel, toţi sunteţi la fel. Deabea puteţi ţine un creion între degete şi vă credeţi ieşiţi din coapsa lui Dumnezeu; cu dreptul de a vă bate joc de femei, care au fost destul de proaste să creadă în voi! Nici unul nu meritaţi să aveţi o metresă mai de seamă.

Dădui din umeri prin cearşaf.

— E adevărat, continuă ea, cu un ton batjocoritor şi plângător în acelaş timp, eu, nu-s o artistă; sunt acolo, o burgheză, o băcăniţă care nu pricepe arta... dar care ştie că un ban e un ban şi care ţine la gologanii ei, cum binevoieşti a-i spune, pentrucă le cunoaşte valoarea. Gologanii! Ah! da, e foarte spiritual din partea ta!..

Ar fi fost mai bine, dragul meu, ca părinţii tăi să te fi crescut, cum m'au crescut ai mei, pe mine, în respectul ordinei şi al economiei: n'ai fi ajuns atunci unde eşti astăzi, la treizeci şi opt de ani să duci o ridiculă viaţă de boem! Dar nu, domnul face pe boerul; dumisale îi place mai bine să cheltuiască, — l'am văzut de o sută de ori, asvârlind douăzeci şi treizeci de gologani pe seară! Imi era dezgust de tine. Să-ţi umpli burta cu bere, ca un zidar! să le dai de băut tuturor derbedeilor care desigur îşi bat joc de tine cum ţi-ai întors capul!

Am sărit în sus:

— Ia ascultă, Henrietto, o să mă laşi în pace? La urma urmei, ce-ţi pasă ţie, de cei douăzeci şi treizeci de gologani pe care-i cheltuiesc eu! E ceva de necrezut! Dacă banii ăştia ar fi ai tăi, tot n'ai răcni mai tare! Şi-ţi mai lauzi încă părinţii! Nişte nătărăi!

— Nătărăi! Nătărăi!

— Da. nătărăi! care au făcut din tine, bună, inteligentă şi fină, o fiinţă imposibilă, hărţăgoasă, nesociabilă, rece ca un cui, seacă ca o trestie, banală ca un galantar de bărbier şi sgârcită ca un cârcâiac de mânăstire...

— Sgârcită! strigă Henrietta, sgârcită! pentrucă sunt econoamă şi pentrucă nu arunc paralele pe fereastră? Ah! aşa mi se cade... da, da,... chiar aşa!

Şi deodată, cu acea logică admirabilă, cu simţul special, extraordinar, al absurdului şi neprevăzutului, pe care femeile ştiu să-l aducă în toate actele lor, se repezi la bani, luă din întâmplare un napoleon şi îl aruncă din toate puterile ei pe fereastră, întovărăşind gestul cu această exclamaţie triumfătoare:

— Uite cât sunt de sgârcită!

In acelaş moment nervii potolindu-i-se ca prin minune, instinctul gospodinei o cuprinse şi n'apucai să-mi arăt mirarea, când Henrietta, deja, deschisese uşa şi se repezi pe scară, în căutarea monedei.

Aşi zice că au ajuns amândouă odată în stradă. Şi atuncia, rămas singur, am râs ca un imbecil, am râs să mă'mbolnăvesc, închipuindu-mi pe Henrietta, nemişcată în stradă, inspectând trotuarul în mijlocul unui cerc de gură-cască!

Mă oprii din sguduirile râsului, — şi Dumnezeu ştie cât de greu mi-a fost — când intră Henrietta. Numai după felul cum a închis uşa, mi-am dat seama de rezultatul căutării ei.

Am întrebat-o:

— Ei, Henrietto, ţi-ai găsit banii?

Ea dădu din umeri şi tăcu.

Urmai:

— Vezi, pisicuţa mea; bunul Dumnezeu te-a pedepsit. Douăzeci de franci pierduţi din pricina unei prostii.

Dar ea:

— Douăzeci de franci, pierduţi? Ei! şi ce-i cu asta, douăzeci de franci pierduţi! Crezi c'am ajuns la douăzeci de franci? Iaca ce fac eu cu douăzeci de franci ai mei!

Şi atuncia, ca să-mi dovedească că pierderea celor douăzeci de franci o lasă rece şi indiferentă, înşfăcă un al doilea napoleon şi îl trimise după cel dintâiu.

In româneşte de LIZICA PATRAŞCANU

„Aş vrea să ştiu"

I. VOINEA-Piteşti.

Care e semnificaţia cuvintelor: „mane, tekel, fares"?

Biblia (cartea lui Daniel) ne dă următoarea explicaţie relativă la această formulă misterioasă condensată în cele trei cuvinte magice:

Când Cyrus, regele Perşilor, asedia Babilonul, înaintând victorios în capul unei armate formidabile, Balthazar, fiul ultimului rege al Babilonului, încrezător în atotputernicia zidurilor cetăţii lui, chefuia fără grije în interiorul ei. In timpul asediului prelungit şi cu ocazia unei ultime orgii, Balthazar ceru să i se aducă la ospăţ vasele sfinte răpite odinioară din templul din Ierusalim de către regele Nabuchodonosor. Această supremă profanare însă fu pedepsită de Dumnezeu. O mână nevăzută apăru deodată şi înscrise cu litere de foc pe zidurile sălii câteva caractere misterioase, pe care nici Balthazar, nici magii nu reuşiră să le descifreze. Profetul Daniel, chemat în faţa regelui, tălmăci astfel înţelesul inscripţiei magice: „Dumnezeu a trimis această mână, să scrie trei cuvinte: Mane, tekel, fares.

„Mane" (socotit), adică atotputernicul a **socotit** zilele domniei lui Balthazar şi a însemnat sfârşitul ei. **„Tekel"** (cântărit) simbolizează faptul că Dumnezeu l-a **cântărit** pe acest rege uşuratec, găsindu-l vinovat.

Şi în sfârşit **„Fares"** (împărţit) se interpretează în sensul că pedeapsa divină îl condamnă ca regatul să-i fie **împărţit.**

Intr'adevăr, chiar în aceeaş noapte, Cyrus reuşi să pătrundă cu trupele lui în Babilon, Balthazar fu ucis şi regatul său cucerit de Perşi.

In general, cele trei cuvinte misterioase, care după povestirea biblică, au anunţat sfârşitul Babilonului, simbolizează o ameninţare gravă a unei primejdii iminente în toiul unui trai de petreceri şi inconştienţă.

V. MIRCEA-Loco.

In ce constă nudismul şi care e sensul lui?

Prin nudism se înţelege obiceiul, practicat acum în Germania de unele persoane, care în anumite cadre închise, terenuri, parcuri etc., renunţă la convenţia de a umbla îmbrăcaţi şi convieţuesc în grupuri destul de numeroase, fără nici un fel de vestmânt. Nudiştii, care au întâmpinat la început foarte mare rezistenţă şi sunt încă neacceptaţi în cele mai multe ţări din Europa, îşi legitimează practica lor pe două considerente fundamentale.

Primul, de ordin fizic, se bazează pe faptul că expunerea totală a corpului la aer şi la soare este o măsură foarte higienică. Al doilea motiv, de ordin sufletesc, susţine teza, în aparenţă paradoxală, că o convieţuire în asemenea condiţii, departe de a conduce la o promiscuitate şi la pervertirea moravurilor, creiază dimpotrivă o stare mult mai sănătoasă şi mai liniştită, perversiunea rezultând în general nu din goliciune, ci din ipocrizie.

După nudişti, reîntoarcerea la natură, în această direcţie, după exemplul animalelor şi al primilor oameni, şi o educaţie susţinută prin coabitaţiunea sexelor nu poate fi decât salutară.

De altfel, această din urmă părere este împărtăşită şi de marele scriitor englez Georg Bernard Shaw, care susţine de asemenea că „atracţia sexuală" este stimulată artificial mai ales de vestminte şi este mult atenuată prin aspectul corpului gol, fenomen ce se **poate observa în analiza diferitelor epoci istorice.**

Cronica cinematografică

Şapte filme

Să încercăm în această cronică să ne punem, cum se zice, la zi, vorbind de filmele care au rulat în ultima vreme.

„Whip" a fost o bucată extrem de agreabilă. Un film corect. Nici-o invenţie, în schimb toate detaliile îngrijite, astfel că spectatorul a avut o seară dintre cele mai plăcute. Adăogaţi că toată acţiunea se petrece în jurul unei chestiuni de cai de curse, ceiace dă prilejul să asistăm la şedinţe de antrenament precum şi la alergări — lucru extrem de fotogenic. Insfârşit „Whip" este prototipul bunului film american de serie. Conţine amor, conţine o vastă escrocherie, apoi lupte corp la corp, exibiţii sportive (o „chasse-à-courre" minunat făcută), iar actorii sunt excelenţi. Remarcabil, de asemeni, tot ce ni se arată în materie de **tren.** Un expres ,în goană, trece la un metru de stalurile noastre ,şuerând groaznic, duduind şi lăsând urme de fum în meandre pline de fantezie. Mai este şi un accident ,care ne e dat natural, nu în miniatură mărită.

Intr'un cuvânt, a fost un film cum ar trebui făcute toate, atunci când regisorul şi interpreţii n'au inspiraţie pentru capodopere propriu zise. Căci „Whip" este un film corect unde se cere doar îngrijire artistică, nu invenţie, creaţie, geniu, sau mai ştiu eu ce. Este o bucată cum orice casă mare americană — Paramount, Metro-Goldwin, National Pictures, etc. — poate face cu zecile, în aşteptarea unei idei originale din care să iasă — sau să nu iasă — un film epocal.

✶

„Glory" e prototipul filmului în întregime prost. Este reprezentarea unei drame conjugale într'un mediu de cabotini, cu toate trucurile răsuflate şi clişeele învechite ale genului. Un spectacol fad şi pliciticos. Desigur viaţa culiselor nu este un subiect **tabù** prin faptul că s'a abuzat de el. Se pot face mereu, de exemplu „Gabbo". Totuşi faptul că a fost foarte des întrebuinţată are oarecare importanţă, căci face sarcina mai grea. Avem de luptat cu oboseala publicului şi cu prezenţa unor clişee pe care trebue să le evităm. Deaceia se întâmplă foarte rar ca să se isbutească filme cu adevărat originale, în care eroii să fie actori.

In această ordine de idei trebue să semnalăm un film într'adevăr extraordinar, care a rulat în ultimul timp ,şi anume „Marele Gabbo". Dar acestei bucăţi îi consacrăm o cronică separată în numărul ultim din revista „Realitatea Ilustrată".

★

„A girl abord" a fost un film prost, şi din punct de vedere technic, şi din acel artistic al jocului şi scenariului.

„Frumoasa necunoscută", cu Willy Foster şi Marleine Dietrich a fost un film de mâna întâi, plin de invenţie, de vervă, de „atmosferă". Un film care ne arată că Europenii ştiu şi pot să ia dela profesorii de peste Atlantic toate lecţiile profitabile, adăogând un nu-ştiu-ce mai **intelectual,** mai subţire şi mai delicat, care în genere lipseşte cinematografului american.

„Frumoasa necunoscută" este interesant mai ales pentru că e un film modest, fără pretenţie de inovaţie sensaţională, făcut cu o poveste banală şi episoade extrem de obicinuite. Insă... fiecare detaliu ne face să exclamăm: „Minunat făcut ! Şi ce diferit de cum ar fi făcut un American ! Şi par'că mai bine !" E un film interesant pentru că e un simptom. O indicaţie că, dacă Europenii renunţă la amestecul, în cinema, al teatrului şi al desuetelor sale formule ; dacă ascultă de marele exemplu american care a făcut **cinema-pur,** cu artişti special-cinematografici ; atunci vor putea egala, şi chiar depăşi pe americani.

✶

„Mesagerul morţii" a fost un film corect, fără greşeli de realizare, şi care a ştiut a menţine tot timpul înteresul încordat. Ca şi „Whip", face parte din acele bucăţi care nu aduc aporturi nouă în arta ecranului, dar aplică desăvârşit ultimele noutăţi introduse în ultimul timp în technica estetică a cinematografului.

✶

„Mon gosse de père" a fost un film curios. Trei personagii principale compun această piesă de teatru (căci e un film 100/100 vorbitor francez) şi anume : un Francez — pe care îl joacă americanul Adolphe Menjou ,cu oarecare accent (spune de pildă „intrêssant" în loc de „intéressant"). Al doilea personaj principal e soţia primului, Franţuzoaică şi ea, pe care o joacă o.... Româncă, d-ra Alice Cocea. Insfârşit, actorul care joacă al treilea rol este Francez adevărat. Dar face rolul unui Englez, şi vorbeşte (exprè, bineînţeles) cu un enorm accent anglosaxon (sunt, ce-i drept momente când uită...)

Filmul este uneori amuzant. De cele mai multe ori însă... Dar nu e treaba noastră. Noi aci facem cronică cinematografică. Teatrul nu ne interesează.

D. I. S.

CEL MAI FRUMOS DAR

ALBUMUL concursului de frumuseţe

De vânzare la toate librăriile şi depozitele de ziare

Preţul 80 lei

Se expediază şi ramburs.

Tipărit în culori pe hârtie velină, cuprinde fotografiile **tuturor** frumuseţilor care au participat la marele concurs organizat de **„REALITATEA ILUSTRATĂ"** instantanee de la festivităţile din Galveston, Bucureşti şi Sinaia. Sute de clişee fotografice, extrem de interesante descrieri a serbărilor şi convorbiri cu toate alesele. Este cea mai frumoasă podoabă în orice casă.

Cronica Sahului

PROBLEMA No. 305 & 306

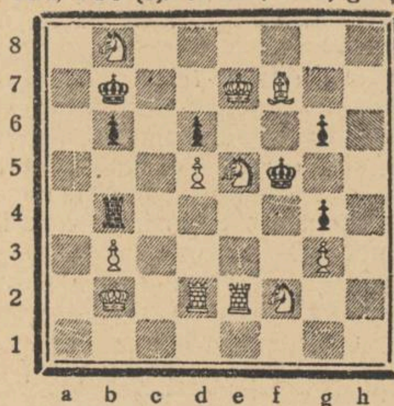
de **P. Leibovici, Iaşi**

— *In memoria lui I. A. Schiffmann* —

(inedită)

Negru:

I Rb7, Tb4, Pb6 (3). II Rf5, Pd6, g4 şi g6 (4).

Alb:

I Rb2, Cb8, Pb3 (3). II Ré7, Td2 şi é2 Cé5 şi f2, Nf7. Pd5 şi g3 (8).

Diagrama de mai sus conţine două probleme diferite. Ele reprezintă iniţialele I. S. ale regretatului componist. Se cere la I mat ajutor în 4 mutări II mat în 2 mutări.

Ce este matul ajutor?

Matul ajutor este o formă a şahului feeric. Se cere ca negrul să ajute pe alb ca acesta să-l facă mat în numărul de mutări indicat. In aceste probleme negrul e la mutare. Bine înţeles că trebuie să fie o singură cale, care să ducă la rezultat. Dăm ca exemplu pentru acest fel de mat următoarea problemă a d-lui W. Pauly, publicată în ultimul număr din „Revista Română de Şah". — Alb: Ra1, Tc1, Né2 (3). Negru: Ré3, Tf3, Cd4, Pd2 şi f4 (5). — Mat ajutor în 2 mutări. — Soluţia: 1. Tf1, Nf3. 2. Tf2, Tc3 mat.

✶

RECTIFICARE. In problema No. 303 (Motto: Lăcrimioare") din numărul trecut s'a strecurat o eroare: Calul negru dela d1 trebue aşezat la é1, iar caii albi stau la c1 şi g1, aşa cum figurează pe diagramă.

PARTIDA No. 136

Jucată la concursul internaţional din Hamburg în ziua de 13 Iulie 1930.

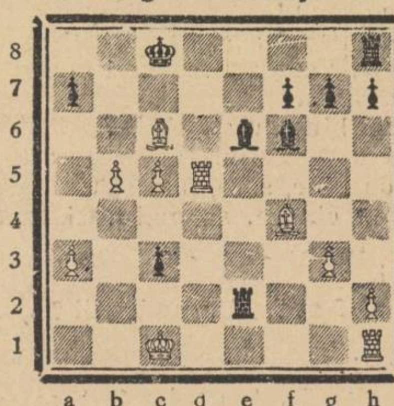
Alb: *A. Rubinstein* (Polonia). **Negru:** *G. Maroczy* (Ungaria

Gambitul damei

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. c2—c4, é7—é6; 3. Cb1—c3, Nf8—b4; 4. é2—é3, Rubinstein merge pe căi proprii. Până acum s'a răspuns cu Db3 (Spielmann), cu Dc2 (Capablanca) sau Cf3 (Bogoljubov). 4..., c7—c5; mai bine ar fi fost să schimbe chiar acuma la c3, spre a utiliza în final slăbiciunea pionului dublu. 5. Cg1—é2, o mutare pe cât de originală, pe atât de tare. Inchiderea momentană a nebunului din f1 joacă acum un rol secundar, iar negrul e silit în curând sau să lase adversarului o puternică pereche de nebuni, sau să retragă nebunul, ceeace constitue o evidentă pierdere de tempo. 5...., c5×d4; 6. é3×d4, d7—d5; 7. a2—a3, Nb4—é7; 8. c4—c5, b7—b6; negru ar fi trebuit să facă rocada şi să pregătească desvoltarea pieselor sale. 9. b2—b4, b6×c5; 10. d4×c5, é6—é5?; 11. f2—f4, d5—d4?; 12. f4×é5, d4×c3; 13. Td1×d8+, Ré8×d8? 14. é5×f6, Né7×f6; 15. Nc1—é3. Cb8—c6; 16. 0—0—0+Rd8—c7; 17. Né3—f4+, Rc7—b7; 18. g2—g3, Nc8—f5; 19. Nf1—g2, Ta8—é8; 20. b4—b5, Té8×é2; 21. Ng2×c6+, Rb7—c8; 22. Td1—d5!, Nf5—é6;

Poziţia partidei după a 22-a mutare a negrului.

Negru: Maroczy.

Alb: Rubinstein.

23. b5—b6!, a7×b6; cum e uşor de văzut, acest schimb e forţat faţă de dubla ameninţare b×a7 şi b7+. 24. c5×b6, Té2—b2; 25. Td5—a5! şi negrul abandonează, căci nu se mai poate găsi nici o apărare la ameninţarea Ta8+.

Ing. L. LOEWENTON

P. I. NEGREANU

A apărut :

Indicaţiile şi contra indicaţiile curei de Karlsbad

de Doctorul GR. GRAUR

Medic balneolog la Karlsbad

Lucrarea se adresează medicilor practicieni

Preţul lei 40

Editura „Adeverul"

Privighetoarea, cântecul şi viaţa ei

Este scrisă şi tâlcuită frumos pentru copii şi tineret de Ion Cireşu în minunata „CĂRTICICĂ A PĂSĂRILOR ŞI ANIMALELOR"—Ilustrată în culori de Dem.—Lei 30.

— De vânzare pretutindeni —

Editura „ADEVERUL" S. A. Bucureşti.

Cărți și Reviste

Creangă în franțuzește

In ziarul „Midi" din Bruxelles a apărut de curând un articol despre Creangă, datorit d-nei Ode de Châteauvieux-Lebel... Autoarea prezintă pe Creangă publicului francez, dând detalii biografice și aprecieri asupra operei povestitorului din Humulești. Este prima oară când un străin vorbește de Creangă cu atâta dragoste și înțelegere. Din articol se vede că d-na de Châteauvieux-Lobel cunoaște perfect opera lui Creangă și caracterele specifice ale talentului său.

Este și mai interesant faptul că autoarea compară pe Creangă cu marii povestitori și culegători de basme ai literaturii universale. Comparându-l cu Frații Grimm, de exemplu, ea spune că aceștia au fost mai mult filologi decât artiști în întreprinderile lor folkloristice. Creangă, dimpotrivă, păstrând povestirilor lui, neștirbit, caracterul basmului popular, a realizat o operă de o savoare unică și de o calitate rară. Față de Andersen, chiar, Creangă are anumite avantagii. Andersen a preschimbat, prin marele lui talent liric, caracterul basmului popular; poveștile lui Andersen sunt, deja, poezie cultă; arta lui este personală. Creangă, mare artist și el, a rămas în tonul poveștilor populare. D-na de Châteauvieux-Lebel nu-i găsește un egal decât în Perrault.

Mai mult, poate, decât poveștile lui Creangă, „Amintirile" lui au trezit entusiasmul d-nei de Châteauvieux-Lebel. Ea le consideră ca opera lui capitală. Despre toată opera lui, fie amintiri fie povești, vorbește cu căldură și admirație. „Tot ce a scris Creangă, spune ea, poartă pecetea specială a talentului său. Pretutindeni se întâlnește acelaș stil viguros, aceiași vervă plină de humor, aceiași limbă bogată și colorată... Pe lângă asta, una din particularitățile cele mai curioase ale lui Creangă, ceiace în mare parte constitue valoarea lui artistică și îl deosebește de ceilalți povestitori populari este armonia constantă a frazei.

D-na Ode de Câteauvieux-Lebel are gata traducerea poveștilor lui Creangă. Nu cunoaștem nimic din această traducere. Ne dăm seama că este un lucru foarte dificil. Insăși traducătoarea spune acest lucru: „Din nefericire, traducerea, oricât de scrupuloasă, n'ar putea reda în întregime farmecul unui stil atât de plin de figuri și de proverbe, încât fiecare frază evocă o imagine, pur românească, pe care n'o poți schimba fără să schimbi în acelaș timp și savoarea textului".

In orice caz, după dragostea cu care vorbește de Creangă d-na de Châteauvieux-Lebel, putem nădăjdui că traducerea va fi mai mult decât onorabilă. A traduce pe Creangă e tot așa de greu ca și a traduce pe Rabelais. Nu poate fi vorba decât de o transpunere, de găsirea unui echivalent în limba franceză a stilului Creangă, păstrând totuș intactă *atmosfera* Creangă, specificul românesc Creangă...

Traducerea pe care-o întreprinde d-na de Châteauvieux-Lebel va fi prilej de multe revelații dar și de multe considerații asupra acestei munci dificile și ingrate care este o traducere...

AL. A. PH.

DOCTORUL YGREC: „Noua educație sexuală"

(Un volum de 200 pagini. Editura proprie a autorului. Prețul 60 lei).

După o introducere în care pune la punct, expunând în toate amănuntele ei problema **Educației suxuale** ce se cuvine a se da azi tineretului de ambele sexe în școli ,— autorul, socotind că toată **educația sexuală** are în vedere, în primul rând, ferirea tineretului de nenorocirile cauzate de cele două flagele: **prostituția** și **boalele venerice,** studiază aceste probleme atât din punct de vedere medical cât și din acel social și moral.

In capitole de o mare amploare face un expozeu al problemei prostituției, proxenetismului și a „sclavelor albe", iar în altele intră în descrierea detaliată a problemelor venerice, arătând și mijloacele terapeutice moderne pentru prevenirea și curarisirea lor.

Istoricul boalelor venerice și în special al sifilisului în România, încheie interesanta lucrare a doctorului Ygrec.

Numeroase gravuri ilustrează textul.

La Critica, Mai 1930

Numărul acesta cuprinde un articol al celebrului estetician Benedetto Croce despre „Tragedia în secolul al XVI-lea". Croce compară literatura dramatică italiană din secolul al XVI-lea cu teatrul francez din aceiaș epocă. Observă că în timp ce în Franța teatrul continua tradiția medievală — acea tradiție cunoscută printr'un repertoriu de *„mistere"* și *„soties"* — în Italia încep să apară tragedii adevărate, demne de acest nume. Tendința acestor tragedii era de a trece de la o poezie difuză și populară, la o poezie mai intensă, dela o artă mai mult sau mai puțin materială la o artă mai idealizantă, mai cultivată. Poeți ai epocei, ca Alessandro Pazzi de Medici, traducătorul *Poeticei* lui Aristot, își compun tragediile într'un ritm nou, pornind dela ideia că „tragedia e cea mai nobilă și mai perfectă poezie, fiind o imitație a vieții eroice", — și admirau această măreție nu numai în tragediile grecești și în cele latinești ale lui Seneca, ci și în ruinele superbelor teatre și amfiteatre care ne încântă ochii și astăzi.

Articolul lui Croce conține exemple și lungi citate din literatura dramatică italiană a scolului al XVI-lea urmând ca el să fie continuat în numerele viitoare ale revistei.

Revista publică ultimele scrisori ale lui Georges Sorel către Benedetto Croce. Ele sunt datate din anii 1920 și 1921, nu mult înainte de moartea lui Sorel. Autorul celebrelor „Reflexiuni asupra violenței" se ocupă în aceste scrisori de tot felul de chestii sociale, politice și estetice, comentând cu aprecieri interesante și originale evenimentele epocei și mișcarea filosofică și literară din Franța și Italia. Intr'una din scrisori (a 337-a), Sorel vorbește de Bergson cu prilejul unor critice adresate acestuia de Jacques Maritain. Sorel ia apărarea lui Bergson. „Mi se pare grav, spune el făcând aluzie la critica lui Maritain, mi se pare grav pentru un filozof să se pună în contradicție cu opiniunile general admise de către savanți. Filosofii ar trebui să fie întotdeauna de acord cu știința. Sînt convins că Aristot înțelegea filosofia în acest chip. Bergson este probabil primul autor care în Franța a reînoit această concepție helenică. Intrebarea este numai de a ști dacă cumva el nu ia câteodată drept știință ceace este numai o metafizică alăturată științei și interpretând-o". Și mai departe: „Cred că Bergson are dreptate când părăsește sferele în care se restrâng filosofii care vorbesc de suflet, pentru a face apel la experiență. In alte scrisori Sorel se ocupă de evenimentele politice din Italia. La 30 Iulie 1920, el scrie lui Croce: „Urmăresc cu un interes pasionat afacerile italiene, care se prezintă sub un aspect așa de misterios. Am impresia că multe lucruri aduc aminte de ultimele zile ale Republicei romane. Agitațiile comandate de magnații finanței ne amintesc de timpurile lui Crassus. Puterea răufăcătoare a intelectualilor n'a fost niciodată mai evidentă ca în Italia: acești oameni se vând și poporul care îi ascultă nu isbutește să înțeleagă că scriitorii, avocații și politicianii sunt agenți ai finanței. Partidul socialist nu-mi pare a fi cu totul nevinovat de starea de lucruri actuală." In ultima scrisoare, din 26 August 1921 Sorel vorbește despre fascism: „Aventurile fascismului sunt poate pentru moment fenomenul social cel mai original din Italia; ele mi se par că depășesc cu mult combinațiile politicianilor". — *Ph.*

Benedetto Croce

Romanul de mâine

„L'Estonie litteraire" e titlul unei noui reviste, editată de Pan-Clubul estonian și redactată în franțuzește, nemțește și englezește.

Frédebert Tuglas se ocupă, într'un serios și documentat articol, de literatura estoniană, înfățișând opere, autori de seamă și caractere specifice.

In „Viața literară", J. Semper notează o interesantă idee de ansamblu.

Astăzi, spune scriitorul estonian, „estetismul" nu mai are partizani declarați. Cu toate acestea, principiile sale sunt încă atacate cu destulă violență.

Discreditarea estetismului a atras în chip fatal după sine dizgrația poeziei lirice, deși prin calitatea ei artistică aceasta e superioară prozei narative.

Totuși, numai cu câțiva ani în urmă, poezia își păstra încă un prestigiu special; fie că era sensuală, fie că era socială, ea se bucura de un netăgăduit succes printre cititori.

Curând, însă, patetismul de odinioară a ajuns să nu mai reprezinte decât o aparență decorativă.

Astăzi, proza își cucerește, cu zgomot, terenul.

Se citesc și se scriu mai mult romane.

Acest gen literar, împins pe planul întâi al interesului publicului, a încercat la început să triumfe mai degrabă prin cantitate decât prin calitate. Nu mai sunt o raritate astăzi romanele de o mie de pagini, sau pe ciclu, serii și volume cu *va urma.*

Nervozitatea contimporanilor nu rezistă, însă, la o lectură prea lungă. Totul se cere concentrat, substanțializat.

Vom avea poate mai curând decât ne așteptăm — după romanul în imagini — romanul de stil telegrafic.

A spus-o chiar unul dintre romancierii noștri de frunte:

— Voi ajunge să scriu numai cu subiect și predicat.

Dar, această brutală schematizare, nu va fi oare în dauna esteticului? — *H.*

A Apărut

„Viața Romînească" No. 6

cu proză și versuri semnate de:

C. Bouglé, I. Petrovici, I. D. Gherea, D. Ciurezu, Vasile Lovinescu, Paul Zarifopol, Dragoș Protopopescu, Al. Graur, D. D. Roșca, Ion Minulescu, Mihail Sadoveanu, Al. A. Philippide, Izabela Sadoveanu, D. I. Suchianu, etc.

S'a pus sub tipar și va apărea în curând un volum al d-lui prof. C. Stere, cuprinzând în afară de interesantele articole apărute în „Adevĕrul" sub titlul de „Documentări și lămuriri politice" și alte documente din timpul războiului: discursul ținut în Cameră la 1921, scrisoarea către Moș Ion Codreanu, discursurile ținute în Sfatul Țării, etc., cari constitue un istoric luminos al vieții noastre politice postbelice.

Citiți azi **Realitatea No. 183**

:: Cu numeroase ilustrațiuni și un bogat sumar ::

5 culori — 10 lei

CÂINELE DE PRIPAS

HOȚUL — INGERUL

Trei din cele mai celebre povestiri ale lui

LEONID ANDRIEV

BIBLIOTECA DIMINEAȚA No. 127 PREȚUL 8 LEI

NOU CETIȚI

SELMA LAGERLÖF

MUNKYTTAN

Traducere de ANA CANARACHE

în BIBLIOTECA DIMINEAȚA

No. 125 apărută în 165 pagini

Prețul 20 Lei

La librării și depozitari de ziare

NOU! A apărut

BIBLIOTECA DIMINEAȚA

No. 129 100 pagini

ARTIȘTI ȘI IDEI LITERARE ROMANE

(Prefață — Publicul și arta lui Caragiale — Poezie filozofică — Geniul neprihănit — Minulescu povestitor — Romanul D-lui Minulescu — Alexandru Teodoreanu — Despre „Sfintele taine ale artei" de PAUL ZARIFOPOL

PREȚUL 8 LEI

O concepție materialistă a Esteticii

Ce departe suntem astăzi de vremurile unei concepții **„idealiste"** a Vieții și a tuturor manifestărilor ei; de ideile unui Platon, și — în timpurile moderne — de ale unui **Kuno Fischer** asupra **esteticii,** adică asupra științei originii și cauzalității noțiunii : **FRUMOS.**

Estetica, adică știința sau doctrina frumosului, ia naștere în mod firesc când frumusețea atinge culmile ei în artă. Atunci, în vremea clasicității elene, apare primul filosof care meditează asupra esenței frumosului : **PLATON.**

In timpul când strălucește în toată splendoarea ei arta clasică germană apar cei doi mari esteticiani, care în acelaș timp întrupează culmile frumuseții artistice. **Schiller** și **Goethe.**

Deși prieteni și trăind în acelaș timp și în acelaș mediu, ei au concepții deosebite asupra **frumosului.** Pe când **Schiller,** — urmând gândirea lui Platon și a lui Fichte — vede în **frumos** strălucirea sub care se ascunde **Adevărul** și **moralul,** iar în artă o educatoare a omenirii spre țintirile cele mai ideale, — **Goethe,** dimpotrivă, urmând cu totul firii sale naturaliste, vede în artă — adică în crearea **frumosului** — numai o trebuință și un mijloc al individului de a se elibera de durerile și suferințele care-l copleșesc.

Schiller vrea să elibereze omenirea prin creearea frumosului, iar Goethe eliberează numai pe individ.

Platon vedea în frumusețile artei și ale Naturii **o manifestare a divinului.**

Kuno Fischer vede în frumos o armonizare între Ideal și real, între spirit și Natură.

Dece avem noi — și se pare că o au și multe specii de animale — acea senzație nespus de plăcută în fața adevăratului **frumos,** acea înălțare sufletească deasupra mizeriilor și micimilor vieții?

Fiindcă — ne spun idealiștii — în fața frumosului, a esteticului, avem un fel de intuiție că ne aflăm în fața divinității care a luat forma estetică spre a ni se revela nouă. Teoreticienii unei astfel de doctrine cred în existența reală a unor abstracțiuni, a unor **idei** independente de materie, **idei** ale frumosului, idei care în cursul evoluției creatoare s'au întrupat în forme sensibile, materiale, ale frumosului din Viață și Natură.

Este concepția hegeliană a unui fel de **panteism estetic.**

Un scriitor român, apărut acum în publicistica noastră **—d-rul C. Galin** din Galați — încearcă în studiul său intitulat: **„Dans, Muzică și Pictură"** să ne zvârle jos de pe înălțimile eseticii metafizice la care ne-au înălțat un Schiller, Platon și Kuno Fischer, dovedindu-ne că cheia pentru deslegarea enigmei frumosului nu se găsește ascunsă în sferele eterate ale unei lumi transcendentale, ci în... anatomia și fiziologia sistemului nervos!

D-rul Galin e fiziolog și **materialist** (întrebuințăm acest cuvânt în sensul filosofic, nu în cel moral) și pentru el, misterul deosebitei stări sufletești pe care ne-o provoacă prezența frumosului, se află în funcțiunile vegetative ale sistemului nervos vag și simpatic. Este de sigur o concepție care... depoetizează arta și poezia, coborându-le la nivelul celorlalte funcțiuni... organice!

Spre a-și susține teza destul de interesantă și plausibilă d-rul Galin nu se teme nici chiar de zdruncinarea temeliei tezei sale, când arată lipsa legăturii dintre frumos și plăcut.

„In simțurile noastre, adică în simțul auzului, văzului, mirosului, gustului și pipăitului cu simțul mușchiular, găsim sediul PLĂCERILOR, în care senzații de plăcere, PLĂCUTUL ca atare îmbracă haina frumosului sau ia masca frumosului?

Și d. dr. Galin concretizează această întrebare a d-sale prin exemple :

„O budincă caldă cu aromatele ei, foarte plăcută gustului; parfumul de patciuli împrăștiat de o doamnă elegantă și care ne impresionează dulce mirosul, sunt aceste lucruri ceva estetic?

Iarna, după frig o cameră și o plapomă caldă sunt ceva ESTETIC deși sunt plăcute? Toată lumea va răspunde că nu".

D. dr. Galin face prin aceasta, prima delimitare a frumosului estetic: **nu tot ce e plăcut e și frumos.**

A doua delimitare o face atunci când arată că plăcutul ca să fie și estetic trebue **să excludă utilul.** Esteticul ar cuprinde în el ceva dezinteresat. Dar încă o delimitare interesantă a esteticului este aceea cu privire la simțurile noastre.

Numai plăcutul care se referă la simțul **văzului** și **auzului** dă impresia esteticului.

Numai aceste două simțuri ar fi rezervate frumosului și fiindcă primele exteriorizări ale sensațiilor omului în evoluția lui filogenetică și ontogenetică au fost gestul, mișcarea și langajul, de aceea dansul și muzica au fost primele acte prin care omul a creat frumosul estetic. Vom vedea imediat că muzica și dansul au fost și primele manifestări exterioare ale sensațiilor **plăcutului,** unul din elementele esteticului.

„Omul primitiv — spune dr. Galin — **era un estet mai mult AUDITIV de cât vizual, fiindcă tot ce vedea îi era neînțeles** (frica de necunoscut îl covârșia), **pe când sunetele sau zgomotele din natură îi erau ca un excitant exterior."**

Nu este însă de ajuns a se arăta elementele esteticului, dintre care cel mai important e **plăcutul.**

A fost necesar de a se da o explicație acestei senzații de **plăcut.**

D. dr. Galin stabilește cauzalitatea senzației de plăcut într'o stare de **stimulare a unor centri fiziologici din sistemul nostru nervos vegetativ** („marele simpatic").

D-sa studiază mai întâi fundamentul general al **plăcutului** în **muzică,** acel plăcut care electrizează mulțimile, și-l găsește în **ritm,** în mișcările ritmice pe care le găsește ca fenomen universal: în interiorul individului, în toate funcțiunile organismului individual, precum și'n mișcările umane colective.

Este ritmică rotațiunea globului pământesc în jurul său propriu ca și în jurul soarelui precum e ritmică apariția și succesiunea anotimpurilor.

Mișcarea ritmică planetară provoacă la rândul ei ritmul vieții plantelor și animalelor. Inmugurirea, înfrunzirea, înflorirea, apariția fructelor, a semințelor — secerișul, căderea frunzelor sunt fenomene ritmice vegetale, precum la animale sunt într'o mișcare ritmică : sosirea păsărilor, facerea cuiburilor, clocirea ouălor, apariția puilor, sburatul lor, migrațiunea serilor. Tot astfel: rutul, năpârlirea, hibernația și menstruația.

Dar și individual la animal și om se petrec ritmic bătăile inimii (72 pe minut) și ale pulsului, respirația (16 pe minut) mișcările intestinelor, diferite secrețiuni ale glandelor. Dar toate aceste mișcări ritmice sunt executate sub comanda și conducerea unor centrale și fire constituind sistemul neuro-vegetativ.

Dar ce sunt dansul și muzica alt ceva decât ritm?

Ritmul este inerent naturii omenești; e legat de **o necesitate fiziologică** și aceasta explică de ce tot ce stimulează sau favorizează ritmul ființei noastre va fi perceput ca plăcut.

Versul poeziei cu ritmul și rima lui, melodia muzicii vor provoca stări sufletești plăcute, fiindcă vor favoriza funcțiunea normală a sistemului nostru nervos vegetativ. Tot ce va tulbura această funcțiune; disonanța, aritmia, vor fi percepute ca neplăcut — neestetic.

Teoria aceasta a **plăcutului în estetică** sau **hedonismul** pare a nu putea explica plăcutul **în artele plastice** sau reprezentative (sculptura, arhitectura).

Artele ritmice (muzica, dansul și poezia versificată) se adresează mai mult **inimii,** pe când artele plastice se adresează **minții,** de aceea mulțimile nici nu le prea gustă pe acestea din urmă.

Găsim și'n arhitectură **ritm** (dacă esențialul ritmului este: **repetarea),** dar mai puțin ca în artele ritmice, fiindcă „artele plastice formează apanajul simțului vizual" și kinestetic și manifestarea lor este **simultaneitatea.**

O operă arhitectonică bazată pe calcule și proporții, pe linii drepte și curbe, pe forme menite a nu obosi ochiul, este o creațiune pur cerebrală sămănând mult cu muzica simfonică modernă care e o combinație calculată a mii de sunete. Ea ar fi — după d-rul Galin — supremul estetic.

Dar d. dr. Galin ne spune că în estetic, pe lângă **plăcutul** mai există și ceva nepipăibil, insezisabil care dă unui lucru caracterul de **frumos,** de **estetic.**

Ce este acest **ceva?** Care este esența lui, iată ce ne-a rămas dator să ne spuie autorul lucrării: **„Dans, Muzică și Pictură".**

DOCTORUL YGREC

INSEMNĂRI

Pensia academiei Goncourt

Doamna Longchamps, o amatoare de litere şi de arte şi prietenă timp de mulţi ani cu scritorul Gustave Geffroy, a lăsat moştenire averea ei academiei Goncourt ,care trebue s'o transforme în pensie, plătibilă unui scriitor mai în vârstă de cincizeci de ani şi sărac.

Deocamdată moştenirea doamnei Longchamps n'a fost încă complect lichidată, aşa încât nu se ştie la ce sumă exactă se va urca această pensie : unii vorbesc de 20.000 de franci, alţii chiar de 40.000. In orice caz ,fiind vorba de o rentă şi nu de un premiu momentan, acest dar va întrece în importanţă tot ce s'a văzut până acuma în acest domeniu.

Membrii academiei au stat la îndoială până acum în privinţa interpretării testamentului. Unii din ei au fost de părere să împartă la mai mulţi scriitori veniturile moştenirii şi să oprească şi pentru ei o parte : Edmond de Goncourt a lăsat o pensie de 6.000 de franci fiecăruia dintre membrii academiei ; cum unii din ei intră în condiţiile fixate de doamna Longchamps, adică sânt mai bătrâni de 50 de ani şi n'au economii, n'ar fi fost deloc supăraţi dacă ar fi putut să-şi rotunjească puţin pensia servită de academie.

Dar academia Goncourt e recunoscută ca o instituţie de utilitate publică, aşa încât consiliul de stat trebue să-şi dea avizul în ce priveşte acceptarea şi utilizarea legatelor. Şi, în cazul acesta, consiliul de stat n'a aprobat felul de a vedea al academicienilor, ci a decis ca legatul să fie utilizat pentru fondarea unei singure pensii care să se dea unui singur scriitor. Membrii academiei nu vor putea primi pensia.

Până acuma nu se poate încă şti cine va fi fericitul beneficiar al acestui dar providenţial. De sigur alegerea lui se va face la sfârşitul anului, în momentul când academia Goncourt acordă şi premiul pentru literatură.

Manuscrisele lui Nietzsche

La 24 August, la Weimar şi la Rocken, se va comemora de către **Nietzsche-Archiv** a treizecea aniversare de la moartea lui Nietzsche. Rocken e un orăşel din Saxonia, unde s'a născut şi a fost îngropat celebrul filozof german.

Se zice că sora lui Nietzsche, doamna Förster Nietzsche, ar avea intenţia să se retragă dela direcţia arhivei ,în care sânt păstrate manuscrisele şi scrisorile lui Nietzsche. O parte din ele n'au fost încă publicate.

Scriitorii militarizaţi

Ziarul **Pravda** anunţă că s'au format la Moscova brigade de scriitori, compuse fiecare din câte 15 oameni. Ele vor fi trimese în colonii agricole, în uzine şi'n cazărmi. Acolo scriitorii vor fi obligaţi să studieze situaţiile, pentruca să poată apoi scrie cărţi pe gustul guvernului.

Leonov şi Vsevolod Ivanov sânt în Siberia, iar Lidia Seifulina şi Olga Forş fac parte dintr'o brigadă care lucrează de câteva luni într'o fabrică de textile.

Ştiţi care a fost primul rezultat al acestei măsuri ? Direcţia editurii se plânge că manuscrisele se răresc din ce în ce. — *Gr.*

Comunismul şi căsătoria

Ocupându-se, în „Mercure de France", de cartea lui Riazanov cu titlul de mai sus, Henri Mazel scrie:

S'ar părea că, în materie de căsătorie, concepţia proletară se opune concepţiei burgheze. Aceasta din urmă se bazează pe proprietatea privată, ceiace se potriveşte foarte bine cu monogamia, iar cea dintâi se întemeiază pe proprietatea comună, ceiace ar duce la un comunism sexual. Totuşi, marxismul nu merge atât de departe, ba chiar declară că în căsătoria burgheză sunt comune femeile. Perfect!

Manifestul lui Marx şi Engels din 1840 se exprimă astfel: „Comuniştii nu au nevoie să institue comunitatea femeilor, căci aceasta a existat totdeauna... Nu li s'ar putea reproşa decât dorinţa de a se institui oficial posesiunea comună a femeilor în locul celei disimulate cu ipocrizie. Se înţelege dela sine că, îndată ce se vor înlătura condiţiile actuale, posesiunea comună a femeilor creată prin starea de lucruri actuală, adică prostituţia oficială şi cea neoficială, vor dispărea şi ele.

„Şi iată cum aflăm lucruri cu adevărat uluitoare, că astăzi, într'o societate individualistă, femeile sunt comune şi că mâine, într'o societate comunistă femeile vor fi individuale. O lume răsturnată!

Ideia aceasta a comunităţii femeilor care, în fond, cred că există la comuniştii de astăzi, a stăpânit şi pe comuniştii de altădată, şi pe călugării care, visând ideale „cetăţi ale soarelui" îmbrăţişau cu căldură această concepţie, fără să se preocupe prea mult dacă era burgheză sau proletară. Comunismul lor întemeindu-se pe dragoste, iar nu pe ură, afecta o coloare religioasă, şi chiar astăzi, când o sectă are curajul (pe care nu-l au bolşevicii) de a-şi afirma comunismul integral sexual, ea se pune la adăpostul carităţii religioase. „Journal des Débats" a publicat acum câtva timp amănunte ciudate asupra unei asemenea secte, descoperită în Danemarca: Poliţia a întreprins acţiune împotriva unei secte speciale, acuzată de poligamie complectă. Această sectă exercită comunismul ideal, şi are, între altele, o concepţie cu totul deosebită asupra căsătoriei: *una pentru toţi, toate pentru unul.* — *k. j.*

Un inedit al lui Tolstoi

Intr'o carte intitulată Leo Tolstoi şi autocraţia, apărută de curând la Moscova sub iscălitura lui Apostolov, se găseşte o scrisoare a lui Tolstoi către editorul englez Ralston, care-i ceruse, în 1878, o prefaţă autobiografică pentru ediţia englezească a operelor sale. Iată ce a răspuns Tolstoi :

„Mă îndoiesc că sânt un scriitor atât de important încât viaţa mea să poată interesa nu numai publicul rus, ci şi pe cel european .Numeroasele exemple de scriitori care au fost ridicaţi în slava cerurilor cât erau în viaţă, iar apoi au fost uitaţi — m'au convins că contimporanii nu pot niciodată judeca meritele unei opere literare.

Iată de ce, cu toată dorinţa mea ,nu pot împărtăşi greşala provizorie a prietenilor mei care sânt, pare-se, convinşi că operele mele vor ocupa un oarecare loc în literatura rusă..."

Şi Tolstoi a refuzat să scrie autobiografia.

Universităţile americane

Universităţile americane sânt independente de Stat şi nu primesc nici un fel de subvenţii : au averile lor particulare, care le permit să se desvolte şi să se adapteze necontenit la cerinţele moderne. Ele subvenţionează cercetările profesorilor şi plătesc lefuri interesante.

Cea mai bogată e universitatea din Harvard, care are un capital de 90 de milioane de dolari. Apoi vin: Yale, cu 69 de milioane de dolari; universitatea din Pennsylvania, cu 16 milioane de dolari, Swarthmore, cu 6 milioane şi Haverford cu 4 milioane şi jumătate de dolari.

Faţă de cifrele acestea uriaşe, universităţile europene nici nu contează. Dar, la drept vorbind, producţia ştiinţifică a Americei o întrece oare pe cea europeană ?

Pădurea lui Virgiliu

La toamnă se va inaugura în împrejurimile Mantuei, oraşul natal al lui Virgiliu, o pădure consacrată memoriei poetului. La această pădure conduce o alee de plopi. In pădure s'au plantat arbori din toate speţele de care a vorbit Virgiliu. S'a rezervat şi un spaţiu liber pentru reuniuni şi reprezentaţii. Organizatorii şi-au dat osteneala să dea, pe cât posibil, acestei păduri, aspectul unei grădini din Roma ,în secolul întâi înainte de Cristos.

Sportul în literatură

Anul acesta pentru a doua oară, federaţia franceză de foot-ball organizează un concurs literaro-sportiv: pentru cele mai bune nuvele cu subiect din lumea foot-ball-ului se vor da premii de 2.000, 1.000, şi 500 de franci francezi. Preşedintele juriului va fi cunoscutul romancier Jean Giraudoux.

Astfel se prepară literatura viitorului, cu subiecte apropiate de sufletul generaţiei viitoare.

Literatura închisorilor

In 1910, Francis Carco, de curând venit la Paris, şi-a adunat în volum primele versuri. La început voia să şi le intituleze „Le travail des prisons" pentru că stătuse în închisorile militare din Grenoble şi Besançon. Motivul pentru care fusese pedepsit era că, fiind soldat, cântase nişte şansonete pe scena unui music-hall.

Dar mai pe urmă se răsgândi şi schimbă titlul. Acuma însă d. Carco prepară un roman cu subiect din mediul închisorilor de femei .După Albert Londres şi alţii, iată încă un scriitor care se simte atras de studiul psichologiei închisorilor.

Memoriile prinţului de Bülow

Editura germană Ullstein, care s'a însărcinat cu publicarea memoriilor prinţului de Buellow, fostul cancelar mort acum câteva luni, a hotărât să le pună în vânzare în acelaşi timp în toate statele mai importante din Europa şi America. Aşa dar, aceste memorii, care cuprind cincizeci de ani de viaţă politică internaţională şi vor forma cinci volume mari, vor apărea în douăzeci de limbi.

Ca să nu se poată publica anticipat extrase din această operă (ceiace i-ar micşora interesul), editorul a adunat în birourile lui pe toţi traducătorii, şi le comunică, în măsura în care sunt gata, colile tipărite ale originalului. Traducerea se face pe loc, sub cea mai strictă supraveghere, căci traducătorii n'au voie să ia cu ei nici textul german, nici traducerea.

Textul german nu va putea fi publicat decât peste câteva luni. —**Gr.**

Un proces literar în Franţa

Zilele trecute curtea de Apel din Paris a statuat în privinţa împărţirii drepturilor de autor între moştenitorii lui Alexandre Dumas-tatăl şi cei ai lui Auguste Maquet. Se ştie că Dumas punea la contribuţie, pentru romanele lui, diferiţi „negri", adică romancieri săraci, care-i scriau pe un preţ de nimic, capitole de roman sau romane întregi. Cel mai des pus la contribuţie dintre negri a fost Maquet.

Dar cum se face că mai există încă drepturi de autor, când Dumas a murit la 1870? Acest lucru se explică prin faptul că Maquet n'a murit decât la 1888, deci moştenitorii lui mai aveau drepturi de încasat până la 1919. Curtea de Apel avea de judecat plata pe anii 1908—1919 şi sentinţa nu s'a putut da decât acum. Nepoata lui Maquet va încasa pentru aceşti 11 ani suma de 363.252 de franci francezi.

Dacă Maquet ar fi prevăzut una ca asta, ar fi scris desigur cu mai multă plăcere romanele semnate Dumas.

O selecţie critică

„Asociaţia criticilor literari" din Paris publica o listă lunară de cărţi alese, asupra cărora atrăgea atenţia cetitorilor. Paul Souday protestase cu violenţă în „Le Temps" în contra acestui sistem, pe care-l găsea părtinitor. Acuma Asociaţia a decis să înceteze publicarea listelor. Preşedintele Asociaţiei explică astfel faptul:

„Selecţia noastră a fost totdeauna bine făcută. Dar cum numărul de cărţi pe care-l puteam indica era restrâns, eram siliţi adesea să nu pomenim de multe cărţi destul de bune. De aceia găsim că e mai bine să renunţăm la alegere".

Criza cărţii

La Saint-Jean-Pied-de-Port s'a ţinut al şaselea congres al scritorilor francezi şi coloniali. Claude Farrère a vorbit despre criza cărţii. El a arătat că deşi astăzi se tipăreşte mai mult decât oricând, se poate totuşi vorbi de o criză şi anume de o criză a cărţii bune, căci cea mai mare parte din ce se publică sunt lucruri proaste şi cea mai mare parte din cititori se mulţumesc cu aceste lucruri proaste. Interesul artei şi al gustului ar fi deci în primul rând să se formeze educaţia cititorilor. — *Bk.*

Mărunte

— „Les croix de bois", volumul lui Roland Dorgelès, a fost tradus în spanioleşte de Boris Bureba. Pe banda cu care e învelit la librării se citeşte :

„O carte nouă despre război ? Nu, cea dintâi.". —

— Editura de Stat de la Moscova va publica în curând o Istorie a războiului civil în cinci volume. Redactorul principal al acestei opere va fi Maxim Gorki.

— D. Marcel Boulanger a publicat de curând în editura Trémois un volum cu titlul „La Paiva". In acest volum, Therèse Lachmann, născută Villoing, marchiză de Paiva şi în sfârşit contesă Henckel de Donnersmark, e prezentată fără nici un fard. Are ceva surprinzător povestea acestei ţigance din Moscova care a cheltuit milioane şi, după războiul de la 1870, a fost primită de Thiers. D. Boulanger o prezintă ca lipsită complect de inimă şi capabilă numai de ură.

— Directorul literar al revistei „Maisons" anunţă că va publica în editura „Rouge et Noir" un volum de eseuri intitulat **Variétés.** Dar titlul acesta va fi desigur atacat de Paul Valéry, care a publicat în editura „Nouvelle Revue Française" **(N. R. F.)** două volume de eseuri intitulate **Variétés.**

— Duminică 27 şi Luni 28 Iulie s'a celebrat în cocuma La Bouille, lângă Rouen, centenarul naşterii lui Hector Malot, autorul lui **Sans famille** şi al altor romane din lumea copiilor

— Un tânăr impresar american, C. B. Freybe, asistând la o reprezentaţie a lui „Topaze" la Paris, a avut ideia să cumpere drepturile de adaptare a acestei piese în America. Apoi încercă să plaseze piesa la unul din teatrele de pe Broadway, dar directorii îl refuzară cu toţii. In sfârşit, contractul lui expiră. A doua zi, alt impresar, Lee Schubert, cumpără dreptul de adaptare şi reuşi să înscenez piesa, care a trecut până acuma de 200 de reprezentaţii.

— „The Hispanic Society" din New-York a dăruit Societăţii Literare din San Diego o statuie a lui Cid Campeador, făcută de artista americană Anna Hyatt Huttington. Această statuie, copie a celei din Sevilla, a fost aşezată în parcul din Balboa şi inaugurată în prezenţa ambasadorului Spaniei la Washington.

— Ultima carte a contesei de Noailles poartă titlul „Exactitude".

Cum prin acest cuvânt se poate înţelege că e vorba de exactitate ştiinţifică, obiectivă, editorul Bernard Grasset a rugat-o pe autoare să precizeze sensul pe care-l dă cuvântului, ceiace d-na de Noailles a şi făcut într'o scrisoare introductivă. Prin „exactitate", ea înţelege sinceritatea lirică absolută, redarea exactă a tuturor sentimentelor poetice. — **Gr.**

Participaţi şi Dvs. la

MARILE EXCURSIUNI organizate de revista „REALITATEA ILUSTRATA"

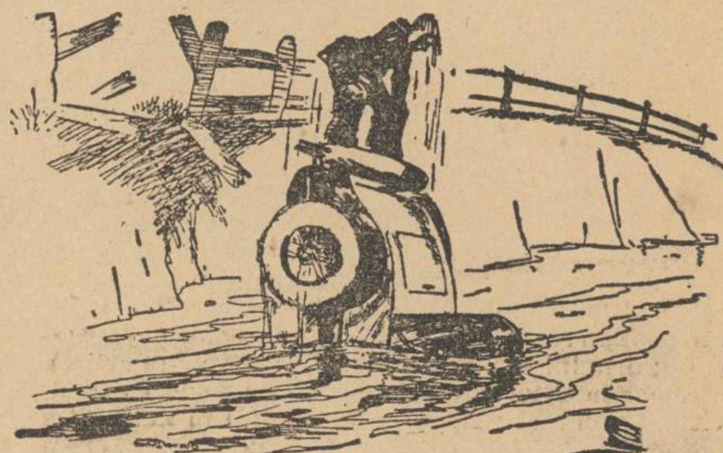
1) Trei săpătmâni în Italia (5—24 Sept.) Lei 23.500.

2) Trei săptămâni înconjurul Europei (6—25 Sept.) cu oprire de 10 zile la Paris, Lei 27.000.

In aceste sume se cuprind ABSOLUT toate cheltuelile, până la ultimul bacşiş: hoteluri de lux, restaurant de primul rang, vagon restaurant şi vagon special cu paturi, nenumărate excursii cu automobile de lux, intrările la muzee şi la localurile de distracţie, etc.

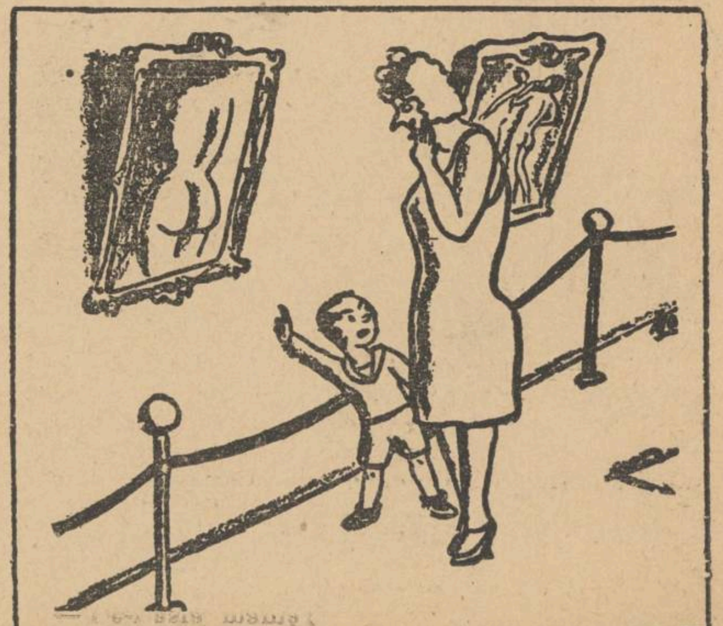
Cereţi prospectul la administraţia ziarului nostru şi vi se va trimite gratuit. Inscrieri se primesc numai până la 15 August corent.

Singura explicaţie

SOŢUL: — Pun rămăşag că tocmai acum şi-a găsit „dumneaei" să se pudreze!

Intrebare penibilă

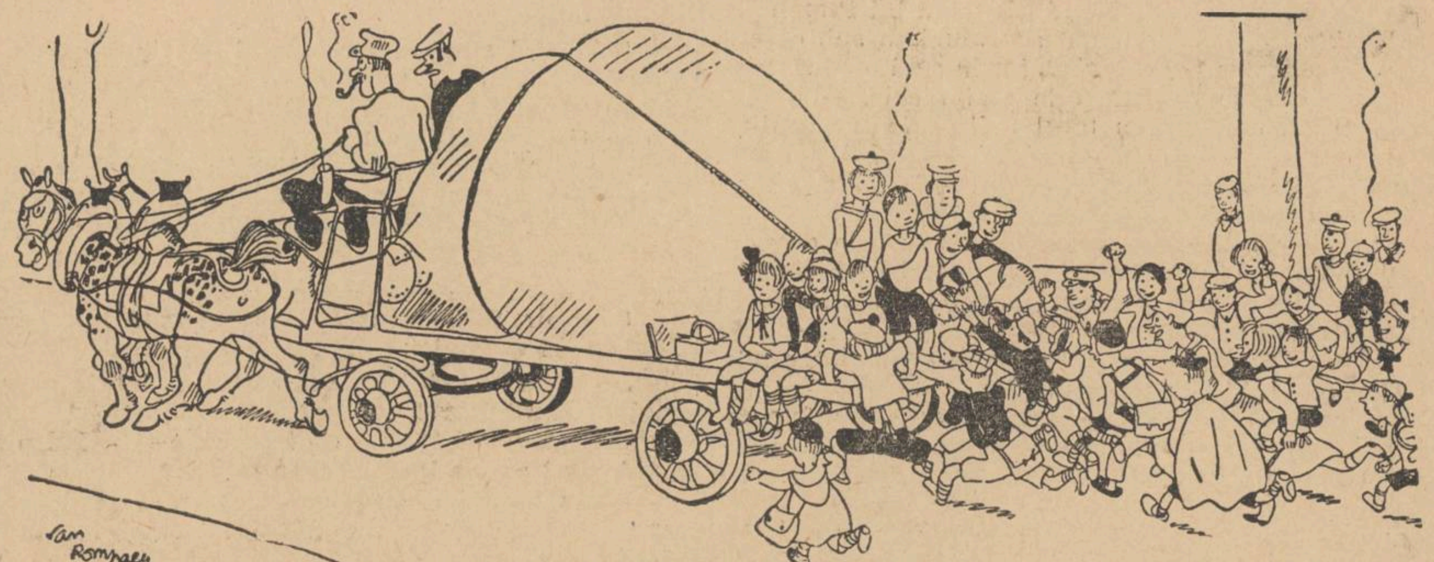
— Ce-i asta, mamă?

In India

— E din ce în ce mai greu să te ţii pe dihania asta.
(Mucha, Varşovia).

Impresie vagă

Căruţaşul. — Ciudat! Mi se pare că iar s'a agăţat un copil la coada căruţei.

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SARINDAR) No. 7—11

ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 505

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 10 August 1930

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888–1897, CONST. MILLE 1897–1920

FONDAT IN 1893

Cuţitul

Cred că marele cusur al celui ce scrie aceste rânduri a fost imaginaţia. Din pricina ei a avut de suferit multe desamăgiri. E adevărat că acest cusur i-a procurat, în schimb, şi destule plăceri. Cumpănind cele bune şi cele rele, poate am găsi, la urma urmei, că nu trebue să fim nerecunoscători celui care ne-a zidit şi care a pus în făptura noastră acest miraj, puternic cât şi realităţile. Un lup în carne şi oase trăieşte în sihla afundă a unui cotlon pustiu de pădure; se confundă cu negura, îi lucesc ochii ca două puncte de jar în întunecime, se strecoară ca o umbră spre lăcaşurile oamenilor şi spre turme. Imaginaţia creiază şi ea animale fantastice; lupii care năşteau în întunericul din preajmă, când stăteam, noaptea, cu genunchii la gură şi cu ochii deschişi în necunoscut, ascultând tânguirile vântului, erau tot aşa de fioroşi şi tot aşa de vii ca cei de dincolo. Erau mai fioroşi, pentrucă pe ceilalţi încă nu-i văzusem. Erau fioroşi pe cât se găseau în stare simţurile mele să-i accepte. In schimb puterile mele se multiplicau, cum nu cred că s'ar fi putut întâmpla cu cei reali. Groaza mea era răsplătită de nişte isprăvi măreţe, care mă înălţau în propriii mei ochi şi mă făceau fericit. Eram în stare, ca legendarul Samson, să-i sfâşii în două apucându-i de fălci, şi să arăt lumii uimite mâna dreaptă c'o jumătate sângerândă de lup şi mâna stângă cu cealaltă jumătate. Puteam să-i fulger cu privirea şi să-i stăpânesc ca pe nişte căţeluşi, dela distanţă. Curios era că puteam vorbi cu ei; le puteam da porunci; îi puteam porni împotriva unor duşmani imaginari.

Mihail Sadoveanu

Puteam sta la îndoială între aceste două realităţi? Imi convenea mai curând să fiu Alexandru Macedon sau cel puţin Rinaldo Rinaldini, căci altfel eram expus să mă muşte un coteiu ticălos al lui domnu Mistocle din colţul uliţei, ori să mă trântească Franţ, care era de trei ori mai mare decât mine. Când aveam tichia fermecată, cuvintele magice şi armele nebiruite, nu era o prostie să mă întorc între tovarăşii mei de joacă, în uliţa Economului din târgul Paşcani? Mă întorceam însă. Se vede că altfel nu se putea. Incercam ş'aici unele isprăvi menite să puie lumea în mirare; dar rezultatele erau dintre cele mai meschine. De pe-atunci trebuia să înţeleg această mare scădere a vieţii mele şi să las să sufle vântul în treptele de fum care mă duceau pe tărâmul celălalt, — adică pe alt plan, cum s'ar putea spune c'un vocabul filosofic. Dimpotrivă, abia aşteptam să-mi pot pune pe capul zbârlit tichia şi să şoptesc cuvântul lui Ali-Baba. Voiam dimpotrivă să abandonez desăvârşit lumea în care eram mic, care-mi rezista, care zâmbea ironic ori mă privea c'o umilitoare indulgenţă. Din pricina ciobotelelor nevăcsuite, a pălăriei prăpădite, a straielor sfâşiate şi mai cu samă a foamei, trebuia să mă întorc între oameni. Mai cu samă foamea mă alunga de dincolo dincoace. Am uitat să vă spun că acolo se găsesc toate frumuseţile, tot aurul şi pietrele scumpe cu putinţă; dar pentru o bucăţică de pâine cu unt eram silit totdeauna să mă întorc la cămara mamei. Astfel realitatea îmi da, repetat, învăţământul cel mai direct. Nu voiam să-l accept şi iar mă întorceam dincolo. Inteligenţa rămânea lângă cămara cu merinde.

Dispreţul realităţilor l-am dovedit într'o împrejurare care se asociază cu cele dintâi amintiri. Eram desculţ şi cu capul gol; n'aveam trei ani. Mă uitam de jos, punctând în sus nasul, la un frate al mamei, moş-Vasile, care venise dela ţară ş'avea în mână un baltag şi'n jurul mijlocului un chimir lat, cu înflorituri de metal. Era un uriaş voinic şi mare, care mă privea zâmbind.

— Cum te chiamă pe mata?

I-am spus cum mă chiamă:

— Băieţelu.

— Ş'a cui eşti?

— A mamei. Să-mi dai jucăria aceia pe care o ai legată cu lanţ.

— Nu se poate, băieţelule. Aista-i un cuţit. L-am legat cu lanţ, pentru că are obiceiu de muşcă.

L-am privit cu neîncredere. Am încercat să-l încredinţez pe moşu-Vasile că eu nu mă tem.

— Da, ştiu că eşti mata viteaz şi nu te temi; dar am apucat a-l lega şi nu-i mai pot da drumul. Dacă vrei, pot să-ţi fac cu el o jucărie.

Bine; am primit să-mi facă o jucărie cu acel instrument tainic, legat cu lanţ.

Moşu-Vasile l-a deschis şi el a scos un sunet, o vorbă dintr'o singură silabă: ţâc.

— Ce spune?

— Spune că să fii cuminte şi s'asculţi pe mama.

Asta mi-o mai spuseseră şi alţii. Acuma mi-o spunea şi cuţitul. După ce mi-a spus asta, a început să cioplească harnic o scurtătură de băţ subţire şi mlădios. S'a închis ş'a făcut: clap!

— Acuma ce spune?

— Spune că s'asculţi şi pe tata.

Am rămas gânditor. Minunat cuţit. Moş-Vasile a găsit două şuviţe de cânepă; le-a răsucit, le-a împletit; le-a făcut şfichiu într'o parte şi laţ în cealaltă. Laţul l-a trecut în băţul cioplit. Cu biciul astfel întocmit a făcut semn, a fulgerat ş'a plesnit.

— Aista, a râs moş-Vasile, zice că dacă n'asculţi pe mama şi pe tata, se supără şi te bate.

— Mi-l dai mie?

— Pentru mata l'am făcut; ţi-l dau.

M'am bucurat foarte; mi s'au îmbujorat obrajii. Am cumpănit biciul în mână; am încercat să-l fac să fulgere şi să deie sunet. Dar eu nu eram crescut pe toloacă şi'n prundul Moldovei, ca moş-Vasile, n'avusesem de dus mioare şi gâşte cu boboci la păscut; în mânile mele acel sceptru al copilăriei rurale era fără sens. Trebuia să-i dau putere de viaţă. In mânile mele a rămas inert. Intr'o clipă l-am privit cu cea mai mare indiferenţă. Apoi l-am lăsat să atârne, pe când moş-Vasile ieşea la treburile lui de-afară; şi'n minte nu mi-a venit decât cuţitul legat cu lănţug care face ţâc! şi clap! Acela mi-ar fi trebuit mie, ca să fiu fericit. Eram dispus să-i ascult şi sfaturile. Dacă n'aşi fi ascultat de tata şi de mama, biciul era de faţă. Era o ameninţare, căci se putea să n'ascult şi să greşesc. Dintr'odată am înţeles ce am de făcut. Cuţitul putea să fie al meu prin simpla dorinţă de a-l avea. Il simţeam al meu ca o realitate vie. şi ca să nu întâmpin riscul niciunei primejdii, am început să mă lupt cu biciul; cu oarecare greutate i-am rupt în genunchi coada; am înfăşurat mototol în jurul cozii rupte şarpele de cânepă şi am îngrămădit totul subt un dulap, la întuneric. In imaginaţia mea de atunci aceasta era o execuţie şi o înmormântare, o despărţire completă de planul real în care era posibilă suferinţa. Impresia şi hotărârea au fost de aşa natură, încât în aceiaşi clipă am uitat cu desăvârşire şi obiectul şi fapta, aşa cum nu-şi mai pot aminti căţeii de osul ori pânea pe care le îngroapă, ca rezervă, într'un colţ de grădină. Ca şi în altă împrejurare, a scânteii şi a otrăvii, pe care am povestit-o tot aici altădată, mi-am adus aminte târziu, după ani şi ani, de soarta jucăriei pe care mi-o alcătuise moş-Vasile. Printr'un fenomen de magie, obiectul se mistuise şi trecuse pe o poartă de umbră în întunericul cel mare al necunoscutului. Nimeni n'a mai ştiut de el, nimeni n'a mai întrebat de el, până ce amintirea lui s'a întors singură la viaţă, ca un suflet rătăcitor; m'a găsit şi s'a statornicit în fiinţa mea.

MIHAIL SADOVEANU

Din Esop

PRIVIGHETOAREA ŞI LILIACUL

Privighetoarea, închisă într'o colivie, cânta în timpul nopţii. Liliacul, trecând pe acolo, o întrebă din ce cauză ziua tace, iar noaptea cântă. Ea răspunse că are un motiv serios pentru asta:

— Mai de mult cântam ziua şi am fost prinsă. De atunci mi-a venit mintea la cap.

— Dar nu trebue să te păzeşti acuma, când nu mai serveşti la nimic, răspunse liliacul, ci trebuia să te păzeşti înainte de a fi prinsă.

AGRICULTORUL CARE ŞI-A PIERDUT SAPA

Un agricultor, pe când îşi săpa via, şi-a pierdut sapa. Era sigur că i-o luase unul din argaţi, dar toţi tăgăduiau. El se hotărî să-i ducă pe toţi la târg să jure, căci lumea îşi închipuie că la ţară stau numai zeii cei mai simpli, iar cei mai buni, care văd toate, sunt la oraş. Ajungând la porţile oraşului, auziră un crainic care striga că se va da o răsplată de o mie de drahme cui va denunţa pe cel care a jefuit templul zeului.

Atunci agricultorul zise:

— De geaba am venit aici. Cum o să descopere zeul hoţii altuia, când nu-i ştie nici pe ai lui?

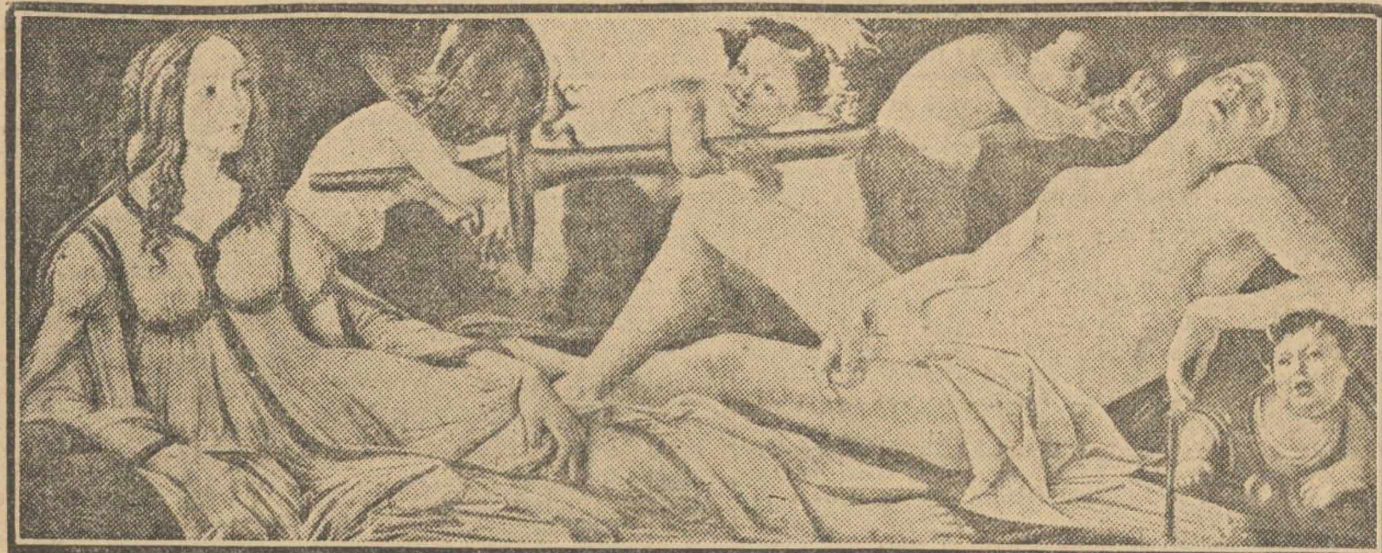
ŢĂRANUL ŞI ŞARPELE

Un şarpe, strecurându-se în tinda unui ţăran, îi muşcă pruncul, care muri. Iar tatăl, furios, puse mâna pe o secure şi aşteptă să iasă şarpele din gaură ca să-l omoare. Lighioana dădu să iasă, iar ţăranul aruncă securea şi nu lovi decât piatra de la intrarea găurii. Crezând că şarpele va ţine minte acest lucru, ţăranul luă pâine şi sare şi puse în faţa găurii. Dar reptila, fluerând subţire, zise:

— Nici gând să facem amândoi prietenie, cât timp eu văd piatra sfărâmată, iar tu mormântul copilului tău.

Trad. de A. G.

Cine a fost Bărbierul Regelui Midas ?

— fragment de roman —

de ION MINULESCU

La restaurant, Negoiţă Prescureanu nu poate nemeri nici un fel de mâncare, să-i placă. Inebunise bucătarul, sau Bărbierul Regelui Midas, îi atrofiase simţul gustului ?

Toate mâncările obişnuitului său „menu-fix" fuseseră parcă preparate cu sare amară sau cu prafuri verzi pentru stârpit gândacii. Supa de găluşti de gris, papricaşul de pui de găină, vrăbioara de văcuţă, compotul de vişine proaspete şi chiar suplimentul — cafeaua turcească „glichion vrasto" stropită cu un pic de jamaică veritabilă, — toate erau parcă altfel de cum fuseseră până atunci. Ba ceva mai mult, până şi „Regala specială R. M. S." pe care o aprinde după masă, îi pare umplută cu praf de puşcă. De frică să nu-i facă explozie în gură, o aruncă şi aprinde alta... apoi alta... şi tot aşa, una după alta, până ce sfârşeşte pachetul. Ţigările însă, sunt toate la fel. Miroase a pucioasă şi sfârâe ca nişte rachete de artificii pentru 10 Mai.

Şeful de serviciu de la ministerul artelor, simte că este cel mai nefericit om de pe lume. Cu o zi înainte, pornise de-acasă radios ca un lan de grâu în văpaia soarelui de amiază şi acum iată-l mohorât şi sinistru ca o margine de prăpastie carpatină, într'un miez de noapte, fără lună şi fără stele. Bărbierul Regelui Midas, îi turburase deopotrivă şi minţile şi stomacul.

Dezolat ca niciodată până atunci în viaţa lui monotonă, corectă şi ideală, Negoiţă Prescureanu, se scoală dela masă şi o porneşte gânditor spre Capşa. In momentul de faţă, Capşa este pentru el, ceeace în vechime, erau pentru omenire coloanele lui Hercule. Imaginea celebrei cafeneli, cu vecinica prezenţă la masa din fund, a bunului său prieten Iorgu Mătăsaru, îi luminează pentru o clipă mintea şi-i împrospătează speranţa în ceeace nu mai îndrăsnea să mai spere. După douăzeci şi patru de ore, formate dintr'un post-meridian, o noapte întreagă, şi un ante-meridian, Negoiţă Prescureanu respiră în fine, uşurat de greutatea enormei pietre de moară, ce se lăsase pe sufletul său candid şi neturburat până atunci, decât, cel mult, de imagina drăgălaşei d-şoare Lylly Ionescu.

Negoiţă se gândeşte:

— Dacă n'o şti nici Iorgu Mătăsaru, cine este Bărbierul Regelui Midas, s'a sfârşit cu mine. Nu-mi mai rămâne decât o singură soluţie — o soluţie însă, împărţită în două: Mărcuţa sau Morga !...

Adevărul este că Iorgu Mătăsaru, nu este un „oarecine". Este „cineva". E drept că nu este un rentier, dar nici un salariat al statului, un biet funcţionar inferior la ordinile atâtor superiori în faţa cărora simţi cum te micşorezi, câte odată, chiar cum dispari aproape complect. Iorgu Mătăsaru este un om liber, un licenţiat în drept de la Iaşi, unde întâmplător în anul acela, preşedintele comisiunei de examinare, fusese un unchi al lui, un celebru jurisconsult şi vechi boer moldovean, care pe vremuri se bucurase de prietenia intimă a unui Mihail Cogălniceanu, Costache Negri, Vasile Alecsandri, şi a altor iluştri defuncţi cu nume însă, mai puţin sonore.

Deşi pretinde că este şi el, tot viţă de boer, moldovean, cum se spune: „get-beget, coada vacei" Iorgu Mătăsaru nu mai vrea totuşi, s'audă nimic nici de Iaşi, nici de Moldova. Desgustat de uşurinţa criminală, cu care vechile familii moldoveneşti, cedează pe zi ce trece, stăpânirea cetăţii de scaun a lui Vodă Lăpuşneanu, moldovenilor de origină mai nouă (cetăţeni români, tot aşa de buni — e drept — dar cu nume şi mai ales cu sentimente cam dubioase) Iorgu Mătăsaru s'a stabilit pentru totdeauna la Bucureşti. După ce şi-a făcut stagiul mai întâi la „Colaro" apoi la „Imperial" la Papa Kubler şi mai pe urmă, la „Terasa Oteteleşeanu" Iorgu şi-a fixat definitiv prezenţa personalităţii sale la Capşa, ca şi un general de corp de armată, peste galoanele căruia, nu se mai poate adăoga — lucru de-altfel imposibil — de cât galonul unic al Regelui, şeful suprem al armatei. Aci este, cum s'ar zice ca „la el acasă". Naţionalist integral, deşi de câte ori are ocazia, afectează în mod agresiv cea mai pronunţată nuanţă de regionalism moldovenesc, Iorgu este prototipul omului desrădăcinat. Pentru cei care nu-l cunosc încă bine, Iorgu străluceşte ca un adevărat stâlp de foc. Nu este însă, de cât un simplu stâlp de cafenea. Şi totuş Negoiţă Prescureanu, îl admiră aşa cum pare, nu cum este în realitate. N'a făcut niciodată caz de amorul propriu exagerat al bunului său prietin, şi mai ales nu i-a destăinuit niciodată bănuiala împărtăşită de altfel, de toată lumea, cum că Mătăsaru n'ar fi moldovean curat, ba ceva mai mult, nici chiar român adevărat. Pentru el, Iorgu Mătăsaru, a fost şi este ceeace continuă să fie. Este, cum îi zic prietenii acelaş „Conu Iorgu" cel mai reprezentativ cetăţean al României întregite şi cel mai sgomotos client al cafenelei Capşa, unde se consideră ca împământenit pe un lot de 10 Ha. de pământ arabil, ca şi ori care alt soldat român, scăpat cu viaţă din ultimul răsboi. Conu Iorgu însă, nu vrea să-şi mai aducă aminte că a făcut răsboiul. In locul insignei de cavaler al „Coroanei României" pe care n'a putut-o obţine „cu spade" fiindcă a luptat numai la partea sedentară, Mătăsaru şi-a înfipt la butonieră o simplă cocardă roşie, care dacă n'ar avea cusută pe ea, o balanţă de aur, insigna justiţiei imanente, ar părea coloarea „Legiunii de onoare" pe care o aşteaptă zadarnic de la marii săi prieteni din Franţa, cu care a făcut cunoştinţă în timpul răsboiului. Conu Iorgu nu are însă numai butonieră. Mai are şi cărţi de vizită, cu titlul de „avocat" dar fără adresă. Ca şi cocotele „en vogue" pe care le întâlneşti ori unde, şi ori când simţi nevoe de ele, tot aşa şi Conu Iorgu, îţi ese în cale totdeauna, fără să mai fie nevoe să-l cauţi. Iorgu Mătăsaru este un fenomen, care se perpetuează parcă, dela facerea lumii. Pluteşte peste tot ca şi Duhul sfânt!... Gurile rele pretind însă, că nimeni nu l-a văzut pledând nici măcar la judecătoriile de pace. Şi totuş, Conu Iorgu, face aproape zilnic, tot felul de afaceri, dar numai cu ovreii, a căror majoritate, în treacăt fie zis, sunt tot un fel de moldoveni de viţă veche, ca şi grecii şi armenii, pe care Conu Iorgu jură că nu i-a avut niciodată clienţi. Iorgu Mătăsaru însă, este un om bine crescut. Nu-şi trădează nimic din ce l-ar putea clătina din vârful piedestalului pe care s'a înfipt ca un drapel naţional, pe un edificiu oficial. Naţionalismul său integral, cochetează deci la nevoe, chiar cu cel mai ridicol spirit de regionalism. Dar mai presus de toate, după părerea unanimă a prietenilor, a clienţilor de la Capşa şi a întregii prese româneşti, Conu Iorgu este cel mai savant client al cafenelei, pe care simpla lui prezenţă, o transformă într'o adevărată Academie de înalte studii politice, sociale, economice, ştiinţifice, istorice, artistice şi chiar oculte...

Iată motivele pentru care Negoiţă Prescureanu îşi pusese ultima sa speranţă în Iorgu Mătăsaru.

La ora aceia însă, în cafenea nu este aproape nimeni. Conu Iorgu, nu venise încă. In schimb, la o masă de lângă uşe, Grigore Tudoraş, un alt prieten bun al lui Negoiţă, soarbe încruntat cu un pai, dintr'un mazagran. De când a aflat că mazagranul îşi trage origina de la localitatea cu acelaş nume unde francezii au bătut pe turcii din Algeria, Grigore Tudoraş nu mai bea nici cafea turcească, nici svarţ nemţesc. Din cauza nervilor însă, şi mai ales din cauza căldurii excesive, clientul consumă mai mult din pai, de cât din băutura istorică şi răcoritoare.

Negoiţă Prescureanu salută ceremonios, aşa cum obişnueşte totdeauna să-şi pună în valoare prezenţa sa modestă şi să-şi reînoiască contactul zilnic cu cei câţiva prieteni ai săi, mai de seamă. Se aşează apoi la masă, în faţa lui Tudoraş şi fiindcă deocamdată nu ştie cum să înceapă, aşteaptă să-şi vadă prietenul dând gata odată cu mazagranul şi paiul din gură.

Ca şi Iorgu Mătăsaru, Grigore Tudoraş este tot moldovean şi tot om cu carte multă. El personal îi respectă pe amândoi deopotrivă, nu atât însă, fiindcă sunt moldoveni, cât mai ales, fiindcă sunt oameni cu reputaţia stabilită şi ştiu să spună lucruri aşa de frumoase, că te fac să rămâi cu gura căscată, chiar când întâmplător, ai mesteca în ea, vreo consumaţie. Amândoi parcă ar fi doi fraţi gemeni la creer. Negoiţă însă, care de când vorbise cu Bărbierul Regelui Midas, începuse parcă să cunoască şi el o mulţime de lucruri noui, îşi dă seama de data asta, că distanţa dintre ei, este tot aşa de mare ca de la Capitoliu la stânca Tarpeană. Majoritatea prietenilor comuni, e drept că preferă pe Iorgu Mătăsaru, ca fiind boer de viţă mai veche. Din diferitele discuţii la care asistase ca simplu chibiţ, aflase că strămoşii lui Mătăsaru fugiseră din Insula Chefalonia pe vremea luptei dela Lepante (anul 1571) şi că debarcaseră pe pământul Moldovei, sub domnia lui Ştefan Vodă cel Mare şi Sfânt. Strămoşii lui Tudoraş însă, se coborîseră pur şi simplu în Moldova, din Podolia, abia în secolul trecut. După părerea unanimă, dar, Iorgu este un clasic mediteranian, pe câtă vreme Tudoraş, nu este de cât un expresionist nordic.

La cafenea însă, clienţii sunt egali ca şi oamenii în faţa morţii. Relaţiile dintre prieteni, mai ales, sunt aceleaşi. La început, vorbeşte unul şi ascultă celalt. Apoi, vorbeşte cel care ascultase şi ascultă cel care vorbise. Şi tot aşa mai departe, discuţiile se repetă la fel, ca şi anunţurile luminoase din piaţa Teatrului Naţional. De data asta însă amândoi se privesc întrebători, ca doi surdo-muţi care nu posedă încă la perfecţie toate semnele alfabetului lor convenţional. Nici unul parcă, nu are curajul să-şi pună în mişcare fălcile dilatate de căldură. Totuş, Negoiţă Prescureanu se hotărăşte să înceapă el.

— Căutam pe Conu Iorgu... Nu l'ai zărit cumva?...

Tudoraş însă nu prea face haz de Mătăsaru. I se pare că i-a uzurpat reputaţia de care se bucura în cafenea, înainte de invazia mitocanilor la Capşa. Din cauza asta, a devenit gelos ca o femee bătrână şi nervos ca o sonerie electrică într'un apartament încuiat de stăpânii care au plecat la băi. Când aude pronunţându-se numele lui Iorgu Mătăsaru, Grigore Tudoraş, strâmbă mai întâi din nas şi pe urmă îşi dă drumul înfuriat. Când discută, parcă e un câine care latră. Işi mănâncă frazele şi îşi clănţăne dinţii ca nişte castagnete spaniole. Din cauza asta, şi-a pierdut aproape toţi dinţii. Cum n'are însă nici un prieten dentist, aşteaptă mai întâi să înveţe şi el meseria asta, ca să şi-i poată pune singur. Intrebările şi răspunsurile lui Tudoraş, sunt totdeauna scurte şi acidulate. De data asta dar, cu atât mai mult se găseşte la largul său, cu cât nu e nevoit decât să răspundă:

— Ai venit prea de vreme, stimabile... Conu Iorgu nu s'a sculat încă.

Negoiţă Prescureanu îşi aduce aminte, abia atunci, că prietinul lor comun, Conu Iorgu, duce o viaţă cu totul aparte decât a celorlalţi muritori de rând. In lipsă de procese sau altceva mai bun de făcut, Iorgu Mătăsaru cutreeră toată noaptea prin localurile de petrecere în tovărăşia altor prietini mai cu dare de mână, se culcă dimineaţa după cântatul cocoşilor şi nu se scoală decât după amiază, după ce restaurantele încep să se golească de clienţi. Nu-i place să mănânce cu nimeni alături decât atunci când i se plăteşte masa de alţii. Când şi-o plăteşte el, mănâncă totdeauna singur. Negoiţă Prescureanu dar, e nevoit să-l mai aştepte încă. O oră, două... N'are nici o importanţă. Iorgu Mătăsaru te găseşte totdeauna chiar când nu-l aştepţi.

Ca să-i treacă de urât, Negoiţă încearcă să aducă vorba de marele eveniment al zilei, premiile literare din anul acela, care probabil că-l interesau şi pe Tudoraş.

— Văzuşi ce bine se'nvârtiră scriitorii noştri?... Câte o sută de mii de lei, fiecare...

— Care scriitori?...

— Scriitorii premiaţi... Unul pentru poezie şi altul pentru proză...

— Poezie şi proză?... Mofturi!... Hârtie maculatură...

— Ce-are a face? Dacă le rentează, brava lor!...

— Asta e rentă?... O sută de mii de lei?... Pomană curată... Renta, s'o ia în fiecare an, dacă sunt scriitori adevăraţi. Nişte inculţi... Abia ştiu să se iscălească... Să le fie ruşine... Să vină la mine să-i învăţ cum se scrie...

— Lasă că şi ei scriu destul de bine... Pentru cititorii din ţara noastră, ce vrei mai mult?...

— Vreau fiindcă pentru mine, nu-i destul... Aşa a scris Dante?... Aşa a scris Goethe?... Aşa a scris Victor Hugo?...

Negoiţă Prescureanu tresare deodată de bucurie. Dar nu din cauza proastei păreri pe care Tudoraş o are despre scriitorii români, ci la ideea ce-i sugerează cele trei nume proprii, pe care le aude pentru prima oară în viaţa sa. In sufletul său, perspectiva unei speranţe noui, se deschide mai largă şi mai lungă, ca tot Bulevardul Elisabeta, dela Cercul militar, până la

Continuare în pagina a II-a

Palatul Cotroceni. Negoiţă se gândeşte să-l întrebe pe Tudoraş, cine este Bărbierul Regelui Midas. Oare nu este şi el, un om tot aşa de cult ca şi Conu Iorgu?... Dacă poate face o economie de două ore, de ce n'ar face-o?...

Şi iată-l aruncându-se în neantul ştiinţei lui Tudoraş, ca şi un bolnav biblic în Scăldătoarea oilor.

— Apropos, dragă... Tu trebue să ştii cine este tipul ăla... Unul care pretinde că ar fi Bărbierul Regelui Midas...

Din cauza emoţiei însă, Negoiţă Prescureanu pronunţase fraza, în felul sentinţelor oracolului dela Delphi.

Tudoraş se încruntă şi scoate din gâtlej, un hârâit de ascensor stricat:

— Midas?... Minciună! Escrocherie! Nu ştii că Bărbierul Regelui este Lazăr Popovici?... Du-te la Fundaţia Carol I şi citeşte pe geam... Vitrina din colţul pieţei cu strada Clemenţei. (Pe vremea aceea prăvălia Lazăr Popovici era instalată în localul Fundaţiei).

Negoiţă Prescureanu îşi dă seama că n'a nemerit-o nici de data asta.

— Ce tot vorbeşti, omule, de escrocherii? De unde o scoseşi că e vorba de Bărbierul răposatului Rege Carol?...

Tudoraş holbează ochii şi bate cu pumnul în masă, ca să pară că tot el are dreptate.

— Las' că eu ştiu mai bine ca tine, cum este.

— De geaba, că n'ai înţeles cum este... Este vorba de bărbierul Regelui Midas... Midas este numele Regelui, nu al bărbierului...

Tudoraş se enervează şi mai tare. De data asta, paiul cu care sorbise din mazagran până atunci, i-a dispărut cu totul, în gură. Cuvintele îi pârâe, ca o morişcă dela Moşi.

— Midas?... Nu există!... Nu cunosc... S'o spui lui Mutu de la Manutanţă, nu mie... Midas? Ce fel de nume este ăsta?... Şi încă nume de Rege?... Eşti un caraghios! Asta e rege de operetă, nu e rege adevărat... Asta e literatură proastă... Literatura premiaţilor cu premiul naţional... Literatură expresionistă... futuristă... dadaistă... aiuristă...

Desperat, Negoiţă Prescureanu încearcă să-l potolească. Tudoraş continuă însă, din ce în ce mai sgomotos, ca şi cum ar fi vrut să se facă auzit, în lipsă de clienţi, cel puţin de chelnerii cafenelei.

— Asta e literatura dv. de la ministerul artelor.

Negoiţă Prescureanu, încearcă să se scoale de la masă, hotărît să părăsească imediat cafeneaua. Nu-i convine să fie de faţă când se aduc insulte ministerului din care face parte şi el. Gurile rele, ar putea raporta ministrului scena de la cafenea, altfel de cum se petrecuse în realitate. Şi, doamne fereşte, mai văzuse el funcţionari retrogradaţi fiindcă fuseseră bănuiţi că fac altfel de politică decât acea a ministrului din vremea aceia.

In momentul acela însă, Tudoraş tace brusc, ca şi cum o paralizie fulgerătoare, i-ar fi înţepenit fălcile.

Ce se petrecuse fusese o adevărată minune. Până atunci se discutase numai în numele tatălui şi al fiului. De data asta, picase şi duhul sfânt.

Contrar obiceiului său de ani de zile, mahmur ca o căpiţă de fân plouată şi cu bastonul său de „rotin" veritabil, atârnat de braţ, Iorgu Mătăsaru, îşi făcea intrarea în cafeneaua Capşa, la ora două şi douăsprezece minute, sau după orarul oficial, la ora patrusprezece şi douăsprezece minute.

Negoiţă Prescureanu răsuflă din nou uşurat. Răsuflă fericit, mai întâi fiindcă îl vede pe Iorgu Mătăsaru sosind la timp, şi al doilea fiindcă nu e de faţă şi bărbierul Regelui Midas, ca să controleze ora exactă când Conu Iorgu catadixeşte pentru prima oară în viaţă să se învingă pe sine însu-şi.

In sfârşit!... Sosise omul providenţial, care trebuia să hotărască în mod definitiv, de soarta unui nou Prometeu. Iorgu Mătăsaru era singura fiinţă, care l-ar fi putut scăpa din ghiarele vulturului cu chipul de om şi meseria de bărbier al Regelui Midas.

Tudoraş, parcă intrase în pământ. Se prefăcea că citeşte un ziar şi din când în când, abia dacă îşi mai arunca ochii pieziş, spre cei doi prietini care se aşezaseră ca de obicei, la masa cea mare din fundul cafenelei.

Nerăbdător, Negoiţă Prescureanu se hotărăşte să suprime ori ce introducere convenţională şi inutilă. Ştia el mai de mult, de la un prieten al său, profesor de limba latină, la liceul din Pomârla, că Cicerone îl da gata pe Catilina numai cu discursuri începute „ex abrupto".

— Dragă Iorgule... Dragă Coane Iorgule... Iorgule, sufleţelul meu... să ştii că am venit, expres pentru tine... Tu eşti ultima mea speranţă... Cea din urmă noapte a lui Mihai Viteazu... Să nu mă laşi că se 'ntâmplă moarte de om... nu altce-va... Ascultă ce-ţi spun, că e lucru serios.

Iorgu Mătăsaru, îl ascultă şi îl priveşte cu gravitatea exotică şi bănuitoare, a unui papagal care aude un om vorbind tot aşa de bine ca şi el.

Conu Iorgu, nu prea este bine dispus. Pierduse un proces, sau mai bine zis, se sculase prea târziu, şi până să ajungă la Tribunal, procesul fusese amânat în lipsă de apărător. Dar procesul, ca procesul!... Un proces amânat, se mai poate câştiga şi peste câteva luni. Onorarul amânat însă, lasă urme mai adânci chiar, ca un proces pierdut definitiv în ultima instanţă.

Avocatul şi şeful de serviciu de la ministerul artelor, stau acum unul lângă altul, pe canapeaua verde cu droturile muzicale ca un clakson de automobil.

— Iorgule dragă... Ai putea să-mi spui tu cine este...

Conu Iorgu însă, nu-i dă răgaz să-şi sfârşească fraza şi-i înţepeneşte gura cu o privire ascuţită şi lungă, cât o lancie de roşior.

Negoiţă, tace o clipă, dar se reculege imediat.

— Iată, mă Iorguţule, de ce este vorba... Ce ştii tu despre Bărbierul Regelui Midas?...

Conu Iorgu, continuă să stea ţapăn ca statuia Libertăţii de la intrarea portului New-York .Il măsoară numai cu ochii micşoraţi pe sub gene şi cu o strâmbătură de buze, imperceptibilă, dar plină de un profund dispreţ şi suveranitate.

— Ia ascultă, mă, scârba dracului!.. De când ţi-ai luat nasul la purtare, să-mi pui mie întrebări ca la examen?...

Negoiţă Prescureanu simte cum începe să se decoloreze la faţă ca chipiul de campanie al răposatului Rege Carol I.

Dacă nu poate afla nici de la Conu Iorgu, cine este bărbierul Regelui Midas, chiar că nu mai are de ce trăi. Greutatea însă, este că va trebui să-şi facă seama singur...

Işi bemolează dar, vocea, şi o ia de-a capo:

— Nu te supăra mă, Iorgule dragă, că nici prin gând nu-mi trece să te pun, tocmai pe tine la examen. Parcă eu nu ştiu că tu eşti mai tare ca toţi dascălii din lume!... Am însă nevoe neapărat de tine... Vreau să ştiu şi eu, cine este bărbierul Regelui Midas... Să-mi crape ochii, dacă nu-ţi vorbesc serios...

Conu Iorgu însă, nu vrea să se lase convins, nici în ruptul capului.

— Faci pe şmecherul cu mine?... Umbli să mă tragi de limbă?... Te-ai uitat în oglindă?... Ai tu mutră de examinator, vită încălţată?...

Pe obrajii lui Negoiţă Prescureanu, sudoarea începe să se prelingă ca ploaia în Pinacoteca Statului. (Pinacoteca ţinea pe vremea aceea, tot de ministerul Artelor).

— Iorgule dragă!...

— Hai, Hai!... să nu fii obrasnic, fiindcă pe urmă... ştii tu ce se 'ntâmplă... Nu mă cunoşti de eri, de alaltăeri!...!

Naufragiul începe să se precizeze. Negoiţă se simte pierdut. Pe apă, sau pe uscat, sfârşitul lui, nu poate fi decât acelaş. Are să moară fără să ştie cine este Bărbierul Regelui Midas. Şi curiozitatea asta stupidă, are să-i grăbească sfârşitul vieţei în floarea vârstei. O să fie îngropat cu un dric alb, dric de flăcău fără noroc. Ministerul are să-l şteargă din statele de leafă pe vecie. Familia căreia i-a cam pierdut de urmă are să-i încaseze leafa cu anticipaţie pe trei luni. Colegii au să facă o colectă pentru o coroană de flori artificiale. Pe domnişoara Lilly Ionescu are s'o conducă alt şef de serviciu, acasă. Fănică Ulmeanu n'are să ia parte la înmormântare, fiindcă o să fie, ca de obicei, ocupat la seminarul pedagogic, iar directorul său general, are să-i ţină un discurs de câteva cuvinte bine simţite, din care însă — singura lui mângâere postumă — va lipsi pentru prima oară, cuvântul „zevzec" cu care îl întâmpinase în fiecare dimineaţă, cât fusese în viaţă şi în slujbă la Ministerul artelor.

Şi ca şi cum şi-ar fi comandat propriul său parastas, şeful de serviciu de la Ministerul artelor, ţipă tare ca să-l audă toţi clienţii:

— Chelner!... O îngheţată „melange"...

Apoi întorcându-se spre Mătăsaru, calm şi aproape la ureche:

— D-ta ce iei, coane Iorgule?... Plătesc eu!....

Iorgu Mătăsaru clipeşte din ochi, ca o stea de mărimea a treia, la orizont. Cum era cald, şi venise pe jos de la palatul de justiţie, avocatul nu avusese vreme să se răcorească. Oferta şefului de serviciu, îl remontează. Cum e foarte sensibil la atenţiile prietenilor, conu Iorgu, se lasă foarte uşor „cinstit". Işi linge dar buzele cu plăcere şi comandă şi el la fel aceiaşi consumaţie răcoritoare. Işi încrucişează apoi mâinile pe vesta cu ultimii nasturi descheiaţi, oftează preocupat de cine ştie ce nouă şi mare nedumerire apoi vârându-şi un deget prin deschizătura cămăşii, începe să se scarpine zâmbind, la buric.

Negoiţă Prescureanu încearcă atunci o ultimă tentativă.

— Râzi, mă Iorgule!... Râzi de mine! Şi bine-mi faci... că aşa 'mi trebue... că prea sunt prost... prea am multă încredere în tine... în mintea şi în sufletul tău... Parcă numai tu ai fi pentru mine pe lume... Parcă numai tu ai şti cine este Bărbierul Regelui Midas!...

Conu Iorgu se abureşte uşor la figură, ca o oglindă într'o bae de abur. Tace din gură însă, de teamă ca nu cumva, o nouă discuţie, să nu-i periclitеze plata îngheţatei „melange" pe care Negoiţă i-o oferise cu atâta mărinimie.

Alături de el, Negoiţă se frământă neputincios să-i scoată cel mai mic cuvânt din gură. Pentru prima oară în viaţa sa, şeful de serviciu de la Ministerul artelor, simte voluptatea crimei interzise de Porunca a şeasea din Tablele legei. (Cultele ţineau tot de Ministerul artelor pe vremea aceea). Dacă în clipa aceea, s'ar fi găsit cu el, singur într'o pădure, cu siguranţă că l-ar fi strâns de gât, fără cel mai mic pic de milă. La Capşa însă, nu se putea da în spectacol, mai ales că Tudoraş i-o luase înainte şi timp de cinci minute, urlase a cobe ca un câine la lună. Incearcă dar să-şi potolească ciuda cu speranţa că mai târziu sau poate chiar mai curând decât bănueşte o să-l găsească în dispoziţii mai bune, ca să-i poată smulge secretul identităţii necunoscutului, ce se prezentase Bărbierul Regelui Midas.

Ion Minulescu

După ce sfârşeşte îngheţata, Iorgu Mătăsaru se scoală de la masă şi-l întreabă:

— Vrei să mergi cu mine până la Socec?... Merg să mă interesez de o carte franceză, o carte rară pe care am comandat-o expres de la Paris.

Cum în momentul acela, nu avea nimic mai bun de făcut, bietul Negoiţă, răspunde foarte bine voitor:

— Merg... Aşteaptă numai să plătesc consumaţiile.

Pe calea Victoriei însă, deşi aproape lipiţi unul de altul, cei doi prietini, merg parcă, de câte unul singur. Nici nu se privesc, nici nu-şi vorbesc. Amândoi îşi continuă drumul tăcuţi ca după un dric invizibil, în care s'ar fi găsit o rubedenie comună. Să-i fi întâlnit cineva trăgându-şi picioarele după ei aşa mohorâţi şi bătuţi parcă de Dumnezeu, ar fi jurat că sunt „Cei doi grenadiri" ai lui Heine *„die waren in Russland gefangen"*.

In librăria Socec, cei doi prieteni, pătrund solemn ca pe poarta unui cimitir, pentru a-şi lua rămas bun dela răposatul, chiar pe pragul locaşului de veci.

Vara mai ales, în librăriile din Bucureşti, nu prea este mare aglomeraţie. La drept vorbind, nu prea este nici odată. Iarna totuşi, librăriile sunt mult mai frecventate. Nu e vorba însă de clienţii serioşi, şi de elita aşa zisă a intelectualilor, care neavând unde să se încălzească, preferă să cutreere librăriile decât cafenelele sau sălile de aşteptare dela cinematografe.

Vara însă, vânzătorii librăriilor, cască singuri, pe după rafturile pline numai cu cărţi cercetate de clienţii onorifici din iarna trecută, iar vânzătoarele, când n'au nici un rendez-vous cu vre-un client serios, îşi dau cu „rouge" pe buze şi pigulesc câte-o frază mai picantă din „La Garçonne" a nu importă cărui autor de mare tiraj...

La Socec, intrarea de-odată şi neaşteptată a celor doi clienţi, produce oarecare senzaţie. Clienţii noştri însă, sunt numai presumtivi, aşa cum sunt anume moştenitori de tron.

Iorgu Mătăsaru, după ce caută cu ochii rayonul cărţilor franceze, cască gura şi cu vocea lui tărăgănată de om blazat şi obosit de prea multă lectură, abia silabiseşte parcă:

— Dă-mi te rog, un dicţionar Larousse, ediţia mică, ilustrată.

Vânzătoarea însă cu părul roşcat, şi cu dinţii agresivi, îi face semn cu mâna spre dreapta.

— Alături, vă rog... la cărţile didactice... Aici n'avem decât literatură... Ultimele noutăţi ale Parisului.

Iorgu Mătăsaru, se umflă în hainele lui de dril kaki, ca un curcan în pene şi mormăie ceva în limba franceză, probabil pentru a nu vexa pe vânzătoare, care este română.

La rayonul cărţilor didactice în schimb, sunt numai vânzători de genul masculin.

Conu Iorgu, repetă comanda, de data asta însă, cu mai multă prestanţă. Didactica de altfel, este o specialitate intelectuală mult mai gravă, deşi mult mai utilă decât literatura.

Din raftul tixit de cărţi cu cotoare multicolore, apare un volum gros de un lat de mână. Iorgu îl pipăe cu oarecare reticenţă şi-i studiază cu foarte multă luare aminte coperta de pânză colorată în roşiu, alb şi roz. Par'că ar studia un proces important şi rentabil, procesul figurii de pe copertă — o fată cu părul vâlvoi, care suflă într'o floare de pălărie, ca să ilustreze deviza casei editoare *„Je semme à tout vent"* imprimată cu litere mai groase.

— O vezi?... exclamă conu Iorgu... Asta ştie mai multă carte decât voi toţi, dela Ministerul artelor.

De-ocamdată Negoiţă Prescureanu nu bănueşte nimic din intenţiile lui Iorgu Mătăsaru. Il urmăreşte numai cu ochii, cum răsfoeşte dicţionarul, admirând planşele colorate şi filele roşii ale suplimentului cu locuţiuni străine şi scrâşneşte din dinţi de teamă să nu care cumva să-i scape vre-o întrebare care l-ar putea supăra din nou.

După un timp destul de îndelungat, Conu Iorgu îl întreabă:

— Or, cum zici că-l cheamă pe bărbierul Regelui Midas?

Negoiţă Prescureanu se trezeşte parcă din somn.

— De unde vrei să ştiu cum îl chiamă?... Ştiu numai că el aşa îşi zice: Bărbierul Regelui Midas.

Conu Iorgu, mormăie din nou câteva cuvinte, pe care nu le aude decât el, apoi cu voce tare, adaogă:

— Atunci trebue să-l căutăm la litera M... Ia să vedem.... M... M... Ma... Me... Mi... Mi... Michel Ange.., Michelet,,,, Michigam... Micromegas... Midas... Midas, Regele Phrygiei..

Lui Negoiţă Prescureanu, i s'au rupt parcă băerile inimei. Strigătul lui de bucurie mai sonor ca „Talassa" celor zece mii de Greci, trezeşte din somn pe toţi vânzătorii din librăria Socec.

— Ăsta e! Midas, Regele Phrygiei!...

Conu Iorgu, dă din cap cu obişnuita lui nuanţă de autoadmiraţie.

— Ştiam eu, că ăsta trebue să fie!... Ai avut noroc cu mine, că altuia, cui dracu îi mai da în gând ce trebuia să facă!..

Potolind, apoi cu un gest plin de autoritate entusiasmul deplasat al bietului Negoiţă, începu să traducă textul francez cu voce tare:

„A trăit prin secolul VII înainte de era creştină. Se povesteşte că la un concurs muzical, la care zeul Pan cânta din nai, iar zeul Apollo din liră, Regele Midas a acordat premiul întâi cu cunună zeului Pan care îi era prietin. Revoltat de judecata părtinitoare a Regelui Midas, zeul soarelui l-a blestemat să-i crească urechi de măgar, ceeace s'a şi întâmplat, fiindcă numai un măgar mai putea judeca la fel cu Regele Midas. Desperat de ce i se întâmplase, Regele încercă să-şi ascundă infirmitatea ruşinoasă faţă de supuşii săi. Bărbierul Regelui însă, descoperi secretul şi dădu fuga în piaţa palatului regal să-l facă cunoscut poporului. De teama pedepsei regale însă, bărbierul renunţă la planul lui pentru un moment. Chinuit însă de voluptatea adevărului, pe care numai el îl cunoştea, bărbierul eşi a doua zi afară din oraş, făcu o groapă în pământ şi aplecându-şi gura spre pâlnia ei, strigă din toate băerile inimii : „Regele Midas are urechi de măgar", apoi se întoarse în oraş, uşurat că se descărcase de tot ce avea de prisos pe suflet. A doua zi, însă, din groapa aceea, crescură trei trestii gemene de baltă, care de câte ori bătea vântul în ele, repetau trecătorilor secretul destăinuit de bărbier, adică: Regele Midas, are urechi de măgar."

Pe Negoiţă Prescureanu, nu-l mai ţin picioarele de bucurie. Nu-i vine parcă să creadă, că după atâtea frământări funebre şi perspective sigure de sinucidere, aflase în fine şi el, cine este Bărbierul Regelui Midas. Dar Bărbierul ca Bărbierul, păţania însă a nefericitului Rege Midas îl înduioşează până la lacrimi. Şi când se gândeşte, că urechile lui de măgar, nu erau decât răsplata divină a nedreptăţii milenare, cu care se acordă totdeauna premiile naţionale !

Conu Iorgu însă, îi suprimă la timp perspectiva unui nou şi obositor voiaj prin ţara Regelui cu urechi de măgar, a cărei existenţă problematică, fusese actualizată cu atâta fast, numai de neaşteptata apariţie a Bărbierului Regelui Midas.

Inapoind dicţionarul vânzătorului, conu Iorgu îi surâde semnificativ şi îi face, cum se zice „cu ochiul".

— Mulţumesc amice... N'am venit să-l cumpăr, fiindcă îl am şi eu acasă. Am vrut numai să-l servesc pe domnul, care era grăbit... Trebuia să controlăm numaidecât, o legendă mitologică, cu care dumnealui nu prea era la curent.

Şi cei doi prieteni ies în stradă, tot împreună şi tot aşa de gravi şi tăcuţi, după cum cu câteva minute mai în urmă, intraseră în librărie.

Aci însă, şeful de serviciu de la ministerul artelor, nu-şi mai poate stăpâni nici ciuda, nici bucuria şi de data asta isbucneşte aproape agresiv:

— Bine, mă Iorgule!... Bine mă chefalonit încăpăţânat ce eşti! Dacă ştiai cine este Bărbierul Regelui Midas, de ce nu mi-ai spus dela început?... Nu ţi-a fost milă de mine să mă chinueşti atâta timp?....

Conu Iorgu însă, surâde aristocratic şi paternel ca de obicei şi răspunde:

— De ştiut, ştiam eu... Numai că nu-mi aduceam bine aminte, care din doi, era cel cu urechile de măgar... Midas, Regele Phrygiei sau Pyrus, Regele Epirului...

Şi în noaptea aceea, Negoiţă Prescureanu simte că iar este un om fericit. Dar mai simte ceva şi mai mult. Pentru prima oară în viaţa lui, simte nevoia să vorbească numai cu el însuşi. In noaptea aceea dar, se hotărăşte să nu mai dea ochii cu nimeni. Se culcă de vreme şi doarme uşor şi potolit ca o floare de muşeţel presată într'un tratat de mitologie, iar spre ziuă se visează travestit în Bărbierul Regelui Midas, răzând fără apă, fără săpun şi chiar fără brici, şi pe Iorgu Mătăsaru, şi pe Grigore Tudoraş şi pe Fănică Ulmeanu şi chiar pe directorul său general.

ION MINULESCU

Doi scriitori ruşi

IEFIM ZOZULIA

Iefim Zozulia s'a născut în 1891 ca fiu al unui mic impiegat comercial din Moscova. Tinereţea şi-a trăit-o în cea mai mare parte în oraşul industrial Lodz. In 1905 a fost arestat şi ţinut închis câtăva vreme, pentru legăturile lui cu unii conducători ai marilor răscoale de pe atunci. După liberare, voind să emigreze în America, a învăţat „un meşteşug internaţional", adică s'a făcut zugrav de firme şi vopsitor. La vârsta de 18 ani a scris o povestire mai mare. De atunci a lucrat ca foiletonist, reporter şi redactor în Odesa şi apoi în Leningrad. Scrie nuvele şi schiţe groteşti. Celebra satiră, „Suprimaţi-vă în 24 de ore" (Ak şi umanitatea), de-o frapantă originalitate şi de un dureros sens omenesc, ne-o aduce în româneşte „Lectura", în numărul său recent, care cuprinde şi o altă cunoscută nuvelă satirică: „Ce a cântat privighetoarea" de *Zoscenko*, reputatul humorist, a cărui biografie şi caracterizare o dăm aci:

MIHAIL ZOSCENKO

Mihail Zoscenko, talent tânăr şi puternic, înrudit cu al lui Cehov, s'a născut în 1895 în Pultava. Ca student s'a înrolat voluntar în război. In 1920 începe activitatea sa literară. A scris numeroase povestiri şi schiţe humoristice şi satirice. Unele sunt strânse în volumul „Aşa râde Rusia".

Autorul acesta vede viaţa ca o glumă proastă, ca o lume plină de idioţi, care lucrează, chipurile, cu sens, dar care ajung totuşi mereu la ţinta contrarie, la cel mai baroc nonsens.

Zoscenko povesteşte într'o autobiografie a sa că în anul 1918—1919 era să fie de trei ori executat, odată spânzurat, de două ori a fost rănit şi de mai multe ori lăsat jumătate mort în bătăi de ţăranii siberieni. Desigur, o tinereţe ca aceasta nu e un teren prielnic pentru florile optimismului. Dar pesimismul amar al lui Zoscenko nu ia forma satirei juvenalice. Zoscenko priveşte comedia umană zâmbind bizar, şi atâta tot. Şi nu se poate nega, că această privelişte e nespus de comică, — un carnaval de măşti strâmbe şi rânjite. Ca şi Cehov, el îşi ia de preferinţă personagiile din viaţa banală, plină de inşi stupizi, meschini, uşuratici, lucrând totdeauna într'un chip egoist, nedemn, josnic şi vulgar, dar pururi cu o naivitate copilărească şi o lipsă de jenă care te dezarmează, — şi râdem dureros împreună cu autorul, ca în nuvela satirică: „Ce a cântat privighetoarea".

COPII!

Nu uitaţi să cereţi la librăria sau la depozitul de ziare din locul unde petreceţi vacanţa

„DIMINEAŢA COPIILOR"

Haplea la Bucureşti
de MOŞ NAE
Minunate ilustraţiuni. Ediţia II-a
Preţul 60 lei

Comoara cu Poveşti
de ALI-BABA
Cele mai frumoase poveşti alese dela diferite popoare
Minunate ilustraţiuni. 80 lei

A DOUA CALATORIE IN LUMEA BASMELOR
Splendid ilustrată în culori şi cu numeroase suplimente pe hârtie velină
Preţul 120 lei

„URSULICA"
Romanul unui căţeluş năsdrăvan cu numeroase ilustraţiuni pe hârtie velină. Preţul 40 lei

Familia CHIŢ-CHIŢ
TEATRU PENTRU COPII
de ION PAS
Preţul 50 lei

EVREICA şi ALTE POVESTIRI
de ANDERSEN traduse de N. BATZARIA Preţul 30 lei

POVEŞTI cu NOROC
de N. Batzaria
Ilustrată în culori 8 lei

GLUME pentru COPII
Preţul unui volum 30 lei

O călătorie în lumea basmelor
Minunate povestiri pentru copii şi tineret de SELMA LAGERLOF
Ilustraţii în culori Preţul 80 lei

Cărticica păsărilor şi animalelor
de ION CIREŞU Preţul 30 lei

Citiţi azi:
LECTURA No. 287
FLOAREA LITERATURILOR STRAINE
THEODOR STORM
PSYCHE
— Un roman din lumea artiştilor —
Lei 5. Scrierea complectă la chioşcari şi librari

CEL MAI FRUMOS DAR
ALBUMUL concursului de frumuseţe

De vânzare la toate librăriile şi depozitele de ziare
Preţul 80 lei
Se expediază şi ramburs.

Tipărit în culori pe hârtie velină, cuprinde fotografiile tuturor frumuseţilor care au participat la marele concurs organizat de „REALITATEA ILUSTRATĂ" instantanee de la festivităţile din Galveston, Bucureşti şi Sinaia. Sute de clişee fotografice, extrem de interesante descrieri a serbărilor şi convorbiri cu toate alesele. Este cea mai frumoasă podoabă în orice casă.

Citiţi azi Realitatea No. 184
:: Cu numeroase ilustraţiuni şi un bogat sumar ::
5 culori 10 lei

NOU CETIŢI
SELMA LAGERLÖF
MUNKYTTAN
Traducere de ANA CANARACHE
în BIBLIOTECA DIMINEAŢA
No. 125 apărută în 165 pagini
Preţul 20 Lei
La librării şi depozitari de ziare

NOU! A apărut
BIBLIOTECA DIMINEAŢA
No. 129 100 pagini
ARTIŞTI ŞI IDEI LITERARE ROMANE
(Prefaţă — Publicul şi arta lui Caragiale — Poezie filozofică — Geniul neprihănit — Minulescu povestitor — Romanul D-lui Minulescu — Alexandru Teodoreanu — Despre „Sfintele taine ale artei" de PAUL ZARIFOPOL
PREŢUL 8 LEI

CONCURSUL
SOLMYPHONULUI

Găsiţi un număr pentru fiecare din cele 9 casete, în aşa fel ca, totalul să fie 28 în cele 3 sensuri.

			28
			28
			28
28	28	28	

PRIMILOR 1000 CAŞTIGATORI
Stabilimentele „SOLMYPHONE"
OFERA GRATUIT
Un fonograf cititorilor acestui ziar, cari vor trimete soluţia exactă a concursului, conformându-se condiţiunilor noastre.
Trimiteţi răspunsul Dv. tăind acest anunţ şi anexând un plic francat purtând adresa Dv.
Stabilimentelor SOLMYPHONE, 13 rue de Traci, Paris (2)

Aventurierii

Dela războiul de Şapte Ani până la revoluţia franceză, timp de un sfert de secol, linişt̃ea cea mai searbădă domneşte în Europa. Habsburgii, Burbonii şi Hohenzollernii nu mai sunt în stare să continue luptele.

Burghejii, liniştiţi şi fără teamă, le aruncă în obraz fumul de ţigară; soldaţii îşi pudrează perucile şi-şi lustruiesc armele care au devenit inutile; ţările hărţuite pot, în sfârşit, respira. Fără război, însă, suveranii se plictisesc. Toţi prinţişorii germani, italieni şi ceilalţi se plictisesc de moarte în reşedinţele lor pitice şi ar dori grozav să se poată desfăta.

Aceşti bieţi oameni, aceşti electori şi duci, fericiţi când pot face pe grozavii şi imita pe cei mari, duc astăzi o viaţă îngrozitor de tristă în castelele lor rococo, de curând reclădite şi cu tencuiala încă neuscată; se plictisesc cu toate grădinile lor de petreceri, cu toate fântânile şi serele de portocali, cu toate pavilioanele, galeriile, comorile şi parcurile de vânătoare. Prin birurile cu care au împilat popoarele şi prin manierele învăţate la repezeală dela maeştrii de dans veniţi din Paris, ei maimuţăresc Trianonul şi Versailles-ul, imitând Curtea regală şi pe Regele Soare.

Din nostalgie, ei devin chiar mecenaţi şi beletrişti; întreţin corespondenţă cu Voltaire şi cu Diderot; colecţionează porţelanuri chinezeşti, medalii din evul-mediu, opere de artă în stil baroc, îşi comandă comedii franţuzeşti, se înconjoară de cântăreţi şi dansatori italieni şi numai seniorul din Weimar, printr'o adevărată lovitură de maestru, a poftit la curtea sa pe câţiva Nemţi care se numeau Schiller, Goethe şi Herder.

Altminteri, nu aveau loc decât vânători de porci mistreţi şi jocuri pe apă, care alternau cu divertismentul teatral; căci oridecâteori lumea se simte obosită, jocurile, teatrul, moda şi dansul dobândesc o importanţă deosebită; atunci prinţii se întrec care mai de care în cheltueli şi diplomaţie spre a-şi răpi unul altuia pe cei mai interesanţi măscărici, pe cei mai buni dansatori, muzicanţi, cântăreţi castraţi, filozofi, alhimişti, crescători de claponi şi organişti.

Gluck şi Händel, Metastasio şi Hasse sunt tot atât de căutaţi ca şi intriganţii şi cocotele, ca pompierii şi ca hăitaşii, ca libretiştii şi maeştrii de balet, deoarece fiecare dintre prinţişorii aceştia vrea să aibă la curtea sa tot ceiace e mai nou, mai superb şi mai la modă, la drept vorbind mai mult pentruca să amărască pe vecinul dela şapte leghe depărtare, decât pentru propria lui plăcere. Şi de-aceia sunt fericiţi că au maeştri de ceremonii şi ceremonii, teatre de piatră şi săli de operă, scene şi balete; şi nu le mai lipseşte decât un singur lucru pentru a risipi plictiseala oraşelului şi a da iremediabilei monotonii a celor şaizeci de feţe nobile veşnic aceleaşi, aparenţa unei adevărate societăţi: vizite distinse, oaspeţi de seamă, străini cosmopoliţi, câteva stafide pentru aluatul plictiselii oraşelului, un pic de aer din lumea largă în atmosfera înăbuşitoare a unei reşedinţe care n'are decât treizeci de străzi.

Indată ce o asemenea dorinţă e exprimată la o curte oarecare, cât ai clipi din ochi aventurierii, mascaţi şi travestiţi, năvălesc cu sutele din cele mai îndepărtate şi mai ascunse colţuri ale lumii. Peste noapte chiar, ei sosesc cu diligenţa şi cu trăsura, şi închiriază, fără a se tocmi, odăile cele mai scumpe în hanul cel mai luxos. Poartă uniforme fanteziste dintr'o armată oarecare din Hindustan sau din Mongolia şi arborează nume pompoase, care, în realitate, nu sunt decât ştras, bijuterii false ca şi cataramele pantofilor.

Vorbesc toate limbile, pretind că cunosc pe toţi oamenii mari; susţin că au slujit în toate armatele şi au studiat la toate universităţile. Buzunările lor sunt pline de proecte; pe buze le răsună numai făgădueli îndrăzneţe, preconizează loterii şi biruri suplimentare, tratate de alianţă şi fabrici; oferă femei, decoraţii şi castraţi; şi, cu toate că ei nu au nici zece galbeni în pungă, şoptesc tuturora că ştiu să facă aur. La fiecare curte ei practică meserii deosebite: ici poartă insigne misterioase de francmasoni, în altă parte, la curtea unui prinţ lacom de bani, se dau drept specialişti în alchimie şi în scrierile lui Teofrast. La castelul unui suveran desfrânat, se prezintă drept bancheri iscusiţi, falsificatori de bani, samsari şi proxeneţi bine asortaţi; unui prinţ războinic îi spun că sunt spioni, unui suveran cultivat — filosofi şi poetaştri. Pe superstiţioşi îi amăgesc cu horoscopul, pe creduli — cu diferite planuri, pe jucători — cu cărţi măsluite, iar pe naivi — cu distincţia lor mondenă. Mijloacele acestea sunt atât de învăluite în nimbul de nepătruns al ciudăţeniei şi al misterului, încât ajung de nerecunoscut şi, prin aceasta, cu atât mai interesante. Scăpărând deodată ca nişte focuri jucătoare şi care duc la primejdie, ei se ivesc ici şi colo în atmosfera trândavă şi îmbâcsită a curţilor, apărând şi dispărând ca într'un dans de fantome înşelătoare.

Sunt primiţi la curte, lumea se amuză pe socoteala lor, fără să le dea vre-o consideraţie. Nimeni nu se interesează de autenticitatea nobleţei lor, după cum nimeni nu cercetează dacă femeile au inele de cununie, sau dacă fetele care îi însoţesc sunt fecioare. Căci cei ce oferă plăceri, îndepărtând chiar numai pentru o oră plictiseala — cea mai nesuferită dintre maladiile princiare — sunt bine veniţi în această atmosferă amorală, otrăvită de o filosofie materialistă, şi nimeni nu se mai gândeşte să le pună întrebări indiscrete. Sunt toleraţi bucuros, ca şi cocotele, atâta vreme cât amuză şi nu înşeală cu prea multă neruşinare. Uneori, întreagă această bandă de artişti şi de escroci primeşte (ca Mozart, de pildă) o elegantă lovitură de picior în spate, alteori se prăväleşte din sala de bal în puşcărie, ba chiar, cum s'a întâmplat cu directorul teatrului imperial Afflisio, până în fundul galerelor.

Cei mai dibaci se vîră pe sub piele şi devin încasatori de biruri, amanţi ai cocotelor vestite sau soţi de complezenţă ai vre-unei întreţinute dela curte, şi chiar nobili veritabili şi baroni. De cele mai multe ori, însă, ei au grijă să nu aştepte să se ardă friptura, căci toată puterea lor de vrajă se întemeiază pe noutate şi pe incognito.

Dacă măsluesc cărţile cu prea multă neobrăzare, dacă vîră prea adânc mânile în buzunările altuia, dacă se aciuiază prea multă vreme la o curte, s'ar putea să apară pe neaşteptate cineva care să le smulgă haina şi să dea la iveală urma biciului sau stigmatul de ocnaş. Doar o cât mai frecventă schimbare de aer îi poate scăpa de ştreang; şi de-aceia călătoresc mereu prin toată Europa, aceşti cavaleri de industrie, comis-voiajori ai întreprinderii lor suspecte, ca nişte ţigani ce hoinăresc dela o curte la alta. Şi astfel, dealungul întregului veac al XVIII-lea, aceleaşi chipuri de escroci defilează dela Madrid la Petersburg, dela Amsterdam la Presburg, dela Paris la Neapoli.

La început, lumea crede că numai printr'o simplă întâmplare Casanova întâlneşte la fiecare masă de joc şi la fiecare curte pe aceiaşi tovarăşi de vagabondaj, pe Talvis, pe Afflisio, pe Schwerin şi pe Saint-Germain, dar acest neîntrerupt haimanalâc, înseamnă, pentru adepţi, mai mult fugă decât plăcere. Ei nu se simt în siguranţă decât în popasurile scurte; nu se pot tăinui decât fiind cu toţii laolaltă, căci, la un loc, ei formează o singură familie, o francmasonerie, fără mistrie şi fără insigne, ordinul aventurierilor. Când se întâlnesc, se ajută unul pe altul la pungăşii, se introduc unul pe altul în lumea bună şi se legitimează numai prin faptul că-şi recunosc tovarăşul de joc; îşi schimbă între dânşii femeile, hainele, numele, numai un singur lucru nu: meseria.

Toţi cei ce se învârtesc ca nişte paraziţi în preajma curţilor, comedianţi, dansatori, muzicanţi, cavaleri de industrie, prostituate şi alhimişti, sunt, în această vreme, împreună cu Iezuiţii şi cu Evreii, singurele elemente internaţionale existente, între o nobilime sedentară, cu fruntea strâmtă şi cu mintea mărginită, şi o burghezime obscură şi încă neeliberată. Ei nu fac parte nici dintr'una, nici din cealaltă categorie, ci trec din ţară în ţară şi din clasă în clasă, nestatornici şi nehotărîţi, piraţi fără steag şi fără patrie. O eră nouă începe cu dânşii; o nouă artă a jafului; ei nu mai jefuesc pe cei lipsiţi de apărare şi nu mai atacă la drumul mare, ci păcălesc pe vanitoşi şi golesc buzunările celor uşuratici. In loc de îndrăzneala întemeiată pe forţă, ei au prezenţă de spirit; în locul mâniei vijelioase, au o cutezanţă rece; în locul pumnului brutal al hoţului — o ageră pătrundere a simţurilor şi a sufletului. Felul acesta nou de hoţie, a legat tovărăşie cu cosmopolitismul şi cu manierele alese; în loc să dea foc şi să ucidă ca altă dată, ei fură întrebuinţând cărţi măsluite şi poliţe false.

Fac parte din rasa îndrăzneaţă a celor ce navigau spre Indii, şi-şi căutau rosturile angajându-se ca mercenari în toate armatele, rasă ce nu vrea cu nici un preţ să-şi câştige existenţa în mod cinstit, ci preferă să-şi umple buzunările dintr'odată, orice primejdie ar avea de înfruntat; numai că, metoda s'a mai rafinat şi, o dată cu ea, şi fizionomia. Nu mai au pumnul greu, feţele de beţivani, apucăturile aspre ale şefilor soldăţimii, ci mâini nobil împodobite cu inele şi o perucă pudrată deasupra unei frunţi nepăsătoare.

Mânuesc lorneta şi fac piruete ca dansatorii; vorbesc o limbă afectată ca actorii şi lucrează misterios ca marii filozofi: la masa de joc, ascunzându-şi cu îndrăzneală privirea neliniştită, ei fac volta cărţilor şi, prin conversaţii spirituale, ameţesc femeile făcându-le să creadă în dragostea lor amăgitoare şi în bijuteriile lor false.

Nu se poate tăgădui însă că toţi au oarecare spirit şi o psihologie care îi face simpatici; unii dintre ei ating chiar genialitatea. A doua jumătate a secolului al XVIII-lea e epoca lor de splendoare, epoca lor de aur, perioada lor clasică. Intocmai cum ceva mai'nainte, sub Ludovic al XIV-lea, o pleiadă strălucită formează chintezenţa poeziei franceze şi, cum, mai târziu, în Germania, admirabilul moment dela Weimar concentrează forma creatoare a geniului în câteva figuri trainice, tot aşa străluceşte acum triumfătoare deasupra Europei constelaţia celor şapte şarlatani sublimi şi aventurieri nemuritori.

Dela o vreme nu le mai ajunge nici să golească buzunările princiare: într'un chip, în acelaş timp grosolan şi măreţ, ei iau parte activă la evenimentele vremii şi învârtesc ruleta uriaşă a istoriei universale; în loc să slujească şi să asculte, ei se aşează cu neruşinare în fruntea tuturora şi nimic nu caracterizează mai bine a doua jumătate a secolului al XVIII-lea decât rolul jucat de aceşti aventurieri.

John Law, un refugiat irlandenz, ruinează cu asignatele sale finanţa franceză; d'Eon, amestec de bărbat şi de femee, dubios şi ca sex şi ca reputaţie, cârmueşte politica internaţională; Neuhoff, un borfaş cu capul rotund, ajunge cu-adevărat rege în Corsica, spre a sfârşi apoi — trebue să adăugăm, — în temniţa celor ce nu-şi plătesc datoriile; Cagliostro, un tânăr ţăran din Sicilia, care toată viaţa n'a fost în stare să înveţe a citi şi a scrie corect, are întreg Parisul la picioarele sale şi, cu faimosul său colier, pregăteşte ştreangul regalităţii.

Bătrânul Trenck, cel mai tragic dintre toţi, pentrucă era aventurier fără să fi păcătuit cu ceva împotriva nobleţei şi care la urma urmei va sfârşi pe ghilotină, joacă, cu boneta-i roşie, rolul tragic al eroului libertăţii; Saint-Germain, vrăjitorul fără vârstă, ajunge să-l vadă pe regele Franţei căzându-i umil la picioare, şi să sfideze până şi azi,prin misterul naşterii sale, zelul oamenilor de ştiinţă. Toţi au în mâinile lor mai multă putere decât cei mai puternici; ei captează fantezia şi atenţia lumii întregi, fascinează pe savanţi, seduc femeile, pradă pe cei bogaţi, şi, fără chemare sau responsabilitate, trag în taină sforile păpuşeriei politice. Iar cel din urmă, — care nu e şi cel mai rău, — Giacomo Casanova al nostru, istoriograful Gildei, care-i înfăţişează pe toţi descriindu-se pe sine, complectează, desfătându-se, prin sute de fapte îndrăzneţe şi de aventuri, grupul celor şapte personagii neuitate şi de neuitat, — fiecare dintre ei, mai celebru decât toţi poeţii, mai de ispravă decât toţi oamenii politici ai epocii, stăpâni vremelnici ai unei lumi sortite pieirii.

Intr'adevăr, epoca eroică a acestor mari talente ale neruşinării şi ale comediei mistice europene nu ţine, cu totul, mai mult de treizeci sau patruzeci de ani; după aceia, ea se nimiceşte singură, prin tipul lor desăvârşit, prin geniul lor perfect, prin aventurierul cu-adevărat demonic, Napoleon. Oridecâteori geniul ia lucrurile prea în serios, talentul se joacă doar. Geniul nu se mulţumeşte cu roluri secundare, ci pretinde numai pentru el, pentru puterea lui de creaţie, întreaga scenă a lumii. Atunci când Bonaparte, acel sărman şi mic corsican, îşi spune Napoleon, el nu-şi mai ascunde cu laşitate burghezia, sub masca nobleţei, cum face Casanova-Seingalt sau cum face Balsamo-Cagliostro, ci conştiinţa superiorităţii spirituale păşeşte dominator înaintea vremii şi-şi reclamă triumful ca pe un drept al său, în loc să-l smulgă prin vicleşug.

Cu Napoleon, — geniul tuturor acestor talente, — aventura pătrunde din anticamera prinţului în sala tronului. Napoleon închee, desăvârşind-o, ascensiunea ilegitimului spre culmile puterii şi pune pe capul Aventurii, pentru scurtă vreme, cea mai măreaţă dintre coroane, — coroana Europei.

STEFAN ZWEIG

Din literatura sanscrită

Vetalapanciavimşatika

(cele 25 poveşti ale vampirului)

In ţinutul Dekkanului este un oraş numit Pratişthana. Acolo domnea odată un rege numit Vikramasena .Intr'o zi veni la el un ascet, care intră în sala tronului ţinând în mână un fruct pe care-l dete regelui. Acesta îi dădu un scaun şi-l pofti să şeadă. După o clipă, ascetul plecă în drumul lui.

De aici înainte veni în toate zilele să viziteze pe rege şi în fiece zi îi aduse câte un fruct. Intr'o zi, maimuţa regelui înşfăcă din mâna regelui fructul şi muşcă din el. Din mijlocul lui căzu o piatră scumpă pe pământ. Era aşa de strălucitoare, încât răspândea o lumină mare, lucru de care toată lumea rămase uimită. Regele, care era şi el foarte mirat, zise :

— Hei, ascetule, de ce mi-ai adus această piatră scumpă ?

— Mărite rege, răspunse ascetul, pietre preţioase de astea, puse în mijlocul fructelor, ţi-am adus mereu de doisprezece ani încoace. Se zice doar că : la rege şi la doctor să nu te duci niciodată cu mâna goală. Şi : după fructul oferit se poate judeca fructul cerut.

Auzind acestea, regele chemă vistierul şi-i spuse:

— Ascultă, vistierule, numără fructele pe care ţi le-am dat să le pui în vistierie şi adu-le aici.

Vistierul le aduse în faţa regelui. Le desfăcură unul câte unul şi le găsiră pe toate cu pietre scumpe înăuntru. Când văzu regele grămada de pietre scumpe, întrebă :

— Hei, ascetule, de ce-ai adus toate pietrele astea? Eu nu sânt în stare să-ţi plătesc nici una singură după cât merită. Spune-mi totuşi ce doreşti.

— Doamne, răspunse ascetul o să-ţi spun în taină. Se zice doar că: şase urechi, taina e cunoscută; patru urechi, se poate să rămână necunoscută; două urechi nici Brahma n'o cunoaşte.

Atunci regele îndepărtă pe toţi care erau de faţă şi ascetul zise :

— Stăpâne, am de gând să fac o vrăjitorie la locul cel mare al cadavrelor, pe malul fluviului Goda. Pentru asta trebue să-mi dai tu ajutor. Vino singur, încins cu sabia.

Regele făgădui. Curând după aceea, ascetul, luându-şi toate uneltele trebuitoare, plecă la locul cadavrelor, iar regele, îmbrăcat în negru, sosi şi el. Când îl văzu vrăjitorul, îi sticliră ochii de bucurie. [1]).

— Ascultă, rege, zise el, la o jumătate de milă de aici este un om mort, spânzurat de o cracă de şimşapa. Du-te acolo, ia cadavrul şi vino repede cu el aici. Dar dacă vorbeşti pe drum, mortul se întoarce în copac.

Cu un curaj neasemuit, regele plecă spre arborele de şimşapa. Ajungând acolo, se urcă în copac, tăie cu cuţitul laţul, puse mortul pe umăr şi coborându-se, porni la drum înapoi. Totul mergea de minune când un vampir care era în cadavru îi spuse regelui :

— Hei, rege, omul înţelept îşi petrece timpul citind cărţi de învăţături, iar nebunul şi-l iroseşte cu patimile, cu somnul şi cu cearta. Ascultă deci povestea pe care ţi-o voi spune:

CEI PATRU PRETENDENŢI

(povestea a II-a)

In oraşul Darmasthala, unde domnea regele Gunadhipa, trăia odată un negustor numit Keşava. El avea o fată, anume Mandaravati, vestită pentru frumuseţea ei. Când ajunse la vârsta măritişului, sosiră patru pretendenţi la mâna ei, brahmani câteşi patru, şi toţi la fel de virtuoşi .Keşava se puse pe gânduri :

— O singură fată, şi patru pretendenţi. Căruia să i-o dau, căruia să nu i-o dau ?

In vremea asta pe fata lui Keşava o muşcă un şarpe. Tatăl ei aduse numaidecât mai mulţi vraci, care ,văzând fata, ziseră :

— Fata muşcată de şarpe nu mai trăieşte.

Auzind vorbele lor, brahmanul Keşava se duse numaidecât pe malul fluviului ,unde făcu pregătirile pentru arderea fetei. Cei patru brahmani veniră şi ei la ceremonie .Unul dintre ei se aruncă pe rug şi muri acolo. Al doilea îşi făcu o colibă lângă rug şi rămase să păzească oasele şi cenuşa. Al treilea se făcu ascet şi se duse în altă ţară. Al patrulea plecă acasă la el.

Cel care se dusese în altă ţară, intră într'o zi în casa unui brahman şi ceru de mâncare. Brahmanul gospodar zise :

— Hei, ascetule, o să mănânci şi tu cu noi.

Până să isprăvească brahmanul de făcut mâncarea, îi dădu un scaun şi-l pofti să şeadă. Intre acestea copilul gazdei începu să plângă. Atunci femeia brahmanului se înfurie şi-l aruncă în foc. Când văzu una ca asta, călugărul se sculă să plece, zicând:

— Cum aş mai putea mânca într'o casă în care se văd fapte aşa de diabolice ?

Dar brahmanul de gazdă se duse în mijlocul casei, luă o carte, o deschise, mormăi nişte farmece şi învie copilul care se prefăcuse n cenuşă. Ascetul, văzând minunea făcută de brahman, se gândi:

— Dacă ar fi cartea asta în mâna mea, mi-aş învia iubita.

Gândind astfel, se uită unde pune brahmanul cartea. Noaptea fură cartea şi plecă cu ea la rugul fetei.

Cel care stătea de pază lângă rug îl întrebă:

— Ei, prietene, cât ai umblat prin străinătăţi, ai învăţat vre-o ştiinţă ?

— Am învăţat ştiinţa de a învia morţii, răspunse acela.

— Atunci învie-o pe iubita noastră, zise iarăşi cel dintâi.

Călugărul deschise cartea, mormăi un farmec şi stropind fata cu apă, o învie. Odată cu ea învie şi cel care murise cu ea. Iar cel care plecase acasă, auzind ce se întâmplase, veni şi el. Câteşi patru se luară la harţă pentru fată.

Ajungând aici, vampirul zise :

— Ei, rege, pe care din ei trebuia să-l ia fata?

Regele Vikramasena răspunse :

—Cel care a înviat fata, îi e tată dătător de viaţă. Cel care a murit împreună cu ea, îi e frate, născut dintr'un tată. Cel care a păzit cenuşa, locuind lângă rug, a devenit, prin această meserie josnică, servitorul ei. S'o ia deci cel care s'a dus acasă.

După ce isprăvi de vorbit, cadavrul dispăru din spinarea lui: se spânzurase iarăşi pe craca de şimşapa.

Regele se duse atunci înapoi, luă în spinare cadavrul şi porni iarăşi cu el, când vampirul începu altă poveste :

REGELE ŞI SERVITORUL

(povestea a IV-a)

In oraşul Vardhamana domnea odinioară regele Şudrakadeva. La el veni să-l slujească Viravara, fiul unui rege din Dekkan. Regele îl întrebă :

— O, fiule de rege, cât să-ţi dau pe zi?

— O mie de bani de aur, stăpâne, răspunse Viravara.

— Dar câţi cai, câţi elefanţi şi câţi soldaţi ai?

— Stăpâne, nevastă-mea, băiatul meu, fata mea şi cu mine sântem patru.

Auzind vorbele lui, toţi izbucniră în râs. Regele se întrebă :

— De ce-o fi cerând atâţia bani ? Dar în cele din urmă îşi zise că poate dărnicia să-i fie de folos. De aceea chemă vistiernicul şi-i dădu ordin să dea în fiecare zi lui Viravara o mie de bani de aur. Iar el îşi lua în fiecare zi leafa ,şi după ce dădea daruri zeilor, brahmanilor, prinţilor, vediştilor, actorilor, declamatorilor, săracilor, orbilor, leproşilor, cocoşaţilor petrecea tot restul zilei în plăceri. Noaptea însă îşi lua sabia şi stătea de pază la uşa regelui, aşa încât de câte ori întreba regele în toiul nopţii cine e de pază, răspundea Viravara. Intr'o noapte regele auzi ţipetele jalnice ale unei femei care plângea ca de înmormântare. Atunci întrebă ca de obicei :

— Cine e la uşă?

Şi după ce Viravara răspunse,, regele îl întrebă:

— Ascultă, Viravara, auzi cum plânge femeia aceia ? Du-te de află de ce plânge şi întoarce-te repede de-mi spune motivul.

Şi Viravara plecă spre înmormântare, călăuzit de zgomotul văicărelilor. Acolo găsi o femeie împodobită cu mare strălucire, care plângea cu părul despletit.

— Cine eşti tu, şi de ce te plângi aşa? o întrebă Viravara.

— Sânt norocul regelui răspunse ea. Peste trei zile regele o să moară şi eu o să rămân fără stăpân. De asta plâng.

— Şi nu e nici un mijloc să scape cu viaţă ?

— Numai aşa ar putea scăpa, dacă i-ai da tu puteri, tăind cu mâna ta capul fiului tău, în faţa zeiţei Bhattarika. In cazul acesta ar trăi o sută de ani.

Auzind vorbele ei, Viravara plecă numaidecât acasă. Işi deşteptă nevasta din somn şi-i povesti cele întâmplate. Băiatul lui, care se deşteptase din somn şi auzise întâmplarea, zise :

— Dacă prin moartea mea regele poate trăi o sută de ani, ce mai staţi la gânduri?

Viravara plecă cu băiatul la templul zeiţei Bhattarika, se închină, apoi trăgând sabia, zise :

— Stăpână, îmi omor băiatul pentru ca regele să trăiască o sută de ani.

Şi zicând astfel, tăie capul copilului. Văzându-şi fratele mort, fata lui luă un cuţit şi se omorî. Atunci mama ei se omorî şi ea. Viravara se gândi:

— Au murit toţi trei. De aici înainte, dacă-i mai slujesc regelui, cui o să mai fac plăcere luând o mie de bani de aur pe zi ?

Şi luând sabia, îşi tăie şi el capul. Iar regele, care urmărise pe Viravara şi văzuse totul, se gândi:

— Din cauza mea s'a nimicit familia aceasta. Atunci la ce-mi mai e bună domnia?

Pe când lua sabia ca să-şi taie şi el capul, zeiţa vorbi:

— Şudrakadeva, fiul meu, sunt mulţumită de hotărârea şi de energia ta. Spune-mi o dorinţă ca să ţi-o îndeplinesc.

— Mărită zeiţă, răspunse regele, dacă eşti mulţumită, atunci învie-mi pe aceşti patru morţi.

— Aşa să fie, zise zeiţa.

Şi cei patru se ridicară, înviaţi.

Aici vampirul se opri şi-l întrebă pe rege:

— Spune-mi, o rege, cine e cel mai meritos dintre cei doi?

Regele Vikramasena răspunse:

— Regele are mai mare merit.

— De ce? întrebă vampirul.

— Servitorul e dator să-şi dea viaţa pentru stăpân, dar stăpânul nu e dator să şi-o dea pentru servitor. Aşa dar servitorul nu şi-a făcut decât datoria, pe când regele a făcut mai mult decât atâta.

Auzind acest răspuns, vampirul se întoarse, împreună cu cadavrul, la pomul de şimşapa.

Regele se duse iar la pomul de şimşapa şi luând mortul pe umăr plecă din nou la drum, când vampirul începu povestea următoare:

HOŢUL ŞI FATA NEGUSTORULUI

(povestea a XIII-a)

In oraşul Ciandradarşana domneşte regele Ranadhira. Acolo este un staroste numit Dharmadvagia, care are o fată, Kşobhini. Ea era aşa de frumoasă încât zăpăcea şi soarele cu frumuseţea ei. Crescând în casa tatălui ei, ajunse la o tinereţe înfloritoare. In oraşul acela, nişte hoţi veneau şi jefuiau în fiecare

[1]) In limba sanscrită: i se zbârli părul pe corp de bucurie.

(Continuare in pagina IV-a)

noapte. Poporul se adună şi aduse lucrul acesta la cunoştinţa regelui.

— Stăpâne, hoţii vor pierde cu totul oraşul.

— De aici înainte nu se va mai întâmpla nimic, răspunse regele.

In timpul nopţii, trimise păzitori pe toate străzile. Cu toate acestea, atacurile nu încetară. Toată lumea ţipa. Atunci regele zise:

— La noapte voiu umbla eu însumi prin oraş.

Pe când regele umbla singur prin oraş, văzu un om. El îl întrebă:

— Hei, omule, cine eşti tu?

— Sânt hoţ, răspunse acela. Dar tu cine eşti?

— Şi eu sânt hoţ, răspunse regele.

— S'a potrivit bine, zise hoţul, hai să jefuim împreună oraşul.

Colindară toată noaptea oraşul, iar în zorii zilei ieşiră din oraş şi intrară într'o fântână. Pe acolo pătrunseră într'o locuinţă subterană. Hoţul îl lăsă pe rege afară, iar el intră în casă. Atunci veni dinlăuntru servitoarea hoţului. Văzându-l pe rege, zise:

— Domnule, de ce-ai venit în casa nelegiuitului acesta? Pleacă repede, până nu-ţi afli pierzarea.

— Nu cunosc drumul, răspunse regele.

Atunci ea îi arătă drumul şi regele ajunse astfel în oraşul lui. A doua zi îşi adună toată armata şi înconjură peştera. Hoţul ieşi din peşteră, omorî o mulţime de luptători cu carul, de călăreţi şi de pedestraşi ai regelui. Atunci regele, luptându-se cu hoţul, îl prinse prin înşelăciune şi-l duse legat în oraş. Toată lumea se suise pe case ca să-l vază şi zicea:

— Uite, ăsta e hoţul cel mare care a pustiit oraşul.

Atunci fata starostelui Dharmadhvagia, văzând hoţul, se îndrăgosti de el. Ea spuse tatălui ei:

— Tată, du-te la palatul regelui şi dă-ţi toată averea ca să-l liberezi pe hoţ.

— De ce l-ar libera regele pe hoţul acesta, care i-a prăpădit toată armata şi i-a pustiit oraşul, zise starostele.

— Tată, răspunse fata, dacă nu-l răscumperi, eu voiu muri.

Atunci starostele se duse la rege şi-i oferi o sută de mii de bani de aur ca să-l libereze pe hoţ.

— Cum să-l liberez pe cel care mi-a nimicit armata şi mi-a pustiit oraşul? zise regele.

Atunci starostele plecă şi-i spuse fetei:

— Regele nu vrea să-l libereze.

Când auzi hoţul ce spusese fata starostelui, întâi plânse, apoi râse şi pe urmă muri.

Când află fata de moartea hoţului, adună lemne, făcu un rug, dar pe când se pregătea să intre în foc cu cadavrul hoţului, o zeiţă din cer vorbi:

— Copila mea, sânt mulţumită de curajul tău. spune-mi o dorinţă şi ţi-o voiu îndeplini.

— Zeiţă, răspunse fata, dacă eşti mulţumită, atunci acest hoţ, al cărui corp e neatins, să învie şi să devie soţul meu.

— Aşa va fi, copila mea, zise zeiţa.

Ducându-l sub pământ, ea îl învie. Atunci hoţul se căsători cu fata starostelui şi luând-o, merse cu ea în locuinţa subpământeană.

După ce isprăvi povestea aceasta, vampirul întrebă:

— Spune-mi, o rege, de ce în clipa morţii hoţul întâi a plâns şi pe urmă a râs?

Regele Vikramasena răspunse:

— Ştiu cauza pentru care a plâns hoţul: în minutul acela gândul lui fu: — Omul acesta i-a oferit regelui toată averea lui pentru mine; cum voiu putea vreodată să-l răsplătesc? De aceea a plâns. Şi ştiu şi motivul pentru care a râs. Şi-a zis: — Vezi ce amarnice sânt femeile? Şi când te văd murind se îndrăgostesc de tine. De aceea se zice: Cioară curată, jucător cinstit, şarpe răbdător, femeie neiubeaţă, eunuc viril, beţiv nemincinos, rege prieten, cine a văzut sau a auzit?

Auzind acest răspuns, vampirul plecă cu cadavrul.

(De douăzeci şi patru de ori regele se lăsă prins de întrebarea vampirului şi numai a douăzeci şi cincea oară se stăpâni şi nu răspunse.

Sfârşitul importă puţin).

trad. din sanscrită de AL. GRAUR

Intre Ion Nădejde şi Gh. Panu

- Mărturia lui Gh. G. Nădejde -

In amintirile sale despre vechea mişcare socialistă din ţară — publicate în numărul în care „Adevĕrul Literar şi Artistic" a comemorat primul deceniu dela moartea lui Gherea — d. Negreanu afirmă că social-democraţii de pe vremuri, conduşi de Ion Nădejde, fiind exclusivişti, au respins orice înţelegere şi colaborare cu partidul radical de sub şefia lui Gh. Panu, deşi ambele partide, cu mici variaţiuni, aveau acelaş program.

Chestiunea aceasta a mai fost discutată; şi, pe cât se ştie, vina nu era a socialiştilor. Dimpotrivă.

Primul atac în contra socialiştilor a venit din partea radicalilor; însuşi Gh. Panu a făcut „portretul" lui Ion Nădejde — când acesta, la 1888, s'a ales în Cameră (1).

Pentru menţinerea adevărului istoric, am supus chestiunea d-lui Gh. G. Nădejde, profesor şi literat, unul dintre corifeii fostului partid socialist şi fost co-director al „Contemporanului".

D. Gh. Nădejde a confirmat faptul că nu socialiştii, ci radicalii s'au opus unei conlucrări şi că Gh. Panu a fost acela care n'a voit această colaborare.

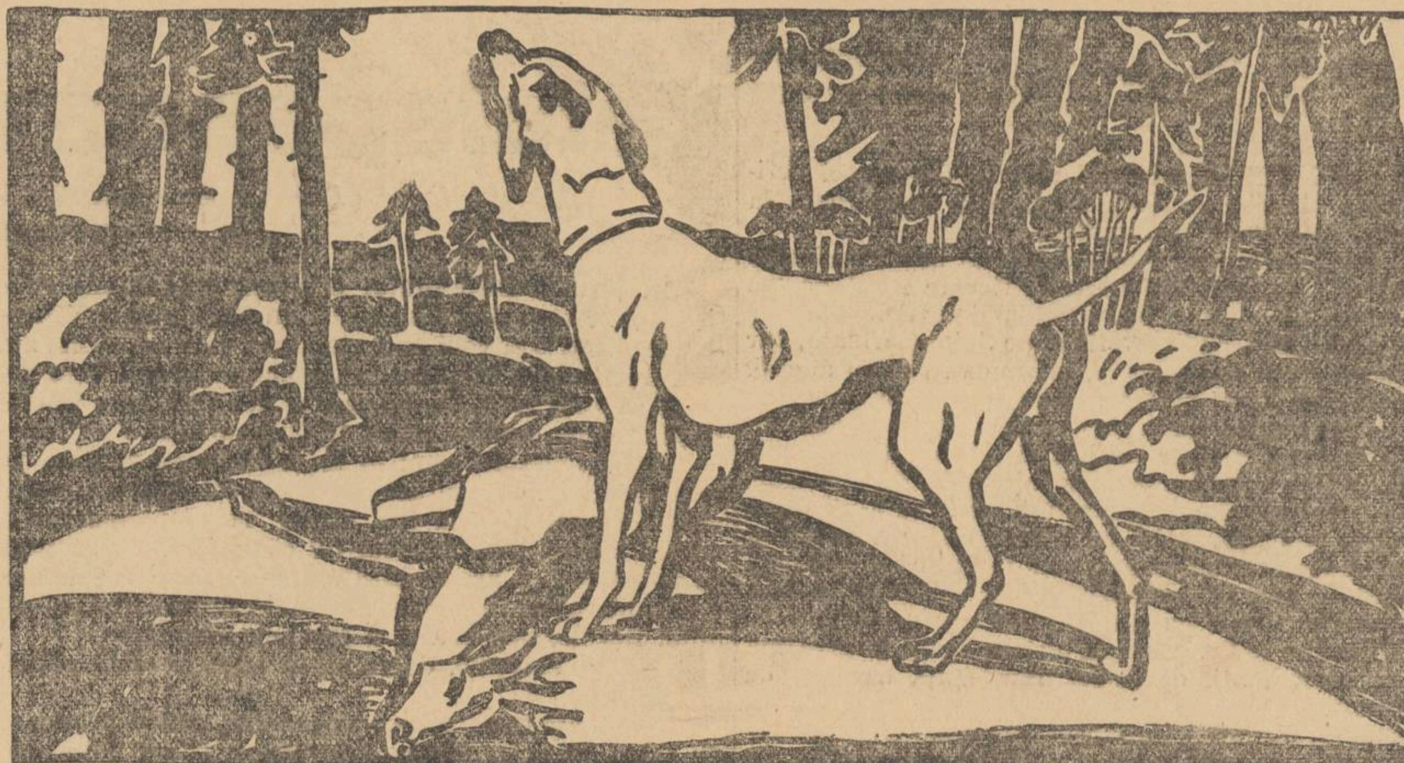
De altfel, această chestiune a fost lămurită la acea epocă.

Cert e că şi socialiştii şi radicalii, grupări absolut democrate şi civilizate, au avut o mare înrâurire asupra vieţii politice şi culturale din ţara noastră, — şi nu este mai puţin caracteristic faptul că în cele din urmă Gh. Panu şi grupul său au urmat pe Ion Nădejde şi pe „generoşii" lui în partidul liberal, căruia i-au imprimat puncte esenţiale din programele şi năzuinţele lor.

Mărturia lui Gh. Nădejde este, pe cât de interesantă, pe atâta de precisă.

C. SATEANU

1) Vezi „Tipuri Parlamentare" de G. Panu (1888).

Dr. HANS FRIEDENTHAL — *Pagini documentare*

Tipuri în viaţa erotică

Putem defini iubirea ca un caz de *nebunie hormonală,* întrucât revărsarea în sânge a unui surplus de hormoni (o parte a secreţiei seminale), împiedică funcţia raţională a creerului. Indrăgostitul nu e în stare să vadă limpede şi să preţuiască raţional partenera sau restul lumii, astfel că putem formula şi următoarea definiţie: Iubirea femeii este necunoaşterea temporară, trecătoare a inferiorităţii sexului masculin; iubirea bărbatului, dimpotrivă, e o exagerare temporară şi nedreaptă a însuşirilor şi deosebirilor dintre o femeie şi altă femeie. In stadiul animistic al omenirii, pornim dela ideea falsă că intensitatea iubirii condiţionează durabilitatea acestei stări; socotim astfel că însurătoarea pe viaţă e cu atât mai asigurată cu cât iubirea care i-a premers a fost mai intensivă. O experienţă verificată de mii de cazuri, a dovedit omenirii că intensitatea rătăcirii amoroase, cum se întâmplă cu toate celelalte febre, e invers proporţionată cu viteza ei, astfel că un om înţelept va prevedea durata scurtă a iubirii după forţa dragostei şi nu se va iluziona asupra eternităţii ei, fapt imposibil din punct de vedere biologic. Nu e de mirare că'n zilele noastre problema căsătoriei ocupă locul de seamă în viaţa intimă a intelectualilor, întrucât aproape toată situaţia lor economică şi profesională e influenţată de atitudinea pe care au luat-o faţă de problema căsătoriei. Distrugerea căminelor şi nefericirile în dragoste sunt în legătură cu cel mai mare contingent din numărul mereu crescând al sinuciderilor în marile oraşe.

Lupta dintre spirit şi *suflet* e lupta disperată a omului împotriva vârstei şi a raţiunii. Cei mai mulţi preferă să rămâe de-apururi nişte nebuni îndrăgostiţi, din pricina frumoaselor simţiri de moment; simţirile şi mai frumoase ale unei depline spiritualităţi, sunt, celor mai mulţi dintre oameni, regiuni cu totul necunoscute. Va fi nevoe de multă osteneală ca bunurile spirituale să fie în asemenea măsură la îndemâna tuturor oamenilor de pe suprafaţa pământului, ca viaţa să le fie plină de plăceri spirituale şi nu de beţiile trecătoare ale iubirii sexuale, al căror sfârşit e uneori atât de jalnic şi scandalos, ceeace nu e niciodată cazul cu plăcerile intelectuale.

Tipurile caracteristice ale oamenilor, hotărîtoare pentru viaţa amoroasă şi răstimpul ei, nu sunt azi atât de pure ca pe vremea când existau popoare de păstori, popoare de vânători şi popoare de plugari. Aceste trei îndeletniciri fundamentale ale omenirii, au creat însuşiri care se evidenţiază şi în înfăţişarea exterioară a omului, întrucât tipurile care nu s'au potrivit numitelor îndeletniciri, au fost suprimate în lupta pentru viaţă.

Vânătorul iniţial a creat *căsătoria prin rapt,* în care femeia, ca tot ceeace putea domina, era privită ca un vânat şi o pradă. Această îmbinare de rapt cu sânge, căci de cele mai multe ori raptul nu se putea făptui fără vărsare de sânge, de rapt sângeros cu plăcere sexuală, a dat naştere unei construcţii psihice, pe care o întâlnim în dorinţele sadice ale indivizilor cu iubirea sanguinară. Ucigaşul de femei e o reapariţie a omului din timpurile străvechi, la care s'a menţinut îmbinarea, socotită atunci eroică, a setei de sânge cu plăcerile iubirii, şi când setea de sânge condiţiona aceste plăceri. Locuitorii din Borneo au încă această tradiţie: niciun tânăr nu se poate căsători, mai înainte de a fi depus la picioarele iubitei, ca o chezăşie de virilitate, capul unui om ucis. La acele triburi e vie încă îmbinarea dintre asasinat şi căsătorie. E de presupus că aceste moravuri au o mare vechime şi au domnit la început pe toată suprafaţa pământului. Mult mai târziu căsătoria prin rapt s'a preschimbat, la tipul pastoral al omenirii, în *căsătoria cumpătată,* după ce omul a învăţat să domesticească fiarele, preschimbându-le în cunoscutele şi folositoarele animale domestice. Precum pentru vânător, în legătură cu ocupaţia lui obicinuită, femeia era o pradă, pentru păstorul iniţial, femeia era *un animal domestic.* Desigur, un mare pas înainte, care însemna începutul unei vieţi casnice ordonate. Creşterea animalelor şi economia bănească sunt în foarte strânsă legătură în omenire, întrucât vita ca şi capitalul, care se dă cu dobândă, se înmulţesc fără osteneala omului, iar cuvântul latin al banului, *pecunia,* înseamnă şi *vite.* In locul domnitorilor, pe vechile monete ale omenirii se află imprimate imagini de animale domestice, fiecare monetă valorând preţul animalului depe ea. Se cumpăra deci un câine cu o monetă pe care se afla un câine, o viţea cu o monetă pe care se afla o viţea, o femeie cu moneta pe care se afla o sclavă.

Şi cum animalele trăesc şi se înmulţesc mai bine, după dragostea cu care sunt îngrijite, soarta femeilor la popoarele de păstori era cu mult mai blândă decât la vânători.

Dar raporturi, după concepţia noastră de azi, omeneşti, între bărbat şi femeie, se ivesc la apariţia omului plugar. Numai plugarul îşi simte femeia *tovarăşă de lucru,* a cărei valoare creştea cu atât mai mult, cu cât rodul muncii amândorura era mai evident. Vânătorul a răpit femeia, de cele mai adeseori, ca plăcere de lux, şi ea trebuia să lase locul — după hazardul vânatului — unei rivale, care se bucura de plăcerea trecătoare a vânătorului. Pentru păstor, femeia, care a fost cumpărată, avea o valoare materială care-l împiedeca s'o dea cu uşurinţă sau s'o schimbe. In vremurile noastre părinţii cumpără fetelor gineri, cu ajutorul zestrei; în vremurile patriarhale, bărbatul trebuia să muncească ani de zile, ca să-şi dobândească o tovarăşă potrivită, drept plată a multor şi grele osteneli. Târziu, când omul a devenit agricultor, găsim raporturi de căsătorie care se apropie de camaraderie şi deci de punctul nostru de vedere, precum în multe privinţi cele mai de seamă progrese ale omenirii se datoresc ivirii plugăriei. Agricultura a învăţat întâi pe om să muncească, căci nu se poate asemui munca vânătorului şi a păstorului, cu munca cea grea a plugarului. Vânătoarea n'a dat naştere numai curajului, hotărârii, voinţei ci şi vicleniei, cruzimii, prefăcătoriei şi minciunii. Toate aceste însuşiri sunt utilizate la vânătoarea iubirii ca şi la vânătoarea de oameni şi animale. Şi azi vânătorii de fuste, Don Juanii, aplică principiul: în război (vânătoare de oameni) şi în iubire, toate mijloacele sunt îngăduite, dacă duc la scop.

Vânătorul vâna atâtea femei câte putea stăpâni, unele pentru satisfacerea plăcerilor de lux, altele, ca dobitoace de muncă amarnică şi neplăcută. Femeile de lux descoperiră foarte repede capriciile şi vicleniile tiranului lor şi în multe cazuri, stăpânul a devenit unealta fără voinţă, chinuită, a sclavei. Oricât de neîmpăcate ni s'ar părea cele două fenomene ale raporturilor dintre sexe, în care femeia este sau obiect de lux sau sclavă, omenirea a trecut, umanizându-se prin agricultură, la o sinteză, alcătuind femeia casnică. Ea e în acelaş timp doamnă şi slugă, obiect de lux şi animal de muncă, amestec care în timpurile cumplite de odinioară părea un ideal cu neputinţă de întrecut.

Abea în ultimul timp, pe treapta spiritualizării care începe, a tuturor profesiilor, începe să se ivească o nouă femeie în faţa bunei femei casnice: femeia egal îndreptăţită, despre care mulţi cred că e o contradicţie a femeii de casă. Atâta vreme cât domina morală hotentotă care afirma că numai propria plăcere trebue să fie unitatea de măsură a unei fapte, trebue să fi fost un adevărat scandal purtarea celui dintâi om care se gândea numai la fericirea alor lui. A fost adevărat martiragiu viaţa acelora care scriseseră pe steagul lor: Fericirea tuturor, scopul tuturor. Din sinteza bunei femei de casă şi a femeii care luptă pentru egală dreptate şi fericire, va ieşi femeia superioară de mâine, care va întruni cele trei însuşiri şi va fi în acelaş timp femeia de lux, colaboratoarea şi luptătoarea pentru drepturile omenirii. Exact în aceiaşi măsură se va apropia bărbatul de idealul viitorului, când va cuprinde însuşirile vânătorului, păstorului şi plugarului în perfectă cumpănire, astfel ca la toate solicitările vieţei înconjurătoare, să poată oferi caracterul corespunzător.

Varia

Impozitele lui Kipling

Scriitorului american Rudyard Kipling i s'a cerut să plătească peste 300.000 de lei ca impozit pe venit, socotindu-se suma aceasta după numărul exemplarelor din opera lui care s'au vândut în anul 1924.

Ecouri de pe scenele pariziene

La Gaîté-Lyrique se vor da de anul acesta şi filme sonore, sau mai exact operete filmate. In fiecare seară se va da o operetă filmată şi una jucată de artiştii teatrului. In timpul sezonului următor se va monta „La Bataille" de Cl. Farrère. E posibil ca o parte din ea să se dea în film.

La Théâtre de Paris se va juca o piesă de Marcel Pagnol, **Fanny,** care va constitui o urmare la **Marius.**

Teatrul Marigny se transformă în music-hall.

Odeonul e actualmente în complectă transformare. La toamnă va prezenta, între altele, **Poupette,** o piesă de Marcel Prévost şi José Germain.

Conversiunea Evei Lavallière

Scrisorile trimise de Eve Lavallière unui preot de ţară şi câtorva alte personalităţi ale lumii catolice au fost de curând publicate în volum, cu o prefaţă de François de Croisset, de Per Skansen.

Celebra artistă mărturiseşte în aceste scrisori motivul care a făcut-o să părăsească brusc scena pe care cunoscuse atâtea succese şi viaţa pariziană a cărei regină fusese, şi să se retragă la ţară, în linişte şi uitare. Nu e vorba numai de dezgustul pentru minciuna vieţii mondene, ci şi de exaltarea religioasă, pe care numai o renunţare complectă o putea împăca. Scrisorile Evei Lavallière mişcă în special prin sinceritatea pe care o degajă. —Gr.

Elefanţii şi muzica

Experienţă de psihologie animală la sfârşitul veacului al 18-lea, reconstituită după ziarele timpului

La zece Prairial anul 6 al Republicii Franceze (30 Mai 1798), s'au adunat o seamă de muzicanţi pricepuţi spre a face următoarea expertiză concludentă asupra unei perechi de elefanţi. Ambele dobitoace se aflau într'o colivie uriaşă care le îngăduia toată libertatea mişcărilor în vederea numitei experienţe. De-asupra se afla o galenă, în directă legătură, printr'o uşă, cu închisoarea elefanţilor, unde a fost instalată o bună orchestră. Când totul a fost gata, uşa care comunica direct cu muzica a fost ridicată. A domnit o tăcere adâncă. Elefanţii, ocupaţi cu un supliment de hrană nu băgaseră de seamă ce se pregătea, în interesul superior al ştiinţei.

In clipa însă în care a început concertul — programul începea cu un trio — elefanţii lăsară hrana şi se îndreptară în direcţia de unde veneau sunetele. Păreau foarte uimiţi. Neliniştiţi şi plini de curiozitate, dădeau ocol deschizăturii de sus, ridicau uneori trompa într'acolo, se aşezau pe picioarele dinapoi, cercetând în primul rând dacă evenimentele nu prevestesc vre-un pericol. Liniştindu-se dinspre partea aceasta, se lăsară cu totul în voia impresiei plăcute a muzicii. Plăcerea era evidentă. A urmat o gavotă, de un caracter mai puternic şi mai sălbatec şi efectul a fost că cei doi coloşi s'au pus într'o mişcare ritmică mai mult sau mai puţin compatibilă cu structura lor, când mai încet, când mai repede, uneori într'o uimitoare concordanţă cu ritmul dansului. Muşcau uneori în drugii coliviei de fier, se lipeau de perete şi scoteau din când în când câte un urlet pătrunzător, care — după cum spunea paznicul— nu dovedea deloc supărare.

Melodia gingaşă şi simplă a unei romanţe, cântată de un bason, fără acompaniamentul orchestrei, le potoli enervarea, stăpânindu-le simţirea ca o vrajă blândă. Făcură câţiva paşi înainte, se opriră să asculte mai bine, se aşezară de desubtul muzicii, mişcând trompa lin, încoace şi încolo. Nu mai scoaseră nici un răcnet. Mişcările lor erau cumpănite, măsurate, potrivite ritmului domol. Efectele nu erau aceleaşi asupra amândorura. Bărbatul păstra tot timpul atitudinea prevăzătoare şi domolită; femeia părea, dimpotrivă, mai pasionată. Ea începu să-şi mângâe tovarăşul cu trompa, drăgostos, pe piept, peste urechi, pe gură, limbagiu pe care elefantul nu părea a-l pricepe bine.

Schimbare bruscă: orchestra intonă melodia „Ah, ça ira", întovărăşită de un fluer ascuţit. Animalele deveniră foarte neliniştite. Incepură să răcnească pe diferite tonuri, să şuere şi să alerge în toate direcţiile. Femeia deveni mai stăruitoare, reînoi mângâerile cu intenţie destul de lămurită şi precisă. Instrumentele tăcură şi începură numai decât un adagio, pe două glasuri, potolitor. Femeia se potoli încet-încet, lăsându-şi trompa de pământ. Orchestra a repetat melodia „Ah, ça ira", în mod minor, şi cu acest caracter schimbat, n'a mai avut nici un efect. Au urmat diferite melodii, provocând pe rând veselie, tristeţă, indiferenţă. In sfârşit a mai intonat odată „Ah, ça ira" în major, cu vre-o câteva instrumente în plus. Efectul a fost extraordinar. Femeia manifesta o bucurie adâncă şi complectă. Fugea, sărea, ţipa şi când se apropia de bărbat, îl bătea cu urechile, îl gâdila cu trompa în părţile simţitoare ale trupului, îl lovea mereu, cu blândeţe, cu picioarele dinapoi. Uneori se ridica în două picioare şi rămânea astfel, rezemată de perete, şi scotea răcnete de dureroasă patimă; apoi sărea şi fugea din nou de jur împrejur.

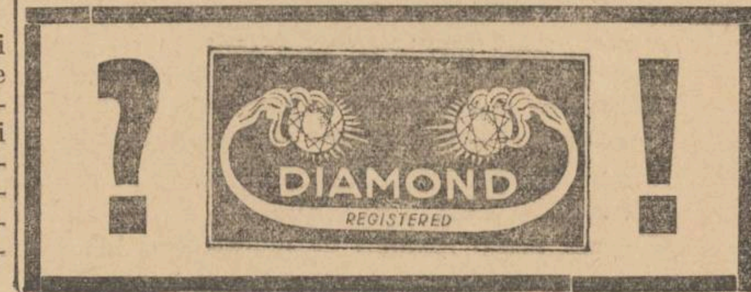
După o pauză, orchestra a fost scoborîtă din galerie şi situată în faţa gratiilor. Sunetele unui clarinet isbutiră să scoată şi bărbatul din nepăsarea în care se ţinuse până atunci atât de bine. Când a auzit clarinetul, a încercat să se apropie de el, întinzând trompa. A ascultat cu toată luarea-aminte. S'a observat o apropiere, sporadică, de femeie, dar când orchestra a reînceput „Ah, ça ira", n'a mai avut nici un efect. Atenţia elefanţilor n'a mai putut fi atrasă nici cu fligornul şi cornurile de vânătoare, pe seama cărora se puseseră mari speranţe.

In noaptea care a urmat acestei experienţe, paznicul a făcut o vizită elefanţilor. El a comunicat savanţilor vestea fericită că la anul viitor perechea va avea un pui.

Participaţi şi Dvs. la
MARILE EXCURSIUNI organizate de revista „REALITATEA ILUSTRATA"

1) Trei săpătmâni în Italia (5—24 Sept.) Lei 23.500.
2) Trei săptămâni înconjurul Europei (6—25 Sept.) cu oprire de 10 zile la Paris, Lei 27.000.
In aceste sume se cuprind ABSOLUT toate cheltuelile, până la ultimul bacşiş: hoteluri de lux, restaurant de primul rang, vagon restaurant şi vagon special cu paturi, nenumărate excursii cu automobile de lux, intrările la muzee şi la localurile de distracţie, etc.
Cereţi prospectul la administraţia ziarului nostru şi vi se va trimite gratuit. Inscrieri se primesc numai până la 15 August corent.

A Apărut
„Viaţa Romînească" No. 6
cu proză şi versuri semnate de:
C. Bouglé, I. Petrovici, I. D. Gherea, D. Ciurezu, Vasile Lovinescu, Paul Zarifopol, Dragoş Protopopescu, Al. Graur, D. D. Roşca, Ion Minulescu, Mihail Sadoveanu, Al. A. Philippide, Izabela Sadoveanu, D. I. Suchianu, etc.

Cine e d. Teste ?

Din „Monsieur Teste", una din primele cărţi esenţiale scrise de *Paul Valéry,* sfătuesc pe cei aspri cu sine să scrie pe pereţii camerei lor de autoflagelare următoarele inscripţii :

Rezultatele mă interesează mai puţin decât energia cheltuită a meşteşugului — substanţa a ceiace nădăjduesc şi aştept.

Tot ce mi-e uşor, mi-e indiferent şi aproape ostil.

Cine e acest Monsieur Teste?...

Autorul ni-l prezintă, ca stare civilă, întâi burlac trăind din operaţii de bursă la Paris, apoi mult mai târziu (prin indiscreţia unei scrisori a doamnei Emilie Teste) retras din afaceri, căsătorit nu ştim cum şi de ce, într'un orăşel pacinic, departe de răcnetele şi confuziile Parisului.

Ce rol joacă inima, patima, *le plaisir* (plăcere cu nuanţă) în viaţa acestui francez, când cea mai nobilă categorie socială a Franţei, cu artele anexate, nu trăeşte decât pentru fina beţie a simţurilor, pentru cazuistica pieliţei albe şi metafizica ochilor întristaţi cu dulceaţă — iar toţi scriitorii (cum spune unul într'un titlu de carte) sunt „acoperiţi de femei"?

D. Teste detestă patimele, oricât de subtile şi pe cea mai nevinovată, a unei mese 'mbelşugate. Se alimentează din când în când la un mic restaurant din rue Vivienne. Locueşte, înainte de căsătorie, într'o cameră de o perfectă banalitate. Dispreţueşte, în costum şi purtare, tot ce ar putea tinde spre tipic sau caracteristic. „Când vorbea, nu ridica nici braţul nici degetul: *il avait tué la marionnette*".

Doamna Teste nu-şi poate lămuri pricina pentru care a intrat în căsătorie, dar simte că s'a supus unui destin superior inteligenţei ei; din scrisoarea ei către autor, culegem câteva informaţii de mare însemnătate asupra punctului care ne interesează îndeosebi aci. „Sunt ceva mai mult decât martorul vieţei lui, declară ea; *j'en suis une pièce et comme un organe, quoique non essentiel*". Iar când vorbeşte despre pricinile care silesc pe oamenii mari să intre 'n căznicie, aminteşte şi pe cea mai adâncă: *„Le doux éclat d'une épaule assez pure n'est pas detestable a voir poindre entre deux pensées!... Les messieurs sont ainsi, même profonds"*.

D. Teste nu intră nici în această categorie!... Opinia lui asupra iubirii e dezolantă şi ruinătoare pentru trei sferturi din cea mai bună societate şi literatură franceză: *„Monsieur Teste pense que l'amour consiste à pouvoir être bêtes ensemble — toute licence de niaiserie et de bestialité"*.

Intreaga activitate a misteriosului personagiu — care cuprinde, credem, câteva elemente esenţiale din viaţa şi ascetismul intelectual al lui Mallarmé, întâiul maestru al lui Paul Valéry — e de natură strict şi exclusiv cerebrală. Acest om a izbutit să facă abstracţie de toate celelalte organe ale fiinţei lui şi chiar de toate celelalte funcţii ale creerului său, în afară de ale analizei logice a faptelor, cifrelor şi evenimentelor. S'a redus la funcţia creerului mare şi a suprimat din creerul mare chiar tot ce nu era logică dinamică, *mers.*

Care sunt rezultatele acestei extraordinare severităţi intelectuale?...

Niciuna, în afară de această activitate însăşi.

D. Teste n'a dus facultăţile-i de analiză nici în matematicile pure, nici măcar în matematicile practice — la bursă, la joc de cărţi sau la joc de şah — şi nici în vre-un domeniu precis al cunoştinţelor. „Absenţele lui teribile", se datorau unei analize a propriilor funcţii cerebrale, căci mai înainte de a porni împotriva Universului, d. Teste a pornit împotriva sa însuşi, muncindu-se parcă, pentru a depăşi viteza consimţită de evoluţia de până azi a speciei omeneşti.

Din caetul de cugetări al d-lui Teste, să nu vă opriţi deci asupra acestor rânduri adânci, care pot fi ale oricărui intelectual: *Otez toute chose, que j'y voie* sau *C'est ce que je porte d'inconnu à moi-même qui me fait moi.* Ci să reţineţi direcţia eforturilor lui Teste: „Mă ucid sufleteşte spre a fi ceiace aşi vrea să fiu", în al doilea rând educaţia minţii spre a opri, ca o greblă, ceiace va fi de folos *mai târziu* şi însfârşit acest „joc personal", din câte va linii: „Câştigă partida acel care se găseşte demn de aprobarea sa. Dacă partida e câştigată prin calcul cu voinţă, continuitate şi luciditate — câştigul e cel mai mare cu putinţă". Şi spaima de clişeu e atât de mare, încât fragmentul de biografie al d-lui Teste se închee cu această făgăduială: „Dégoûté d'avoir raison, de faire ce qui réussit, de l'efficacité de procédé, essayer autre chose".

Nu vi se pare că d. Teste, chinuit de începuturile unei biologii speciale, tinde să evadeze din specia noastră?...

Intrebat de un ziarist: *Le rêve de votre vie?...* Paul Valéry a răspuns: *Etre éveillé.*

D. Teste, stăpân al minţii lui (vă amintiţi de înduioşătoarea piesă a lui *Paul Reynal* „Maître de son coeur"?...) se iveşte parcă anume, spre a se opune numeroşilor a. b. c., inşi sentimentali, confuzi, pasivi, naivi şi sterili. Mutat în filosofie şi etică, el duce mai departe scuza mintală a unui *Montaigne, Descartes, Pascal* (dinaintea accidentului mistic) *Voltaire, Mallarmé* şi — *Paul Valéry* (dinaintea accidentului academic şi monden).

F. ADERCA

LESSING

Faustin

Bătrân acum Faustin, de mulţi şi-amarnici ani
Lăsase casă, masă, prieteni şi duşmani
Şi 'mbogăţit, în urmă, de camătă prin ţări
Porni într'o corabie spre casă, peste mări.
„O, Doamne!", cu obidă se plânse Faustin
Când îşi zări departe oraşul lui blajin,
„Nu-mi da pedeapsă aspră pentru păcatul me
Şi nu-mi da cuvenita răsplată pentru rău;
Ci de isnoavă, Bune, Tu să-mi găsesc mă lasă
Nevasta şi copila şi pe băiat acasă"
Se roagă-aşa, cu lacrimi, şi Dumnezeu l-ascultă
Veni şi dete-acasă de bucurie multă.
Găsi nevasta dragă, copiii amândoi
Şi — slavă Ţie. Doamne! — sporiseră cu doi.

Trad. de GRUI CATALIN

A plecat un tren

A plecat un tren.

A plecat un tren şi e toamnă... şi plouă...

Dela locuinţa mea până la gară sunt numai douăsute cincizeci şi şase de paşi. Două sute cincizeci şi şase de paşi când am pantofi cu tocuri înalte şi două sute patruzeci şi trei când am pantofi cu tocuri englezeşti. Am făcut socoteala exactă, în centimetri şi chiar în milimetri. Dacă dela locuinţa mea până la gară fac douăsute cincizeci şi şase de paşi sau două sute patruzeci şi trei, e natural ca şi dela gară până acasă să fac tot atâţia. Nu ştiu însă dece azi mi se părea mai lungă calea la reîntoarcere...

Azi a plecat un tren... şi e toamnă... şi plouă...

Şi sunt tristă... foarte tristă...

N'am petrecut pe nimeni la gară. N'am avut niciodată obiceiul acesta, din simplul motiv că mă obosesc toate formalităţile. — Sărutările obişnuite, lacrimile simulate, fluturarea batistei — mai ales această fluturare de batistă obligatorie care cere veşnic câte o batistă curată — toate astea mă plictisesc, de aceea eu nu petrec niciodată pe nimeni la gară.

Astăzi am vizitat-o totuşi, nici eu nu ştiu dece... poate pentrucă e toamnă şi pentrucă plouă... poate pentru că e atât de aproape... Nici eu nu ştiu. Am fost cu o prietenă. Ea a venit la mine, dar în cameră era întuneric şi'n faţa ferestrei tremura frunzişul ud de ploae al unui cais. Pe cărările grădinii trei găini sculptau în noroiul proaspăt evantaie mici şi multe... în lung şi'n lat. In urmă-le un cocoş zgribulit încerca să-şi păstreze demnitatea păşind ţanţoş, dar piciorușele pintenate i se înfundau în pământul umed şi făcea sforţări caraghioase să şi le ridice, asemenea unui recrut cu bocancii prea grei. Eu priveam surâzând această *lume în miniatură,* care îşi trăia şi ea viaţa ei aparte cu mici preocupări, paralel cu viaţa noastră complicată. Surâdeam. Prietena mea, plictisită, răsfoia un album cu cărţi poştale ilustrate.

— Plecăm, rosti ea brusc întorcându-se spre mine.

— Plecăm, repetai eu ca un ecou...

Şi, în tăcere, am plecat alături. Nici ea nici eu nu ştiam unde am plecat. Am ajuns la gară.

— Ne oprim, ordonă prietena.

— Ne oprim, aprobai eu supusă.

Era timpul de altfel... Dacă aş fi făcut câţiva paşi mai mult aş fi riscat să fiu împinsă înapoi, cu un gest brutal, de către un ceferist cu ochii întunecaţi şi faţa nerasă, care supraveghea şinele.

Venea un tren.

Venea un tren dinspre Bucureşti. Negru pe cenuşiu. Orizontul era cenuşiu, trenul era negru... iar ploaia... *se acomoda fondului.* Şi gara văzută prin ploae era tot cenuşie. Totul în juru-mi nu era decât un amestec de culori complimentare, toate se'nvârteau în cerc, totul era cenuşiu. In ziua asta tristă de toamnă poate şi pământul învârtindu-se în Univers părea cenuşiu.

Trenul se apropia. Stopă brusc.

Lugoj! — tună o voce...

In faţa mea se oprise un vagon de clasa III-a: Un elev cu nasul ridicat obrasnic în sus, lângă o femee ca de vre-o cinci decenii cu un nas atât de mult coroiat în jos, încât îmi aduse aminte — împreună cu elevul — de unghiurile suplimentare învăţate la geometrie... pe vremuri... Amândoi — bust — în cadrul ferestrei ca un fel de „fotografie mişcătoare" dintr'acelea care se vând cu zece lei bucata în staţiunile balneare. Se dădură jos câţiva dintre călători. Alţii se urcară.

Un fluerat scurt... unul mai prelung...

La stânga, dela fereastra unui vagon de clasa II-a apăru o mână, se lungea mereu... mereu... Ţinea o batistă albă cu dungi mari roşii. Privii amuzată s'o văd dacă se mai lungeşte mult. Dar se opri curând. Nu mai avea de unde. Acum, mai apăru tragic şi suplimentul: un cap de bărbat cu părul vâlvoiu, cu nas mare şi ochi mici. Obrajii traşi. Trenul se depărta mereu şi mâna se bălăbănea ca mâneca unei sperietori din grâu, scuturată de vânt. Curând batista udă de ploaie atârna diformă în jos, ca un steag umilit al unei armate învinse,... şi trenul era tot mai departe... tot mai redus...

A plecat un tren... Tot personalul gării îl urmărea cu ochii întunecaţi de pe peron.

Şi ploua... Şi ploua mereu... Şi trenul şerpuia acum departe, ca o omidă uriaşă, spre zările cenuşii, expirând fum cenuşiu... In compartimentele strâmte dormeau călătorii trişti, fiecare purtându-şi în suflet durerile nemărturisite...

Şi'n gară rămăseseră aceiaşi hamali, aceiaşi impiegaţi care urmăriseră cu ochii şi trenurile de eri şi vor mai urmări trenurile de mâine... Aceeaş voce groasă de bas striga totdeauna — cu importanţă — bietul nume al oraşului meu: *Lugoj.* — Şi era totdeauna plină de o vădită mândrie, cu toate că nimeni n'o lua în seamă.

— Vino, mă chiemă prietena plecând.

O urmai. Plecam şi noi acum cum plecase trenul, numai gara rămânea posomorâtă'n urmă.

Vecinul nostru are o fată pe care o petrecuse eri la gară. A plecat la Viena. Acum nu mai răsună nici un ciripit în casa mare de vis-à-vis... mare, prea mare pentru doi bătrâni care trăesc din trecut. De eri transparentele sunt trase mereu... Ca mâine voiu pleca şi eu... Sunt triste plecările necunoscuţilor, de multe ori te urmăreşte zile 'ntregi o privire fugară înfiptă'n ochii tăi dela fereastra vreunui vagon al trenului care a plecat.

— N'am să l mai întâlnesc niciodată, îţi zici...

— Niciodată, niciodată, răsună ecoul mut al cuvintelor nerostite, în sufletul îndurerat de propria-i nimicnicie.

— Ni-cio-da-tă!

— Dece are atâta tristeţe 'ntr'însa plecarea fiecărui tren? — Eu am fost aceea care am întrebat? Da. — Am întrebat-o fără să-mi dau seama pe prietena care-mi mergea alături.

— Pentrucă nu ştii, când pleci, dacă ajungi la destinaţie sau pe lumea cealaltă, râse ea ironică. Apoi se depărtă. Privii lung, încercai să râd dar nu reuşii decât să-mi dilat gura într'o strâmbătură disgraţioasă. Un trecător mă privi mirat. Observase. Imi părea că toţi trecătorii mă privesc întrebător. In dreptu-mi se ridicau automat toate umbrelele şi de sub fiecare umbrelă apărea o gură, un nas, doi ochi şi o pălărie. — Şi toate pălăriile erau decolorate şi toţi ochii erau obosiţi... Dar mă cercetau toţi. Poate pentrucă eram singura care mergeam încet, prin ploaie, fără umbrelă: uitasem s'o iau la plecare...

Am ajuns la colţ. Unu... doi... trei... patru. Insfârşit, acasă. Urcai treptele, grăbită, până în camera mea.

La două sute patruzeci şi trei de paşi — acum — sau două sute cincizeci şi şase — altădată — e gara. Şi din gară a plecat un tren... Nu ştiu unde a plecat trenul, dar ştiu că e toamnă... şi plouă!... şi sunt tristă...

— Cu-cu-ri-guuu!...

— Ce-i, se schimbă timpul?

— Cu-cu-ri-guuuu!... Ah! ce răguşit sunt!... îmi spune par'că bietul cocoş care nu-şi poate păstra demnitatea. Şi frunzele caisului tremură îngreuiate de ploae şi cocoşul cu cele trei găini se plimbă solemn ca nişte savanţi preocupaţi de importante probleme, încrustând mereu evantaie în noroiul aleei, dela un capăt la celălalt.

16-IX-1929. ANIŞOARA ODEANU

MIHAIL ZOSCENCO

Progrese

Abia acum ne putem da bine seama cât am progresat în timp de zece ani.

Ori încotro ne-am uita, nu vedem decât progrese şi succese depline.

Ca fost lucrător la căile ferate, sunt în măsură să înţeleg mai bine cât am înaintat în acest important domeniu. Trenurile merg pe toate liniile. S'au schimbat traversele stricate. Nu mai sunt întârzieri. In sfârşit... e o adevărată plăcere să mergi acum cu trenul.

Dar înainte? Să ne gândim, de pildă, cum a fost în 1918. Se întâmpla să se oprească trenul în mijlocul drumului.

Mecanicul se dădea jos din locomotivă şi striga:

— Veniţi încoace, tovarăşi!

Călătorii se strângeau în jurul lui şi el le spunea:

— Nu mai putem merge mai departe. N'avem lemne. Dacă aveţi interes să pornim iar, veniţi cu mine în pădure după lemne.

Fireşte, călătorii se supărau. Ce însemna îndrăzneala asta a mecanicului? In cele din urmă, însă, îl însoţeau în pădure şi tăiau lemne.

După ce tăiau o jumătate de stânjen de lemne, locomotiva se punea din nou în mişcare. Dar, se înţelege, lemnele erau umede, nu ardeau destul de bine şi trenul mergea încet.

Mai mi-aduc aminte de o întâmplare din 1919. Mergeam spre Leningrad şi ne pomenim că trenul se opreşte dintr'o dată. După aceia, mecanicul dă trenul înapoi cu vre-o două sute de paşi, şi iarăşi oprire.

Călătorii se întreabă: „Dece s'a oprit trenul? Dece o fi dat înapoi?" Sau: „Vai, Doamne, iar o să ne ducem după lemne în pădure! Sau, poate că au atacat bandiţii trenul!"

Ajutorul mecanicului vine spre noi şi ne spune: „Vântul i-a luat mecanicului şapca şi el s'a dus să şi-o caute".

Era într'adevăr vreme urâtă: vânt, ploaie...

Călătorii s'au coborît din vagoane şi au început să umble pe terasament. Deodată vedem că mecanicul vine dinspre pădure. E palid, posomorît şi dă din umeri.

— N'am găsit-o. Dumnezeu ştie unde-o fi!

A mai dat trenul cu încă vre-o cinci sute de paşi înapoi. Călătorii se coboară iar şi, împărţiţi pe grupe, încep să caute şapca.

După vre-o douăzeci de minute, numai că-l auzim pe unul strigând:

— Iat-o!

Intr'adevăr şapca atârna pe ramura unui copac.

I-am dat-o mecanicului; cineva a ţinut un discurs despre importanţa şăpcilor, apoi ne-am urcat în vagoane.

Mecanicul şi-a pus şapca, legând-o cu o bucată de sfoară de un nasture al hainei. Era sigur că n'o să i-o mai sufle vântul. Imediat a dat drumul şi aburului.

După o jumătate de ceas, trenul a pornit mai departe.

Recunosc şi eu că înainte era dezordine la calea ferată. Dar astăzi! Chiar de ar lua vânttul şapca mecanicului, trenul nu se opreşte mai mult ca un minut.

Timpul e scump şi, orice ar fi, trebue să mergem înainte.

Trad. din ruseşte de C. N.

Peer Gynt

In corespondenţa lui Henrik Ibsen se află o scrisoare adresată compozitorului Edvard Grieg. Ea prezintă un interes deosebit pentru cei care vor să cunoască măsura în care a contribuit Ibsen la compunerea muzicii ce însoţeşte piesa *Peer Gynt.*

Dresda, 23 Ianuarie 1874

Scumpe domnule Grieg,

Mă adresez dumitale în legătură cu un proiect pe care vreau să-l pun în aplicare. Ai vrea să fii colaboratorul meu?

Iată despre ce e vorba: Vreau să adaptez pentru scenă pe *Peer Gynt,* care va apărea în curând în a treia ediţie. Ai vrea să-i scrii muzica necesară? Iată, în câteva cuvinte, cum am de gând să procedez.

Actul întâi va rămânea în întregime, cu excepţia câtorva mici schimbări în dialog. Aşi vrea ca monologul lui Per Gynt (pag. 23, 24 şi 25) să fie acompaniat de orchestră sau să-l transform parţial în recitativ. Va fi nevoe să dăm o importanţă mai mare scenei din casa nupţială (pag. 28) adăugând un balet. O muzică de dans, anume compusă pentru această scenă, va trebui să se audă din ce în ce mai slab până la sfârşitul actului.

In actul al doilea compozitorul va trebui să introducă muzică în scena celor trei ţărani. E neapărat necesar ca această muzică să aibă într'însa ceva diabolic. După părerea mea, ar fi bine ca orchestra să însoţească prin câteva acorduri monologul (pag. 60-62), precum şi scena dintre Peer şi femeia în verde. E nevoe, de asemenea, de un fel de acompaniament în epizodul ce se petrece la bătrânul din munţi; aici urmează să fac câteva tăeturi. Scena, neschimbată, a fagului va trebui să aibă şi ea muzica ei: cântece de păsărele, clopote şi melodii în depărtare.

Ibsen

In actul al treilea e nevoe de câteva acorduri în scena dintre Peer, femeie şi gnom (pag. 96—100). Şi mi-ar plăcea o muzică de scenă mai duioasă începând de la pagina 109 până la pagina 112 inclusiv.

Actul al patrulea va fi suprimat aproape în întregime. Mă gândesc să-l înlocuim cu o bucată de muzică descriptivă care să prezinte viaţa rătăcitoare a lui Peer Gynt. Vor interveni, rând pe rând, melodii americane, engleze şi franceze. Cântecul Anitrei şi corul fetelor (pag. 144—145), se execută în dosul cortinei. Orchestra continuă să cânte. Când se ridică cortina, se vede ca în vis tabloul descris la pagina 164 şi Solveig, care şade şi cântă fără întrerupere şi trece la accente care descriu furtuna pe mare cu care începe actul al cincilea.

Actul al cincilea, care la teatru va deveni actul al patrulea sau epilogul, va fi considerabil scurtat.

E nevoie de acompaniament muzical începând cu pagina 195 până la pagina 199. Epizodul corăbiei scufundate şi acela al cimitirului vor fi suprimate. Cântecul lui Solveig la pagina 225, apoi muzică la replicele lui Peer Gynt şi coruri (pag. 222-225). Scenele cu turnătorul şi cu bătrânul din munţi vor fi mai scurte. La pagina 254 se aude cântecul ţăranilor care se duc la biserică prin cărarea din pădure; apoi — clopote şi cântece bisericeşti indicate cu ajutorul orchestrei, cântecul lui Solveig şi lăsarea cortinei în timp ce cântecele din biserică devin tot mai puternice.

Te rog să-mi comunici dacă vrei să iei asupră-ţi acest lucru. Dacă consimţi, mă adresez imediat direcţiei teatrului din Cristiania; îi voiu prezenta textul remaniat şi voiu căuta să mă asigur că piesa fi reprezentată. Am de gând să cer 400 de galbeni pe care îi vom împărţi pe din două. Nu cred să ne joace teatrele din Copenhaga şi Stockholm.

Te rog să nu vorbeşti nimănui despre aceste planuri şi să-mi răspunzi cât mai repede.

Al d-tale

Henrik Ibsen

Se vede astăzi că indicaţiile, bine inspirate, din scrisoarea lui Ibsen au fost urmate în mare parte de compozitorul Grieg, care a avut astfel prilejul să adaoge la opera sa o lucrare grandioasă.

B. K.

Editura „Cugetarea" Delafras
Bucureşti IV ◎ Str. Mătăsari, 23

ULTIME CĂRŢI APĂRUTE

Gala Galaction	In Pământul Făgăduinţei	Lei 80
Panait Istrati	Haiducii	„ 60
P. Asandi	Maria Marta	„ 50
I. Wassermann	Cazul Maurizius	„ 140
Thomas Mann	Moartea la Veneţia	„ 60
I. Nemirovsky	David Golder	„ 60
Maurice Dekobra	Tigrii Parfumaţi	„ 60
Pierre Coulevain	Eva Victorioasă	„ 70
Fedor Gladkov	Cimentul (Ed. II)	„ 40
Antologie rusă	Zece prozatori	„ 55
George Sand	El şi Ea (Ed. II)	„ 40
Jean de Litvaz	Douăsprezece nopţi de dragoste	„ 55
Dr. Antioco Zucca	Adevăratul rol al omului în Univers	„ 40

De vânzare la toate librăriile ◎ ◎ ◎ ◎
◎ ◎ ◎ ◎ Se trimit cataloage la cerere

CU CREIONUL

Virgil

Aşa o ştiu, bolnavă, în aceeaş cameră în care cânta cucul în ceas, iar Sfântul Spiridon, îmbrăcat în argint, strângea o cărămidă din care se înălţa flacără şi picura apă.

Bolnavă o ştiu, bolnavă de inimă, ghemuită într'un jilţ de piele neagră, chinuind cu mâinile-i uscate, o împletitură care nu se mai sfârşia.

Şi o ştiu bătrână, pentrucă era bunică.

Stătea acolo, ghemuită lângă fereastra deschisă într'un cimitir uitat, unde clopotniţa pornită spre ruină, arunca bufniţele în noapte, să cânte pe acoperişul casei bătrânei.

* * *

Din toţi nepoţii pe care-i avea, Virgil era cel mai drag. Şi Virgil îi era cel mai departe.

Plecat de mic de la părinţi; purtând câţiva ani o uniformă de şcoală, în oraşul acela moldovenesc în care îmbătrâniseră bunicii; fugit de acolo fără urmă să rătăcească vre-o trei ani, marinar, în largul apelor neastâmpărate; găsit apoi de bunicul la Mânăstirea Neamţului, purtând o haină călugărească, pe care a aruncat-o repede; s'a dus în altă parte, să-i fluture de-asupra capului steagul roşu.

Apăsându-şi palmele pe inimă, bunica privea în gol, spunând vorbe pentru Virgil, iar eu îi culegeam vorbele într'o scrisoare care trebuia să plece la el.

Şi când venea câte-un răspuns, bătrâna nu mai împletea în ziua aceia, mă punea să-i citesc şi să-i recitesc răspunsul, închidea ochii şi rămânea aşa, cu gândul departe.

* * *

Intr'o seară din începutul verii de atunci, am primit vestea fulgerătoare că Virgil s'a împuşcat.

Ziarele sosite a doua zi dimineaţă, înşirau coloane întregi: „Sinuciderea de la Şosea", „Tragica sinucidere a unui socialist"...

Deşi nenorocirea i-a fost ascunsă, bunica presimţia că s'a întâmplat ceva.

M'a pus să-i scriu lui Virgil să vină să-şi petreacă vara în Moldova, să se odihnească. Scrisoarea aceia, ca şi alta pe care m'a pus să i-o scriu peste trei zile, le-am aruncat în foc.

Să astâmpăr nelinişte şi aşteptarea bunicăi, am făcut un răspuns din partea lui Virgil: că i-am primit scrisorile, că o doreşte dar nu poate veni, că-i sănătos şi că-i doreşte sănătate.

Bunica iar a închis ochii şi a rămas aşa, cu gândul departe.

* * *

A venit toamna, cu frunze scuturate în cimitir şi crucile negre de ploaie.

Bunica nu mai putea împleti, nu mai privea afară. Stătea între perne, cu inima tot mai bolnavă. Imi dicta mereu scrisori care mergeau în foc şi primea răspunsuri scrise în camera de alături.

Işi dădea seamă că se duce. Nu-i părea rău de nimeni şi de nimic. Numai pe Virgil n'ar fi vrut să-l supere cu moartea ei. Numai pentru el dorea să mai trăiască.

In nopţile tot mai lungi şi fără de odihnă, îi cânta cucul în casă şi bufniţele pe acoperiş.

* * *

In dimineaţa în care inima i s'a astâmpărat, a privit toate lucrurile din jurul ei, aşa ca pentru rămas bun; cu mânile uscate, într'un ultim gest de cochetărie, şi-a acoperit gâtul slab şi urât care rămăsese gol; şi cu glasul sfârşit abia a putut să mai lege câteva cuvinte:

„Mor!... Dar... să nu-i scrişi lui Virgil că am murit".

Scurt Popas

Scurt popas într'un sat prăvălit pe Munţii Neamţului.

Jos, prima casă părea un animal blând, coborît să se adape din Bistriţa; sus, ultima casă părea o sălbătăciune, gata par'că la cel mai mic sgomot s'o ia la goană, pierzându-şi urma pe potecile nebănuite, ascunse în desişul brazilor.

Sfântul Ilie.

Soarele aluneca spre Ceahlău.

La prima poartă, un gospodar mi-a dat să beau apă rece dintr'un cofăel nou, înflorit cu fierul roşu.

Apoi am căutat să schimb cu el câteva vorbe:

— Frumoase locuri!

— Frumoase pentru cei cari vin şi pleacă, nu şi pentru noi cari nici n'am venit şi nici nu vom pleca.

—Aveţi un adevărat rai!

— Oare aşa să fie acolo?!

— Eşti de mult aici?

— De totdeauna.

— Câţi ani ai?

— Merg pe treizeci şi cinci.

— Parcă-ai avea mai mulţi.

— Nevoile!

— Să împlineşti şaptezeci.

— Cum o vrea Cel de Sus.

— Copii ai?

— Cum să nu am!

— Câţi?

— Nouă.

— Nouă?

— Nouă!... Guri multe de săturat... O duc greu... Dar au să mai moară dintr'înşii.

D. N. TEODORESCU

Teatrele de vară

Teatrul Cărăbuş: „BRAVO, CĂRĂBUŞ!“ Revistă de d-nii Nic. Vlădoianu şi N. Constantinescu

Ceiace te impresionează, în deosebi, la un spectacol al Teatrului „Cărăbuş“ e strălucirea şi bogăţia montării.

D. C. Tănase are meritul de a fi acordat — singurul la noi — atenţia ce se cuvine prezentării unei reviste, conducându-se după criterii exclusiv artistice. Un personal selecţionat şi bine instruit, decoruri variate şi ingenioase, o punere în scenă desăvârşită, dau revistelor pe care le reprezintă d-sa, o strălucire pe care n'o întâlneşti aiurea.

Ultima revistă a d-lor Nic. Vlădoianu şi N. Constantinescu, *Bravo, Cărăbuş!*, a fost în aşa chip alcătuită, încât i-au dat prilej d-lui C. Tănase să-şi desfăşure toate calităţile de excelent director.

Cele douăsprezece tablouri ale revistei corespund lunilor ce s'au scurs dela închiderea stagiunii trecute şi până la deschiderea aceleia din vara aceasta. Ni se înfăţişează întâmplările mai însemnate ale anului, începând cu introducerea filmelor sonore, în Septembrie, şi sfârşind cu „cel mai de seamă“ eveniment al lunilor de vară: spectacolele dela „Cărăbuş“.

C. Tănase

Sketchurile sunt spirituale, cupletele vioae, muzica bine aleasă.

Scenele cu „Rio Ritta“, „Domnul de eri şi domnişoara de azi“, „Femei şi păpuşi“, „Maison Dorine“, „Amorul apaş“ au avut un succes deosebit.

D. C. Tănase, al cărui joc e atât de variat, se întrece pe sine în fiecare rol. In Rio Ritta a depăşit orice aşteptare, şi apariţia d-sale a fost subliniată cu meritate aplauze.

D-nele Nataliţa Pavelescu şi Lizica Petrescu, d-nii Grof, Giugaru, Demetrescu şi Stroe au arătat şi în această revistă reale însuşiri artistice.

D-rele Boyer s'au distins prin dansurile graţioase şi pline de fantezie.

Baletul, o adevărată feerie.

Parcul Oteteleşanu: „Familia Bliss“. Comedie de Noel Coward În româneşte de V. Rodan

„Familia Bliss“ (Week-end) s'a bucurat astă iarnă de o bună primire, la Teatrul „Regina Maria“. Reluarea piesei în stagiunea de vară se impunea, cu atât mai mult cu cât e una din cele mai izbutite comedii reprezentate în ultimul timp.

Familia Bliss e compusă din patru oameni cam scrântiţi. Scrânteala le vine de-acolo că, trăind departe de lume şi neavând nicio ocupaţie, ei se plictisesc grozav. Abia aşteaptă sfârşitul săptămânii ca să-şi primească fiecare câte un prieten. Doamna Bliss l-a invitat pe boxeurul Sandy Tyrell; domnul Bliss, romancier, o aşteaptă pe Jackye Koryton, în care vede un tip potrivit pentru romanul la care lucrează; d-ra Sorel Bliss va primi vizita diplomatului Richard Greatham, iar tânărul Simon Bliss pe a d-rei Myra Arundel. Din întrecerea de a-şi primi cât mai bine oaspeţii, vedem că cei patru Bilss ajung să uite de musafiri.

Discută, mănâncă, se ceartă ca şi cum ar fi singuri. Oaspeţii, care veniseră să se recreeze, se văd siliţi să plece ca nişte nepoftiţi, spre satisfacţia celor patru Bliss care, nesupăraţi, vor continua să-şi facă de cap între ei.

D-na Lucia Sturdza-Bulandra a luat asupră-şi punerea în scenă şi rolul pricipal. Iudith Bliss, — o fostă actriţă care a rămas cabotină şi apare când vioaie, când sentimentală, când patetică, — e interpreată cu o artă desăvârşită.

Lucia-Sturza Bulandra

D. I. Manolescu, în rolul romancierului David Bliss, dovedeşte a fi tot atât de artist în comedie ca şi în dramă.

D-nele Charlote Brodier, Sylvia Dumitrescu, Tita Cristescu şi Thea Dori, d-nii A. Finţi, G. Groner şi I. Constantinescu contribue cu jocul lor plin de vervă la succesul comediei.

Traducerea în care ni s'a înfăţişat „Familia Bliss“ poate sluji ca model celor care se aventurează în această capricioasă întreprindere.

J. BYCK

Cronica Sahului

PROBLEMA No. 307

— Din concursul nostru de probleme —

Motto: «Ad formalia»

(inedită)

Negru:

Rd4, Da2, Té1 şi g1, Nf1 şi g8, Pa6, b2 c3, é2, é7 şi g4 (12).

Alb:

Ra7, Dc6, Tf5, Ca5 şi c7, Né4 şi g5, Pa3, c5 şi é5 (10)

Alb joacă şi face mat în 3 mutări

PROBLEMA No. 308

de **C. G. Gavrilov**, Vâlcov.

— In memoria lui I. A. Schiffmann —

(inedită)

Negru:

Ré4, Dg7. Té2 şi h7, Ch1, Nf1, Pd5 şi é6 (8).

Alb

Rh2, Dg5, Té1 şi f8, Ca6 şi h3, Na7 şi h5, Pc2, f2, f4 şi h6 (12).

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 136

Jucată la concursul internaţional din Hamburg în ziua de 21 Iulie 1930.

Alb: Przepiorka (Polonia) **Negru: Eliskases** (Austria)

Deschiderea pionului damei

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. Cg1—f3, é7—é6; 3. é2—é3, c7—c5; 4. Nf1—d3, Cb8—c6; 5. Cb1—d2, b7—b6; 6. 0—0, Nc8—b7; 7. b2—b3, Nf8—é7; 8. Nc1—b2, 0—0; 9. c2—c4, Ta8—c8; 10. Ta1—c1, c5×d4; 11. é3×d4, d7——d6; 12. Dd1—é2, Tf8—é8; 13. Tf1—é1, Cc6—b8; negrul a ales o bună apărare, trebue să opereze însă cu multă precauţiune, deoarece adversarul său e gata pentru atacul împotriva aripei regelui. Cu această mutare Eliskases vrea să vie cu calul prin d7 la f8, dar va trebui însă în curând să-şi schimbe acest plan. 14. Cf3—g5, Dd8—d7; spre a putea juca h7—h6, ceeace n'ar putea-o face acum, deoarece alb ar răspunde cu C×f7, R×f7; D×é6+ urmat de Ng6; 15. Nd2—b1, h7—h6; 16. Cg5—h3, d6—d5; 17. Ch3—f4,Né7—d6; 18. Cf4—d3, Cb8—c6; 19. Cd3—é5, Dd7—é7; 20. f2—f4, d5×c4; 21. Cd2×c4, mai bine ar fi fost b×c4, spre a nu lăsa adversarului liber câmpul d5. 21..., Nd6—b4; 22. Té1—d1, Cf6—d5; 23. g2—g3, alb ar fi trebuit să joace mai întâi a3, 23..., Cc6×é5; 24. f4×é5, Dé7—d7; 25. Nb1—ü4, şi acum ar fi fost mai bine a3, după mutarea nefolositoare din text, negrul obţine atac şi capătă în puţine mutări poziţie de câştig. 25..., b6—b5!; 26. Cc4—d2, Cd5—c3; 27. Nb2×c3, Nb4×c3; 28. Cd2—f3, Nc3×d4+!; 29. Rg1—g2 la C× d4 ar fi urmat T×c1; T×c1, D×d4+. 29..., Tc8×c1; 30. Td1×c1, Nb7×é4; 31. Dé2×é4, Nd4—b6; 32. Tc1—c6, Té8—c8; 33. Tc6—d6; mai multă rezistenţă ar fi oferit schimbul turnurilor. 33..., Dd7—c7; 34. Cf3—d4, necesar ar fi fost Td2; acum negrul porneşte la atacul de mat. 34..., Nb6×d4; 35. Dé4×d4, Dc7—c2+; 36. Rg2—h3, la Dd2, ar fi urmat Dé4+ şi alb pierde cel puţin dama. 36..., Dc2—f5+; 37. Dd4—g4, Df5—f1+; 38. Rh3—h4, g7—g5+; 39.

Poziţia partidei după a 39 a mutare a negrului.
Negru: Eliskases.

Alb: Przepiorka.

Rh4—h5, Df1—b1! 40. Dg4—é2, o frumoasă continuare ar fi urmat după Td6×é6. E evident că negrul nu poate lua turnul, a făcut însă combinaţia următoare: Rg7! (ameninţă Dg6+, T×g6; f7×g6 mat). T×h6; Th8! (ameninţă iar mat la g6), D×g5+, Dg6+!; D×g6, f×g6+ urmat de T×h6 şi câştigă. Această variantă face campionului Tirolului mare onoare. 40. Db1—g6+ şi alb abandonează, căci ar urma: Rg4, Df5+; Rh5, Dh3 mat.

O frumoasă partidă câştigată de tânărul campion al Innsbruck-ului (în vârstă de 17 ani!) împotriva marelui maestru polonez.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

„Aş vrea să ştiu“

HENRY GIPIANU—Loco

Ce se înţelege prin metafizică?

Metafizica este acea parte din filozofie, care se ocupă cu cunoaşterea cauzelor prime, a primelor principii şi a esenţei însăşi a lucrurilor. Cuvântul metafizică, derivat din rădăcinile greceşti *meta:* după şi *fisika:* natură, se explică prin faptul că în operele lui Aristot, această ramură era tratată după capitolele de fizică.

După alţii, interpretarea acestei denumiri ar fi alta: „meta“, traducându-se nu prin „după“, în timp, ci prin dincolo, deasupra, în sensul figurat. In acest caz, cuvântul metafizică ar desemna un domeniu de cunoştinţe suprasensibil, transcendent şi chiar supranatural. Aristot defineşte metafizica, ştiinţa, care are drept scop cunoaşterea elementului primitiv şi a cauzelor iniţiale, ştiinţa suverană a scopului şi a finalităţii fiinţelor, care reprezintă binele în orice lucru şi în toată natura binele absolut".

Leibnitz numeşte *Theodicea* partea din metafizică, care are de obiect pe Dumnezeu.

Adversarii metafizicei sunt criticiştii şi pozitiviştii.

In prma categorie, avem ca reprezentant pe Kant, care numeşte metafizica, arena discuţiilor nesfârşite şi fără a-i tăgădui definitiv dreptul la existenţă, o subordonează moralei.

In ceeace priveşte şcoala pozitivistă, întemeetorul ei, Auguste Comte, consideră metafizica drept un domeniu de cunoştinţe inaccesibile posibilităţilor minţii omeneşti şi recomandă deaceea ştiinţei să-şi concentreze toată atenţia în direcţia fenomenelor direct observabile şi experimentale.

Adversar hotărît al abuzurilor unei scolastice sterile. Comte refuză ca vană, orice speculaţie filozofică asupra cauzelor primare şi scopurilor finale şi natura intrinsecă a lucrurilor mulţumindu-se să examineze relaţiunile calitative şi cantitative între diferite fenomene şi însuşiri, accesibile observaţiei noastre, singurul domeniu sigur şi *pozitiv* de cunoştinţe. Pe de altă parte prin *faza metafizică* Auguste Comte înţelege epoca în care omul renunţă de a explica fenomenele prin intervenţia divinităţii *(faza teologică)* şi recurge la abstracţiuni realizate sau entităţi chimerice.

Faza metafizică ar fi astfel premergătoare *fazei pozitive*, în care omul se mulţumeşte cu fapte şi cu legi naturale.

Interesant este faptul că Auguste Comte, deşi adversar al metafizicei, a întemeiat pe la sfârşitul vieţei lui o aşa numită „religie a umanităţii", bazată, în fond, pe un substras metafizic. Impotriva pozitivismului strâmt filozofic s'au ridicat obiecţiuni în timpurile moderne de neametafizicienii care afirmă cu toată tăria că obiectul metafizicei se va confunda întotdeauna cu marile probleme ale filozofiei generale şi că limitarea cercetărilor la cadrul strict impus de disciplina pozitivismului, echivalează cu o renunţare a spiritului de a mai căuta adevărata cheie a cunoştinţei. Emil Faguet, criticul francez, compară pe pozitivişti, renunţând la orice cercetări de ordin metafizic, cu un călător care găsindu-se într'un tren în mişcare, nu ştie şi nici nu se întreabă de unde vine şi încotro merge trenul, nu se interesează, ceeace există în afară de acest tren şi se mulţumeşte pur şi simplu să examineze numai interiorul compartimentului său.

UN TÂNĂR CITITOR—Carmen Sylva

Ce istorie a literaturii franceze îmi recomandaţi?

Pentru uzul didactic, aceea a lui *G. Lanson*, operă desvoltată şi foarte documentată.

Deasemenea, Istoria literaturii franceze a lui *René Doumic* este foarte indicată, având o expunere clară, sistematică şi comodă pentru trebuinţele şcolare, fiind tot odată şi ceva mai redusă decât aceia a lui Lanson.

TH. MATACU—Bazargic

Care cărţi tratează ştiinţificeşte problema vitelor?

Numeroase. Vă recomandăm cu deosebire lucrarea compatriotului nostru: *N. Vaschide: Le sommeil et les rêves* (edit. Flammarion, Bibliothèque de philosophie scientifique), o expunere foarte complectă a fenomenelor psicho-fiziologice ale somnului şi viselor. Pentru teoria psichanlitică a viselor, citiţi lucrarea *Doctorului Sigmund Freud: Traumdentung* tradusă şi în limba franceză sub titlul *Le rêve et son interprétation* (editura Galimard, colecţia „Les documents bleus").

Concursul „Adeverului Literar“

„Adevĕrul Literar" organizează şi anul acesta, ca şi în anii trecuţi, un concurs pentru descoperirea şi încurajarea elementelor cu serioase aptitudini literare. Concursul este făcut pentru elevii şi elevele din clasa VII de liceu sau din ultima clasă a şcoalei speciale, cursul superior (seminarii, şcoli de comerţ, profesionale, normale, militare, de agricultură, etc.).

Obiectul concursului îl face o compunere care va fi sau *descrierea unui peisagiu dintr'o localitate cunoscută de elev*, sau *povestirea unei întâmplări interesante din viaţa sa.*

Lucrările vor trebui înaintate pe adresa d-lui M. Sevastos, „Adevĕrul Literar", strada Const Mille (Sărindar) No. 9—11 până la 30 Septembrie a. c.

Rezultatul se va da în cel mai scurt timp posibil.

Se acordă trei premii, — şi anume:

Premiul I ..... 5000 Lei
„ II ..... 3000 „
„ III ..... 2000 „

Juriul este format din d-nii: Jean Bart, membru al Academiei Române; Paul Zarifopol, publicist; Constantin Botez, profesor, inspector al învăţământului secundar de Limba Română şi M. Sevastos, publicist.

Lucrările premiate se vor publica în „Adevĕrul Literar şi Artistic".

Cărţi şi Reviste

IRÈNE NEMIROWSKY: David Golder

Cu „David Golder", d-na Nemirovski ne introduce în lumea marilor speculanţi, a oamenilor stăpâniţi de pasiunea câştigului şi admirabil ajutaţi în realizarea scopurilor lor de un simţ al afacerilor attât de puternic, încât acesta capătă valoarea şi semnificaţia unui adevărat instinct. David Golder posedă acest instinct în gradul cel mai înalt. Evreu venit sărac din orientul Europei, el a reuşit, graţie geniului său financiar, ca şi lipsei sale de scrupule, să devină o forţă de temut în lumea afacerilor. Pentru dânsul, a combina afaceri extraordinare, a prepara o „lovitură" de bursă, nu este numai un mijloc de a câştiga bani, de a face avere. Această activitate corespunde unei necesităţi mai profunde, represintă plăcerea de luptă şi dorinţa de a învinge. „Oameni ca tine şi ca Marcus nu lucrează pentru nevestele lor, ci pentru ei înşişi... De fapt, afacerile sunt un fel de viciu, ca morfina. Dacă n'ai avea afaceri, ai fi cel mai nenorocit dintre oameni", — îi spune Gloria, nevastă-sa, în cursul unei certe.

Golder, care nu apreciază plăcerile ce le poate procura o avere imensă, care dispreţueşte luxul şi viaţa mondenă, care nu simte nevoia confortului, continuă să „facă bani", cu o inteligenţă, cu o siguranţă intuitivă şi cu o energie, care provoacă gelozia admirativă a rivalilor săi. Munca neobosită, aproape supraomenească a acestui om nu-şi găseşte explicaţia numai în satisfacţia pe care o dă sentimentul de plenitudine al succesului, obţinut în urma unei lupte pasionante. Golder a depăşit stadiul când aceste considerente formau imboldul unic al activităţii sale; forţa necesară pentru istovitoarea sa activitate o găseşte în dragostea pentru Joyce, unica sa fiică. Această dragoste părintească la un om pe care-l ştim nemilos, lipsit de orice sentiment mai înalt, constitue punctul central din tragedia acestei vieţi sbuciumate.

Irene Nemirovsky

Descrierea vieţei de familie a lui Golder este unul din tablourile cele mai triste şi mai penibile pe cari l'a înfăţişat vreodată literatura realistă. Gloria, nevasta lui pe lângă preocupările de femee bătrână care mai ţine să placă — nu se gândeştte la altceva decât să-şi asigure o avere personală cât mai mare. Pentru dânsa, David nu este decât un obiect util, un fel de maşină minunată de făcut bani. Sentimentele fiicei sale nu sunt mai frumoase. Absenţa oricărei afecţiuni pentru părinţi, cinismul revoltător prin care se exprimă produc asupra cetitorului un sentiment de desgust. In seara când Golder are un atac de angină pectorală, Joyce se duce la bal. De existenţa tatălui ei îşi aminteşte numai când are nevoie de bani. Golder nu-şi face iluzii asupra sentimentelor nevestei şi fiicei sale. Ştie că nu contează în viaţa lor decât pentru că le poate satisface capriciile. „Da, da, a plăti, a plăti şi iar a plăti... Pentru asta sunt eu pe lume!" — exclamă Golder într'o discuţie cu un director al întreprinderilor sale.

Sosit la Biarritz, unde familia sa se află într'o vilă somptuoasă, Golder se îmbolnăveşte. Primul atac l'a avut în trenul care l-a dus de la Paris la Biarritz. Evocarea acestei nopţi de teroare, în care Golder, singur în cabina lui, se luptă cu boala care-l paralizează, groaza de moarte şi, în sfârşit amintirea lui Marcus, fostul său asociat, de a cărui sinucdere e vinovat, este făcută cu o fină pătrundere psihologică.

Medicul consultat la Biarritz constată gravitatea cazului şi o sfătueşte pe Gloria să-l cruţe pe Golder. Ea se decide mai întâi să-i ascundă adevărul. In urmă, caută să obţină dela bărbatul ei avantaje materiale. Golder refuză. Toată averea o lasă fiicei sale. Pierzând în mânia ei oarbă orice stăpânire de sine, Gloria îi divulgă adevărul: Joyce nu este fiica sa, ci a conteluii Hoyos, unul din numeroşii paraziţi ai menajului Golder. Nemai având cui să consacre munca sa, Golder se retrage din afaceri, deciziune care are drept rezultat un crah pe piaţa financiară şi ruina a mii de persoane din lumea întreagă. Golder nu mai vede pe nimeni din familia sa şi din fostul său anturaj. In această singurătate, el primeşte într'o zi vizita lui Joyce.

Ea îl roagă să reînceapă afacerile, căci astfel va putea să strice logodna sa cu Fischl, un speculant bogat şi necinstit, şi să se căsătorească cu prinţul Alexis, pe care-l iubeşte. Neputând rezista rugăminţii aceleia pe care o credea fiică şi gândindu-se că inactivitatea ar putea să-i facă rău, Golder se aruncă din nou în vârtejul afacerilor. Pleacă în Rusia sovietică, unde, după câteva luni de tratative costisitoare, reuşeşte să închee un contract avantajos cu autorităţile sovietice, asigurând astfel lui Joyce o avere imensă. Dar aci forţele îl părăsesc. Pe vaporul ce-l duce la Constantinopol are un alt atac, de astădată fatal. Golder moare, aşa cum a trăit, singur.

Calităţile literare ale d-nei Nemirowsky, arta cu care ştie să evoce prin câteva cuvinte o atmosferă, să descrie un tablou, să redea, printr'un dialog concis şi viu, tot dramatismul unei situaţiuni, clasează pe autoare printre cei mai remarcabili scriitori ai generaţiei noastre.

I. F.

Anatole France văzut de Lacretelle

Dispreţul şi insultele pe care o seamă de tineri scriitori francezi le-au aruncat peste cadavrul încă nerăcit al lui Anatole France, spiritul cel mai neîmpăcat al monstruozităţilor, n'au contenit nici azi. Dincolo de oarecari palori ale operei lui îşi făcea loc revanşa brutei şi a stupidităţii. André Gide n'a preţuit prea mult arta lui Anatole France, probabil pentru că erau amândoi francezi; şi nu se isca „fiorul" — recomandat de Goethe şi găsit la Dostoiewsky; dar nu i-a jignit cadavrul şi nici amintirea. Jacques de Lacretelle, prozatorul francez din noua generaţie, care nu şi-a pierdut, ca atâţi colegi, în furia inspiraţiei nici bunul gust, nici simplitatea aristocrată şi profundă, nici voluptatea ascetă a singurătăţii, ne prezintă în *Nouvelle Revue Française* din ultima lună, un portret atât de original al lui Anatole France, şi totuşi atât de veridic, încât nu ne putem împiedica, pentru reabilitarea bunului gust, să nu reproducem o parte din viziunea surprinzătorului urmaş:

Ar fi greşit să spunem că France n'a cunoscut reveria şi toate bogăţiile care se adună în singurătate. Nu e gândul meu. Un articol din *Viaţa literară* începe astfel: „Am trăit ani fericiţi fără să scriu. Duceam o viaţă contemplativă şi singuratecă, a cărei amintire mi-e nesfârşit de blândă. Atunci, cum nu studiam nimic, învăţam multe. Intr'adevăr, numai preumblându-te faci descoperiri intelectuale şi morale, importante". Şi aci, ca'n multe locuri din France, e o cutezanţă artificială. E adevărat însă că i-a plăcut meditaţia pe'ndelete. E tot atât de sigur că alunga totdeauna din reveriile lui emoţia brută, sensaţia primitivă ; le ducea numaidecât mai sus; erau digresiuni de literat, erau *marginalia;* în preumblările de care pomeneşte, fără îndoială încărca natura de note, observaţii, trimiteri; şi în clipele de entusiasm, îi vorbea la vocativ.

Nimic mai depărtat ca spiritul lui de un anumit simţimânt înrudit cu panteismul. France a fugit totdeauna de sentimentele care zac în adâncimi; era atras numai de floare. De-aici scepticismul lui. Scepticii văd universul în mii de dungi care scapără ca tot atâtea adevăruri. France ajunsese să se hrănească numai cu propria-i fire: cugeta floarea.

Există o lucrare de France care a scăpat acestei maniere. Una din întâile: *Jocaste*. Invenţie îndrăzneaţă şi spectacol subteran al caracterelor, descriere a vieţii, realistă, voinţă de a suggera fără nici un artificiu de retorică. E paradoxal desigur să preferi în opera unui scriitor ceeace nu se leagă prin nimic de geniul lui. Sunt gata să recunosc de altfel că *Thaïs*, bunăoară e mai desăvârşită decât *Jocaste*, dar îmi pare rău că France n'a scris un roman tot atât de inspirat ca această scurtă nuvelă.

E foarte explicabilă defavoarea lui France, dela moartea lui. Din lipsă de timp, nu şi-a fixat încă situaţia în istoria literară şi se ţine seama numai de ce a scris. France ţine însă de acei scriitori care, prin filiaţie de spirit şi clima în care au trăit, au drept la o mare glorie.

...Am mai întâlnit pe Anatole France, nu mult înainte de moartea lui, la inaugurarea unei case de croitorie, unde fuseserăm poftiţi. Când am intrat, France era măgulit de multa lume adunată în jurul lui, şi părea că-i place. Manechinele erau, de data aceasta, domnişoare şi doamne din cunoştinţele noastre. Anatole France trecea dela una la alta, cerceta toaletele, povestea anecdote, prezenta complimente. Vocea lui mângâetoare de bas mă făcea totdeauna să cuget, prin inflexiunile ei, la o voce de sculptor, mâinile, agitate în aer uşor, desenau mici nouri plutitori.

Spre sfârşitul şedinţei, această beţie pieri. Se aşeză într'un fotoliu şi chipul lui a luat acel aer încremenit şi întunecat din portretul lui Van Dongen. Intâmplarea a voit ca, invitaţii vizitând alt salon, să rămâe singur o clipă. Fără să mă apropii, l-am privit dintr'o parte. Pe o banchetă, alături de fotoliu, era aruncată o rochie de tulle; funte se târau până jos. El le privi, apoi păru că e fascinat de flacăra unei sobiţe de gaz care ardea în colţul camerei. Incercai să ghicesc imaginile, pe care le vedea trecând prin flacără. O falcă de măgar? Sirinxul lui Pan? O uşă de iad? Un stog în flăcări?... Privindu-l astfel, mi-a fost milă de oboseala şi singurătatea lui; voii să mă duc către el. Dar glasuri şi râsete deşteptându-l deodată din reverie, înălţă capul şi zării în ochii lui, spre uimirea mea, o expresie hotărîtă, aspră, aproape victorioasă. Expresie care, la început, mi se păru nelămurită. Dar mi-am adus aminte de ceeace a scris Nietzsche despre reaua bucurie a artistului bătrân care-şi simte trupul şi spiritul încet distruse de timp, ştiind că tot ce era mai bun în el, a pus deoparte, în opere. „Ca şi cum ar vedea dintr'un colţ — scrie Nietzsche — un hoţ străduindu-se să spargă lada de fier, când lada e goală şi toate tezaurele salvate".

Anatole France

Acest France m'a intimidat mai mult decât toate celelalte imagini, pe care ni le-a oferit, ale fiinţei lui şi m'am retras fără a-i vorbi. — *A.*

Criza învăţământului în Franţa

La Revue Hebdomadaire a deschis o anchetă cu acest subiect. Statisticile arată că numărul candidaţilor care se prezintă la examenul de agregaţie (corespunzător capacităţii noastre, dar mult mai greu decât aceasta) scade din an în an. Numărul profesorilor s'a redus din cauza războiului, apoi din cauza insuficienţei salariilor. In sfârşit, un mare număr de profesori francezi sunt angajaţi în străinătate. Dintre aceştia 250 sânt agregaţi. Cei mai mulţi sunt în America de Nord şi de Sud, în Anglia, în Cehoslovacia şi în Italia. Dar locul întâi îl deţine România. După D. L. Chardigny, organizatorul anchetei, numărul francezilor licenţiaţi şi agregaţi care funcţionează în România este de 150.

Fagin şi Leiba Zibal

Corespondentul din Paris al revistei „Societatea de mâine", d. Adrian Corbul, face o apropiere între unul din eroii lui Charles Dickens şi eroul lui Caragiale.

Vă va interesa, fără îndoială, spune d. Adrian Corbul, să aflaţi că un alt mare scriitor, romancierul englez Charles Dickens, a tratat şi el, prin mijloacele lui, care sunt deosebite de ale lui Caragiale, această curioasă oroare de brutalitate fizică, pe care deasemeni o desvoltă până la exces tot într'un organism semit. Găsim în celebrul roman „Olivier Twist", o figură de Evreu bătrân, slab, cu părul roşu şi cu nasul coroiat, cu ochi de pasăre de pradă, sordid, odios. Numele lui e Fagin. El este şeful unei bande de hoţi şi de asasini, şeful moral, ca să zic aşa, căci personal nu ia niciodată parte la jafuri şi nici nu ucide — nu din blândeţe, desigur, fiindcă el însuşi pune crimele la cale — ci dintr'o curioasă repulsiune faţă de tot ce e violenţă trupească. Acest Fagin este un profund scelerat; să nu deduceţi însă de aci că marele şi generosul Dickens a avut într'însul cea mai uşoară urmă de antisemitism. In alte romane ale lui, figurează alţi eroi evrei, virtuoşi şi demni; căci Charles Dickens, ca orice spirit independent şi larg, ştie că Evreii, ca şi celelalte neamuri din omenire, îşi au canaliile, sceleraţii şi oamenii lor cinstiţi. Nu din antisemitism, aşa dar, a ales autorul lui „Olivier Twist" pe Fagin al lui, ci din aceleaşi pricini psihologice care l-au îndemnat pe Caragiale să aleagă în „Făclia de Paşti" pe Leiba Zibal.

Dar să revenim la Fagin, care după un şir neîntrerupt de hoţii şi de crime, cade însfârşit în mâinile justiţiei. Şi justiţia engleză îl condamnă să fie spânzurat. Ca şi Leiba Zibal al lui Caragiale, eroul romancierului englez se află sub ameninţarea unei morţi sigure, violente apropiate. Pe Zibal, doar uşa îl desparte de Gheorghe, care voeşte să-l ucidă. El ştie că odată în mâinile fostului său argat, nimic nu l-ar putea mântui. El simte, mai ales, într'însul lipsa oricărei voinţe de a-i rezista în mod trupesc. Fagin, la rândul lui, a avut sentinţa care-l osândeşte şi el, de-asemenea îşi dă seama că nimic nu l-ar mai putea scăpa de ştreang, nici-o putere din lume. Autorul englez şi autorul român studiază aci, prin metode diferite, sbuciumul unor organisme uzate, tensiunea îngrozitoare a nervilor lor, punctul de hotar între luciditate şi demenţă, când nervii prea întinşi se rup ca nişte coarde de oţel. — *G. B.*

S'a pus sub tipar şi va apărea în curând un volum al d-lui prof. C. Stere, cuprinzând în afară de interesantele articole apărute în „Adevĕrul" sub titlul de „Documentări şi lămuriri politice" şi alte documente din timpul războiului: discursul ţinut în Cameră la 1921, scrisoarea către Moş Ion Codreanu, discursurile ţinute în Sfatul Ţării, etc., cari constitue un istoric luminos al vieţii noastre politice postbelice.

LA MARE — LA MUNTE

în localitatea unde vă petreceţi concediul, găsiţi la depozitul de ziare:

„REALITATEA ILUSTRATĂ"

28 pagini frumos ilustrate, singura revistă ilustrată română care se poate compara cu cele similare străine.

LECTURA — Floarea literaturilor străine. In fie-care Joi o nuvelă completă.

Biblioteca „DIMINEAŢA" — 130 numere apărute până acum. Bibliotecă de popularizare

ARIEL sau VIAŢA LUI SHELLY de ANDRE MAUROIS Preţul 60 lei

SUB FLAMURA ROŞIE — marele roman al vieţii de după războ de Dem. Theodorescu. Ediţia II Preţul 100 lei

ROMANUL CELOR 4 **STAFIILE DRAGOSTEI** de Alexis Nour, Doctorul Ygrec, Sărmanul Klopştock şi Al. Bilc urescu Preţul 60 lei

AFACEREA DREYFUS O EXPUNERE DOCUMENTARĂ. Un volum de peste 100 de pagini 40 lei

REVOLUŢIA RUSĂ — RASPUTIN, ŢARINA şi LENIN de Dr. YGREC Preţul 60 lei

COLINA ÎNDRĂGOSTIŢILOR de N. BATZARIA. Schiţe şi nuvele din viaţa orientală. Un elegant volum 60 lei

CÂINELE DE PRIPAS
HOŢUL — INGERUL
Trei din cele mai celebre povestiri ale lui
LEONID ANDRIEV
BIBLIOTECA DIMINEAŢA No. 127 PREŢUL 8 LEI

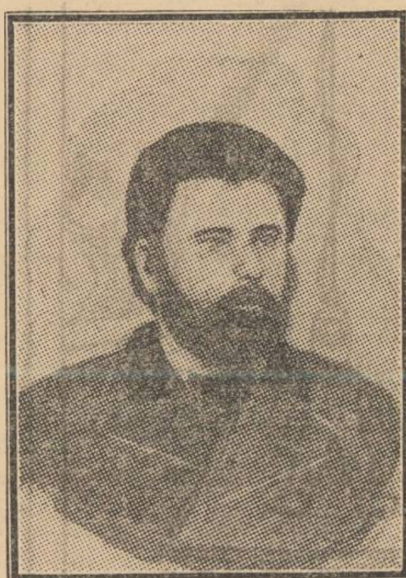
Creangă la „Junimea"

Intemeetorii „Junimii", Maiorescu, Rosetti, Moruzzi, Pogor, Carp şi ceilalţi, erau boeri şi ceeace nu-i tot una, oameni cu desăvârşire subţiri. Se întâlneau, adică, în fiinţa lor, într'o atmosferă academică şi rece, corectitudinea, eleganţa, distincţia omului de lume bună, averea şi toată prestanţa pe care o poate da o diplomă dela universitatea parisiană sau din ţara nemţească. Aşa că multora li se părea ciudat şi cu deosebire necuviincios că Pogor şi alţi doi-trei îndrăsneau să se tologească pe canapele în serile de întrunire, fumând nepăsători şi împroşcând pe ceilalţi cu verva lor neastâmpărată.

Intâia apariţie stranie şi nouă a fost Eminescu. Sosirea lui, iremediabil visător şi vagabond, a stârnit uimire în cercul Junimii. Măruntele preocupări de până atunci au fost date, o clipă, uitării, sub farmecul de neuitat al „sburătorului cu negre plete". *Scrisoarea a treia* a produs un entusiasm indescriptibil, ba încă şi deplasata supărare a lui Gheorghe Panu, care de atunci n'a mai pus piciorul pe acolo.

Dar Eminescu nu se arăta deseori, şi, îndată după plecarea lui spre tărâmuri neştiute, savanta atmosferă junimistă se refăcea. Rar de-i mai trecea prin cap lui Pogor să exclame „porcul de Boileau", când venea vorba de marele satiric francez, spre ciuda şi disperarea lui Naum, care murea de dragul clasicilor şi care — vorba d-lui Negruzzi — „se scula cu Horaţiu, cu Virgiliu îşi petrecea ziua şi se culca cu Boileau şi André Chenier".

Intr'o seară ca una din acestea, spune d. Negruzzi în „Amintiri din Junimea", Eminescu a apărut în pragul adunării, ţinând de mână pe feciorul răzeşului din Humuleşti, mătăhălos şi gras, soios îmbrăcat, necioplit la înfăţişare şi rustic din creştet până în tălpi. Râdeau amândoi: „Eminescu şi Creangă. Şi ochii lor erau roşii şi faţa le era roşie şi neînchipuit de veselă. Un zâmbet fericit şi turbure le juca, sprinţar, pe chip. Soarta făcuse ca drumurile lor spre eternitate să se taie în dealul Copoului, la o crâşmă vestită în toată Moldova pentru Cotnarul ei limpede şi frumos mirositor.

Ion Creangă

Trebue să fi fost grozavă nedumerirea junimiştilor. Poate că în ceasul acela Maiorescu s'a simţit tare stânjenit şi s'a tras mai la o parte şi savantul Naum o fi ştes-o pe uşa din dos. Numai Pogor s'o fi ridicat în coate să privească. Niciunul din ei nu ne-a spus anume ce au simţit atunci; ci eu sunt sigur că s'a întâmplat aşa.

Dar Creangă , popă tuns şi nu prea dus la biserică, nu s'a sinchisit de încruntarea boerilor: s'a aşezat tacticos pe sofa în mijlocul junimiştilor şi a început a spune o şotie, cum numai el putea s'o audă, s'o descânte şi s'o povestească. Isprăvind, a râs din toată inima, bătându-se cu palmele-i uriaşe peste pântece şi hohotele lui de bas au făcut să vibreze geamurile. Maiorescu a zâmbit, Negruzzi şi-a ridicat ochii întâia oară către Povestitor şi Naum s'a întors binişor pe altă uşă, să scoale de jos pe Pogor, care se tăvălea de râs în mijlocul casei.

Intr'altă seară, Povestitorul şi-a cetit *Amintirile.* Fiinţe ciudate au început să se înfiripe: Ion al Ştefănescului, Mogorocea, Nică Oşlobanu, Popa Duhu şi ceilalţi. Lumea aceea împestriţată de copii îndrăciţi, catiheţi şi dascăli de vremea veche şi nouă a prins a forfoti în întrunirile Junimii. Voioşi şi obraznici, s'au aşezat, în zâmbetele îngăduitoare ale celor de faţă, pe divanuri, la rând cu Naum cel sfios şi clasic, au răvăşit cărţile din bibliotecă şi au răsturnat tăvile cu dulceţuri şi cozonaci moldoveneşti. Iar când au dat drumul ursuleţului de mămăligă aurie, ca odinioară în casa dascălului din Humuleşti, Pogor a sărit între ei şi zidurile Junimii s'au cutremurat de hărmălae. Hazul a ţinut zile întregi.

După aceea, peste capul Povestitorului s'a abătut boala şi, nemaiştiind cum s'o vindece, s'a urcat, după sfatul unei babe din Păcurari, *în salcie,* cum se urcase înaintea lui Alexandru Xenopol. După o lună şi mai bine, când s'a coborît, i se lăsase o ceaţă pe creer şi o piatră pe inimă. De atunci gura lui de aur a tăcut şi mâna i-a împietrit.

Sunt patruzeci de ani decând nebiruitu-i surâs, răsărit peste o viaţă de necazuri, s'a sleit şi s'a stins într'o seară de Anul-Nou, în zvonul dulce al colindelor. In bojdeuca din Ţicău, a mai behăit odată *Capra cu trei iezi,* a lucit şăgalnică lumina *Amintirilor,* şi pentru cea din urmă oară au sticlit apele clare ale Ozanei. Farmecul s'a rupt şi din sufletul Povestitorului s'a risipit un pumn de stele. Dar afară, în noapte, colindătorii le-au prins şi voioşi le-au purtat mai departe:

Florile dalbe...

Şi Creangă şi-a strâns copiii zdraveni şi rumeni ai amintirii şi ai închipuirii şi s'a suit în cer şi stă, acolo, între Omir şi Tasso. Popa Duhu a scăpat de sub privegherea neadormită a Povestitorului şi a luat-o razna prin rai să se jeluiasacă sfinţilor şi lui D-zeu, cel cu ochii de lumină şi cu barba de nea, cum i-a mâncat mitropolia Moldovei, para-cu-para, leafa pe un an. Iar Mogorocea şi cu Nică Oşlobanu îşi aprind poşta la tălpi, se încaeră, se sclifosesc şi se dau deadura, pe deasupra norilor, întru desfătarea îngerilor de sus şi a iadului din adâncuri.

* * *

Iată, am scris acestea pentru inima mea, care bate mai vesel şi mai repede, când îmi amintesc de cartea ce mi-a legănat copilăria şi-mi înseninează şi astăzi serile de izolare şi tristeţă. Şi am mai scris rândurile de faţă pentru mintea celor ce au uitat pe Creangă, spre marea pagubă a lor şi spre mâhnirea noastră, a celor mai dinainte.

VASILE V. GEORGESCU

INSEMNĂRI

„Plagiat"?

Sunt acuzat de plagiat! Veste plăcută şi surprinzătoare (plăcută tocmai pentru că e surprinzătoare). Căci eu sunt un om grăbit care aleg totdeauna drumul minimului efort: şi, în această privinţă îmi vine infinit mai uşor să scriu din capul meu decât să copiez după alţii.

Şi totuşi. Şi totuşi sunt nevoit uneori să copiez, să rezum, să traduc. Şi asta pentru simplul motiv că revistele unde am onoarea să colaborez, adică „Adevĕrul Literar" şi „Viaţa Romînească" sunt publicaţii de cultură generală, conţinând nu numai articole originale, ci şi foarte mult material informativ.

In speţă, „plagiatul" de care e vorba este o *revistă a revistelor,* publicată *în pagina „Adevĕrului Literar" consacrată revistei revistelor,* şi n'are altă pretenţie decât pe aceia pur informativă. In multe reviste străine se obicinueşte sistemul rezumatului şi chiar al reproducerii textuale. In „Viaţa Romînească" este o rubrică intitulată „Mişcarea intelectuală" unde se rezumă şi se copiază, şi unde chiar se iscăleşte „compilator". Tot în „Viaţa Romînească" rubrica „Revista Revistelor" (pe care adeseori o redactez eu aproape în întregime), se rezumă la o simplă reproducere, în general fără vreo remarcă critică. Tot astfel rubrica „Curiozităţi" din „Adevĕrul Literar". Insemnarea din „Adevĕrul Literar" încriminată de plagiat face parte din acest soiu modest de publicistică informativă. Dacă nu am indicat revista de unde provine este pur şi simplu pentru că era vorba de un număr foarte vechiu, de acum peste un an, pe care cetitorul nu şi l'ar fi putut procura. In sfârşit însemnarea în chestiune nici nu era iscălită, însă redacţia, văzând că e scrisul meu, a făcut — cum a mai făcut şi altă dată când era vorba de asemenea însemnări informative (căci acest „plagiat" nu e singurul!), şi anume mi-a pus iniţialele mele. (Motivul este pur comercial: pentru a se şti cui i se cuvine onorariul). Regret că lucrul s'a întâmplat şi de data aceasta. Căci lucrul a putut fi greşit interpretat. Mulţumesc însă aceluia care a interpretat greşit pentru a-mi fi atras atenţia asupra unor asemenea posibilităţi de greşite interpretări.

Căci — cum spuneam — acest „plagiat" nu e singurul, şi: adaog: nici ultimul. Dar altă dată voiu pune un *Nota Bene:* „Să nu se creadă că „ideile" din această „Revistă a Revistelor" sunt ale caligrafului". Ceiace va fi cu atât mai util cu cât zisul caligraf, din pricina unei alte laturi a activităţii sale, mai puţin modestă decât cea dintâi, şi-a făcut o impozantă cantitate de mici duşmani. — *D. I. Suchianu.*

Arta românească peste graniţă

Criticii de artă belgieni consacră lungi dări de seamă expoziţiei ce s'a deschis în ziua de 20 Iulie la Bruxelles, ca un omagiu al României pentru centenarul independenţei Belgiei.

Şt. Luchian — Safta florăreasa

Ziarul „*Nation Belge*" publică sub semnătura d-lui profesor Ch. Bernard, un articol extrem de elogios.

Arta românească, scrie d. Bernard, e moştenirea unei vechi arte, care a fost influenţată de Occident şi de Orient, dar care, născută îşi are totuşi caracterul ei propriu, original. D. Bernard face apoi o scurtă incursiune în istoria principatelor române, vorbeşte de binefăcătoaea influenţă a Basarabilor în Muntenia, apoi de Ştefan cel Mare şi de Petru Rareş, „în vremea cărora a înflorit o mare artă arhitecturală şi picturală. Compoziţiile ce împodobesc pereţii dela Curtea de Argeş, se socotesc printre cele mai frumoase pe care le-a produs Orientul european, care a produs atâtea capo-d'opere". D. Bernard citează pe d. Henri Focillon, care spune că aceste opere permit să se revizuiască concepţia occidentală italienizantă a Renaşterii. „Ele nu ne arată copia unui model, ci expresia unei vieţi pasionate, unde mişcarea respectă un ritm de dans, o gamă bogată şi colorată, o invenţie mai liberă şi mai suplă decât cea a mozaicurilor bizantine, cu care se compară uneori.

„S'a resimţit o oarecare influenţă veneţiană, dar poezia colorii, care este în instinctul rasei, rămâne ca o pecete de neînlăturat a ţării ce a dat naştere acestei arte. De fapt, icoana românească nu se poate reduce la un model italian, grec sau rus; ea este mai largă, mai simplă; ea traduce totdeauna o putere de emoţie ce vine din lăuntrul ei".

Trecând la arta românească modernă, d. Bernard, vorbeşte de influenţa occidentului:

„Dar dacă pictorii moldo-valahi au cerut sfaturi, de preferinţă maeştrilor francezi, aceasta n'a fost pentru a-i copia, ci pentru a pătrunde mai profund în ei înşişi. Un Grigorescu a învăţat dela Millet şi Daubigny iubirea de peisaj, pe care a transpus-o în peisajul românesc.

„Operele lui Tătărescu pot rivaliza cu orice maestru occidental din a doua jumătate a secolului trecut, în ceiace priveşte puritatea concepţiei şi modelul clasic. Portretele lui Aman, tablourile lui Constantin Stachi, se apropie de-asemeni prin stil şi distincţie de cele mai bune producţii ale stilului european; având însă în acelaş timp un caracter, o originalitate, care se afirmă în special în peisajele lui Ion Andreescu, în tipurile rustice ale lui Mirea sau în expresia patetică a unui „cap" de Luchian".

Primul pensionar al Academiei Goncourt

Primul pensionar va fi Léopold Lacour. Se bănuia mai de mult. Academia avea intenţia să n'o anunţe de cât la toamnă, dar acum faptul a devenit public.

Léopold Lacour s'a născut la Paris, la 1854. A urmat liceul din Nancy, a trecut apoi la Versailles şi în sfârşit la Paris, la liceul Charlemagne. A intrat pe urmă la Şcoala Normală, secţia literară, şi şi-a trecut examenul de agregaţie după cei trei ani reglementari. A fost profesor de liceu la Périgueux, la Nîmes, la Nevers, la Poitiers şi la liceul Saint-Louis din Paris.

Activitatea lui literară este foarte variată: teatru, critică, istorie, sociologie, conferinţe, cronice, etc. A debutat în literatură în 1880 cu un volum de critică dramatică: *Trois Théâtres* (Augier, Dumas şi Sardou); apoi a publicat vreo zece volume de istorie şi de literatură: *Trois femmes de la révolution, La révolution française et ses détracteurs, Les maîtresses et la femme de Molière,* etc.

Lacour a colaborat la diferite jurnale şi reviste şi a ţinut nenumărate conferinţe în toată Franţa. A obţinut premiul Lasserre şi se credea că va ocupa locul lui Gustave Geffroy la Academia Goncourt, în 1926.

Pe de altă parte se pretinde că nimic n'ar împiedica academicienii să acorde pe viitor pensia unuia dintre ei. De altfel se mai pune o întrebare: un scriitor care a obţinut pensia poate fi ales la Academie?

Aniversarea lui Bernard Shaw

Sâmbăta trecută Shaw a împlinit 74 de ani. In ziua aniversării, consiliul municipal din Malvern i-a oferit, ca omagiu pentru geniul său, un loc de mormânt în cimitirul oraşului. Se zice însă că Shaw a refuzat acest omagiu care-i aducea aminte că nu e nemuritor.

Un roman al tuberculozei

Intr'o casă de sănătate din Walmer (Kent), a murit zilele trecute Donald Stewart, scriitor englez în vârstă de 27 ani. Romanul lui autobiografic, *Sanatorium,* în care descrie viaţa bolnavilor de tuberculoză, a avut mare succes.

Educaţia literară la Romani

Pe când astăzi şcoala nu e chemată decât să dea îndrumări generale în materie de literatură, la Romani toată educaţia literară se făcea numai în şcoală, al cărei unic scop îl constituia. In cele mai multe şcoli, unicul material didactic erau cărţile poeţilor, care se citeau şi se interpretau. Cel mult dacă se mai făcea şi ceva geometrie şi muzică (aceasta din urmă numai în legătură cu poezia). Celelalte ramuri de cunoştinţă, ca morala, filozofia ,etc., se predau numai în măsura în care existau tratate în versuri sau când se întâlneau în poeţii mari fragmente cu caracter tehnic sau didactic.

Scopul învăţământului era stăpânirea mijloacelor de exprimare, pentru oratoria politică, atât timp cât printr'însa se putea ajunge la o situaţie politică, apoi, în timpul imperiului, pentru retorica literară. Prima şcoală publică s'a înfiinţat sub Vespasian (68-78 d. Chr.) şi cel dintâi profesor plătit de stat a fost scriitorul Quintillian. Leafa lui era de o sută de mii de sesterţi (douăzeci de mii de franci aur). Pe la mijlocul secolului al doilea multe oraşe de provincie aveau şi ele şcoli oficiale.

Adeseaori profesorii erau şi ei poeţi, şi chiar elevii scriau de multe ori versuri. Astfel poetul Ovidiu ne spune că încă de mic scria versuri, cu toată împotrivirea părintelui lui, şi că a citit în public versuri proprii pe vremea când deabia începuse să-i crească barba. Virgiliu a început să scrie versuri la 16 ani, Lucan la 14. Se cunosc şi cazuri de copii de 13 ani care au reuşit primii la concursuri publice de poezie. Librarul Quintus Valerianus avea de vânzare versurile poetului Marţial pe care acesta le scrisese în copilărie şi de care uitase de mult el însuşi.

Pentru cultura superioară se făcea apel la poeţii greci. Se începea cu Homer. Apoi se trecea la poeţii lirici şi tragici. Scriitorul Seneca ne povesteşte că un oarecare Calvisius Sabinus, care n'avea destulă instrucţie ca să poată găsi singur citatele greceşti de circumstanţă, îşi cumpărase mai mulţi sclavi scumpi, cu câte o sută de mii de sesterţi unul, şi le dăduse la fiecare să înveţe pe de rost câte un poet grec. In timpul ospeţelor ei trebuiau să stea pe aproape şi să-i sufle din când în când câte un citat în legătură cu chestia care se discuta. Un parazit îi spunea în bătaie de joc că dacă şi-ar fi cumpărat câte o ladă de cărţi în locul fiecărui sclav, ar fi scăpat mai ieftin. După ce Calvisius îmbătrânise şi deabia se mai ţinea pe picioare, acelaş parazit îl îndemnă odată să ia parte la un concurs public de lupte.

— Cum vrei să mă lupt, când sânt bătrân şi bolnav? întrebă bogătaşul.

— Ce tot vorbeşti? îi răspunse parazitul. Doar ai o mulţime de sclavi tineri şi voinici. — **Gr.**

Mărunte

— Bucata „A plecat un tren", pe care o publicăm în numărul de faţă, e scrisă de d-ra Anişoara Odeanu. D-sa a obţinut premiul I la concursul instituit anul trecut de „Adevĕrul Literar". E o dovadă că aceste concursuri, la care participă absolvenţii liceelor, constitue nu numai o selecţionare, dar şi un mijloc de afirmare a tinerelor talente.

— O telegramă din New-York anunţă că societatea pentru suprimarea viţiului, a obţinut arestarea şi condamnarea editorului unei cărţi a scriitorului francez din sec. XVI, Brantôme. E vorba de o reeditare şi traducere a cărţii *La vie des dames galantes.*

— Două manuscrise ale lui Tennyson au fost de curând vândute la mezat în Anglia. Unul, conţinând 1200 versuri din poemul *Prinţesa,* a fost vândut cu 1750 de lire (aproape un milion şi jumătate de lei); celălalt, în care se găseşte *The Devil and the Lady* (Diavolul şi doamna), a adus 620 de lire (aproape o jumătate de milion de lei.

— Colecţionarul american A. S. W. Rosenbach a făcut de curând o achiziţie foarte importantă. E vorba de un manuscris din secolul al XVI-lea, descoperit într'o bibliotecă spaniolă. Acest manuscris cuprinde viaţa lui Cristof Columb, cu povestirea călătoriilor lui şi a fost scris de un călugăr din împrejurimile Sevillei, numit Anvers Barnaldez. Desigur că descoperirea aceasta va fi de mare însemnătate pentru istoria lui Columb.

— O statistică recentă ne arată piesele cele mai jucate la Comedia Franceză dela înfiinţarea ei până azi: *Doctorul fără voie,* 2780 de reprezentaţii; *Tartuffe,* 2250; *Avarul,* 1664; *Mizantropul,* 1353; *Femeile savante,* 1325. Deci Molière întrece cu mult pe toţi ceilalţi autori. Vin apoi: Racine, *Les Plaideurs,* cu 1300; Molière, *Bolnavul închipuit,* 1298; *Şcoala femeilor,* 1271; Racine, *Phèdre,* 1225; *Andromaque,* 1000; Molière, *Vicleniile lui Scapin,* 992; *Les précieuses ridicules,* 990; Beaumarchais, *Bărbierul din Sevilla,* 885; *Nunta lui Figaro,* 871, etc.

— La Opera comică din Paris, recordul îl deţine *Carmen,* cu 2000 de reprezentaţii. Vin apoi *Mignon,* cu 1645; *Manon,* 1470; *Lakmé,* 977; *Werther,* 858; *Cavaleria rusticană,* 817; *Louise,* 772; *Tosca,* 674; *Povestirile lui Hoffman,* 608; *Boema,* 594; *Madame Butterfly,* 531; *Mireille,* 477; *Le Roi d'Ys,* 431; *Pagliaci,* 307, etc.

— La Opera din Paris, *Faust* vine în frunte cu 1892 de reprezentaţii; apoi *Hughenoţii,* 1102; *Wilhelm Tell,* 904; *Romeo şi Julietta,* 785; *Samson şi Dalila,* 679; *Rigoletto,* 598; *Thaïs,* 439; *Aida,* 421; *Walkyria,* 361; *Tannhäuser,* 282. *Traviata* n'are decât 37 de reprezentaţii.

— La teatrele nesubvenţionate cifrele se ridică mult mai repede: *Topaze,* care n'are încă doi ani, a fost reprezentat de 674 de ori; *Marius,* de 550 de ori; *Rose-Marie,* în doi ani şi jumătate, a ajuns la 1200. Toate recordurile însă le-a bătut piesa populară *Tire-au-flanc* cu 3305 reprezentaţii.

— Din 238 de piese jucate în cele 70 de teatre mai de seamă din New-York, numai 17 au avut destul succes ca să acopere cheltuelile făcute cu montarea lor. In America trebue vreo 30.000 de dolari pentru montarea unei piese; se poate uşor calcula ce sume enorme s'au pierdut în înscenările teatrale. Statistica e făcută pe timpul dela 1 August 1928 până la 1 Mai 1929, deci înainte de crahul cel mare de anul acesta.

— Singura breaslă din Anglia care nu cunoaşte şomajul e cea a editorilor. „The Publisher and Bookseller" ne informează că din Ianuarie până în Iunie s'au publicat 8.017 cărţi noi, ceiace înseamnă un spor de 40 la sută faţă de perioada corespunzătoare a anului trecut. Numărul romanelor noi sau reeditate în cursul acestor şase luni a fost de 2.444, ceiace face o medie de 100 de romane pe săptămână.

— Cartea despre tragedia de la Mayerling a scriitorului Francez Claude Anet va fi transformată în piesă şi reprezentată la iarnă pe una din scenele pariziene.

— La Barcelona a murit scriitorul catalan Narcisso Oller, în vârstă de 84 de ani. El era singurul supravieţuitor al mişcării literare catalane din secolul al XIX-lea. Fusese în legătură cu Zola, Goncourt şi Daudet. A tradus în spanioleşte pe Zola, pe Tolstoi, pe Turgheniev şi alţi romancieri europeni.

Omul care şi-a înecat nevasta...

...pentrucă ea voia să aibă totdeauna ultimul cuvânt

(Neue Revue)

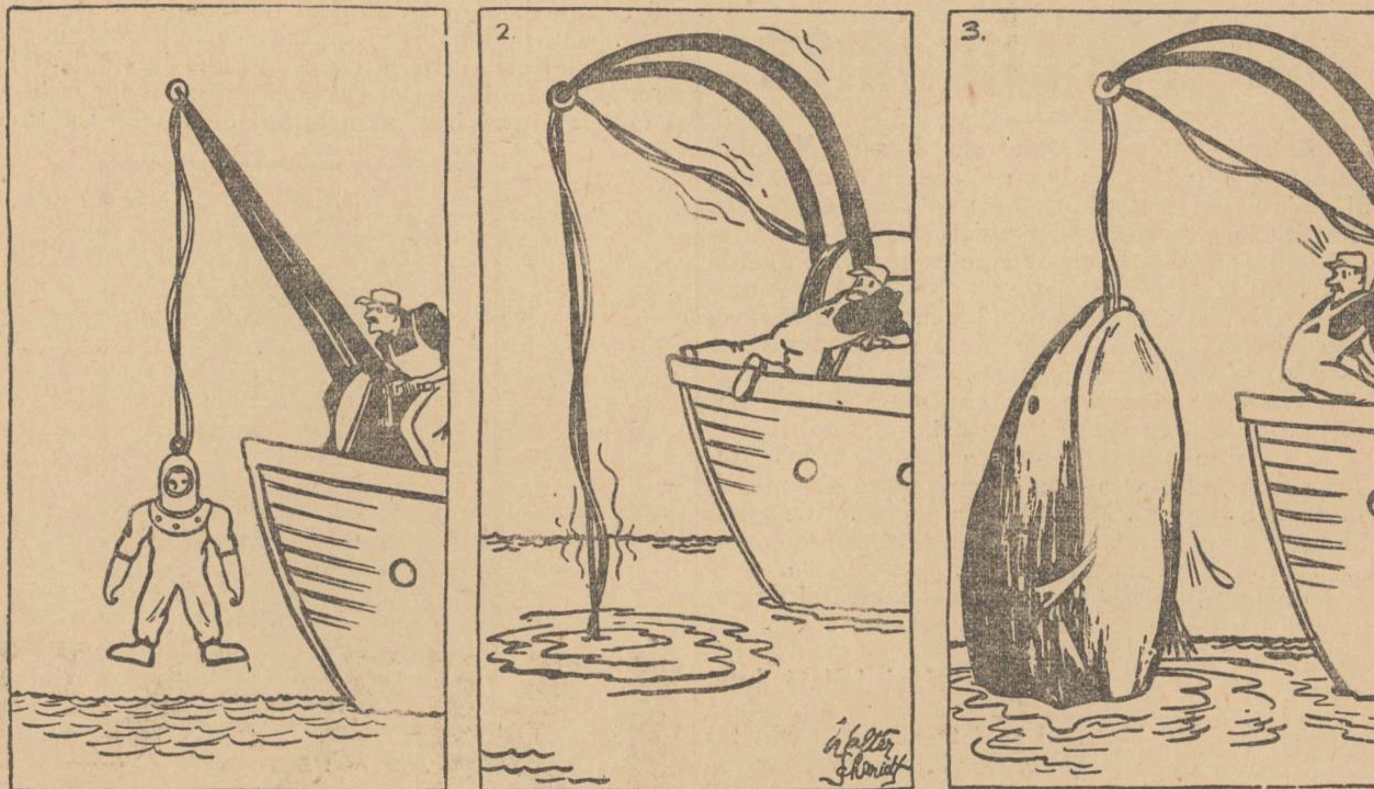
Evacuarea Renaniei

Nimfa Rinului îşi leapădă maillot-ul tricolor.

(Kladderadatsch, Berlin)

Minunata aventură a unui scafandru

şi a unei balene

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11

ANUL IX. - SERIA II-a. - No. 506

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 17 August 1930

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAŢIUNII"

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897
CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

CENTENARUL LUI MISTRAL

A vorbi despre Mistral cu o competinţă literară, este lesnicios dar nedelicat. Acest poet al Provansei scria pentru felibrii şi felibranţii lui, în limba locală, paralel cu Henri Fabre, care a scris pentru toată limba franceză, la Sérignan, zece cărţi de mare poezie şi a creat ştiinţa gângăniilor pentru toată lumea. Unui Român, dacă nu e obraznic şi trufaş, îi este cu neputinţă să preţuiască o literatură necunoscută într'o limbă necunoscută. In traducerile, încercate, pe franţuzeşte, nu a rămas din luminile lui Mistral nici atâta licărire câtă s'a prins de botul degetului pus pe o aripă de fluture, pudrată cu luciri.

Francezii l-au aplaudat pe poet baritoniceşte, pentru muzicalitatea vocalică a stihurilor lui cu sonorităţi piemonteze, cuprinse în teritoriul politic al Republicii. N'au tolerat ei, cu admiraţie, pe pieptul decoltat al Domnişoarei Mimi Pinson, coafată cu scufia frigiană, un breloc imperial, în fiinţa Principatului de Monaco, unde principiile monarhice se exercitau pe un teritoriu cât Cişmigiul? Şi cel mai ateu dintre oameni crede într'o alună, găunoasă, purtată în buzunar, în trifoiul cu patru foi şi se simte impresionat când îi bate ochiul sau îi trăsare ugerul urechii.

Mistral e fără îndoială un mare poet, pe care nu-l cunoaşte nimeni, până la proba contrarie, pomenit în Franţa în timpul strugurilor şi al vântului, de unde s'a botezat pitorescul Frédéric, locuitor al unei regiuni fermecată de ecouri mediterane, amestecate cu umbrele catifelate pe piatra neagră a catedralelor, ale papilor din Avignon. Nîmes, Tarbes, Nice, Tourraine, le jardin de France, din spuma mării latine până la mijlocul pământului francez, numai grădini, numai pomi în floare, numai Puvis de Chavannes, plantaţii de măslini, de micşunele, de géranium, de arome şi parfume şi lanuri fierbinţi de usturoi.

Din ţara bască în sus şi în jos, tocmai începe să se poarte până la Marsilia şi subt Pirinei, până la Salamanca şi Gibraltar, toga pe un umăr, corsajul de dantelă, bereta pe un ochi şi pe ureche. Frédéric Mistral mai păstra în sicriul lui, dus în mormânt de toate fetele bistrate, cu subsuoara arzătoare şi cu buzele dogorite, ale Sudului vopsit cu flăcări şi catolic, barbişonul lui Napoléon al treilea, pelerina, pălăria cu streaşina mare şi bastonul. Pantalonul era încă „mousquetaire", jiletca ducea până la nasturele cămeşii şi cravata zbura în vânt ca o batistă neagră.

Viaţa lui Mistral este însă altceva decât poezia lui, pe care nu ştim cum să o cunoaştem — şi ea interesează concepţia boemă a literatorului român, care îşi sâcîie pantoful subt masa cafenelii, în vârful unui picior plictisit: Viaţa şi optimismul lui Mistral. Dacă el nu vedea viaţa decât ca un leagăn minuscul pentru îngeri microscopici, spânzurat de două fire fragede de păpădie, paralele şi cu câte un bumb rotund în vârf, de scamă înstelată, nu trebuie să ne credem nici mai tari nici mai fenomenali. Tragicul nu face parte măcar din furtună şi natura se joacă nevinovată şi virginal neroadă, numai cu imagini, întorcându-şi mărgelele necontenit şi fericită să fie frumoasă, oglindită, din cerurile diamantine în ocean şi gătită la ureche cu mac. Fota ei va purta numai galbenul de jar al boancelor şi palid al sulfinei, vânătul albastru de cicoare şi livănţică şi un verde cu zer în fire de strigoaie. Poetul cu gâlcile umflate şi răscoapte, poetul problematic, psicologic, covăsit, va tuşi câţiva ani şi floarea de salcâm pe care va târî-o coada de rochie sunătoare a vântului, de-asupra zilelor lui înmormântate, va avea mai multă făptură de cât toată literatura.

Nefericitul înaintaş, naivul, copilărescul şi genialul Paul Verlaine, a păstrat aceste prospeţimi, volubile şi permanente în viaţa lui Mistral, ca şi în sufletul lui Werther, până ce a murit, dacă este adevărat că a murit şi că a fost. El a suspinat după livada morală a lui Mistral, scriind, ni se pare, nişte versuri cam cu esenţă:

Des Messieurs bien mis,
Sans nul doute amis
De Royer-Collard
Vont vers le château.
J'estimerai beau
Etre ces vieillards.

Mistral a trăit o viaţă de burghezie liniştită şi s'a înţeles cu oamenii simpli şi candizi din jurul grădinii lui şi aceştia erau cititorii lui — fără tiraj şi fără semnătura autorului Joi şi Vineri, de la 10 la 12 în librărie — sau mai exact cântăreţii cântecelor lui. Din cimpoi, din *biniou*, Sudul, bărbaţii, nevestele frumoase, fetele frumoase şi copiii frumoşi, din seminţia lui, ai lui şi ai vecinilor, au cântat la olaltă cu fostul flăcău frumos, cu fostul bunic frumos şi acum cu fostul Mistral.

Ca pe Ibsen, un opus, un Nordic, un complicat, un simbolist, ca pe Rosegger, un ţăran, tărâmul întreg, de zarzări, de legume, oamenii, vacile, caprele, vrăbiile, au răsfăţat pe Frédéric Mistral...

T. ARGHEZI

Mistral şi literatura regionalistă

Cariera poetică a lui Frédéric Mistral — al cărui centenar se serbează anul acesta — se poate înfăţişa sub două aspecte, deosebite şi totuşi strâns legate între ele, chiar inseparabile. Mistral poate fi înfăţişat ca scriitor, numai ca scriitor, ca oricare altul, Hugo sau Balzac, şi opera lui, bogată şi vie, poate fi considerată numai din punctul de vedere estetic. Cu elogiile acestei opere s'au însărcinat critici şi oameni de duh celebri, dela Lamartine care, primul, l-a descoperit pe Mistral în 1858, botezându-l, liric şi entuziast, un „nou Homer", până la Albert Thibaudet care, de câteva luni încoace, pe zeci de pagini şi în diverse reviste şi jurnale, îi consacră o analiză amănunţită, deşi nu mai puţin lirică şi entuziastă.

Dar Mistral este mai mult decât un mare poet — sau este şi altceva decât un mare poet. In jurul lui Mistral se grupează o întreagă mişcare de reînoire şi de reabilitare a unei limbi: limba provensală. Rolul lui Mistral, în istoria literaturii, oricât de splendidă i-ar fi opera, rămâne, în primul rând, acesta: însufleţitor al renaşterii provensale. Activitatea lui este nedespărţită de aceia a Felibrilor.

Până către mijlocul veacului trecut limba provensală era socotită ca un simplu dialect, un „patois", vorbit de ţărani şi de mica burghezie, incapabil să exprime altceva decât raporturi cotidiane şi populare şi legende locale. (Cât farmec şi câtă savoare au aceste anecdote şi legende o dovedeşte „Proza de almanach" a lui Mistral). De fapt, limba provensală era o limbă căzută în desuetudine, o limbă care pe vremuri, avusese o literatură bogată şi în care înflorise o poezie lirică originală şi vie.

In epoca de aur a limbii provensale, prin veacul al XII-lea şi al XIII-lea, faima trubadurilor ajunsese până la malurile Rinului, inspirând pe „Minnesänger"-ii germani şi până în Italia, trubadurii fiind inspiratorii şi şi câteodată maiştrii lui Dante şi Petrarca. Provensa fusese în veacul de mijloc patria lui „Gai sçavoir", a veselei ştiinţe a poeziei, patria vestitelor „cours d'amour", unde aveau loc concursuri de poezie, lupte între cântăreţi, ca aceia dela Wartburg, imortalizată de Wagner în „Tannhäuser".

Toată această tradiţie, timp de atâtea secole, se pierduse. Odată cu trubadurii şi „les cours d'amour" se părea că a apus definitiv şi strălucirea limbii provensale. Mistral şi cu tovarăşii lui, „cei şapte Felibri", încercară pe la mijlocul secolului trecut, reînvierea acestei tradiţii literare şi punerea în valoare a posibilităţilor de expresie ale dialectului provensal. Ambiţia lor era, în primul rând, de a scoate limba provensală din marasmul în care căzuse, înălţând-o dela rangul de vulgar „patois" la rangul de limbă cultă, făcând-o să apară ceiace ei pretindeau că este în realitate: o limbă vie, bogată, capabilă să exprime orice, în proză sau vers, o limbă independentă, egală în drepturi cu cea franceză, cu limba „d'oîl" dela nordul Loirei.

Lupta între „langue d'oîl" şi „langue d'oc", între limba din nordul şi limba din sudul Franţei, se dăduse, timp de veacuri; fusese o luptă paralelă cu procesul de formaţie a statului francez printr'o seculară infiltraţie a nordului. Restaurarea limbii provensale şi a literaturii ei era, în momentul când începe mişcarea Felibrilor, o încercare eroică, aproape o utopie. Reuşita acestei mişcări — măsura în care a reuşit, — se datoreşte, fără îndoială, lui Frédéric Mistral.

Pentruca să izbutească această întreprindere de reabilitare a unei limbi, trebuia un om de geniu, care, pe lângă un covârşitor talent să aibă şi un spirit de organizaţie desvoltat şi activ. Un om de acţiune şi un om de talent, în acelaşi timp. Un fondator. Un animator. Mistral a întrunit toate aceste calităţi, în cel mai înalt grad. Geniul lui Mistral, poate, trebue socotit şi apreciat nu atât în ce priveşte rezultatele pe care le-a obţinut cât în ce priveşte efortul extraordinar pe care l-a făcut şi energia pe care a cheltuit-o pentru a obţine acele rezultate. Sforţarea lui eroică de a reînvia limba provensală şi de a o înzestra cu o literatură este analoagă cu sforţarea patriotului care luptă pentru independenţa unei naţiuni. Dealtfel, acţiunea Felibrilor are şi un substrat, pentru a explica şi mai bine natura ei şi sensul ei adevărat.

Intr'o ţară extrem de centralizată cum este Franţa (şi centralizată în toate privinţele, din punct de vedere atât administrativ cât şi cultural) o mişcare ca aceia a Felibrilor se explică lesne ca o reacţie, necesară şi inevitabilă. Franţa prezintă acest aspect curios de a fi o ţară centralizată la extrem. Deoparte Parisul tentacular şi despotic, de alta provincia, sau mai bine zis provinciile, care, cu toată împărţirea arbitrară în departamente, invenţie destul de absurdă a Revoluţiei, îşi păstrează individualitatea lor, caracterul lor specific de dialect, obiceiuri şi tradiţii, tot aşa de solid ca sub Vechiul Regim, când formau singura împărţire geografică a ţării. Auvergne a rămas aceiaş Auvergne ca sub Ludovic al XIV-lea, deşi astăzi e îmbucătăţită în două sau trei departamente; Bretania, Normandia, Gasconia, Burgundia au rămas, în fizionomia lor de provincii, intacte. Nicăeri regionalismul nu e mai accentuat ca în Franţa. Regionalism — nu separatism, care este cu totul altceva. Provensa, prin tradiţia ei, prin faptul că de-abia târziu (în 1487) s'a supus regilor Franţei, prin depărtarea ei de metropolă, era sortită să devie patria unei mişcări culturale regionaliste, aşa cum a fost aceia a Felibrilor.

Mişcarea Felibrilor a fost regionalistă — nu separatistă. Deosebirea este profundă. Regionalismul cere deobicei numai o descentralizare, păstrând totuşi legături strânse cu metropola. Separatismul cere o desmembrare, o destacere completă, aşa cum e cazul cu Catalonia de astăzi, care vrea să se despartă de Spania şi să alcătuiască un tot politic şi cultural independent de Madrid.

Acţiunea lui Mistral are în ea ceva eroic. Ceiace el trebuia să întreprindă, în primul rând, pentru a reînvia limba provensală şi a o ridica din nou la rangul de limbă cultă, era să o înzestreze cu o literatură nouă, vie, actuală. In deosebi *actuală*. In sensul acesta s'au îndreptat eforturilor Felibrilor. Ei trebuiau să probeze că limba provensală este capabilă să exprime orice. Proză, versuri, roman, teatru, ei trebuiau să creeze tot, pentrucă afară de medievala poezie a trubadurilor şi de folklor nu exista nimic. De-aici acea neobosită activitate pe care o desfăşoară Mistral pe toate terenurile, folkloristic, literar, filologic (a dat în „Trèsor du Félibrige" cel mai bogat dicţionar provensal"), timp de mai bine de jumătate de secol, dela 1850 până la 1914, când a murit.

Din toate, însă, „Mireille" este, fără îndoială, opera de căpetenie nu numai a lui Mistral dar chiar a întregii mişcări. Această epopee rustică, la care Mistral a lucrat cinci ani, este simbolul renaşterii provensale. Data apariţiei ei (1859) marchează începutul acestei renaşteri şi, în unele privinţe, punctul ei culminând. Mistral nu trăeşte astăzi decât prin „Mirèille". Este singura lui operă recunoscută, singura care a depăşit hotarele Provensei. Tradusă în mai multe limbi, comentată şi admirată unanim, această poveste de dragoste, simplă şi robustă, plină de savoare, de pitoresc şi de sevă, a făcut pentru gloria lui Mistral şi a felibrismului mai mult decât tot ce s'a scris în literatura provensală de optzeci de ani încoace. Aici, fără îndoială, intră în joc numai celălalt aspect al lui Mistral, aspectul de mare şi adânc poet al naturii şi al vieţii de ţară. Intr'o vreme în care nu se mai scriau epopei, Mistral încearcă şi isbuteşte să captiveze atenţia publicului cu o epopee. Şi încă cu o epopee rustică. Este un fenomen unic în istoria literaturilor. Numai că, în această materie, istoria nu se repetă. Norocul şi împrejurările favorabile, *imponderabilul* care a favorizat expansiunea literaturii mistraliene în momentul când ea a apărut, nu s'a mai repetat de atunci încoace, după cum nici una din operele lui Mistral n'a cunoscut un succes egal cu succesul pe care l-a avut „Mireille".

Prodigioasa activitate a lui Mistral, în cursul unei vieţi lungi şi laborioase, a isbutit să introducă literatura provensală în rândul marilor literaturi. Totuş, această literatură a rămas o literatură regională, puţin cunoscută; importanţa ei nu depăşeşte hotarele provinciei în care s'a născut. Cu tot renumele lui Mistral (singurul scriitor provensal universal) această literatură prezintă mai mult un interes filologic decât un interes literar. Ii lipsesc acestei literaturi multe lucruri. Romanul, teatrul (cu excepţia unei singure piese „Pânea Păcatului" a lui Aubanel), proza, în general, îi lipseşte. Ceiace dă expansiune unei literaturi, ceiace este exportabil într'o literatură este, în epoca noastră, proza. Au trecut vremurile când influenţele literare se transmiteau prin vers. O literatură se exportă astăzi prin ceiace este traductibil în ea, şi numai proza este cu adevărat traductibilă. Din acest punct de vedere literatura provensală care, pe piaţa literară a lumii, se prezintă cu epopei şi poezii lirice, este anacronică.

De altfel — orice ar spune apărătorii ei — literatura provensală, dela Mistral, Roumanille şi Aubanel încoace, n'a mai oferit nimic care să fie măcar remarcabil. Va oferi de acum înainte? Puţin probabil. Literatura regionalistă nu are succes decât scrisă într'o limbă răspândită; scrisă în dialect rămâne simplă literatură dialectală, restrânsă în hotarele stricte ale regiunii.

Alphonse Daudet, provensal şi el, a dat în „Lettres de mon moulin" tipul literaturii regionaliste de interes universal. Scrise în provensală, „Les lettres de mon moulin" ar fi avut acelaşi răsunet, aceiaşi valoare? Hotărît, nu.

Mistral a fost o excepţie. A trebuit geniul lui de expresie şi de organizaţie pentru a isbuti să se impună atenţiei publicului din întreaga lume. Tovarăşii lui, Roumanille şi Aubanel, sânt departe de a fi cunoscuţi ca el. Şi nu e deloc sigur că toţi cei care-l cunosc, îl şi gustă. Mistral e un poet, şi poezia, astăzi, e gustată de un public special, restrâns, care nu se confundă deloc cu ceiace se numeşte deobicei marele public...

Dar asta nu ne împiedică să admirăm în mişcarea Felibrilor şi în apariţia lui Mistral, unul din cele mai fabuloase şi mai pasionante capitole din istoria literaturii universale.

AL. A. PHILIPPIDE

Comtesse de Noailles

Amintiri despre Mistral

Eram copil când l-am cunoscut pe Mistral la părinţii mei. Prin cele ce ni se spuneau sau le aflam pe apucate, ni se pregătise entuziasmul şi uimirea pe care le pricinueşte geniul. Intr'o vilă fermecătoare din Savoia, îmbrăcată în flori ca o pălărie ciobănească, l-am văzut intrând într'o zi de vară, pe la amiazi, pe cel mai frumos dintre bărbaţi. Se părea că azurul cerului şi al lacului se leagă de fiinţa lui, însemnând conturile pălăriei mari, ale umerilor largi, ale ţinutei sale nobile şi tinereşti. Stătea în picioare, ţinând un baston de măslin, în cadrul luminos al verandei deschise. Privirea sigură şi vioaie, gura zâmbitoare, mâinile cordiale ale vizitatorului îţi dădeau impresia că el primeşte oaspeţi, căci ori unde-şi punea piciorul de păstor venerabil, Mistral era în casa lui; oricine devenea oapetele său.

Neuitată clipă, aceia în care am văzut strălucind măreţia!

La masă, Mistral, care şedea lângă mama, radia, făcând să se reverse, în mişcarea mândră a capului, glasul său armonios şi povestirile sale tot atât de frumoase ca şi poemele. Copiii observă cu precizie şi simt adevărul. Noi ne dădeam seama că, în locuinţa aceia de ţară, aveam parte de o mare fericire. Din privirea lui superbă, din gesturile lui alese, izvora un fel de binecuvântare şi ne simţeam învăluiţi de atmosfera înălţătoare pe care o răspândea prezenţa acestui bărbat.

Din faţă, din profil, liric sau familiar, Mistral evoca figura eroilor din Ellada. Râsul, vorba, voioşia sa aveau o origine divină. După masă, am văzut apărând o cupă de aur despre care tata vorbise, de mai multe zile într'un chip misterios şi pe care o ţinuse ascunsă. Ne zvâcnea inima şi priveam cu uimire vasul preţios. Câtva timp l-a ţinut tata. Turnă apoi într'însul un vin de coloarea mierii, şi Mistral primi ofranda dată în semn de înaltă cinste. Ridicându-se, luă deodată o înfăţişare gravă şi parc'ar fi oficiat intonă cântecul sfânt al Provensalilor: *„Coupo Santo..."*. Copilăria, atât de lipsită de fericire, are clipe ce leagă sufletul cu viaţa, sau, mai exact, care-l menţine între pământ şi stele.

L-am revăzut pe Mistral când aveam cincisprezece ani. Frumuseţea sa, care nu avea să ştie ce e crepusculul, avea strălucirea catifelată şi pură a pietrelor din Arles şi din Avignon, ceva azuriu, marin. A încărcat cu daruri pe fata ameţită de geniul său. Portrete fermecătoare de-ale lui Apollo, poeme manuscrise, a căror muzică

Continuare în pagina a II-a

Pe drum

Răspântii goale 'n soarele amiezii...
Departe 'n urmă mi-a rămas
Răcoarea casei, liniştea livezii.
Pe drumul cald şi adormit
Pe care nu tresare nici un pas,
Doar umbra mea subţire s'a oprit —
Şi-o simt, dibuitoare-abia, cum vine
Tot mai sfioasă, tot mai mică, lângă mine.

Pe-aici, până şi vântul mi-i străin.
De peste arse pajişti se ridică
Mirezme tari de buruieni amare.
Doar la o margine de drum, un spin
Pe crengi de umbră, vinete în soare
Mi 'ntinde 'n cale floarea lui pitică.

Ce stele nouă s'or fi aprinzând
Pe cerul mai înalt şi mai plăpând?
Şi printre care zodii, ca 'ntr'o plasă,
S'anină 'n treacăt luna somnoroasă?
O stea... e cuiul mic de piatră rară
In care-şi prinde ruginita coasă
Craiu-Nou, când după dealuri se coboară.

Adânc, spre aburite depărtări,
Pornesc prelungi şi netede cărări —
Şi toate doar pe mine mă aşteaptă.
In faţa lor stau singură şi dreaptă.

Spre drumul nou, sălbatec şi fierbinte,
De care n'o să-mi mai aduc aminte,
Intind cu frică braţul gol în soare,
Dar braţul greu şi pârguit mă doare.

Şi cum mă 'ntorc pe drumul cunoscut,
Găsesc din nou pe unde le-am pierdut
Surâsul vechiu — şi gândul meu cuminte.

OTILIA CAZIMIR

mi-a indicat-o cântând, exemplare din *Mireille* şi *Iles d'or* împodobite cu dedicaţii în stare să turbure modestia şi orgoliul. Iată comoara pe care o strângeam!

Mistral! Liră vie, călător desăvârşit pe corabia lumii, cât m'ai făcut să visez!

***

In Provenţa se serbează cei optzeci de ani ai lui Mistral. Mă duc şi eu şi-l regăsesc pe zeul veşnic tânăr al copilăriei mele. Iau şi eu parte la înghesuială, la aclamaţii, la agape. In mijlocul sunetelor de tamburine şi în lumina făcliilor, îmi recită, sau mai curând modulează, versurile divine:

Je vois la Sainte-Baume
La Madeleine embaume...

Le bâtiment vient de Majorque...

Sont morts le bâtisseurs,
Mais le temple est bâti.

***

Un alsacian tânăr coboară din tren grăbit să-l salute în locuinţa sa din Maillane. In clipa despărţirii nu mai poate deslipi mâna de a maestrului, o strânge, luptă cu emoţia, în sfârşit se pleacă şi i-o sărută.

***

Intr'o seară de vară, umblă un svon, şi mi se spune în şoaptă: „A murit Mistral!" Nu pot rosti nici un cuvânt. Fereastra e deschisă spre noaptea de-un albastru întunecat, spre spaţiul nemărginit. O stea sclipeşte. Mă stăpâneşte un gând: „E steaua lui Mistral". A doua zi, Barrès îmi descrie semnul pe care şi l-a ales poetul pentru mormânt, şi-mi şopteşte: „Cât e de frumoasă această stea a magilor de-asupra mormântului său!"

COMTESSE DE NOAILLES

ANECDOTE

Servitor de încredere

— Ascultă, Ioane, na cinci lei, du-te de-mi cumpără cinci cornuri. Poţi să mănânci şi tu unul din ele.

Peste un sfert de ceas, Ion se întoarce cu gura plină, dar cu mâna goală.

— Poftim, domnule, patru lei. N'am găsit decât un corn.

Culmea scrupulului

— De ce întorci capul când trece doctorul?

— Mi-e ruşine de el: e aşa de mult de când n'am mai fost bolnav!

Ultimele recomandaţii

— Va să zică aşa, nu vrei să cedezi? să ştii că mă duc să mă arunc în lac.

— Vezi să nu te calce vreo maşină până acolo.

In ţara regimului sec

Un american bogat voia să cumpere un butoi de whisky, dar îi era frică să nu capete cine ştie ce amestec otrăvitor. De aceia, ceru contrabandistului cu care trata să-i trimită un eşantion.

Trimise apoi unui chimist eşantionul ca să-l analizeze. Peste două zile, primi răspunsul acestuia:

— Domnule, cu părere de rău trebue să vă anunţ că calul dv. are diabet.

Copiii de astăzi

— De ce plângi, Nicuşor?

— Vreau să merg şi eu la dancing cu mama mare!

Incurajare

Stăpâna casei roagă o invitată, cântăreaţă celebră, să cânte ceva.

— Sunt intimidată, — răspunde aceasta. — E aşa de multă lume...

— Ce-are aface, — insinuează cu mult tact gazda; — tot nu ascultă nimeni!

Agonia zgîrcitului

— Dă-mi pulsul, — spune doctorul bolnavului pe moarte.

— Da, — răspunse acesta, — dar să mi-l dai înapoi.

Goana timpului

Ea: Mâine e ziua mea, dragă.

El: Cum aşa? Nu sunt nici trei luni de când ţi-am făcut cadou un colier de perle de ziua ta.

Ea: Adevărat? Vai, cum trece timpul!...

Siguranţă absolută

Un englez care călătoreşte prin America, e obligat să treacă în barcă un râu destul de mare. Văzând că apa e foarte agitată, el îl întreabă pe barcagiu:

— Ţi s'a întâmplat vreodată să pierzi pe vreunul din cei pe care i-ai trecut cu barca?

— Niciodată, domnule, — răspunse barcagiul. — Uite, bunăoară frate-meu, care s'a înnecat săptămâna trecută: l-am găsit chiar a doua zi.

Leac sigur

— Doctore, dă-mi un leac, că nu mai pot dormi de loc, cel mai mic zgomot mă deşteaptă. Aşa bunăoară pisica vecinului, care miaună noaptea pe acoperiş, nu mă lasă să închid ochii.

— Uite leacul: ţine praful ăsta.

— Mulţumesc, doctore. Şi când trebue să-l iau?

— Nu-l iei de loc, i-l dai pisicii, cu puţin lapte.

Când ştie omul s'o întoarcă...

Prinţul de Conti, fratele marelui Condé, invitase la masă pe poetul Voisenon. Distrat, acesta uită de invitaţie. După câtăva vreme un prieten îi spuse:

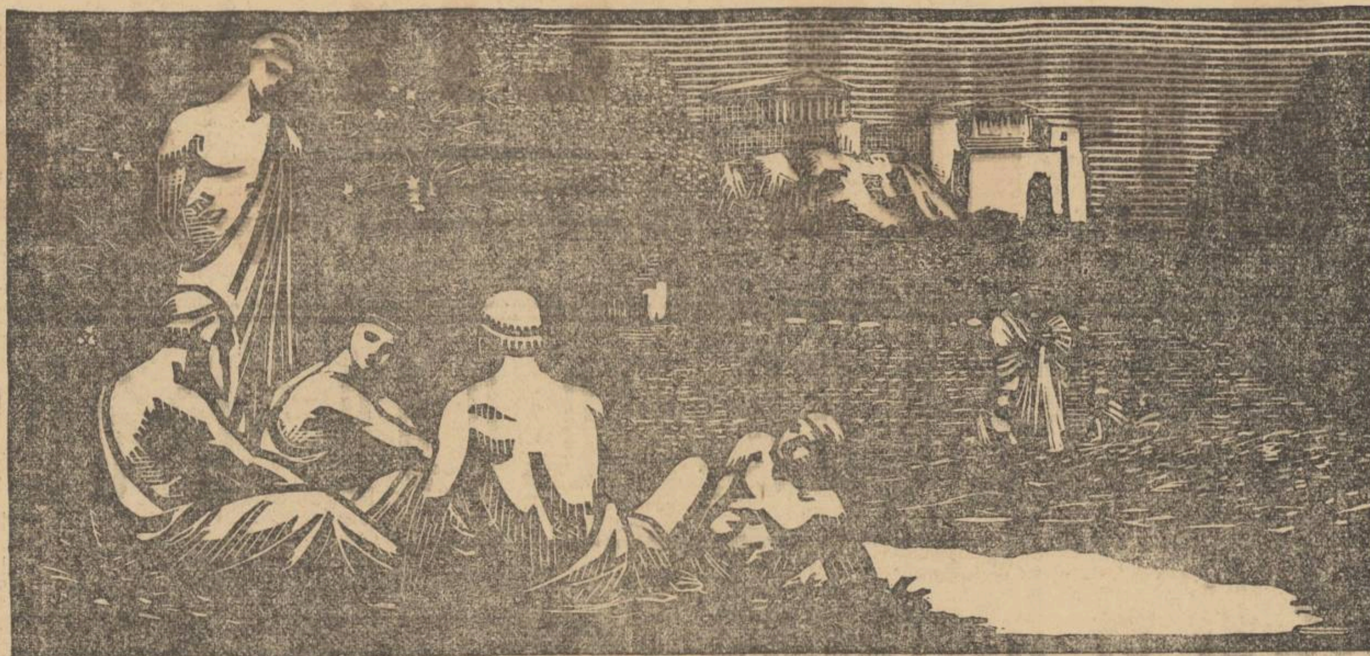
— Prinţul e furios contra dumitale.

Academicianul, recunoscându-şi greşala, se prezentă a doua zi în audienţă, ca să ceară scuze prinţului. Dar acesta, cum îl văzu, îi întoarse spatele.

— Alteţă, zise atunci Voisenon, vă sunt foarte recunoscător. Mi se spusese că-mi purtaţi pică, dar văd că nu e adevărat.

— Cum aşa?, — întrebă prinţul.

— Alteţa voastră îmi întoarce spatele, şi ştiu că nu obişnueşte să se poarte aşa cu duşmanii.

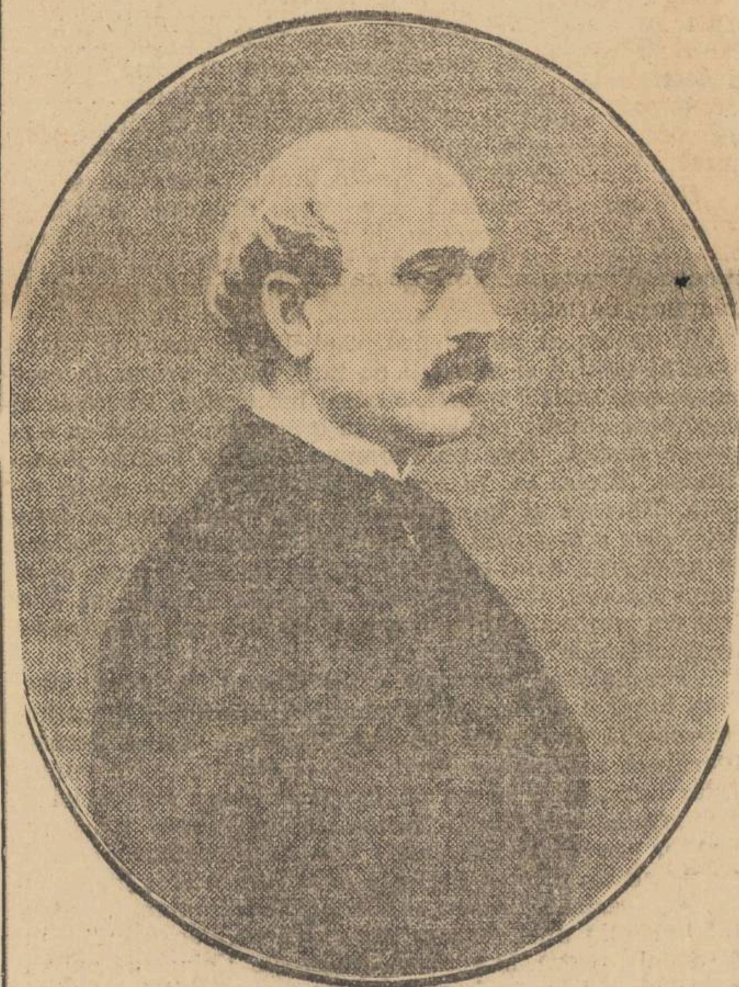
Mistral şi Alecsandri

Mistral, prinţul felibrilor şi providenţa literară a Provensei va fi sărbătorit de Franţa întreagă şi mai ales de regiunea limbii provensale, pe care a ilustrat-o constant şi apărat-o dârz. Poetul avântat al celebrei *Mireille* n'a fost uitat în nici un colţ al însoritei lui provincii şi de pretutindeni vor veni dovezile biruitoarei lui imortalităţi. Dovezi superflue, dar cu atât mai reconfortante.

De altfel, dela Montpellier până la Avignon, tradiţia serbărilor literare continuă să fie activă şi vitalitatea ei va asigura bardului Provensei cea mai îngrijită apoteoză.

Pentru noi, sărbătorirea lui Mistral nu e numai un eveniment poetic de interes şi de simpatie. Proiectarea în actualitate a figurii lui ne mişcă direct, naţional, fiindcă scoate asociativ din trecut şi figura lui Vasile Alecsandri.

Legăturile dintre cei doi poeţi pe care-i unea latinitatea lor comună au fost ocazionale, dar nu superficiale. O biografie recentă a lui Mistral, * le consacră, cu documente proaspete, cea mai mare parte dintr'un capitol (cap. VIII), pe care vom încerca să-l rezumăm şi să-l completăm.

Vasile Alecsandri

Ideia solidarităţii latine nu e un rezultat politic al înfrângerii franceze dela 1871. Incă din 1845 apare la Montpellier o carte, atribuită lui Lamartine, care preconizează o confederaţie a ţărilor latine. La 1869, se înfiinţează, tot la Montpellier, Societatea Limbilor Romanice, care-şi propune studiul comparat al limbilor romanice (franceza, italiana, spaniola, provensala, catalana, etc.) şi propaganda renaşterii literare din Provensa.

După 1871, însă, mişcarea capătă un caracter mai politic şi mai dinamic. Din iniţiativa lui Mistral, Petrarca e sărbătorit cu mare vâlvă şi cu discursuri de ambasadă la Avignon, în 1874. In Martie 1875, au loc la Montpellier jocurile florale — concursuri poetice, istorice şi linguistice — care-i dau lui Mistral ocazia să pronunţe o pledoarie fierbinte în favoarea limbii provensale şi care provoacă entuziasmul ţărilor surori.

Cu acelaş prilej, poetul catalan Quintana din Barcelona lansează o idee care e primită cu cea mai încântată emoţie: viitorul concurs va oferi un premiu celui mai bun *Cântec al Latinităţii*, şi la acest premiu vor putea concura toate limbile romanice existente.

Serbările pentru *Cântecul Latinităţii* se desfăşură tot la Montpellier în jumătatea a doua a lunii Mai 1878. Noutatea şi interesul concursului stă în faptul că de data aceasta sunt convocate şi ţările latine uitate până atunci: Brazilia, România, etc. Noilor oaspeţi li se fac onoruri speciale. Mistral îi numără cu căldură printre popoarele latine, cărora le adresează un bun venit frăţesc.

România e privită cu deosebit interes, fiindcă tocmai se vorbise de ea: cu trei săptămâni înainte, tratatul dela San-Stefano îi recunoscuse independenţa — şi publicul din occident începea să-şi dea seama că Românii nu trebue confundaţi cu vecinii lor, Sârbii şi Bulgarii.

La concursul de la Montpellier, tânăra Românie trimite *Cântecul Gintei Latine al lui Alecsandri* — care va fi premiat. Mistral concurase şi el, dar cu condiţia să rămână anonim dacă nu i se dă premiul. Mai târziu, va cere el singur să-i fie preferat Alecsandri, din motive literare şi politice: poemul românesc e foarte frumos şi, pe de altă parte, alegerea unui Latin din Orient va contribui mult la restabilirea solidarităţii latine. Baronul de Tourtoulon, unul din organizatorii serbării, îi scrie în adevăr lui Quintana încă dela 22 Februarie: „Poezia lui Alecsandri e foarte frumoasă, mai ales prin simplitatea ei şi prin culoarea ei orientală. E vorba să i se dea premiul dacă nu e alta mai bună. Cred că un poet ca Alecsandri nu poate fi pus pe planul al doilea şi că, în interiorul ideii latine, premierea unui Latin din Orient de către oamenii de litere din Occident ar fi de mare efect. *Mistral e de aceiaşi părere*".

Rândurile acestea subliniază nu numai faima de care se bucura Alecsandri în străinătate, ci şi caracterul politic al manifestaţiei de la Montpellier. E epoca frământărilor europene, în care politica se amestecă în orice activitate. Alecsandri al nostru, „poetul prin excelenţă al poporului român" — cum îl numeşte Xenopol, — e un tot atât de important om de stat. Misiunile lui la Paris, la Londra, la Turin, i-au făcut prieteni în Occident şi l-au familiarizat cu preocupările din jurul lui 1870. Pe Mistral nu-l cunoaşte încă în 1877 şi totuşi împărtăşeşte ideile lui de latinitate, când cere dreptul la viaţă al României.

Incoronarea lui Alecsandri la Montpellier e deci popasul pe o culme a cărei ascensiune o înfăptuia de mult talentul lui de poet şi activitatea lui de patriot. Pentru România, succesul poetului dela Mirceşti e un eveniment cultural de prima însemnătate, eveniment care n'a putut împiedica sacrificiul dela Berlin, dar care a adus noului regat simpatiile tuturor ţărilor latine.

De aci înainte, în mod firesc şi efectiv, România va fi socotită în rândul lor. In urma izbânzii dela Montpellier şi a rezultatelor ei, Obedenaru, ministrul plenipotenţiar român dela Roma, poate scrie în 1882 lui Quintana: „Energicul impuls pe care l-aţi dat studiilor de limbi romanice a fost un izvor de viaţă pentru noi. Pe terenul literar şi artistic aţi reanexat România la ţinutul romanic al Mediteranei".

Alexandri înţelege şi el însemnătatea românească a evenimentului şi, în Iunie 1878, când primeşte cupa premiului dela Quintana, îi răspunde acestuia: „...Datorită dumitale şi sub invocaţia scumpei noastre Rome ne-am cimentat, la chemarea dumitale, legăturile de viitor. Personal poţi fi fericit şi mândru, scumpe confrate. *Mistralul a dus departe, foarte departe, accentele poetice de acolo.* In ceasul acesta, România, dintr'un capăt la cellalt, resimte efectele lor magice — şi manifestările ei dovedesc lămurit preţul pe care-l pune pe simpatia surorilor ei latine"...

In tot cazul, aluzia transparentă a lui Alecsandri dovedeşte recunoaşterea influenţei poetice a lui Mistral şi relevă stima poetului român faţă de cel francez.

România ştie cui să se adreseze de aci înainte la vreme de nevoie, ori decâteori va fi vorba de o revendicare a drepturilor ei naţionale. Apelul lui Ureche, prilejuit de personalităţile din Transilvania, va fi adresat lui Mistral şi tot către Franţa se va adresa în 1880 Societatea de cultură macedo-română, hotărîtă să apere limba şi tradiţiile insulei româneşti din Balcani.

Alecsandri, alături de Mistral, nu va înceta să facă planuri mari cu privire la soarta „gintei latine". „Cine ştie, — scrie el după primirea cupei, — îmi spune visul în voia căruia mă las cu predilecţie, cine ştie dacă într'o zi această cupă nu se va ridica spre cer ca să aducă închinare supremaţiei şi atotputerniciei restabilite a rasei latine. Şi, în 1882, cu aceiaş exaltare, compune în două limbi *Semnalul deşteptării*, pe care-l trimite în textul francez, felibrilor încântaţi:

...Soeurs de race latine, aux superbes blasons,
Echangeant des regards où brille le génie,
Elles jettent ces mots sous la voûte infinie
Ces mots qui vont emplir les vastes horizons:
„Salut, France, Italie, Espagne el Roumanie"...

Ceasuri de entuziasm eroic, de lirism vulcanic, care suprimau distanţele şi ştergeau deosebirile, care apropiau la flacăra aceluiaşi elan pe poetul holdelor româneşti şi pe cel al lanurilor provensale!

*) Marius Andrè: *La vie harmonieuse de Mistral*, Paris, Plon, 1928.

Participaţi şi Dvs. la MARILE EXCURSIUNI organizate de revista „REALITATEA ILUSTRATA"

1) Trei săpătmâni în Italia (5—24 Sept.) Lei 23.500.
2) Trei săptămâni înconjurul Europei (6—25 Sept.) cu oprire de 10 zile la Paris, Lei 27.000.

In aceste sume se cuprind ABSOLUT toate cheltuelile, până la ultimul bacşiş: hoteluri de lux, restaurant de primul rang, vagon restaurant şi vagon special cu paturi, nenumărate excursii cu automobile de lux, intrările la muzee şi la localurile de distracţie, etc.

Cereţi prospectul la administraţia ziarului nostru şi vi se va trimite gratuit. Inscrieri se primesc numai până la 15 August corent.

Theodor Storm

Theodor Storm (născut în Schleswig-Holstein la 1817; (mort la 1888) a fost unul din liricii şi nuveliştii de primul rang ai Germaniei, — unul din creatorii nuvelisticei germane moderne. A cucerit publicul chiar dela prima lui nuvelă „Immensee" şi s'a ridicat treptat, printr'o evoluţie susţinută şi crescândă, dela schiţa cu atmosferă gingaş-lirică până la culmea măestriei psiho-tragige, — în „Viola tricolor", în „Aquis submersus", în „Schimmelreiter" (1888), ultima dar şi suprema lui creaţiune unde măreţia fantastică produce un puternic efect.

Ca şi romanticii, caută să producă impresiile prin culori şi nuanţe, numai că el îşi alege un colţ anumit din viaţa văzută, pe care îl inviază cu iubire intensă. Ştie minunat să pue în cel mai strâns acord natura cu viaţa sufletească, cu conştiinţa şi cu destinul oamenilor şi să pătrundă de sentiment fiecare situaţie, fiecare întorsătură, fiecare cuvânt. Acesta a fost darul cel mai personal şi mai de neimitat al lui Strom şi aşa se explică adâncul succes al operei lui. Una din cele mai însorite creaţiuni ale lui e şi micul roman din viaţa artiştilor „Psyche", o încântătoare aventură de viligiatură, pe care „LECTURA, — floarea literaturilor străine" ne-o redă în româneşte în numărul său recent.

Incercări asupra fenomenelor psihice anormale

de Inginer Henri Tillmann, membru al Institului General Psihic din Paris. La Şaraga. Episcopiei 3 bis, Bucureşti, Volumul lei 75. Provincie contra ramburs sau mandat. D-nii studenţi plătesc lei 40 volumul.

NOU CETIŢI
SELMA LAGERLÖF
MUNKYTTAN
Traducere de ANA CANARACHE
în BIBLIOTECA DIMINEAŢA
No. 125 apărută în 165 pagini
Preţul 20 Lei
La librării şi depozitari de ziare

NOU! A apărut
BIBLIOTECA DIMINEAŢA
No. 129 100 pagini
ARTIŞTI ŞI IDEI LITERARE ROMANE
(Prefaţă — Publicul şi arta lui Caragiale — Poezie filozofică — Geniul neprihănit — Minulescu povestitor — Romanul D-lui Minulescu — Alexandru Teodoreanu — Despre „Sfintele taine ale artei" de PAUL ZARIFOPOL
PREŢUL 8 LEI

2.000.000 lami de ras
DIAMOND REGISTERED
se vând zilnic în toată lumea

CÂINELE DE PRIPAS
HOŢUL — INGERUL
Trei din cele mai celebre povestiri ale lui
LEONID ANDRIEV
BIBLIOTECA DIMINEAŢA No. 127 PREŢUL 8 LEI

Citiţi azi **Realitatea No. 185**
:: Cu numeroase ilustraţiuni şi un bogat sumar ::
5 culori 10 lei

Citiţi azi:
LECTURA No. 288
FLOAREA LITERATURILOR STRAINE
PAUL MORAND
ADIO NEW-YORK!
Lei 5. Scrierea completă la chioşcari şi librari

IN VACANŢĂ
Trebue să răscumpăraţi vremea lecturilor inutile şi banale
ORICE IUBITOR AL CĂRŢI VA CITI:
ARIEL sau
VIAŢA LUI SHELLEY
de ANDRÉ MAUROIS
apărută în Editura „Adeverul" intr'o excelentă traducere romînească

Frederic Mistral

Cotoiul şi lumânarea

La Camp, un sătuleț de lângă Brignoles, a fost odată, acum mai bine de cincizeci de ani, un pălărier (la Camp, toți fac pălării) pe care-l chema domnul Sifren. Acest Sifren avea un băiat, şi când se făcu destul de mare, băiatul voi să se facă negustor.

— Poftim, — îi zise tată-său, — dacă vrei să pleci şi să faci negoț, ține o sută de franci. Când o să ai de două ori pe-atât, să te întorci.

Băiatul plecă.

La cea dintâi oprire, iată că, la hanul unde trăsese, se afla un cotoi neobişnuit de mare şi care veni să se frece de picioarele lui.

— Vai, ce frumos cotoi! — zice băiatul.

— Nu-i nimic că e frumos, — îi răspunde hangiul.— Să vezi cât e de năzdrăvan, să te minunezi! Ştii ce? Le face lumină celor care stau la masă şi le ține sfeşnicul până mănâncă toți.

— Fugi de-aici, — zice băiatul, — n'o cred până n'o văd!

— Nu te mint. Uite, pun rămăşag pe o sută de franci.

— Bine, mă prind.

Se aduce mâncarea, lumea se strânge la masă. Indată sare şi cotoiul pe masă şi se aşează pe labele dinapoi. Intre labele dinainte, hangiul îi pune lumânarea aprinsă şi iată că ,fără să clintească în tot timpul mesei, cotoiul o ține dreaptă ca trestia.

Negustorul nostru pierdu suta de franci şi se văzu nevoit să se 'ntoarcă să-şi facă rost de alți bani.

Ajuns acasă îi povesteşte lui tată-său pățania.

— Nu-i nimic, — îi zice Sifren. Lasă că scot eu şi suta ta şi pe-a hangiului. Şi tu..., decât ai face negoț, mai bine du-te şi sapă via.

Sifren o porneşte şi-şi ia cu el ce-i trebuia, adică o cutie în care pusese o cursă cu doi şoareci. Şi trage la hangiul care-l păcălise pe fiu-său.

In timp ce se pregătea masa, numai că vine, ca de obiceiu, cotoiul şi se freacă de pantalonii lui.

— Doamne, ce frumos cotoi! zice Sifren.

— Nu-i nimic că e frumos, — îi răspunde hangiul. Să vezi cât e de năzdrăvan, să te minunezi! Ştii ce? Le face lumină celor care stau la masă şi le ține sfeşnicul până mănâncă toți.

—Fugi, că nu te cred! — îi zice pălărierul.

Din vorbă 'n vorbă, ajung să pună rămăşag pe două sute de franci. Şi când să se aşeze la masă, cotoiul îşi ia în primire lumânarea, spre bucuria hangiului care-l privia triumfător.

Dar când îşi întoarce hangiul privirea, Sifren, ca şi cum n'ar face nimic, deschide cursa şi şoarecii o sbucnesc afară.

Zdup, lumânarea! Cotoiul se repezi ca o săgeată să înhațe şoarecii şi de data asta înghiți hangiul păcăleala.

Varia

Numele lui Mistral

Numele lui Mistral face mai mult impresia unui pseudonim decât a unui nume moştenit: *Mistral* e numele vântului violent de Nord-vest care suflă în Provensa (la noi ar corespunde Crivățului). Totuşi numele poetului n'are nimic aface cu numele vântului: vântul se trage din cuvântul latin *magistralis*, adică „principal, copleşitor", iar poetul îşi are numele dela cuvântul latinesc opus, *ministerialis*.

Totuşi, se poate spune că *Mistral* e un nume predestinat, de oarece în franceza de Nord îi corespunde exact *ménestrel* sau *ménétrier*, care însemnă „bard, cântăreț de țară".

Mistral tradus de Mistral

Se ştie că Mistral a tradus el însuşi în franțuzeşte *Mireille* şi *Les Iles d'or*. Diferiți scriitori, ca Pierre Lasserre, Joseph Delteil şi alții socotesc fără valoare aceste traduceri. Le Soleil du Centre publică în această chestie o scrisoare curioasă de André Fontainas, cu un comentar de Albert Pestour.

Fontainas, care nu cunoaşte provensala, socoteşte că traducerile franceze ale lui Mistral bune sau proaste, nu dau o idee bună despre text, pentru că orice traducere este mai mult sau mai puțin o copie palidă.

Pestour răspunde că traducerile lui Mistral sânt elegante şi corecte, ceiace e de ajuns. Versiunea franceză n'ar prezenta alt interes decât pe acela de a permite cui ştie franțuzeşte şi ceva latineşte să urmărească textul provensal şi să-i poată gusta savoarea, ritmul, culoarea, care nu se pot traduce.

Originea cuvântului „Felibri"

In 1854, la Font-Ségugne, în Provence, Mistral şi cu prietenii lui Roumanille, Jules Giera, Auselme Mathieu şi alții, pun bazele unei asociații pentru restaurarea literaturii provensale. Cum avea să se numească această asociație? După multe discuții şi şovăiri, Mistral propuse numirea de Felibri. Ce era acest cuvânt? Mistral îl găsise în cupletul unei balade vechi „L'oraison de Saint-Auselme". In această baladă, Isus copil este evocat vorbind în templu cu cei şapte Inţelepți ai Legii, „emé li set felibre de la lèi". Tinerii care se întâlniseră la Font-Ségugne erau şapte. Cuvântul avea ceva arhaic, misterios şi ciudat. Il adoptară.

Ce însemna exact acest cuvânt, nimeni nu ştia. Putea să însemne „credință liberă" (fe libre); putea deasemenea să însemne „a face liber, a libera" sau a „face cărți" *(libre* în provensală). Toate aceste sensuri se potriveau, dealtfel, lui Mistral şi prietenilor lui. Făceau şi cărți, voiau să libereze, să desrobească literatura provensală, şi toți aveau o mare şi liberă credință în reuşita operei lor. In orice caz, cuvântul avu un succes enorm. Tocmai prin faptul că avea în el ceva neînțeles, căpătă o putere de expansiune magică, contribuind, prin asta, fără îndoială, şi la răspândirea operei pe care o denumea.

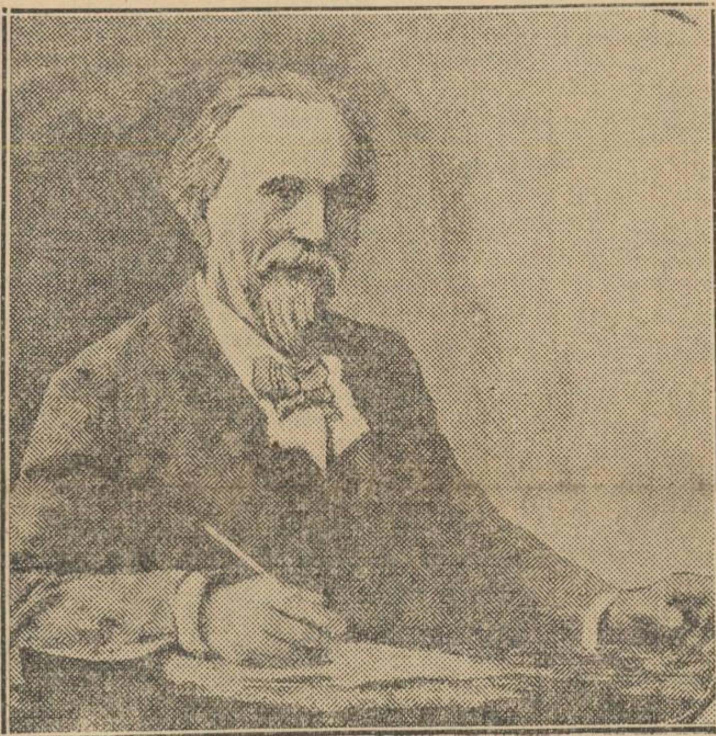
Putem astăzi să dăm adevărata origine a cuvântului: *félibre* e un cuvânt latinesc. In glosele latineşti se citeşte *felibris* sau *fellibris* cu înțelesul de „sugaci", căci cuvântul acesta e derivat dela verbul *felo* „a suge". Mai pe urmă *felibris* ajunge să însemne „copil pe care-l creşti, căruia îi faci educația", de unde înțelesul de „discipol".

Evoluția politică a lui Mistral

Mistral apare pe firmamentul politic al Franței la vârsta de 37 de ani, în 1867. Mână în mână cu poetul catalan Victor Balaguer, el lucrează la revoluție: e vorba de instaurarea unei republici federaliste, atât în Franța cât şi în Spania. Proiectul acesta mai e dublat şi de răsturnarea regiumului lui Napoleon în Franța, al Isabellei în Spania. Pe câtă vreme însă Provensa e numai teoretic nemulțumită de afiliarea ei la Franța, în ce priveşte limba, Catalonia are şi nemulțumiri politice, datorită cărora şi astăzi încă mişcarea separatistă înfloreşte la Barcelona.

Revoluționarii catalani se refugiază, de câte ori sunt obligați să o facă, în Sudul Franței, ceiace face să se restrângă legăturile în Languedoc şi Catalonia. Poeții catalani şi cei provensali ajung astfel să se trateze ca frați. Fără îndoială de aici vine ideia de federalizare a țărilor latine, care a adus mai târziu serbările dela Montpellier şi afirmarea României ca țară latină.

Frederic Mistsal

In adevăr, începuturile solidarității latine se grefează pe mişcarea regională şi — cel puțin pentru Catalonia — autonomistă, a Sudului Franței şi a Nordului Spaniei. Mişcarea din care făcea parte Balaguer a izbutit; regina Isabella e detronată. Dar noul regim nu se grăbeşte câtuşi de puțin să pună în aplicarea ideia de federalizare a poetului şi acesta nu serveşte decât de instrument în mâinile puternicilor zilei.

Acest exemplu i-a servit lui Mistral, care priveşte la detronarea împăratului şi la instaurarea republicii, fără nici un gest de participare. Ba, din contra: excesele şi rătăcirile Comunei au avut asupra lui o influență contrară celor de care se lăsase până atunci dominat: poetul provensal începe să încline spre dreapta, lucru de altfel firesc pentru un om obsedat de trecut şi pentru un atât de înfocat apărător al graiului strămoşilor. Mistral renunță deci la susținerea Revoluției din Franța. Mai mult decât atâta, el cântă în versurile lui pe dona Blanca, sora vitregă a lui Don Carlos, pentru luptele pe care le susține contra guvernului spaniol. Bine înțeles, prietenii lui catalani au rămas mirați când au primit aceste versuri.

Din punct de vedere politic, singura activitate a lui Mistral de aici înainte rămâne cea privitoare la situația Provensei şi la unitatea latină. In scurtă vreme se organizează serbările în onoarea lui Petrarca, la Avignon, care servesc la întărirea prieteniei între Franța şi Italia, apoi jocurile florale dela Montpellier, la care România ia parte în mod atât de strălucit.

Cum e privită în Franța campania lui Mistral în favoarea limbii provensale? La început publicul simte oarecare neîncredere față de ceiace poate părea un început de autonomism. Scriitorii provensali din Paris iau pana pentru a denunța eroarea compatriotului lor. Saint-René Taillandier, critic de mare reputație pe vremea aceia, Henry Fouquier, apoi Jules Claretie, denunță mulțimii ceiace li se pare o trădare. Fouquier în special nu se fereşte de violențele de limbaj. Se vorbeşte de o inspirație de origine germană, cu atât mai mult cu cât Germania în vremea aceia organiza studiile de limbi romanice, nu fără oarecare intenție politică. Se interpretează greşit diverse fraze provensale sau gascone, pentru ca să se învedereze scopul separatist al mişcării meridionale.

In toate aceste acuzații şi calomnii, Mistral nu răspunde nimic, ci se mulțumeşte să continue acțiunea începută. E adevărat că s'au găsit destui fruntaşi meridionali şi nordici, ai vieții literare, care să-i ia apărarea: Alphonse Daudet, Gaston Paris, etc. Acesta din urmă explică sensul acțiunii provensale în felul acesta: „Nu este nici un antagonism între patriotismul provincial şi patriotismul general: nu e vorba să fii Provensal, Breton, Normand sau Champenois, *deşi* Francez, ci să fii Francez, şi chiar bun Francez, *pentrucă* eşti Champenois, Normand, Breton sau Provensal".

Mai târziu, în 1884, cu ocazia celui de al patrulea centenar al unirii Provensei cu Franța, Mistral prezidează o serbare a felibrilor din Paris şi cu această ocazie ține un discurs care-l împacă definitiv cu Nordul:

„Acum patru sute de ani, Statele generale ale bătrânei Provense se adresaseră Franței: „Țara Provensei, cu marea ei de azur, cu Alpii şi cu câmpiile ei, se uneşte de bună voie cu tine, Franță! nu ca un lucru secundar care se alipeşte de unul principal, ci ca unul principal care se uneşte cu altul principal; ne vom păstra aşa dar libertatea, obiceiurile şi limba".

„Domnilor, iată pactul care e înscris în istorie, pactul demn şi mândru încheiat între Franța şi Provensa. Iar noi, copiii celor care l-au făcut, recunoaştem că părinții noştri au făcut o operă înțeleaptă; noi care ştim că bătrânii şi-au ținut cuvântul, jurăm că tinerii nu vor înceta niciodată de a şi-l ține.

„Şi dacă l-am ținut cu credință, şi dacă l-am ținut cu dreptate, n'avem oare dreptul să ne păstrăm limba?

„Ba da! Iată de ce în această sărbătoare frățească, provensala e vorbită, îndrăzneață şi aplaudată, în fața Parisului care ne ascultă: căci nu voim şi nu vom mai îngădui ca învățătorii să deprindă pe copii cu disprețul față de limbă şi față de lucrurile de acasă.

„Recrutul de pe malurile Ronului, Toboşarul de la Arcole, în limba provensală îşi svârle ultimul țipăt pe câmpul de bătaie. Şi dacă deputații noştri, dacă senatorii noştri tac şi o uită, noi poeții, reprezentanți ai poporului prin grația lui Dumnezeu, cu poemele noastre care vor răsuna până în inima Parisului, vom protesta mereu.

„Dar Parisul ne ascultă; e mirat poate că aude Francezi cântând într'o limbă melodioasă şi clară, care totuşi nu e a lui; şi Parisul se întreabă: Cum se face că toți copiii Franței nu vorbesc ca mine? Iar bravii felibri îi răspund Parisului:

„Franța e mare; dela oceanul nemăsurat până la marea latină, din Sahara până în Tonkin, o sută de popoare trăesc libere sub cutele drapelului ei. Unele au soarele, cu măslina şi cu rodia care se leagănă sub cer; altele au răcoarea şi pajiştile înverzite unde pasc boii; unele cântă marea, altele trăiesc sub munte. Sfânta natură le-a dat tuturora darurile şi limba care li se potrivesc ca să propăşească.

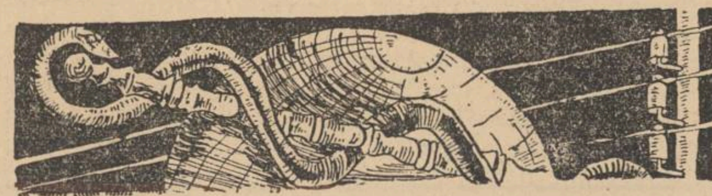
„Şi în orice grai, când copilul zice: *Mamă!*, mama lui surâde şi-l sărută.

„O, Franță, mama noastră, lasă-i Sudului tău, încântătoarei tale Provense,limba melodioasă în care-ți spune : *Mamă!...*"

In urma acestei manifestații, Mistral recucereşte complect simpatia Parisului şi chiar cei care-l atacaseră mai violent se grăbesc să salute în el un mare poet şi un mare patriot. In cei 30 de ani pe care-i mai avea de trăit n'a mai avut de suportat nici un fel de atac din partea nimănui.

Dar limba provensală continuă să moară în mod lent. Imprejurările sociale îi sunt vrăjmaşe şi nici un fel de manifestație romantică nu-i va putea prelungi viața. Provensalii, care sunt Francezi cu sufletul, devin încetul cu încetul şi Francezi de limbă.

GH. REVIGA

Barbey d'Aurevilly şi Mistral

Scriitorul Barbey d'Aurevilly, citind *Mireille*, a fost atât de entuziasmat de frumusețea cărții, încât ținea neapărat să-l cunoască pe autor. In cele din urmă îl întâlni la Lamartine. Care nu fu însă mirarea lui când i se prezentă un tânăr fără nici un semn exterior care să indice mediul de unde provenea poetul!

— Cum — întrebă el — dumneata eşti Mistral?

— Da, eu sunt.

— Bine, dar atunci nu eşti cioban?

— Din păcate, nu!

— Te pomeneşti că ai şi instrucție superioară?

— Din păcate, da!

Barbey d'Aurevilly se aştepta să vadă un cioban cu saboți şi cu ghioaga pe umăr.

Mistralul invizibil

Scriitorul Maurice Donnay, pe când se afla în tren în apropiere de Marsilia, aude un călător din partea locului spunând:

— Vedeți ce mistral grozav?

— Dar copacii nici nu se mişcă, — îl întâmpină scriitorul mirat.

— Ce vrei, — răspunse meridionalul — nu se mişcă, fiindcă sânt deprinşi cu vântul.

FREDERIC MISTRAL

Mireille

Cântul Magaliei *)

O, Magali încântătoare,
Vin la fereastră, — arată-ți fața!
Ascult' ăst cânt de dimineață
Cu tamburine şi vioare.

Te uită: ceru-i plin de stele!
Şi vântul a căzut;
Dar stelele-or îngălbini
Când te-or privi.

Ca de-ale crengi şoapte uşoare
Eu mă îngrijesc de cântu-ți chiar!
Dar mă voiu duce în blonda mare
De stâncă să mă fac țipar.

O, Magali! Dacă te schimbi
In peşte al undei,
Atuncea eu păscar voiu fi
Te voiu păscui!

Dar de în păscar te vei schimba
Mă schimb în pasăre ce zboară;
Când mreaja ta vei arunca,
Eu zbor peste câmpii, uşoară

O, Magali! dacă te schimbi
In păsărică, —
In vânător mă voiu schimba
Şi te-oiu vâna.

La pătirnichi, la presurele,
De-ți arunci plasa, apoi să vezi!
Ca earba printre floricele
Mă voiu ascunde prin livezi.

O, Magali! De te prefaci
In floricică, —
In apă eu mă voiu schimba
Şi te-oiu uda.

Dacă te faci undă curată,
In mare nor mă voiu schimba
Şi cătră o țară îndepărtată
In grabă voiu fugi aşa!

Chiar în spre India, Magali,
De te vei duce,
In vânt de mare m'oiu schimba
Şi te-oiu purta!

Tu de te schimbi în vânt de mare
In altă parte voiu fugi:
Mă voiu schimba 'ntr'un pui de soare
Ce ştie ghiața a topi!

O, Magali! Dacă te schimbi
In caldă rază,
Eu în şopârlă m'oiu schimba
Şi te voiu bea.

Dacă te schimbi în salamandră,
Ce prin tufiş s'ascunde, — apoi
Mă voiu preface în lună plină,
Ce dă lumina-i la strigoi.

O, Magali! Dacă te faci
Luna senină,
Eu deasa ceață atunci oiu fi, —
Te-oiu învăli!

De mă 'nveleşte ceața însă
Eu încă tot a ta n'oiu fi:
Ca trandafir frumos, neatinsă
Eu prin tufiş m'oiu desvăli.

O, Magali! Dacă te schimbi
In trandafir,
In fluturaş mă voiu schimba
Te-oiu săruta.

Aleargă, aleargă! In zadar,
Tu nu mă vei atinge, — lasă!
Mă 'mbrac în coaja de stejar
Intr'o pădure întunecoasă.

O, Magali! Dacă te faci
Copac de munte,
In ederă mă voiu schimba
Te-oiu îmbrățoşa!

Să mă cuprinzi? De vei încerca,
Cuprinzi stejarul... Să am răgaz
Ca maica albă voiu intra
In schitul marelui Sân-Blas.

O, Magali! Dacă te faci
Măicuță albă,
Eu în duhovnic m'oiu schimba, —
Te-oiu asculta!

De treci a mânăstirii poartă
Al maicelor întregul roiu
Vedea-vei în juru-mi: voiu fi moartă
Şi învăluită într'un lințoiu.

O, Magali! Dacă vei fi
Sărmană moartă, —
In țărână mă voiu schimba
Dar te-oiu avea.

Acum încep a crede în fine
Că nu-mi vorbeşti aşa, în zadar;
Deci ia-l, — să-ți aminteşti de mine
Inelul meu de sticlă'n dar.

O, Magali, cât bine îmi faci!...
Priveşte în sus,
Cum stelele au îngălbenit
Când te-au privit!

I. BONIFACE-HÉTRAT

*) Din revista „Arhiva Societății ştiințifice şi literare din Iaşi", 1893.

STEFAN ZWEIG

Cultura şi talentul lui Casanova

„Se spune că ar fi un literat, însă cu un suflet de intrigant, că a fost în Anglia şi Franţa, şi că a tras foloase nepermise de pe urma multor gentilomi şi a multor femei, pentrucă firea lui a fost întotdeauna să trăiască pe spatele altora şi să înşele pe cei lesne crezători. Cine cunoaşte bine pe numitul Casanova găseşte întrunite în el, în chipul cel mai îngrozitor, necredinţa, minciuna, neruşinarea şi preacurvia."

(Raport secret al Inchiziţiei veneţiene din 1755).

Niciodată Casanova nu tăgădueşte că a fost un aventurier; dimpotrivă, se laudă chiar că a preferat rolul de înşelător rolului de înşelat, într'o lume căreia, ca şi pe vremea Romanilor, i-a plăcut întotdeauna să fie trasă pe sfoară. El protesta împotriva unui singur lucru: acela de a fi confundat cu lumea vulgară a escrocilor de tavernă, cu ocnaşii şi cu pungaşii, care desfundă în chip grosolan buzunarele, în loc de a stoarce bani dela proşti într'un chip rafinat şi elegant. In memoriile lui, el îşi scutură mereu, cu îngrijire, mantia, când e silit să mărturisească o întâlnire (în care, ce e drept, făceau parte pe din două) cu măsluitorii de cărţi Afflisio sau Talvis, — pentrucă, deşi în astfel de ocazii se mişcă toţi pe acelaş plan, ei vin totuşi din lumi deosebite; Casanova de sus, — din lumea culturii — iar ceilalţi de jos, — din neant.

In „Hoţii" lui Schiller, fostul student şi eticul căpitan de bandiţi, Karl Moor, îşi dispreţueşte complicii, Spiegelberg şi Schufterle, pentrucă lucrurile pe care el, dintr'un spirit de entuziasm nefiresc, le face pentru a se răsbuna de josnicia lumii ei le prefac într'o meserie sângeroasă şi cruntă. Casanova„ notează şi el totdeauna, cu energie, deosebirea dintre el şi clica de măsluitori de cărţi, care răpesc orice frumuseţe şi orice bunăcuviinţă splendidei, divinei cariere de aventurier. Pentrucă, de fapt, amicul nostru Giacomo pretinde un fel de titlu de nobleţă pentru susnumita carieră, o distincţie filosofică pentru ceiace burghezii consideră drept dezonorant, iar oamenii de treabă — revoltător. El vrea ca dragostea de a juca teatru a şarlatanului să fie apreciată nu ca o afacere murdară ci ca o artă subtilă. După el, filosoful n'are pe pământ altă obligaţie morală decât aceia de a se distra pe socoteala tuturor proştilor, aceia de a înşela pe vanitoşi, de a escroca pe naivi, de a uşura punga celor sgârciţi şi de a pune coarne bărbaţilor însuraţi, însfârşit, obligaţia de a pedepsi toate nebuniile lumii acesteia, în calitate de trimis al justiţiei divine. Inşelăciunea este, pentru el, nu numai o artă, ci şi o datorie superioară moralei, şi această datorie el o exercită, ca un brav prinţ nesupus vre-unei legi, cu o conştiinţă candidă şi o incomparabilă spontaneitate.

Intr'adevăr, Casanova trebue crezut când spune că a devenit aventurier, nu numai din nevoia de parale, ci şi din temperament, împins de un geniu irezistibil.

Moştenind dela părinţi un temperament de actor, el ia lumea drept o scenă şi Europa drept culise. Să înşele, să mistifice şi să ducă de nas pe alţii, e pentru el o funcţie naturală. N'ar putea trăi fără bucuria de carnaval a măştii şi a bufoneriei. De zeci de ori ar avea prilejul să-şi ia o meserie cinstită, să aibă o situaţie bine văzută şi confortabilă, însă nici-o ispită nu-l poate reţine, nici-o seducţie nu-l poate face să se împace cu viaţa burgheză. Daţi-i milioane, oferiţi-i slujbe şi demnităţi, n'are să le accepte, preferând totdeauna să se întoarcă în elementul lui originar, — fără patrie, cu aripile uşoare.

In acest chip, el are dreptate să se deosebească cu oarecare mândrie de ceilalţi cavaleri de industrie, pentrucă niciodată nu şi-a exercitat meseria din desnădejde, ci totdeauna din plăcere. Şi pe urmă este foarte drept că n'a ieşit, cum e cazul lui Cagliostro, dintr'o colibă de ţărani, nici ca vestitul conte de Saint-Germain dintr'un mister rămas până astăzi nepătruns (dar care, probabil, nu prea e mare lucru).

Messer Casanova este legitim născut şi dintr'o familie destul de onorabilă; mama lui, „la Buranella", e o celebră cântăreaţă, care are succese pe toate scenele de operă din Europa şi care chiar sfârşeşte prin a fi angajată pe viaţă la teatrul regal din Dresda. Numele fratelui său, Francesco, se găseşte în orice istorie a artelor, ca ilustru elev al lui Rafael Mengs, care era pe atunci calificat de „divin"; şi astăzi încă marile lui tablouri de bătălii se pot întâlni prin toate muzeele lumii. Toate rudele lui au profesiuni de o înaltă onorabilitate: avocaţi, notari, preoţi. Se vede dar că amicul nostru Casanova nu vine din cine ştie ce mocirlă, ci din aceeaşi pătură burgheză, amatoare de artă, din care au ieşit Mozart şi Beethoven.

Ca şi aceştia, el primeşte o excelentă instrucţie în ce priveşte limbile clasice şi europene; cu toate extravaganţele lui şi cunoaşterea timpurie a femeii, el ajunge, cu via lui inteligenţă, să înveţe la perfecţie latineşte, greceşte, franţuzeşte, ebraica, un pic de spanioleşte şi de englezeşte; singură germana e limba pe care nu izbuteşte s'o îndruge, nici chiar după treizeci de ani.

Excelează în matematici şi în filosofie. In calitate de teolog, îşi pronunţă prima predică într'o biserică veneţiană, la şaisprezece ani şi timp de un an de zile îşi câştigă pânea la teatrul San Samuele ca violonist. Doctoratul în drept la Padova (el pretinde că şi l-a luat la optsprezece ani) a fost real sau simplă farsă? Din pricina acestei probleme importante şi astăzi încă iluştrii casanovişti se iau de păr; în orice caz, el a învăţat multe materii universitare, pentrucă îl vedem pricepându-se în chimie, medicină, istorie, filozofie, literatură, şi mai ales în ştiinţe mai bănoase, pentrucă sânt mai obscure, ca astrologia şi alchimia, arta de a face aur. Pe lângă asta, băiat drăguţ şi sprinten, el e neîntrecut în toate exerciţiile fizice şi în artele de curte în dans, scrimă, călărie şi joc de cărţi, întocmai ca cel mai distins gentilom. Şi, dacă se mai adaugă la aceste numeroase cunoştinţe dobândite aşa de bine şi aşa de repede, o memorie într'adevăr fenomenală care, într'o carieră de şaptezeci de ani, nu uită nici o fisionomie, nu lasă să se şteargă nimic din ce a auzit, a cetit, a pronunţat sau a văzut, toate acestea împreună alcătuesc o însuşire intelectuală de un ordin special, care face din Casanova aproape un savant, aproape un poet, aproape un filosof, aproape un om de curte.

Da, dar nu e decât aproape, şi acest „aproape" indică nemilos lacuna care există în multiplicitatea talentului lui Casanova. Tot ce e el, nu e decât în măsura aceasta; e poet, însă nu un poet complect; e hoţ, însă nu hoţ profesional. Atinge sfera intelectuală cea mai înaltă, atinge şi ocna, însă nu împlineşte în întregime nici un talent nici o profesie. Diletant desăvârşit şi universal, ştie o mulţime de lucruri în toate artele şi în toate ştiinţele; ştie chiar aşa de mult încât nu-ţi vine a crede; numai că îi lipseşte ceva pentru ca să devină într'adevăr productiv: voinţa, hotărîrea şi răbdarea. Dacă ar studia serios măcar un an, nu s'ar pomeni un jurist mai bun, un istoric mai plin de duh decât el.

Creerul lui lucrează cu atâta luciditate şi repeziciune încât ar putea deveni profesor de orice ştiinţă.

Insă Casanova nu se gândeşte niciodată să facă ceva temeinic; tot ce e serios nu place firii lui de jucător şi orice activitate regulată şi aridă jigneşte beţia lui de a trăi.

Nu vrea să fie nimic. E mulţumit să pară totul. Aparenţa, într'adevăr, înşeală pe oameni, şi a înşela e pentru el lucrul cel mai plăcut. Ştie că pentru a da nebunilor iluzia adevărului, nu-i nevoe să întrebuinţezi prea multă adâncime ştiinţifică; oricât ar şti de puţin dintr'o materie oarecare, imediat îi vine în ajutor extraordinarul lui sânge rece, îndrăzneala lui de cavaler de industrie fără ruşine. Puneţi-i lui Casanova orice problemă, niciodată n'are să mărturisească că nu se pricepe; imediat are să-şi ia o mutră foarte gravă şi foarte competentă; şarlatan înăscut, are să se strecoare cu abilitate; jucător de cărţi rafinat, are să amestece totul şi are să încurce lucrurile, aşa încât are să iasă aproape întotdeauna neatins din afacerile cele mai riscate.

La Paris, cardinalul de Bernis îl întreabă dacă este la curent cu organizaţia loteriilor. Natural, n'are habar, însă, tot aşa de natural, răspunde foarte grav că ştie şi, în faţa unei comisii desvoltă cu vorbăria lui obişnuită tot felul de proiecte financiare ca şi cum ar fi un bancher încercat şi învechit în breaslă. La Valencia, cineva îi cere un text de operă italiană: Casanova îl compune la repezeală. Dacă i s'ar fi cerut să scrie şi muzica, nu încape îndoială că ar fi scos-o din niscaiva opere vechi. La curtea împărătesei Rusiei se prezintă ca reformator al Calendarului şi savant astronom; în Curlanda, inspectează minele, ca tehnician improvizat; în republica Veneţiei, dându-se drept chimist,, recomandă un procedeu nou pentru a colora mătasa; în Spania, se dă drept agronom şi colonizator şi înmânează împăratului Iosif al II-lea un memoriu în care expune mijloacele pentru combaterea cămătăriei. Compune comedii pentru ducele de Waldstein; pentru ducesa d'Urfé construeşte arborele Dianei şi alte piese de şarlatanerie alchimistă; la d-na Roumains, deschide casa de bani cu cheia lui Solomon; cumpără acţiuni pentru guvernul francez; la Augsburg trece drept ministrul Portugaliei; în Franţa e când industriaş, când proxenet al regelui; la Bologna pamfletizează împotriva medicinei; la Triest scrie istoria regatului Poloniei şi traduce Iliada în versuri octosilabice. Insfârşit, încălecând orice cal, n'are un cal al lui, însă ştie să se ţină în şea pe orice cal l-ai pune, fără să se facă de râs pe niciunul.

Dacă răsfoieşti lista scrierilor lui ai crede că ai deaface cu un filosof universal, cu un enciclopedist, cu un nou Leibnitz. Iată un roman voluminos, iată opera *Ulysse şi Circe;* iată un studiu asupra duplicaţiei cubului, iată un dialog politic cu Robespierre; şi dacă cineva i-ar fi cerut să demonstreze teologiceşte existenţa lui Dumnezeu sau să compună un imn castităţii, n'ar fi şovăit o minută.

Orice s'ar spune, ce talente n'are în el! Aplicate în orice domeniu, în ştiinţă, în artă, în diplomaţie, în afaceri, aceste talente ar fi dat rezultate extraordinare. Insă Casanova îşi risipeşte voit talentele în lucruri momentane şi el, care ar putea să devină totul, preferă să nu fie nimic; nimic, — dar liber. Libertatea, independenţa, vagabondajul fără frâu, îi procură o fericire mult mai mare decât viaţa sedentară şi statornicirea în vre-o profesie, oricare ar fi ea. „Gândul de a mă fixa undeva nu mi-a plăcut niciodată şi o viaţă cuminte mi s'a părut întotdeauna cu totul împotriva naturii".

Nu ţine să fie, în chip durabil, nici încasator bine plătit al loteriei în serviciul Regelui Franţei, nici industriaş, nici violonist, nici scriitor; de-abia s'a urcat în şea şi trapul cotidian începe să-l plictisească; renunţă la orice, descalecă în drum şi aşteaptă prima căruţă a destinului ca să se urce în ea. Simte că adevărata lui profesie este de a nu avea nici-o profesie, de a nu încerca decât superficial toate meseriile şi toate ştiinţele şi să le schimbe mereu aşa cum actorul schimbă rolurile şi costumele. De ce s'ar fixa? Nu vrea nici să aibă ceva, nici să păstreze ceva, nici să fie ceva; firea lui pătimaşă doreşte să trăiască nu o singură viaţă ci o sută de vieţi concentrate într'o singură existenţă. Tocmai pentrucă vrea libertatea şi nu doreşte bogăţii, plăceri şi femei decât pentru clipa prezentă, fără să ceară vreodată durată şi siguranţă, tocmai pentru asta el poate trece râzând prin faţa aşezărilor acestei lumi, care sânt mereu o sclavie. El simte nelămurit ceiace Grillparzer exprimă aşa de bine:

Căci eşti ţinut de ceiace ţii,
Şi unde eşti stăpân eşti şi servitor

Casanova nu vrea să fie servitorul nimănui altuia decât al întâmplării, care, e drept, îl scutură câteodată destul de aspru, dar care îi procură întotdeauna cu generozitate surprize noui; pentru ca să-i rămână credincios, respinge dispreţuitor chiar legăturile cele mai strânse, rămânând un spirit liber, într'un sens mai înalt decât acela al simplei doctrine. „Comoara mea cea mai mare, spune el mândru, este că îmi sunt stăpân mie însumi şi nu mi-i frică de nenorocire". Lozincă bărbătească care îl onorează mai mult decât titlul lui împrumutat de cavaler de Seingalt. Nu se preocupă de ceiace spun alţii despre el; sare peste obstacolele lor morale cu o nepăsare admirabilă, indiferent la mânia celor care rămân în urmă şi la indignarea oamenilor aşezaţi cărora le striveşte cu neruşinare florile.

Nu simte bucuria de a trăi decât în avânt, în impulsia mişcării, niciodată în repaos şi în lenea confortabilă. Din pricina acestui fel uşor şi fără scrupul de a înlătura orice piedici, din perspectiva lui aeriană, toţi oamenii de treabă care s'au cuibărit într'o ocupaţie mereu aceiaşi îi par foarte ridiculi. Nu-l sperie nici militarii, zdrăngănindu-şi obraznic săbiile, nici savanţii, aceşti viermi care rod hârtie şi iar hârtie dela o carte la alta, nici bancherii care-şi păzesc cu grijă sacii de parale; nu-i atras de nici-o stare socială, de nici-o ţară, de nici-o uniformă. Nici o femeie nu-l poate reţine în braţele ei, nici-un suveran între frontierele lui, nici-o profesie în monotonia ei: Şi aici (ca şi în închisoarea dela Veneţia) sparge toate acoperişurile de plumb, preferând să-şi piardă viaţa decât s'o lase să rîncezească. Tot prisosul de talent, de capacităţi şi de forţe, de îndrăzneală şi de spirit, care se sbate şi clocoteşte în trupul lui arzător şi aspru, el îl aruncă în faţa acestui lucru fără nume, Norocul, Zeul jocului şi al veşnicei schimbări. De-aceia, viaţa lui nu va încremeni niciodată într'o formă unică; ea rămâne schimbătoare ca apa sub presiune, care se asvârle limpede spre cer, strălucitoare de soare şi de bucurie, se prăvale în întuneric de prăpăstii, cu zgomot de cascadă, şi se înalţă din nou. Trecând dela masa prinţilor la închisoare, risipitor silit să recurgă la Muntele-de-Pietate şi, din seducător de lume bună devenind peşte de mahala, coboară în căderea lui cu iuţeala fulgerului, însă se înalţă iarăş, ţâşneşte şi se asvârle ca un fluid electric, zburdalnic în fericire, nepăsător în nenorocire, mereu şi pretutindeni plin de curaj şi de încredere în el.

Intr'adevăr, curajul e adevăratul fond al artei de a trăi pe care o exercită Casanova; e pentru el calitatea de căpetenie. Nu-şi pune nimic la adăpost; se mulţumete să-şi rişte viaţa; cu el, vedem că apare într'o bună zi în mijlocul mulţimii de oameni prevăzători un om care îndrăzneşte, care îndrăzneşte să rişte tot: pe el însuşi, orice noroc, şi orice ocazie. Insă soarta iubeşte pe îndrăzneţii care o înfruntă, pentrucă elementul ei este jocul. Soarta dă celor îndrăzneţi mai mult decât celor laborioşi, spiritelor isbucnitoare mai mult decât celor răbdătoare şi tot aşa ea dă mai multe daruri acestui om decât unei generaţii întregi. Il ia şi-l aruncă în toate părţile, îl plimbă prin toate ţările, îl împinge repede spre toate culmile, şi îi pune o piedică tocmai când e în plină avântare. Il îmbuibă cu femei şi îl trage pe sfoară la masa de joc; îi flatează pasiunile şi îl înşeală în momentul realizării: însă niciodată nu-l părăseşte şi nu-l lasă să-l apuce urîtul; mereu neobosită, soarta găseşte şi născoceşte pentru acest om neobosit, partenerul ei docil, o nouă peripeţie şi un nou risc. Astfel că viaţa lui devine amplă, colorată, multiplă, bogată în vicisitudini, fantastică şi pestriţă; trebue să treacă mai multe secole pentru a mai întâlni o viaţă ca asta. Şi numai prin faptul că-şi povesteşte această viaţă, cel care n'a fost şi n'a vrut să fie niciodată nimic devine unul din cei mai mari poeţi ai existenţei — ce e drept, nu prin voinţa lui, ci prin voinţa vieţii însăşi.

Trad. de P. ALEXIAN

Inimă de piatră

Raporturile mele cu „Inimă de piatră" au fost de scurtă durată, dar costisitoare. A venit odată la tabăra mea, după mâncare, şi deşi n'a stat acolo decât zece minute, totuşi vizita lui m'a costat cea mai bună barcă a mea şi mi-a mai tras şi o spaimă cumplită.

Il mai văd şi azi cum a apărut, printre copacii de pe malul cellalt, la cotul râului. Era prin Noembrie, pe vremea ploilor. Plouase cu găleata săptămâni dearândul, ploaia umflase râul şi continua să curgă printre frunzele copacilor cu un zgomot infernal. De jur împrejur totul era pustiu şi trist. In asemenea împrejurări sosirea unui călător e privită cu entuziasm. Dar când îl văzui alunecând de pe mal şi deslegând barca pe care o ţineam acolo, legată de un copac, rămăsei înlemnit. Râul avea o reputaţie nenorocită în timpul ploilor. Toţi cei care veneau la noi îl treceau într'un loc mult mai sus, apoi coborau dealungul malului.

— Selimani, strigai eu unui băiat, uite unul care vrea să treacă. Strigă-i să stea unde e, căci nu se poate trece acuma.

Selimani ieşi, cu hainele balonate de vânt. Strigă, dar străinul ori n'auzea, ori nu-l înţelegea, căci puse mâna pe o vâslă şi-şi dădu drumul pe şuvoi. Râul avea o lăţime de vreo sută de metri şi curgea cu vreo şase mile pe oră. Toată suprafaţa îi era aşternută cu ramuri, şi cu trunchiuri de copaci căzuţi, pe care orice fluviu tropical îi cară în epoca ploilor. Era deci foarte greu să pluteşti pe el, iar să încerci să-l treci într'o barcă cu o singură vâslă era semn de nebunie curată.

Totuşi, străinul pornise. După felul cum ţinea partea dinainte a bărcii împotriva curentului, se părea că ştie ce face. Dar greutatea cea mare nu era să treci, ci să acostezi. Cu iuţeala râului era imposibil ca barca să nu se prindă de trunchiuri. Imediat ar fi fost sfărâmată, iar de înnotat nu era chip, tot din cauza lemnăriei scufundate. Ii spusei lui Selimani să ia câţiva băeţi şi să se ducă să dea ajutor străinului cum s'o apropia de mal. Dar Selimani făcu numai câţiva paşi, apoi se întorsese.

— Omul acesta se descurcă singur, zise el cu convingere. Nu-l cunoşti?

— Nu. Cine e?

— H'lohomawi, răspunse el adăugând o expresie în limba swahili, pereche bună cu „are dracul grijă de el".

— Ei, chiar dracul o să aibă bătaie de cap cu omul ăsta, zisei eu.

Tocmai în momentul în care un accident părea inevitabil, barca fiind prinsă de un par de sub apă, omul sări din ea şi, cu o agilitate minunată, se agăţă de o creangă care spânzura deasupra râului. Apoi se căţără pe ea şi ieşi.

— Bine, zisei eu, dar păcat de barcă. Era cea mai bună din câte aveam.

— Nu, domnule, răspunse Selimani, nu face nimic. Nimeni n'ar mai fi întrebuinţat-o după H'lohomawi.

Cuvântul H'lohomawi în limba swahili înseamnă „Inimă de piatră". De ce-i ziceau astfel străinului? Cine era omul acela?

— H'lohomawi, domnule? întrebă Selimani, şi scuipă pe jos. H'lohomawi e diavolul. Nu se poate să vie aici.

— De ce?

— Pentrucă unde vine H'lohomawi vine şi moartea. Ar trebui împuşcat.

H'lohomawi începuse să mă intereseze. Ii strigai să vie în casă, dar, spre marea mea mirare, el refuză. Mă dusei să-l aduc şi, apropiindu-mă de el, îi reproşai în swahili că mi-a stricat barca. Era un om înalt, tare ca fierul şi cu privirea tăioasă. Nu era prudent să ai de furcă cu el.

— Mâncare, svârli el.

— De unde vii? Ce nu înţelegi ce-ţi spun?

— Mâncare, zise el iarăşi.

Mă uitai la el, şi mi se păru teafăr la minte. Cum nu voiam să stau toată ziua în ploaie, în faţa lui, întinsei mâna să-l iau de braţ şi să-l duc în casă. Dar, lucru care mă uimi, el îşi trase repede braţul, furios. In acelaş timp, auzii o explozie de ţipete în spatele meu. Mă întorsei şi văzui tot ştabul meu, înarmat cu pietre şi cu ciomege.

Nu-l atinge, domnule, strigă Selimani. Nu-l atinge că mori.

Un fulger îmi brăzdă mintea: e lepros! De asta nu putea să stea în tabără! De asta n'ar mai întrebuinţa nimeni barca! Şi eu îl atinsesem... ori nu? Nu-mi mai aduceam bine aminte.

— Pleacă, strigai atunci furios, pleacă! Nu poţi sta aici!

Dar el începu să râde, un râs fioros.

— Pe unde trece H'lohomawi, trece şi moartea. Dă-mi de mâncare.

— Da, da, mă bîlbîii eu, câtă vrei, numai pleacă. Aduceţi-i de mâncare!

Intr'o clipă i se aduse un sac de făină de *balaisi.*

— De ce nu te duci la doctor, îl întrebai eu apoi, milos.

— Ce doctor? Eu sunt cel mai mare doctor. Sunt H'lohomawi şi aduc moartea pe unde trec.

Eram prea speriat ca să mai stau la discuţie, nu ceream decât să plece.

Dar în clipa următoare o ploaie de pietre îmi zbură pe lângă urechi: oamenii mei le zvârleau după el.

— Opriţi-vă, câinilor, strigai eu. Cum v'ar fi dac'aţi fi şi voi leproşi?

— Leproşi? Dar H'lohomawi nu e lepros, zise Selimani.

Nu mai înţelegeam nimic.

— Nu, H'lohomawi nu e lepros strigară cu toţii în cor. E dracul gol. Pe unde trece el trece şi moartea.

Era de prisos să le mai cer explicaţii.

Câteva luni mai târziu, fiind în Unango, îl întrebai pe Padre Johan despre H'lohomawi. Padre Johan, Dumnezeu să-l ierte, era un om foarte curios. Era African, din tribul Yao, şi devenise preot anglican. Ii făcea mare plăcere să primească oaspeţi şi-mi spusese multe întâmplări ciudate din Africa. El cunoştea foarte bine cazul lui H'lohomawi, care, după el, era o dovadă în plus că Africanii sunt ignoranţi, nu cruzi.

Numele de H'lohomawi îl căpătase omul acela la vârsta de cinci ani. Tatăl lui era vrăjitor de lei al satului Uli, comunitatea Yao pe malul lacului Nyasa. Se pare că leii necăjeau rău satul, care nemulţumit de vrăjitor, îi puse în vedere să termine odată cu fiarele. Atunci vrăjitorul plecă de acasă pe trei zile şi se întoarse cu o sarcină de ierburi, care fierte şi amestecate aveau să omoare toţi leii din regiune. După ce isprăvi, înainte de a se duce să mănânce, el puse oala cu ierburi la soare, să stea caldă. Dar copilul lui, dând peste oală, gustă din fiertură şi, găsind-o pe placul lui, o mâncă toată ungându-şi faţa până la urechi.

Dacă tatăl ar fi fost tot aşa de rău ca părinte cum era ca vrăjitor, nu s'ar fi întâmplat nimic. Dar el, săracul, se sperie grozav şi scoase ţipete disperate, care atraseră toţi vecinii. Toţi se uitau spăimântaţi la copilul care mâncase ierburi magice în stare să omoare toţi leii din regiune. Singurul care era liniştit era copilul însuşi. Era vioi ca un greier şi râdea şi se juca voios ca orice copil indigen sănătos.

— H'lohomawi, zise o femeie mai bătrână. E H'lohomawi, de asta nu-i face rău otrava. Are inimă de piatră.

Toată noaptea îl păziră. Şi de câteori râdea copilul, ei se înfiorau şi şopteau: H'lohomawi! Otrava nu-i poate face rău! Ca culme a nenorocirii, favorita şefului muri în ziua următoare. Locuitorii erau tot la casa vrăjitorului când sosi vestea cea grozavă. Numaidecât toţi începură să dea din cap zicând: Nu ţi-am spus eu? Nu se gândeau de loc că femeea aceea era bolnavă de câteva luni. Nici un African nu poate crede că moartea vine în mod natural, fără otravă dată de cineva. Şi otrava pe care o mâncase copilul trebuia să fi făcut rău cuiva?

Peste trei zile o delegaţie de locuitori ordonă tatălui lui H'lohomawi să părăsească satul cu tot ce avea şi cu copilul. De aici începe un lung şir de pribegiri în toată regiunea. Cum ajungeau într'un sat, se găsea un călător care să spuie povestea cu H'lohomawi şi ei trebuiau să plece. Nicăieri nu putuseră sta mai mult de câteva luni. Cum murea cineva, moartea era pusă în socoteala lui H'lohomawi. De aceea oamenii se postau înarmaţi la intrarea satelor şi le dădeau tot ce cereau: mâncare, băutură, bani, numai să plece cât mai curând de acolo. Apoi se întâmpla ca totuşi să moară cineva, câte o babă speriată de vorbele consătenilor, bunăoară: asta mărea şi mai mult reputaţia lui H'lohomawi, până, când, în cele din urmă, şi el însuşi începu să creadă că e adevărat. Deveni deci mândru de puterea pe care o avea, şi începu să privească cu nemulţumire familia lui care beneficia degeaba de meritele lui. De aceia se despărţi de ai lui şi porni singur în pribegie.

De ce trecea timpul, creştea şi reputaţia lui şi tot mai mult se convingea el însuşi că era meritată. Pe unde trecea, căpăta tot ce cerea — şi după el urma moartea. Era H'lohomawi. Cei mai tari sultani tremurau la auzul numelui lui, femeile îşi speriau copiii pomenind de el, şi reputaţia asta îi ţinea de cald chiar în cele mai îngheţate nopţi. Câte odată fura câte o femeie şi-şi făcea casă în pădure.Dar nu putea sta mult într'un loc. Simţea nevoia să cutreere pământul, speriind lumea şi luându-şi porţia din toate bunurile locuitorilor.

Uneori, câte un sat deosebit de persecutat, plănuia să-l omoare. Prestigiul lui era mai mare decât curajul lor, puterea lui mai mare decât frica lor. Nu îndrăzneau decât să zvârle cu pietre după dânsul, ceiace el considera ca un compliment. De la o vreme însă începu să declare că chiar numai de-l atingi cu ceva şi el aduce moartea. Şi aşa umblă până astăzi din loc în loc, spre groaza indingenilor. Care o să fie sfârşitul lui, nimeni n'o poate spune. E tânăr şi voinic şi pare croit pentru viaţă lungă.

— Crudă ţară e Africa voastră, Padre, spusei eu când isprăvi povestirea, gândindu-mă cum o simplă superstiţie stricase o viaţă folositoare.

— Nu e mai crudă decât era Anglia voastră acum... să zicem acum o sută de ani. Pe vremea aceia voi, Englezii, aţi fi ars pe rug un om care ar fi făcut tot aşa de puţin rău ca şi H'lohomawi.

Când te gândeşti bine, avea dreptate părintele!

CAP. A. H. PARSONS

O pagină de umor universal

W. PETT RIDGE

Lipsă de memorie

Iată o povestire menită să ne arate că, dacă e nevoe să-ţi cultivi memoria, aşa cum ni se recomandă de cei mai autorizaţi scriitori şi de marile gazete, nu e mai puţin adevărat că, oricare ar fi metodele ce se propun în vederea acestui rezultat, ale cărui consecinţe întrec ceiace se poate îngădui spre a se pune o limită abuzului unei stări de lucruri pe care o condamnă toţi aceia care...

Dar autorul acestor rânduri se vede silit să mărturisească, cu părere de rău, că s'a rătăcit în meandrele argumentării sale. Să trecem deci la fapte...

O chema miss Leadbetter. Să ţineţi minte. Dacă vi se va 'ntâmpla s'o întâlniţi, n'ar strica să-i ştiţi numele, pentrucă ea şi l-a uitat.

Miss Leadbetter s'a născut la... Dar nu-şi mai aducea aminte. De altfel, acesta e un caz de amnezie foarte frecvent la femeile care au trecut de vârsta... hai, să zicem de... zeci şi nouă de ani. O particularitate a ei era că n'avea trecut. Ce fericire pe miss Leadbetter!

— Vă place să spuneţi glume, — i se adresă într'o zi o prietenă pe care o cunoscuse la băi.

— Aş dori-o din tot sufletul! Cât îi invidiez pe cei care spun anecdote!

— De ce nu le istorisiţi mai departe pe cele auzite ?

— Pentrucă am o memorie ciudată. Niciodată nu-mi pot aminti cuvântul dela sfârşit. Vreau să spun că...

Deodată se opri, îşi lovi fruntea ca să-şi adune gândurile şi, văzând că nu izbuteşte, schimbă vorba.

O, scumpe cetitor! Tu care ceteşti această parabolă, ai să-ţi dai seama că darul — dacă poate fi vorba de dar — că darul pe care-l avea miss Leadbetter era o sabie cu două tăişuri. Căci, dacă miss Leadbetter nu ştia ce este remuşcarea, ea nu putea să cunoască nici farmecul trecutului.

Să luăm de exemplu întâmplarea cu manşonul.

In Decembrie era tare frig şi miss Leadbetter s'a dus în Oxford Street. La marile magazine X, o vânzătoare o întreabă ce doreşte. I-a fost cu neputinţă să răspundă. Dar vânzătoarea, o fată instruită, vorbi la telefon cu femeia din serviciul clientei sale:

— Doamnă, — îi spuse vânzătoarea, — vreţi să cumpăraţi un manşon.

— Exact! Un manşon. Făcusem un nod la cearşaf şi am uitat să-l iau cu mine.

Miss Leadbetter îşi alese un manşon şi trecu la cassă.

Mergând pe Oxford Street, îşi dădu seama că uitase manşonul pe tejghea. Se întoarse în prăvălie şi avu norocul să şi-l găsească.

In cursul acelei zile l-a uitat rând pe rând:

1º la un oficiu poştal;

2º în fotoliul No. 54 la concertul dela Queen's Hall;

3º în foaierul teatrului;

4º la un tea-room din Regent Street;

5º pe o ladă de gunoiu din sectorul al treilea al arondismentului Marylebone;

6º într'un taxi.

După cum o sfătuise camerista, miss Leadbetter se duse la biroul obiectelor pierdute din Scotland Yard, întrebă de manşonul lăsat în taxi şi avu norocul să-l capete iar. Se întoarse acasă şi-i vorbi cameristei cu entuziasm de cinstea contemporanilor.

— Mă iertaţi, domnişoară, dar nu văd manşonul.

— Doamne! — se văită miss Leadbetter. — L-oi fi uitat la biroul obiectelor pierdute!

Ciudat lucru: tocmai camerista a trebuit să pună la cale căsătoria stăpână-sei. Ii propunea un funcţionar care avea timp de pierdut.

Miss Leadbetter era în al nouălea cer. Dar, spre nenorocul ei, fericirea îi mărise amnezia.

In dimineaţa cununiei, miss Leadbetter se duse la gara King Cross şi casierul nu voi să-i dea bilet de tren pe bunul motiv că miss Leadbetter uitase destinaţia.

In aceiaşi seară, întorcându-se acasă, îi spuse cameristei că nu mai ştie dacă e mireasa care se cununase în biserica Sfântu Petru sau domnişoara de onoare dela Pother's Bar.

Această situaţie ciudată avu urmări dezastruoase. Miss Leadbetter îşi ieşi cu totul din minţi. Incepuse a uita să bea şi să mănânce. Se îmbolnăvi şi chemă un medic din Elgin Avenue.

Medicul îi scrise o reţetă, dar miss Leadbetter uită s'o trimită la farmacie şi seara se duse să ia masa la unul din restaurantele mari. A avut o poftă de mâncare straşnică şi l-a felicitat pe director.

— Mă simt foarte măgulit, doamnă, — îi răspunse acesta, recunoscător.

— Dacă n'am să uit restaurantul, negreşit că mai viu pe-aici. Bună-seara...

— Scuzaţi, doamnă... Vă rog să mă iertaţi că menţionez un amănunt de mică importanţă, dar îmi permit să vă atrag atenţiunea că plecaţi fără a fi făcut plata.

— Vă rog să-mi primiţi scuzele, domnule meu.

— Le primesc, doamnă,... odată cu plata.

Din nefericire, miss Leadbetter îşi uitase pormoneul acasă şi, circumstanţă agravantă, era cu neputinţă să-şi amintească adresa. Fu dusă la comisariat.

Faptul de a fi ajuns în faţa comisarului l-ar fi mâhnit pe oricine. In mintea ei, incidentul se şterse îndată şi, când veniră s'o caute prietenii, ea le spuse cu candoare că uitase totul.

Şi acum, să vă istorisesc cel mai extraordinar amănunt din viaţa ei.

O mătuşă, femee nespus de bogată, dar pe care moştenitorii n'o prea iubeau, îşi dăduse sufletul pe neaşteptate în Kensal Rise. Un membru al familiei, cu mai multă trecere, hotărî ca toate rudele să vină la cimitir. Miss Leadbetter făgădui că va veni şi ea. Dar nu se ţinu de cuvânt şi lipsa ei fu remarcată cu deosebire.

I s'a reproşat că n'are inimă şi că ar merita să nu fie trecută în testament.

Când s'a cetit testamentul, mare le-a fost însă surprinderea, constatând că toată averea defunctei urma să fie împărţită între rudele care nu luaseră parte la înmormântare.

După această revelaţie, s'a petrecut o scenă extraordinară.

Patru celibatari care erau de faţă se repeziră spre uşă.

Dar un unchiu le atrase atenţia asupra regulelor jocului. Se întoarseră şi ascultară:

— Domnilor, vă veţi aşeza în linie şi veţi aştepta semnalul de pornire pe care-l voi da cu un foc de revolver. Cel ce va pleca mai 'nainte va fi descalificat.

Se pregătiră de fugă, vârîndu-şi pălăriile până la urechi. S'au repezit în Harrow Road cu o iuţeală stimulată de premiul cursei. Când ajunseră în dreptul depoului lui Great Central Railway, alergătorul din frunte o apucă pe o stradă greşită. Ceilalţi se îndreptară spre Edgware Road. Aci, alt alergător fu atras de o croitorie care anunţa că vinde costume cu preţuri reduse. Ultimii ajunseră în acelaşi timp în apartamentul modest pe care-l locuia miss Leadbetter.

— Scumpa mea ! —zise unul.

— Adorata mea!, — murmură celalt.

— Fiţi buni şi şedeţi, — le răspunse miss Leadbetter. Liniştiţi-vă şi spuneţi-mi de unde onoarea ce-mi faceţi de-a mă vizita...

Ei răspunseră că au fost îndemnaţi de un impuls subit...

Căsătoria cu miss Leadbetter devenise deodată pentru ei obiectul celei mai vii dorinţe... O rugară să facă alegerea fără nici o întârziere.

— Domnii mei, — începu ea emoţionată. — Mi-e imposibil. Doar îmi cunoaşteţi infirmitatea... lipsa de memorie.

Ei protestară vrând să-i arate că acest cusur îi măreşte farmecul şi că unei femei îi şade rău să aibă o memorie prea bună.

— Dar ceiace e mai grav, — adăugă ea, — e că nu-mi pot aminti dacă sunt sau nu măritată... Şi-apoi, nu-mi pot da seama dacă bărbatu-meu — în cazul când am unul — a murit sau trăeşte...

Din literatura sanscrită

Regele şi maimuţa

In ţara Savanti trăia odinioară regele Gambhir. El cumpără de la un lăutar o maimuţă, pe care o învăţă să stea totdeauna lângă dânsul cu sabia scoasă. Când se uita regele urît la cineva, maimuţa îi tăia capul, pentru care lucru stăpânul ei o răsplătea cu mâncări alese. Intr'o zi, regele bău şerbet şi-i scăpă o picătură pe haină. O muscă veni să lingă picătura. In zadar o gonea regele, căci ea se întorcea iarăşi. De aceia regele se înfurie şi se încruntă la muscă. Atunci maimuţa dădu cu sabia după muscă şi-l tăie pe rege în două.

Duşmanul folositor

Patru negustori care câştigaseră mulţi bani în străinătate, se întorceau acasă. Ca să-şi poată transporta uşor averea, o schimbară în diamante şi rubine pe care le înghiţiră în pădure, sub un copac de Nimba. Un pungaş care se ascunsese în frunzişul copacului şi-i văzuse, se luă după ei ca să-i omoare şi să-i prade. Se întovărăşi cu ei şi nu se deslipi de lângă ei, dar nu putut să-şi aducă planul la îndeplinire, de oarece ei se păzeau. Deodată toţi cinci fură atacaţi de un bandit, care scotocindu-i şi negăsind nimic de preţ la ei, îşi închipui că şi-au înghiţit averea, căci negustorii erau prea bine îmbrăcaţi ca să nu aibă lucruri scumpe cu ei. Pe când se pregătea să le deschidă pântecele, pungaşul, cuprins de frică, o rupse la fugă. Socotind că cel care fugea avea lucrurile de preţ în pântece, banditul alergă după el, îl prinse şi-i despică pântecele. Negăsind nimic, el îşi zise: N'au nimic la ei. De ce să-i mai omor degeaba? şi le dădu drumul celorlalţi.

Şacalul, femeia lui şi leul

In pădurea Lakhi trăieşte un şacal cu femeia lui. Aceasta plecă într'o zi să bea apă iar şacalul, temându-se să nu i-o fure cineva, din cauza frumuseţii ei, o însoţi. Pe drum ea îl întrebă care-i e tăria. El răspunse : în mine sunt toate cele 64 de viclenii ale învăţătorului meu, de aceia nici 60 de lei nu pot să mă învingă.

Pe când vorbeau astfel, ajunseră la un lac unde locuia un leu. Şacalul începu să tremure, iar când femeia lui îl întrebă unde-i sunt cele 64 de viclenii, el răspunse: 32 m'au părăsit dintr'o dată şi acuma pleacă şi celelalte, numai una a mai rămas.

— Asta ajunge ,zise femeia, stăruind să bea apă. Ea merse înainte şi bărbatu-său după ea. Leul, flămând, gândi că zeii i-au trimis hrană. Dar aşteptă să vadă mai întâi ce vor şacalii. Bărbatul rămase deoparte iar femeia se apropie şi rugă pe regele codrului să judece o neînţelegere între ea şi bărbatul ei, căci din cei trei copii pe care-i au fiecare vrea să ia doi.

Leul, sperând să mai capete altă pradă, ceru să vadă copiii, de aceia îi însoţi pe şacali acasă, după ce băură apă. Şacalul intră în vizuină să aducă puii, dar trecură trei sferturi de ceas şi el tot nu se mai întorsese. Atunci, leul,nerăbdător, întrebă:

— De ce nu mai vine odată? Mai am şi alte treburi de rânduit.

Femeia răspunse că bărbatul rămâne înăuntru pentru că vrea să păstreze toţi puii pentru el. De aceia îi ceru voie leului să intre să-i aducă. Dar rămase şi ea în vizuină. După câtăva vreme, leul strigă:

— De ce nu veniţi?

Iar ea răspunse:

— Deocamdată tratăm amândoi. Dumneata poţi să să pleci, că mai ai multe treburi de rânduit.

RENÉ DUBREUIL

Umbrela

Domnul Gustave Birot cercetă cerul cu o privire întrebătoare:

— Sigur că are să plouă!

Plecase de-acasă să fi fost o jumătate de ceas, atât cât putea face din rue de Clichy, unde locuia, până'n avenue de l'Opéra, mergând cu pasul domol al funcţionarului cu digestia lentă, dar sătul.

Era două fără zece şi se gândea:

— Să mă 'ntorc acasă şi să-mi iau umbrela, să viu înapoi... se face ceasul două... două şi jumătate... trei... Am să fiu la minister la trei... Destul devreme!

Şi d. Birot, sub-şef de biurou la direcţia Valorilor perimate din Ministerul de Finanţe, făcu stânga 'mprejur şi o luă înapoi pe Chaussée-d'Antin.

Ploaia cădea măruntă, nehotărîtă, parcă nu se'ndura. Dar cerul era acoperit de nori negri, grei şi îngrijorători.

Gustave se furişă prin gangul locuinţei sale, trecu vijelios pe lângă camera d-nei Raboin, portăreasa, şi sui câteva etaje. Se opri pe-un palier şi, predispus la astmă, începu să gâfâie.

Ca de obiceiu, bătu în uşă de trei ori: toc... toc... toc... şi deodată simţi că îngheaţă.

O voce de bărbat, răguşită şi agitată, se auzi strigând din casă:

— Tii, Doamne! Bărbatu-tău.

Gustave auzi paşi în fugă, un sgomot înfundat de uşi închise, şi-apoi nimic...

Se făcu dintr'odată tăcere, o tăcere de moarte, de mormânt.

Sfârşit, Birot simţi că i se aprind creerii şi-şi răcori fruntea cu mâinile reci ca ghiaţa. Se dădu înapoi şi se sprijini de balustradă ca să nu cadă. Gâtlejul i se uscă de parc'ar fi înghiţit vânt. Privirea i se turbură. Vedea cum îi joacă pe dinaintea ochilor uşa pe care o privea ca pe un spectru, cu spaimă, cu groază. Observă chiar — lucru pe care nu-l mai văzuse până atunci — că vopseaua de pe uşă se scorojise în câteva locuri.

Rămase astfel vre-o zece minute, neclintit, lipit de parchetul ceruit al palierului.

Apoi, încetul cu încetul, începu să i se limpezească mintea. Il torturau acum două sentimente: răzbunarea şi teama. Il năpădiră atâtea gânduri încât, turburat de friguri, nu mai era în stare să facă nici o legătură între ele. Se gândi să spargă uşa; se simţea în putere s'o facă. Dar îi era teamă de scandal şi s'ar fi putut să iasă la scară vecina dela etajul de jos, — o femee măritată la care veneau numeroşi domni, — sau vecinul de sus, — un consilier de Curte, la care nu venea nimeni. De aceia renunţă la proect. Un funcţionar nu se poate face ridicol, şi el ar fi fost cu siguranţă.

Ii veni în gând să se ducă la comisar. Socoti că aşa-i serios, corect, legal, compatibil cu onoarea sa şi cu demnitatea ministerului...

Coborî scara împleticindu-se puţin. Intre două etaje îi eşi înainte o menajeră. Prefăcut, începu să fredoneze şi salută foarte politicos ridicându-şi pălăria. Cu ocazia asta îşi şterse şiroaele de sudoare de pe frunte.

Fruntea asta! Pe neaşteptate îşi aduse aminte de cupletele în care fruntea bărbaţilor înşelaţi joacă un rol odios, grotesc... Mânios îşi puse iar pălăria.

D-na Raboin, intendenta, era în gang şi tocmai voia să alunge cu o mătură căţelul care sforăia lângă uşă.

Birot îşi ţinu firea, se încordă şi, cu un surâs silit, murmură:

— Urâtă vreme, doamnă Raboin!

Ţâfnoasă, d-na Raboin îi răspunse:

— Cred şi eu!... Şi ar fi mai bine să rămâneţi acasă...

Birot dădu acestui sfat un înţeles enigmatic şi cam dezagreabil... Ar fi vrut să întrebe, dar nu îndrăzni. Se mulţumi să spună:

— Lasă c'o să treacă.

Se repezi apoi afară, sub ploaia care cădea şiroaie, aprigă şi deasă. Insă nu merse departe. N'avea nici un chef să-i povestească comisarului nenorocirea care-l lovise. Făcu vre-o sută de paşi şi se'ntoarse, traversând strada printre stropiturile cu noroiu ale automobilelor... Se opri, în sfârşit, în faţa locuinţei sale, holbând ochii, dar fără să vadă nimic. Gândurile i se rostogoleau în minte, în vreme ce apa, care îi străbătuse pălăria, i se furişa pe gât picătură cu picătură. Il treceau fiori.

Chinuit de desperare, Birot, îşi răscoli amintirile ca să afle cui i s'a mai întâmplat una ca asta. Ii veneau în minte nume glorioase, dar de niciunul nu era sigur... Brutus? Socrate? Platon?... Socrate trebue să fi fost!... Ideile îşi urmau cursul şi Birot observă că apa i-a pătruns în ghete.

Câinele d-nei Raboin şedea pe-o rogojină şi, din mijlocul gangului, se uita la el cu o privire ciudată.

Lui Birot i se păru că dobitocul i se adresează cu milă:

— Ce să-i faci? Se 'ntâmplă şi de-astea!... Fii tare!

Compătimirea asta îl exasperă.

Birot simţi o ură neîmpăcată împotriva acestui câine străin care se instala moralmente pe ruinele căminului său, distrus după atâţia ani de linişte, fără strălucire, fără măreţie, dar şi fără catastrofe.

— In definitiv, pentru ce m'o fi înşelând? Ce i-am făcut?

Incepu să-şi cerceteze trecutul. Putea viaţa lui să justifice jignirea pe care o suporta? Nu găsi nimic compromiţător. Se mai întrebă cum de a putut să-şi piardă capul nevastă-sa, o gospodină serioasă şi fără pretenţii! Voia să şi-o închipuie pe d-na Birot, femee care nu era nici elegantă, nici frumoasă, nici cochetă, nici măcar viţioasă, rostind cuvinte pătimaşe de dragoste.

Ploaia continua să cadă potop. Birot era tot acolo, ud leoarcă, într'un hal de plâns.

Se uită la ceas. Avu atunci sentimentul că şi el lipseşte dela datorie, că şi el trădează. La ceasul ăsta, în loc să stea pe stradă, ar fi trebuit să fie la minister şi să pregătească corespondenţa d-lui director... Şi Birot se cutremură gândindu-se la gravele perturbări pe care avea să le pricinuiască serviciului aventura sa. Intr'o clipă, gândul acesta îl mistui pe celălalt, al năpastei sale. Incepu să născocească o minciună... o poveste cu un accident... când trecea prin place de la Trinité.

Deodată, Birot fu cuprins de o irezistibilă necesitate. Voi să se ducă până acasă, încet, pe vârful picioarelor, să tragă cu urechea la uşă, să mai sufere, să-şi bea paharul până la fund.

Câinele d-nei Raboin îl văzu. Se întinse de-a lungul peretelui, cu coada lăsată, cu părul sburlit, cu ochii speriaţi. Birot îl fulgeră cu privirea, parc'ar fi vrut să spună:

— D-ta, te rog să-ţi vezi de treabă! Sunt cum sunt, şi asta nu te priveşte!

Birot urcă scara, sărind câte patru trepte odată şi lăsând în urmă-i o dâră de apă care se prelingea pe scara de stejar.

Zări din nou uşa cu vopseaua scorojită... Se opri, reţinut de glasul bărbatului pe care ar fi vrut să-l vadă zăcând la picioarele lui... Glasul acela de bas pe care-l auzise mai adineauri strigând: „Tii, Doamne! Bărbatu-tău!", glasul al cărui timbru îi mai vâjâia în creer ţipa acum: „Clementino, curge robinetul din bucătărie! Dă-mi o bucată de sfoară!"

— Clementino!...

Birot rămase ca trăznit. Pe nimeni dintr'ai lui nu-l chema aşa. Nici uşa în faţa căreia se oprise nu era a lui. Clementina! Clementina!...

Aiurit, începu să mormăe sughiţând: „Clementina! Clementina!" Tremura şi plângea. Era un plâns nervos, ca şi râsul care-l cuprinse îndată după aceia.

Se întrebă cum de nu s'a gândit dela început la Clementina, vecina dela etajul de jos, la care venea atâta lume!... Deodată, cuminţenia exemplară a d-nei Birot se învălui în aureola prestigiului pe care-l pângărise bănuiala lui Gustave.

In mintea lui, d-na Birot era aşezată sus de tot, pe un piedestal... Avea poftă să-l cheme pe căţelul d-nei Raboin prin zăbrelele scării şi să-i spună:

— Na, dobitocule! Ai văzut?

Fericirea îl încălzea atât de tare, încât Birot nici nu mai simţea că este ud. Se simţea copleşit de mângăeri, de alintări, de îmbrăţişări.

Uşurat, mai sui un etaj. Işi revăzu uşa nepângărită, cu vopseaua neatinsă, ca şi cinstea lui. Bătu: toc... toc... toc!...

D-na Birot veni în fugă şi deschise.

— O, Gustave! In ce hal eşti!

De unde vii? Vai, Doamne!

Şi Birot, cu glasul sugrumat, zise foarte natural:

— Mă tem că are să se strice vremea şi am venit să-mi iau umbrela.

Trad. de J. BK.

Toaleta de Duminică

— Să mă razi bine că de azi într'o săptămână am o nuntă în familie.

H. Zetterström

Turism

A fost odată un domn care avea slăbiciunea să umble mult pe jos. De multe ori o lua spre pădure şi mergea ceasuri întregi însoţit de fiu-său, un băiat de cincisprezece ani.

Dar, într'o zi ploua cu găleata şi fiul îl întrebă pe tată-său, care avea o deosebită pasiune pentru mişcare:

— Astăzi nu mai putem porni papa?

— Nu, — răspunse tatăl. — Astăzi nu mai putem porni! Trebue totuşi să facem mişcare. O să alergăm prin casă.

Işi strânseră merindele, ca de obiceiu, şi începură a alerga împrejurul mesei din sufragerie. Băiatul ducea în spinare sacul cu merinde.

După ce alergară astfel vreme de două ceasuri, tatăl zise:

— Acum o să ne prindă bine puţină mâncare. Să ne aşezăm aici pe iarba verde şi să mâncăm.

Se aşezară deci pe podea şi băiatul începu să scoată merindele.

Deodată, ei observară că uitaseră acasă tirbuşonul.

— Trebue să alergi imediat până acasă şi să aduci tirbuşonul, — zise tatăl.

Băiatul se duse la bufet ca să ia tirbuşonul.

— Nu aşa, băeţaş! Ţi-am spus să dai fuga până acasă şi să aduci tirbuşonul!

Băiatul se văzu silit să alerge încă două ceasuri în jurul mesei, în timp ce tată-său cetea gazetele.

In sfârşit se întoarse, şi turiştii noştri începură să mănânce. Apoi se odihniră câtăva vreme şi tatăl spuse:

— Să mergem acasă!

— Ştii ceva, tăticule? — zise băiatul, — eu mai rămân aici şi mă întorc mâine.

Şi chiar aşa făcu.

Epilog autumnal

Acum monarhul blond leşină
Căzând la pieptul unui plop;
Pe muchii dure de colină
Trecu amurgul în galop...

Al vântului taraf răsună
Pe câmpuri, ca un leit-motiv,
Şi salba clipelor adună
Tristeţi pe-al zării portativ.

Şi 'n noaptea umedă de toamnă
Când pomii svârlă 'n vânt comori, —
Apare luna ca o doamnă
Purtând voaletă gris de nori...

ALEXANDRU BILCIURESCU

Din Martial

Epigrame

II, 3

Recunosc, o Sexte, că nu datoreşti nimic, căci nu datoreşte decât cine poate plăti.

II,,11

Il vezi pe Selius (parazit cunoscut) cu fruntea înnorată, plimbându-se spre seară singur; faţa lui urâtă tace ceva sinistru, nasul i-ajunge aproape până la pământ: îşi loveşte pieptul şi-şi zmulge părul. Nu plânge soarta unui frate sau a unui prieten; copiii îi trăiesc amândoi (să le dea cerul ani mulţi), soţia ii e teafără, sclavii nu i-au fugit cu bagajele, chelarul nu i-a furat nimic. Atunci care e cauza jalei? Cinează acasă.

II,25

Nu-mi dai niciodată, dar îmi făgăduieşti mereu, o Galla. Dacă înşeli totdeauna, atunci te rog, refuză-mă.

II,67

Ori unde mă întâlneşti, Postume, mă întrebi cum mă vezi: Ce faci? De zece ori pe ceas să mă vezi şi tot mă întrebi de fiecare dată ce fac. Asta dovedeşte că tu nu faci nimic.

II,71

Nu există om mai candid decât tine Caeciliane: de câte ori recit câteva versuri ale mele, recitezi şi tu câteva ale lui Marsus sau ale lui Catullus. Faci asta pentru ca ale mele să placă mai mult, prin comparaţie? In cazul acesta aş prefera să citeşti de ale tale.

II,77

Găseşti, o Cosconius că epigramele mele sunt prea lungi. Aşa ai putea să spui că şi colosul din Rodos e prea înalt şi copilul lui Brutus prea mic. Nu e lung un poem din care nu se poate tăia nimic. Dar tu, Cosconius, faci distihuri prea lungi.

II,80

Fugind de frica duşmanului, Fannius şi-a curmat singur viaţa. Mă rog, nu e nebunie asta, să te omori ca să nu mori?

Concursul „Adeverului Literar"

„Adevěrul Literar" organizează şi anul acesta, ca şi în anii trecuţi, un concurs pentru descoperirea şi încurajarea elementelor cu serioase aptitudini literare. Concursul este făcut pentru elevii şi elevele din clasa VII de liceu sau din ultima clasă a şcoalei speciale, cursul superior (seminarii, şcoli de comerţ, profesionale, normale, militare, de agricultură, etc.).

Obiectul concursului îl face o compunere care va fi sau *descrierea unui peisagiu dintr'o localitate cunoscută de elev,* sau *povestirea unei întâmplări interesante din viaţa sa.*

Lucrările vor trebui înaintate pe adresa d-lui M. Sevastos, „Adevěrul Literar", strada Const Mille (Sărindar) No. 9—11 până la 30 Septembrie a. c.

Rezultatul se va da în cel mai scurt timp posibil.

Se acordă trei premii, — şi anume:

Premiul I ..... 5000 Lei
„ II ..... 3000 „
„ III ..... 2000 „

Juriul este format din d-nii: Jean Bart, membru al Academiei Române; Paul Zarifopol, publicist; Constantin Botez, profesor, inspector al învăţământului secundar de Limba Română şi M. Sevastos, publicist.

Lucrările premiate se vor publica în „Adevěrul Literar şi Artistic".

A apărut: No. 6

Viaţa Romînească

REVISTĂ LITERARĂ ŞI ŞTIINŢIFICĂ

CU URMATORUL SUMAR:

C. Bo: g'é . . . . *Ştiinţele sociale în Franţa.*
I. Pet cv :i . . . . *Impresii din Italia (Roma).*
J. D. Gherea . . . . *Un sport nou.*
D. Ciurezu . . . . *Rugă 'n lumină (Versuri).*
Vasile Lovinescu . . . . . *Jean Arthur Rimbaud.*
Paul Zarifopol . . . . . . *Note pe marginea cărţilor (Poetica lui Valéry).*
Dragoş Protopopescu . . . *Loc comun. — Pe un zid de colegiu englez (Versuri)*
Al. Graur . . . . *Sufixele -ior, - cior,-şor, - işor şi -uşor*
D. D. Roşca . . . . *Hegel şi Taine după o opinie romînească.*
Ion Minulescu . . . . *In cinstea celei care a plecat (Versuri).*
Mihail Sadoveanu . . . . . *Confidenţial.*
Al. A. Philippide . . . . . *Cronica literară (Un evocator al naturii şi al trecutului).*
Dr. Pr. . . . . *Cronica engleză (Un istoric al ţărănismului romîn).*
Carol Schanzer . . . . . . *Cronica externă (Rezultatul conferinţei navale şi rivalitatea franco-italiană).*
P. Nicanor & Co. . . . . . *Miscellanea (Confuziuni ortodoxe. — Romîneasca de după războiu).*

Recenzii. — Revista Revistelor. — Mişcarea intelectuală în străinătate. — Tabla de materie

PREŢUL 40 LEI

Cronica sportivă

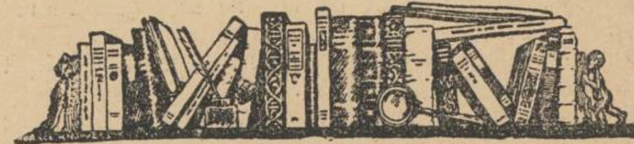
Şampionatul lumii de foot-ball, disputat în capitala Uruguayului, s'a bucurat de un succes desăvârşit. Rezultatul a fost cel aşteptat: în finală s'au întâlnit Uruguayul cu Argentina. A învins Uruguayul. De zece ani cele două ţări sud-americane ne-au deprins să le vedem la locul de frunte de câte ori dispută o competiţie de foot-ball.

Nimic de mirare în asta: balonul rotund se bucură de interesul general în toată America de Sud. La finala şampionatului au asistat 98.000 de spectatori. Parlamentul a luat vacanţă pentru ca membrii lui să poată asista la partidă. In urma matchului, partizanii Argentinei au pretins că rezultatul se datoreşte brutalităţii echipei învingătoare (totdeauna învinşii simt nevoia să-şi explice înfrângerea), şi zvonul acesta a provocat o adevărată revoluţie la Buenos Aires: mulţimea s'a înarmat, a pornit pe străzi şi a încercat să ia cu asalt legaţia Uruguayului. Poliţia a intervenit şi a fost nevoită să şarjeze ca să libereze legaţia, ale cărei geamuri au fost toate sparte...

Sângele e fierbinte la Sudul equatorului. Asta explică desigur şi brutalităţile, care n'au fost imaginare: toate ţările din America de Sud au jucat contra picioarelor adverse mai mult decât contra mingii. In primul match al echipei României a fost rănit un jucător care a fost obligat să părăsească terenul. Portarul Franţei a fost lovit cu gheata în bărbie. In matchul dintre Franţa şi Argentina, echipa Franţei a jucat numai cu nouă jucători în loc de unsprezece, căci doi au fost trimişi la spital. In sfârşit Jugoslavia a avut şi ea de suferit de pe urma înflăcărării meridionalilor. Ar trebui să se ia măsuri contra brutalităţii, altfel foot-ballul e ameninţat să degenereze în păruială.

Cu tot focul Americanilor, statele Europei care au participat la şampionat nu s'au făcut de râs. De unde se prevedea că vor fi desfiinţate dela prima întâlnire, Franţa şi România au disputat cu succes primul match şi n'au fost învinse decât de echipele finaliste, respectiv Argentina şi Uruguay, şi numai cu o mică diferenţă de puncte. Jugoslavia, mai norocoasă, a ajuns chiar în semifinală. Performanţele acestea, infirmând prognosticurile, constituie un adevărat succes, la care America latină n'a rămas insensibilă. Cum pentru ea cea mai însemnată ocupaţie a omului este foot-ballul, ţinuta lăudabilă a Europenilor a impresionat favorabil şi din punct de vedere politic şi va ajuta mai mult decât orice manifestaţie culturală la strângerea relaţiilor între continente.

GH. VRACIU

„Aş vrea să ştiu"

NUŢA ZAHARIA—Loco

Unde şi cum se poate procura „Origina Românilor" de d. A. Philippide?

„Origina Românilor" de d. A. Philipide se poate procura, trimiţând costul, direct dela autor, Iaşi, strada Cogălniceanu 2, sau se poate comanda prin librăria Socec. Preţul ambelor volume este de 2000 lei.

I. FILIP-Botoşani.

a) **Care e înţelesul „imperativului categoric" la Kant?**

Kant înţelege prin „imperativul categoric" legea morală. Această lege este **imperativă,** întrucât la comandă, obligă, fără a constrânge totuş.

Este şi **categorică,** de oarece exclude orice condiţie şi restricţie. Există şi alte imperative, care însă nu sunt categorice, ci condiţionale sau ipotetice. Aşa de ex. ar fi preceptul: „nu fă cutare acţiune rea, dacă nu vrei să suferi consecinţe neplăcute". Legea morală însă nu face parte din această categorie. Forma în care se exprimă e diferită: „Nu trebue să săvârşeşti cutare acţiune rea", pur şi simplu. Ordinul e categoric.

După Kant, arta are regulele ei, înţelepciunea, maximele ei, şi moralitatea o lege a ei esenţială exprimată prin porunci absolute, care se recunosc prin aceasta că totdauna maxima acţiunii morale poate fi erijată în lege universală.

b) **Ce se înţelege prin „raţiune suficientă"?**

Intrucât nici un fenomen nu se petrece fără o cauză, nimic nu se produce la întâmplare, fără o raţiune adevărată sau **suficientă,** adică o raţiune care să facă perfect inteligibil apariţia fenomenului. Un principiu esenţial al filozofiei lui Leibnitz se traduce prin formula „nimic nu există, care să nu aibă o raţiune suficientă de a exista", înţelegând prin aceasta că din raţiune în raţiune, trebue să ne ridicăm la o ultimă raţiune, singura suficientă pentru a explica totul. Principiul inteligibilităţii universale, exprimat prin formula „tot ceeace e real e raţional", este o altă formă a raţiunii suficiente.

Sistemul lui Hegel, care afirmă reciproc „că tot ce e raţional este real", nu este un adevăr evident în sine, întrucât nu dispune de nici un mijloc, care să ne asigure că realul epuizează complet sfera posibilului.

UN CITITOR-Loco.

Ce este neurastenia?

Cuvântul, după cum arată şi forma lui etimologică de origină greacă (**neuron:** nerv şi **asthenia:** slăbiciune, desemnează o slăbiciune generală a sistemului nervos).

Această boală, foarte frecventă în timpurile moderne, de surmenaj intelectual şi uzură nervoasă excesivă, se manifestă prin o slăbire a mai tuturor funcţiunilor vitale, din cauza oboselii generale a organismului. Insomnia, lipsa de poftă de mâncare, durerile de cap, slăbirea atenţiei şi a memoriei şi în general incapacitatea unei sforţări prelungite fizice sau intelectuale sunt simptomele cele mai caracteristice ale neurasteniei.

Ca remedii se recomandă o viaţă liniştită, regulată, lipsită de griji şi emoţii violente, traiul sobru în aer liber, hidroterapie, tonice şi recreaţie.

Cronica Sahului

PROBLEMA No. 309

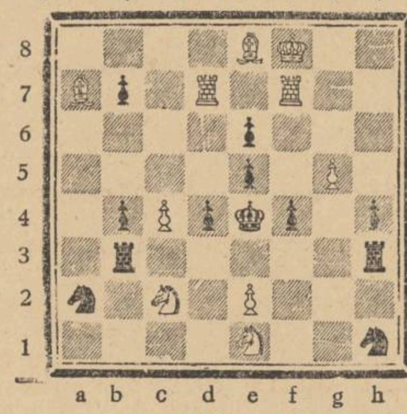
— Din concursul nostru de probleme —

Motto: «Treffpunktt»

(inedită)

Negru:

Ré4, Tb3 şi h3, Ca2 şi h1, Pb4, b7, d4, é5, é6, f4 şi h4 (12)

Alb:

Rf8, Td7 şi f7, Cc2 şi é1, Na7 şi é8, Pc4, é2 şi g5 (10).

Alb joacă şi face mat în 3 mutări

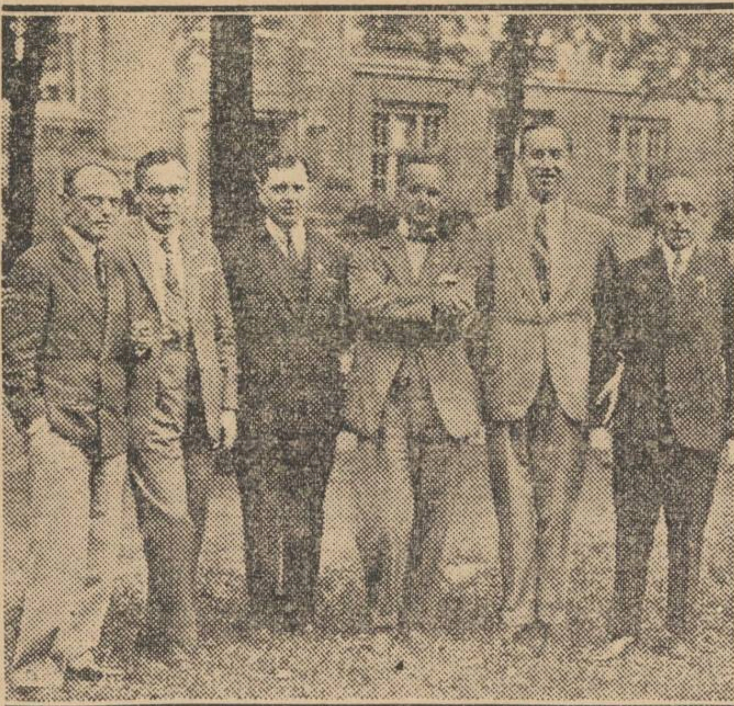
Olimpiada de şah din Hamburg

Cu prilejul jubileului de 100 de ani dela înfiinţarea Cercului de şah din Hamburg, Federaţia internaţională de şah (Fide) a însărcinat acel cerc să organizeze un concurs internaţional pe echipe de câte 4 jucători din fiecare ţară. Au luat parte la acest grandios concurs 18 naţiuni.

Rezultatul a fost: 1) Polonia cu 48½ puncte, 2) Ungaria cu 47, 3) Germania cu 44½, 4) Austria cu 43½, 5) Cehoslovacia cu 42½, 6) Statele-Unite ale Americei 41½, 7) Olanda cu 41, 8) Anglia cu 40½, 9) Suedia cu 40, 10) Letonia cu 35, 11) Danemarca cu 31, 12—13) Franţa şi România cu câte 28½, 14) Lituania cu 22½, 15) Islanda cu 22, 16) Spania cu 21½, 17) Finlanda cu 18 şi 18) Norvegia cu 16.

Echipa română compusă din d-nii dr. I. Balogh, A. Baratz, chimist căpit. I. Gudju, H. Taubmann şi A. Tyroler sub conducerea d-lui dr. S. Bobeş a jucat cu multă însufleţire şi curaj. In primele runde a bătut pe Spania cu 3½ la ½, pe Islanda cu 3½ la ½, pe Finlanda cu 2½ la½ şi a pierdut la Franţa cu 1½ la 2½, găsindu-se în fruntea tuturor ţărilor. In urmă însă datorită faptului că echipa noastră era compusă numai din amatori neantrenaţi ea n'a mai putut lupta cu formidabilele forţe ale celorlalte naţiuni. In adevăr printre adversarii noştri au fost campionul de şah al lumii Alechin şi numeroşi mari maeştri internaţionali ca Rubinstein, dr. Tartakover, Przepiorka, Ahues, Marshall, Yales, Thomas, etc.

ECHIPA ROMANĂ LA CONCURSUL INTERNAŢIONAL DIN HAMBURG

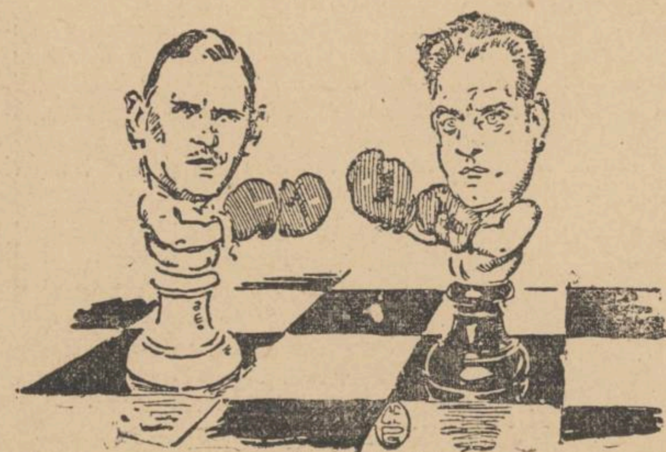
Dela stanga spre dreapta: A. Baratz, dr. I. Balogh, chimist căpit. I. Gudju, dr. S. Bobeş, H. Taubmann, Al. Tyroler.

Remarcăm faptul că partida dintre maestrul nostru Baratz şi campionul lumii Alechin era aproape pierdută de acesta din urmă. Reporterii americani erau gata să telegrafieze ziarelor lor că Alechin a pierdut partida faţă de un jucător quasi-necunoscut, când Baratz a făcut o greşeală, pierzând partida.

Din rezultatele individuale relevăm că Alechin a câştigat toate cele 9 partide ce le-a jucat, iar Rubinstein a câştigat 15 din 17, făcând două remise. S'a mai observat că cei mai tineri jucători ca Flohr şi Eliskases (de 17 ani!) s'au comportat admirabil, fiind mai rezistenţi ca maeştrii mai în vârstă.

Dacă la noi s'ar juca mai mult şi ne-am pregăti din vreme o echipă bine antrenată, am putea repurta victorii destul de însemnate la concursurile internaţionale din viitor.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Curiozităţi

Jertfele omeneşti ale Aţecilor

Aţecii, locuitorii pre-Columbieni din munţii Mexicului, aparţineau acelor popoare ale Americei care au dus cultura lor la mare desvoltare, dar care nu s'au putut desbăra, cu deosebire în religie, de câteva idei primitive. Au ţinut la cumplite şi crude jertfe omeneşti, care făceau parte organică din cultul religios, deşi în alte privinţe ajunseseră la moravuri mult mai blânde.

Aţecii porneau dela credinţa că Soarele are nevoe de jertfe sângeroase, ca să poată face în fiecare zi drumul pe cer. El trebue deci hrănit cu inimi omeneşti, oferite de preoţii din Mexic. Prizonierii de războı slujeau în primul rând ca jertfe Soarelui. Cum se explica mitologic acest fapt? Mexicanii porneau dela faptul că stelele sunt în opoziţie perfectă cu Soarele. Când noaptea păleşte 'n zori, stelele se şterg în faţa razelor biruitoare ale Soarelui. Soarele e conceput deci ca un erou care-şi alungă stelele duşmane de pe întinsul cerului. Acest conflict zilnic stă la temelia celorlalte imagini, mitologice şi deci şi a necesităţii jerfelor omeneşti. Soarele întruchipează Mexicul, iar stelele popoarele împrejmuitoare. Intrucât stelele erau asemuite cu morţii, deci cu inimile lor, e explicabil dece jertfirea inimei prizonierilor trebuia să fie o faptă plăcută Soarelui. Asemenea victoriei Soarelui asupra stelelor, victoria Mexicului asupra duşmanilor se concretiza în aducerea inimei lor pe altarul zeului Soare victorios.

O legendă mexicană asupra noului erou solar Niţilopochtli, zeul suprem al Mexicului, descrie victoria asupra stelelor de miază-zi, care se află sub conducerea unei zeiţe a lunei. Această imagine a naturei e nu se poate mai limpede. Luna şi stelele sunt alungate de Soarele care răsare.

Pornind dela această viziune mitologică, înţelegem întrucâtva jertfele omeneşti ale mexicanilor ,deşi e greu de priceput cum un popor cu o cultură atât de înaintată, a putut rămânea la astfel de obiceiuri. Ritualul uzitat la jertfa solemnă a oamenilor ne este cunoscut cu de-amănuntul din izvoare spaniole. Prizonierii erau ţinuţi multă vreme, bine trataţi şi bine hrăniţi. In ziua hotărîtă ca prizonierul să fie jertfit, urca încet întovărăşit de preoţi treptele care duceau spre templul Soarelui, clădit pe o temelie în formă de piramidă. Când au ajuns sus, preoţii îl înşfacă, îl aruncă pe spate pe piatra de sacrificiu în formă rotundă, îi deschid pieptul cu ascuţişul unei pietre, îi zmulg inima pe care o ridică în bătaia Soarelui, ca Zeul să vadă jertfa săvârşită. Inima e pusă apoi într'un vas anumit, „vasul vulturului". Această denumire e în legătură desigur cu ideia că vulturul e pasărea Soarelui. Din aceiaşi pricină găsim imagini în care vulturul bea sângele jertfitului sau se înfruptă cu ciocul din inima victimei, sau smulge inima cu ciocul şi-o dărueşte Soarelui. „Vasul vulturului" e totdeauna acoperit cu desene reprezentând pene de vultur, inimi stilizate şi imaginea Soarelui.

In afară de un mare număr de „vase ale vulturului" din piatră sau aramă, care s'au păstrat întregi până'n zilele noastre, s'au mai găsit câteva pietre mari, în formă cilindrică, pe care se află sculptat conflictul mai sus amintit dintre Soare şi stele. Pe faţa pietrei de jertfă se vede cercul Soarelui, cu o adâncitură la mijloc, de unde porneşte un şănţuleţ pentru scurgerea sângelui. Marginile sunt împodobite cu stele şi chipuri de războinici.

Cuceritorii spanioli, care n'au preţuit cum se cuvine cultura superioară a Aţecilor, au suprimat, în acelaş timp, şi această cultură şi moravurile sângeroase. E unul din foarte puţinele servicii pe care le-au adus omenirei.

La Galveston succesul „Miss României"

După cum am anunţat d-ra Mariana Mirică, reprezentanta României la concursul mondial din Galveston, a repurtat un mare succes, primind premiul al III-lea din 40 concurente.

Ultimele fotografii ale frumoasei noastre alese, au apărut în „Albumul Concursului de frumuseţe".

Acest album este tipărit pe hârtie velină, cu copertă cartonată şi cuprinde sute de fotografii, în culori ale concurentelor din ţară şi străinătate. Preţul 80 lei. De vânzare la toate librăriile, depozitele şi chioşcurile de ziare.

Colţul librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din str. Eugen Carada 7 (Karagheorghevici) recomandă următoarele cărţi interesante:

ROMANE FRANCEZE (autori francezi şi străini)

Paul Morand: Les champions du monde; *Fr. Mauriac:* Ce qui était dû; *Ilya Erenburg:* Ruelle de Moscou; 10 C. V.; *Irène Nemirowsky:* Le bal; *Lacretelle:* Amour nuptial; Retour de Silberman; *Chardonne:* Eva; *Duhamel:* Scènes de la vie future; *Casson:* Le pays qui n'est à personne; *Pierre* Benoît: Le soleil de minuit.

OPERELE LUI UPTON SINCLAIR (în limba germană)

Au apărut într'o ediţie frumoasă, pe hârtie fină, frumos legate, următoarele volume din operele complecte ale marelui scriitor american:

Romanele: Jimmie Higgins şi Man nennt mich Zimmermann (împreună lei 150); Romanele: Samuel der Suchende şi Der Liebe Pilgerfahrt (împreună lei 150); Romanele: Der Industriebaron şi König Kohle (împreună lei 150); Romanele: Die Metropole, Die Wechsler, Nach der Sinntflut (împreună lei 150).

In volume separate, nelegate, fiecare roman lei 50: Die Metropole, Die Wechsler, Nach der Sinntflut, Man nennt mich Zimmerman. In volume separate, nelegate: König Kohle 120 lei; Petroleum 180; Boston 180. Legate: Jimmie Higgins 120 lei; 100% lei 120.

Librăria „Hasefer" are cel mai bogat asortiment de cărţi franceze, germane şi engleze pe care le vinde cu preţurile la cursul zilei: francul 6—6.50; marca 38—40.

S'a pus sub tipar şi va apărea în curând un volum al d-lui prof. C. Stere, cuprinzând în afară de interesantele articole apărute în „Adevěrul" sub titlul de „Documentări şi lămuriri politice" şi alte documente din timpul războiului: discursul ţinut în Cameră la 1921, scrisoarea către Moş Ion Codreanu, discursurile ţinute în Sfatul Ţării, etc., cari constitue un istoric luminos al vieţii noastre politice postbelice.

Cărţi şi Reviste

Viaţa Romînească, No. 6

Numărul acesta începe cu un articol inedit al marelui sociolog francez C. Bouglé, tratând despre „Ştiinţele Sociale în Franţa". Tablou sobru dar complect al tendinţelor care însufleţesc sociologia franceză contemporană. Bouglé constată, după analiza acestor tendinţe, că „mulţumită sociologiei asistăm acuma, în Franţa, nu numai la o primenire a psihologiei ci chiar la o înnoire a filosofiei însăşi".

Mihail Sadoveanu

In „Note pe marginea cărţilor" d. Paul Zarifopol se ocupă în câteva pagini concise de politica lui Valéry. D. Zarifopol este cel mai nimerit comentator al acestei poetice şi al acestui poet. Acelaşi spirit cazuistic şi adânc, aceiaşi patimă pentru ceiace e nedeslegat sau nedeslegabil, ca şi la Valéry. Aceste simple note sunt o bună introducere delaolaltă critică şi discret entusiastă, la tehnica poetică a lui Paul Valéry precum şi o explorare, dacă nu o explicare, a procedeelor ei cele mai ascunse.

Interesante „Impresii din Italia" publică d. I. Petrovici.

D. Mihail Sadoveanu, dintr'un subiect obişnuit şi simplu, scoate o schiţă „Confidenţial", puternică şi sobră.

Bogat material de articole şi cronici — ca deobicei — împlineşte revista.

In cronica literară d. Al. A. Philippide vorbeşte despre d. Sadoveanu ca „Evocator al naturii şi al trecutului". Ocupându-se de ultimile opere ale d-lui Sadoveanu, „Hanu-Ancuţei" şi „Zodia Cancerului" d. Philippide spune: „Sadoveanu este unul din rarii noştri scriitori care cunosc valoarea sonoră a cuvintelor. De asta proza lui este melodioasă ca o poezie. Sunt în „Hanul-Ancuţei" pasagii pe care le poţi citi şi reciti ca pe nişte versuri, cu glas scăzut, aproape în şoaptă. Odihnitoare lectură!... Sadoveanu posedă în cel mai înalt grad sentimentul naturii care, în literatura actuală, se pierde tot mai mult. Natura, la el, e prezentă mereu. Ea participă mereu la gesturile şi faptele personagiilor, este evocată la fiecare pas. Fără descripţii lungi şi fără imagini complicate, un peisagiu întreg ne este redat, halucinant de plastic şi de viu". Mai departe, d. Philippide analizează astfel natura talentului d-lui Sadoveanu: „Insuşirile *poetice* pe care le are talentul de prozator al d-lui Sadoveanu îl înclină spre evocarea trecutului. Chiar în nuvelele sale cu subiect din prezent, tonul naraţiunei, atitutinea d-sale faţă de personagii, întreaga atmosferă, dau o impresie de trecut, de ceva întâmplat demult. *Odinioară* e cuvântul care exprimă cel mai bine tonalitatea generală a operei d-lui Sadoveanu. O tonalitate de basm şi de legendă. Această dragoste pentru trecut este esenţială în temperamentul d-lui Sadoveanu". E cel mai frumos şi mai serios articol ce s'a scris despre Mihail Sadoveanu în vremea din urmă.

Sumarul revistei este complectat de „Miscellanea" şi de recenzii semnate de Isabela Sadoveanu, Demostene Botez, Al. A. Philippide, D. I. Suchianu, etc.

P. ALEX

Artele plastice în Ardeal

Dacă în vechiul regat artele plastice au prins a avea un început de încurajare, situaţia nu este la fel în Ardeal. Cu bună dreptate constată d. Aurel Ciupe în revista „Societatea de mâine" că societăţile maghiare de artă plastică sunt şi acum bine organizate şi încurajate de opinia publică maghiară, geloasă totdeauna pe un trecut bogat în experienţe bune, pe când talentele româneşti se ofilesc în umbră. Vorbind de lipsa unei critici autorizate, d. Ciupe critică şi organizarea actuală a muzeelor, al căror rost ar trebui să fie, pe lângă colecţionarea celor mai reuşite producţii artistice, şi cultivarea gustului public. Cele câteva pinacoteci municipale pe care le avem în Ardeal, spune d. Ciupe, organizate încă sub imperiul maghiar, la zece ani după unire ignorează cu desăvârşire opera artiştilor români. Muzeele din Tg.-Mureş, Arad şi Timişoara, ca fiind cele mai frumoase şi cele mai bogate din Ardeal, cu excepţia operelor câtorva pictori români achiziţionate după războiu fără nici un criteriu artistic, posedă numai opere de ale pictorilor magiari. Alături de Munkáscy, Páal László, Réti, Feszti, Lotz, etc., s'ar cuveni să vedem şi pânzele lui Grigorescu, Andreescu, Luchian, sau din generaţia nouă pe Teodorescu-Sion, Resu, Palladi, Toniţa, Bunescu, Pătraşcu, Steriadi, Paciurea, Medrea, Han, Jalea, etc., ne mai vorbind de generaţia celor tineri, a lui Ghiaţă, Iorgulescu, Papatriandafil, împreună cu operele reprezentanţilor artelor plastice din Ardeal. In privinţa aceasta dania d-lui Virgil Cioflec făcută Universităţii din Cluj este de o nepreţuită valoare naţional-culturală. Aceste neajunsuri nu se pot atribui numai lipsei de fonduri, căci municipiile prevăd în bugetul lor sume modeste sau mai puţin modeste pentru înzestrarea muzeelor.

In lipsa criteriilor şi priceperii pentru procurarea operelor de artă, cedarea acestor atribuţiuni în seama unor specialişti e imperios necesară. O soluţiune practică ar fi cumpărarea tablourilor dela saloanele oficiale, consiliile municipale adresându-se direct juriilor Salonului pentru recomandarea operelor destinate să figureze în secţiile româneşti ale numitelor muzee, juriul răspunzând moraliceşte pentru valoarea lucrărilor recomandate. Astfel s'ar încuraja arta adevărată, s'ar selecţiona lucrările de valoare şi s'ar da o îndrumare sănătoasă gustului public.

Aceiaşi nepricepere o constatăm, arată mai departe d. Aurel Ciupe, şi la încredinţarea lucrărilor pentru monumentele publice. Afară de monumentul equestru al lui Mateiu Corvinul de Fadrusz, aproape că nu există statue publică de valoare artistică în Ardeal, cu toate că dela războiu încoace s'au inaugurat vreo câteva, pentru care s'au cheltuit sume considerabile. Desigur că artiştii nu poartă vina, căci în majoritatea cazurilor în comisiunile de iniţiativă pentru ridicarea monumentelor publice a marilor figuri naţionale vom găsi pe toţi şefii autorităţilor locale, lipsind cu desăvârşire artiştii specialişti, criticii de artă şi esteţii. Constituite apoi în juriu, comitetele însărcinează pe acel concurent cu executarea lucrării a cărui machetă prezintă cea mai înrudită afinitate cu gustul comitetului improvizat în juriu estetic. Ceeace este şi foarte firesc. O lege ar putea deslega şi această problemă, impunând un juriu de specialişti la orice comandă care depăşeşte o sumă oarecare, îndată ce este vorba de prestigiul cultural şi artistic al naţiunei. Aceiaş lege ar putea să impună oarecari condiţii şi la pictarea bisericilor încredinţate în cele mai multe cazuri gustului unor pictori de firme.

Acestea sunt, după d. Aurel Ciupe, neajunsurile vieţii artistice din Ardeal şi principalele probleme cari aşteaptă o grabnică rezolvire. — *G. B.*

Iniţiere...

Sub titlul „Iniţiere la viaţa literară" a apărut nu de mult o carte de *Roger des Allées* (edit. Brumauld), o adevărată călăuză a literatului debutant. Cartea cuprinde sfaturi, principii, proverbe, adrese, şi e alcătuită cu toată seriozitatea.

Ceiace scrii — afirmă Roger des Alées — e lucru secundar şi depinde de aplecările înnăscute ale fiecăruia. Nu trebue să supra-valorificăm nici ortografia sau gramatica, pe care corectorii le cunosc în genere destul de bine. Ceva mai important e stilul. Moravurile de după războiu au dus la simplificarea modei, purtărilor şi scurtarea părului. Deci şi stilul trebue să fie cât mai simplu şi mai modest. Patosul trebue să-l lăsăm lui Mussolini şi lui Stalin. In ce priveşte cuprinsul, e deajuns o intrigă simplă împănată cu sentinţe relativ filosofice, ca să aibă înfăţişare oarecum modernă. Autorul va avea însă pururi în vedere că nu toţi cititorii au cultura şi răbdarea unui profesor universitar şi deci să formuleze sentinţele filosofice din acest punct de vedere. Se recomandă cât de mare rezervă în ce priveşte descripţiile naturei. Cinci-şase cuvinte ajung. Nimeni nu citeşte mai mult, când e vorba de frumuseţile naturii.

Mult mai importantă decât scrierea şi tipărirea unei cărţi, e răspândirea ei, care duce de-a dreptul la glorie. Calitatea şi reclama nu sunt de-ajuns. Prea numeroşi sunt maeştrii recunoscuţi, consacraţi, care păzesc intrările şi paradisul Parnasului. Reclama editorului joacă oarecare rol, dar e efectivă numai atunci când e susţinută cum se cade de autor.

Şi Roger des Allées se ocupă în numeroase pagini de metoda auto-reclamei. Cea mai simplă dar cea mai puţin folositoare auto-reclamă e notiţa de ziar, bine plasată. Dar e scumpă-: 40 de rânduri la pagina cronicelor se plătesc cu 4000 franci. (Se ştie că presa pariziană vinde unele coloane din paginile ei). Şi o singură notiţă la o singură gazetă n'are prea mare efect.

Când nu poţi face nimic cu banii (sau din lipsa lor) te ajuţi cu prietenii şi mai cu seamă cu un interview. Când eşti prieten cu un ziarist care e gata să-ţi publice un interview asupra ultimei tale lucrări literare, nu trebue să te sfieşti să declari cele mai uluitoare stupizenii. Acest lucru interesează şi atrage atenţia publicului. E admirabil dacă tânărul literat are curajul să spue că nu citeşte niciodată nimic, dar că a iubit femeile tuturor raselor, că nu posedă gramatica dar are o nestinsă patimă pentru tennis.

Foarte practice şi de mare folos sunt vizitele la criticii mai de seamă; dar ele cer un anumit tact şi diplomaţie şi cunoaşterea amănunţită a operei lui Machiaveli. Nu există situaţie mai proastă pentru un autor, decât atunci când e trecut sub tăcere. Aci trebue vârîtă o intrigă dibace sau o polemică violentă cu un prieten. Se recomandă cu toată energia procesele împotriva editorilor. Cu oarecari precauţiuni se pot aduce lucrurile astfel ca autorul să fie acuzat de plagiat; sistemul acesta e mult superior, bunăoară informaţiei strecurată într'un ziar de seară că „Poetul X. Y. a pierdut într'un cabaret o piatră preţioasă în valoare de trei milioane".

Sfaturile lui Roger d'Allées, precum am spus mai sus, sunt scrise cu toată seriozitatea şi valoarea lor practică e în afară de orice îndoială. „Iniţierea" e incontestabil necesară, dacă a fost scrisă cu atâta luare-aminte, şi — desigur — nu numai pentru începătorii din Franţa... — *A*

Oamenii demonici

Despre demonicul şi gândirea mitică se ocupă d. Lucian Blaga într'unul din ultimele numere ale revistei clujene „*Societatea de mâine*"; esseul poartă titlul general: „Daimonion" şi va fi publicat în mai multe numere ale numitei reviste. Demonicul, după Socrate, ar fi acel glas lăuntric, noi am zice de dincolo de conştiinţă, care în momente hotărîtoare te opreşte dela fapte ce nu trebuesc săvârşite. Goethe credea şi el într'un „daimonion", tot atât de misterios precum cel socratic, dar mai amplu, tot atât de rar, dar mai viguros, tot atât de capricios, dar mai întreprinzător.

Dar să vedem mai de aproape, după d. Lucian Blaga, ce înţeles da Goethe „demonicului". Se povesteşte că în ajunul uneia din faimoasele bătălii napoleoniene filozoful Hegel îndrăzni să părăsească cetatea împresurată de oastea franceză şi ieşi să vadă „spiritul lumii călare pe un cal alb". Acest „spirit al lumii călare pe calul alb" era Napoleon. Hegel clădise un grandios sistem de filozofie a istoriei, în lumina căruia faptele lui Napoleon dobândeau o amploare metafizică şi o monumentalitate până la care închipuirea obişnuită cu greu se poate ridica. Mai puţin simbolică decât întâlnirea aceasta la distanţă „filozofică" a lui Hegel cu Napoleon, dar în acelaş timp mai mişcătoare prin omenescul ce-l ascunde, e întâlnirea lui Napoleon cu Goethe. Deopotrivă impresionaţi unul de celălalt, cei mai mari oameni ai timpului s'au văzut odată faţă'n faţă. Intâlnirea lor are ceva din inevitabilul evenimentelor legendare. Goethe a avut grija, nu se ştie nici azi din ce pricină, să nu destăinuiască totul asupra audienţei sale la „spiritul lumii". Poate din convenţională discreţie. Poate dintr'un sentiment mai profund, greu de lămurit. In orice caz, cuvintele ce le-ar fi rostit Napoleon despre Goethe: „voilá un homme!", deşi anecdotice în aparenţă n'au fost serios desminţite de nimeni, iar Goethe nu şi-a mai revizuit admiraţia imnică faţă de marele corsican, niciodată. Cel ce pentru Hegel era „spiritul lumii" avea să devină pentru Goethe reprezentantul par excellence al „demonicului"...

Intr'o convorbire cu Eckermann — Goethe împins să-şi spună părerea asupra „demonicului", aruncă secretarului său o fărâmă de agnosticism mitologic: „Demonicul e ceeace nu se poate istovi cu intelectul şi cu raţiunea. In firea mea nu e, dar îi sunt supus". — „Napoleon pare să fi fost o natură demonică", îi răspunde întrebător Eckermann. — „In gradul cel mai mare", replică Goethe, „aşa că în privinţa aceasta altul anevoe poate să fie asemănat cu el... Asemenea fiinţe demonice erau socotite de Greci printre semi zei".

Demonicul nu-şi alege tărâmul, spune mai departe d. Lucian Blaga. Demonicul se manifestă în artă, în filozofie, în ştiinţă, în conducerea statelor... Napoleon a fost unul dintre aceşti demonici. Inşirând alte exemplare rare ale aceleiaşi specii de fiinţe demonice, Goethe nu uită să amintească pe Mozart, pe Rafael, pe Shakespeare şi mai ales pe Byron. Pentru poetul acesta, contimporan cu el, dar mult mai tânăr, Goethe a avut aproape un cult. Simpatia de neînvins ce-o simţia Goethe faţă de poetul englez e între multele probleme psihologice, pe care viaţa complicată a olimpicului le-a lăsat spre dezlegare urmaşilor, una din cele mai interesante. In Byron se găsesc influenţe goetheane, chiar mărturisite, dar deosebirea de temperament şi de structură lăuntrică între cei doi e aşa de mare că simpatia lor nu se poate explica nici prin influenţe şi nici prin afinitate sufletească. Atracţia aceasta se lămureşte mai curând prin faptul că Goethe a văzut întrupându-se în Byron mai presus de orice convenţie şi lege: demonicul, cu acel fluid magic care străbate ca linii de forţă vrăjitorească spaţiul înconjurător. In Byron — demonicul, puterea ocultă, capricioasă, a creaţiei, a aventurei şi a faptei isbucneşte nealterată de zăgazuri, elementară. Rar se întâmplă ca un om în viaţă fiind să fie înconjurat de atâta iubire, ură şi legendă ca Byron. Demoniei fascinante ce trece prin opera şi viaţa lui nu i-a putut rezista nici Goethe. Şi vraja sălăşluită în sufletul lui Goethe s'a precipitat mistic. Viaţa scurtă, plină de tensiuni dramatice, a lui Byron devine pentru bătrânul Goethe un mit. Byron devine Euphorion, fiul anticei Elena şi al lui Faust: un personaj simbolic care, în grabnica sa trecere prin cea mai mare operă poetică a timpurilor moderne, cântă, saltă şi se prăbuşeşte din tragic răsfăţ:

Nun lasst mich hüpfen,
Nun lasst mich springen!
Zu allen Lüften
Hinaus zu dringen
Ist mir Begierde,
Sie fasst mich schon...

(Faust, II, 3).

Ciudate se vor părea desigur cuvintele lui Goethe citate mai sus... „Demonicul... în firea mea nu e, dar îi sunt supus"... Ele nu pot să aibă decât un singur sens. Demonicul se manifestă în el cu tărie, dar Goethe simte singur, că spiritul său e prea complicat încât să poată fi determinat numai prin acest unic atribut. Afară de aceea, Goethe, dintr'un îndemn foarte cultivat de a se controla, s'a silit totdeauna să-şi zăgăzuiască elementul demonic, care-i ameninţa măsura şi echilibrul. In Byron el admira demonicul în stare nativă, ca să zicem aşa. Il admira, dar nu-l accepta. — *G. B.*

DĂRI DE SEAMĂ

Grai şi suflet

Revista „Institutului de filologie şi folklor" publicată de Ovid Densusianu

Ca şi volumul de până acum, volumul al IV-lea (fasc. II) apărut de curând, cuprinde material şi studii de un deosebit interes, cu preocupări serioase îndreptate atât în domeniul lingvisticei româneşti cât şi în al vieţii rurale sub diversele ei aspecte.

Problemelor de folklor, în deosebi, li se acordă o atenţiune pe care n'o întâlnim în alte publicaţiuni de acest fel. Literatura noastră populară, din care s'a strâns — şi mai bine, şi mai rău — un material atât de numeros, nu a avut parte de cercetători tot atât de pasionaţi ca şi culegătorii. Şi sunt atât de puţine studiile de literatură populară românească, încât monografiile apărute sub auspiciile „Institutului de filologie şi folklor", vin să împlinească un mare gol.

In cadrul acestor preocupări ne-a dat d. O. Densusianu minuţioasa lucrare „Viaţa păstorească în poezia populară". Cu aceiaşi înţelegere şi pătrundere cercetează d-sa acum *Limba descântecelor*. Urmărind probleme de natură lingvistică, d. Densusianu ajunge la consideraţiuni menite să arunce o vie lumină asupra acestui gen de creaţiune populară.

„Dacă prima impresie pe care ne-o dau descântecele e de ceva prea convenţional, stereotipat, şi de prozaism contrastând cu alte creaţiuni populare, altfel ni se înfăţişează când le urmărim mai de aproape: străbate prin ele viaţa nu numai cu uniformităţi, le vedem răsfrângând anumite contingenţe, redând ceva uşor de recunoscut că porneşte din sufletul ţăranului nostru şi, ca poezie, nu putem spune că rămân de tot în urmă — nu o găsim, e adevărat, deodată, vestind dela întâiul vers frumuseţe de exprimare simplă, dar când răsare din şiruri lungi ale lor ne aduce bine aminte de aceia din doine.

„E poezie în cuvintele dela sfârşitul atâtor descântece, când celui ce aşteaptă dela ele vindecarea i se spune să rămână „curat, luminat" ca „steaua din cer", ca „roua de pe câmp".

„Versuri cu relief poetic ne dau însă cu deosebire vrăjile, când vine să vorbească sufletul tânăr cu încântări de sine şi tresăriri la viaţa întrezărită ca un vis, când prin ele se trimit chemări spre cineva aşteptat cu drag ori blesteme celor care se împotrivesc gândului — izbucniri pasionate care dau vrăjilor ceva din lirismul doinelor".

Substratul acestor creaţiuni e sufletul femeilor dela ţară nu numai superstiţios, dar şi pasionat, un suflet care vorbeşte, fără stăpâniri, cu tot clocotul urei şi răzbunării. „Să vie ca un nebun" e o expresie care apare des în descântecele de dragoste.

Ocupându-se de expresivitatea în descântece, d. Densusianu arată că „prin însăşi natura lor, acestea sunt în discordanţă de multe ori cu felul de exprimare obişnuit al celor dela ţară. De o parte, caracterul lor conservativ, cu anumite convenţiuni de înşirare a cuvintelor; de alta, scopul pentru care sunt rostite şi preocuparea de a impresiona prin ele într'un anumit fel le dau o notă deosebită".

Se întâlnesc astfel repetări de cuvinte cu înţeles apropiat *(Ce te căinezi, Ce te văicăreşti, Ce te tânguești, Ce te hăuleşti?)* datorite unor formule tradiţionale sau stăruindu-se asupra unei intenţii a descântecului, când cuvintele vin ca o poruncă *(Să-l lecueşti, Să-l tămăduești, Să-l vindeci)*. Caracteristice prin expresivitatea lor apar unele derivate menite a intensifica sensul cuvintelor *(pieri, răspieri)*. Prefixele de intensificare fiind de provenienţă slavă *(po-, răs-, prea-)* dovedesc că limba descântecelor noastre păstrează urme caracteristice de influenţă a descântătoarelor slave.

Un capitol e consacrat formelor şi înţelesurilor vechi păstrate mulţumită caracterului conservativ al descântecelor. Lexicul cu deosebire e mai bine păstrat şi această latură a problemei va fi cercetată — cum anunţă d. Densusianu — într'un volum viitor al revistei.

Originea Mulovişteniilor şi Gopeşenilor e o problemă legată de românismul sud-dunărean. D. Tache Papahagi, care cunoaşte foarte bine viaţa satelor Mulovişte şi Gopeşi, se foloseşte de datele lingvisticei, etnografiei şi folklorului spre a susţine că locuitorii acestor sate sunt, la origine, Megleniţi.

In sprijinul acestei afirmaţiuni, d-sa prezintă şi o serie de texte culese dela Muloviştieni, spre a evidenţia anumite particularităţi ale graiului acestora. Intr'adevăr, aceste particularităţi sunt caracteristice meglenitei.

O amănunţită analiză îl duce pe d. T. Papahagi la următoarele concluzii cu privire la alcătuirea Muloviştenilor. Trebue să distingem în această populaţie: 1) un substrat megleno-român, care a constituit nucleul închegării acestui sat în a doua jumătate a secolului al XVII-lea; 2) un strat de populaţie aromânească suprapus şi emigrat din regiunea moscopoleană după 1760; 3) un procent de populaţie bulgărească asimilată.

O monografie care poate interesa în aceiaşi măsură pe etnograf şi pe lingvist e *Păstoritul în Vrancea* de d. I. Diaconu. Pe lângă informaţia bogată, referitoare la istoricul păstoritului din Vrancea, se face o expunere amănunţită a modului cum se desfăşură astăzi această îndeletnicire (fazele principale ale păstoritului, personalul stânei, alcătuirea, funcţionarea şi obiectele stânei, produsele oilor, hrana, îngrijirea şi numele lor, îndeletnicirea de cioban şi viaţa lui socială, etc).

La urmă, câteva observaţiuni în legătură cu literatura păstorească în Vrancea şi o serie de texte culese de la ciobani mai bătrâni, înfăţişând păstoritul vrâncean din trecut.

D. Al. Rosetti, despre al cărui laborator de fonetică experimentală am mai scris aci, a publicat rezultatul unei anchete lingvistice întreprinse printre Românii Fărşeroţi din Albania colonizaţi în Dobrogea nouă.

Faptul că aromâna din Albania e puţin cunoscută şi că metoda pe care o întrebuinţează autorul (adunând răspunsuri după un chestionar pregătit dinainte) n'a mai fost urmată până acum în domeniul aromânei, măreşte importanţa acestui studiu remarcabil prin precizia informaţiei şi dovedind o temeinică pregătire.

In ultima fascicula, d. Al. Rosetti dă glosarul necesar înţelegerii unor cuvinte ce apar în răspunsurile la chestionar, adunând şi forme ce prezintă interes din punct de vedere al fonetismului.

Din ţinutul Săcelelor de d-ra Elena Moroianu cuprinde câteva aspecte ale vieţii Săcelenilor, caracterizarea graiului lor şi o serie de texte culese în Satulung.

La „Insemnări şi rectificări", aflăm explicarea pe care o dă d. G. Iogu unor cuvinte orientale (turceşti, arabe, persane) introduse în română, bulgară şi neo-greacă. Intre acestea: rom. *baccea, patalama, ghiaur, haimana, calcavură, cherhana*, etc.

Tot aci, fixează d. O. Densusianu etimologia unor elemente latine din limba română *(îmbălgina, stingher)*, a unui element slav *(zăpăci)* şi a unui derivat din albaneză *(mozoc)*.

Volumul se închee cu un bogat capitol de dări de seamă şi indicaţiuni bibliografice semnate de directorul revistei, ale cărui însuşiri de bun îndrumător răsar din întregul cuprins al revistei.

J. BYCK

INSEMNĂRI

Victor Hugo spiritist

A apărut de curând o cărticică la Paris, surprinzătoare, cu titlul „Victor Hugo spiritist" și al cărei autor e abatele Claudius Grillet. Raporturile marelui poet liric francez cu științele oculte, de care vorbește savantul abate în studiul lui amănunțit și minuțios, alcătuesc o taină a cărei deslegare ar putea lumina isvoarele psihice ale acestui geniu al romantismului și poate însuși romantismul francez.

Victor Hugo trăia în 1853 cu familia în exil, la Jersey, singur și părăsit. Amintirea proaspătă a morții fetei lui, Leopoldina, încărcă și mai mult atmosfera acelei case reci, dușmănoase, care se află în apropierea unui cimitir — atmosferă încărcată și turburată de împrejurările politice de-atunci. Vecinătățile fantastice, marea, urletele furtunei, decorul sinistru al unei naturi sălbatece, ridicau destinul lui Victor Hugo, în propria-i simțire, la dimensiuni gigantice.

Victor Hugo

Totuși în ce privește realitățile, rămăsese solid pe terenul rațiunei, pe care o venera, întocmai ca toți ceilalți admiratori ai Revoluției Franceze. S'a opus mereu „placid și burghez" ideilor unei cunoscute și admiratoare a talentului lui, Emilia de Girardin, care lucra cu „masa 'nvârtitoare" și sta de vorbă cu duhurile; ba o și luase în amicală bătae de joc, pe vremea când trăia în împrejurări mai fericite. Doamna de Girardin însă, ca orice fanatică, nu s'a descurajat. Simțind că i se apropie sfârșitul, s'a hotărît să se ducă la Jersey spre a încerca pentru ultima oară convertirea idolului ei literar la spiritism. Amicul poet, altădată sceptic, a fost de data aceasta mult mai îngăduitor. Evenimentele care trecuseră peste el, simțirea devenită siguranță a misiunei lui mărețe pe pământ, îl făcură mai accesibil revelațiilor supra-terestre. Să mai adăogăm la toate acestea și puțină vanitate. Era destul de măgulitor să aibă relațiuni cu duhurile ilustre ale vremilor trecute. Mistica prietenă, doamna de Girardin, fiind în preajma morții — i se înfățișa aproape ca o mesageră de *dincolo* — dobândise mai multă autoritate în ochii marelui romantic. După oarecari împotriviri, a consimțit să ia parte la o ședință spiritistă.

La 11 Noembrie 1853, seara, doamna de Girardin a pus în mișcare „masa 'nvârtitoare" și a întrebat: *cine e?..* A răsunat limpede și sacadat: *Le-o-pol-di-na.* Miracol! Dar acesta e numele iubit al fiicei lui Hugo, înnecată cu soțul ei în Sena, și pe urma căreia poetul și tatăl — în primul rând însă poetul — tot mai plângea.

Din noaptea aceea a început în viața lui Victor Hugo o epocă nouă. Auzea glasuri în văzduh, credea, nici o îndoială nu mai era cu putință: El e cel chemat, cel ales, cel binecuvântat. Existența lui pe lume e numai o aparență. Soție, copii, rude, totul e umbră. Adevărata lui familie o alcătuesc morții, care i se arată în fiecare seară: Chateaubriand, Dante, Racine, Marat, Charlotte Corday, Robespierre, Moise, Shakespeare, Luther, Eschill, Platon — ideia, drama, romanul, opezia...

Și toți, fără excepție, observă abatele Grillet, grăesc în limbajul romantic al lui Victor Hugo, îi amintesc de menirea lui, îi ordonă să copleșească biata lume cu ceiace-i lipsește mai mult: cu universala iubire.

Mediul e Charles Hugo. El se pune în legătură cu masa, și prin el grăesc spiritele către „slujitorul Eternității". Adela Hugo transcrie cu încredere și respect întrebările și răspunsurile, care vin desigur, din lumea spiritelor. Aceste duhuri sunt uneori destul de ciudate. Astfel leul lui Androcles vorbește tot timpul în versuri. Nu încape nicio îndoială. Abatele Grillet aduce toate dovezile. Și e de remarcat că nici Charles, nici Adela Hugo nu erau în stare să vorbească în alexandrini atât de curgători. Care era, în definitiv, adevărul? Se revărsa miraculoasa vitalitate a lui Hugo pe lucrurile moarte din juru-i, dându-le suflet?...

„Masa 'nvârtitoare" a funcționat trei ani: începând dela 11 Noembrie 1853, toate versurile lui Victor Hugo sunt pline de vervă profetică, de viziuni apocaliptice, de mesianism dezlănțuit.

Și alți romantici credeau în spiritism, și-l practicau. Trei romane de seamă ale lui Balzac „Ursule Mironet", „Louis Lambert" și „Seraphia", își au isvoarele în această climă ocultă. Totuși la prozatori ,inteligența veghea cu străşnicie asupra viziunilor, în timp ce la Victor Hugo, viziunile înghițiseră inteligența cu desăvârșire. — *A.*

Galsworthy și articolele lui

Celebrul scriitor englez John Galsworthy a primit de curând vizita unui tânăr director de revistă, care i-a cerut un articol despre un subiect destul de complicat.

Romancierul a declarat că e prea ocupat pentru asta, dar la urmă a cedat. Insă, fiindcă avea de sfârșit ultimul volum din seria lui *Forsyte Saga,* a anunțat că va face articolul cerut, ceva mai târziu. Directorul de revistă era grăbit, căci contase pe numele lui Galsworthy ca să dea strălucire primului număr al revistei. De aceia insistă:

— N'o să vă ia mult timp acest articol. Nu vă cer decât o sută de rânduri, și o sută de rânduri se scriu lesne.

— Domnule, răspunse scriitorul, nu durează mult, într'adevăr, să scrii o sută de rânduri, dar trebue întâi *să le gândești...*

O carte despre Wilson

Una din cele mai mari case de editură din New-York a fost obligată să retragă din circulație cartea lui Owen Wister despre Roosevelt, fostul președinte al Statelor Unite, din cauză că această carte conține observații lipsite de respect la adresa lui Woodrow Wilson, fost și el președinte al Statelor Unite.

In urma plângerii depuse de familia lui Wilson, editorul a fost obligat să ceară înapoi chiar exemplarele dăruite de autor amicilor. Se calculează că afacerea aceasta l-a costat vreo 16 milioane de lei.

Versurile de comandă în epoca Renașterii

Parcurgând versurile poeților din epoca Renașterii rămânem surprinși când vedem cât de multe și de diferite sunt inspiratoarele lor. Evident, numele pe care le primesc în versuri muzele nu ne spun nimic, căci sunt fictive. Dar după diferite detalii se poate constata că de fiecare dată avem de a face cu altă inspiratoare.

Să fi fost oare atât de schimbăcioși poeții? Explicația e alta. Nu toate versurile pe care le reunește un poet în volum sunt făcute pe cont propriu, ba, mai mult, se poate spune că majoritatea sunt făcute de comandă.

Cel ce suspină după o dulcinee romanțioasă trebue să-i trimită versuri. Pentru asta, se adresează unui specialist, așa cum noi, când avem nevoie de ghete, ne adresăm cizmarului.

Marii seniori nici n'au nevoie să comande versurile: poeții le ghicesc dorințele și se prezintă cu versurile de circumstanță, de îndată ce simt o schimbare de capriciu la protectorii lor. Bine înțeles, primesc o răsplată corespunzătoare serviciilor lor.

Cu versurile acestea executate de alții, cumpărătorul se prezenta la iubita lui, sau, după cum era cazul, la înmormântarea unui superior, la nunta unui amic, etc. Dar și poetul, când își aduna mai târziu versurile în volum, le înregistra și pe cele inspirate de emoții străine.

A doua meserie a scriitorilor

Scriitorii trebue să se consacre în întregime scrisului, sau e preferabil să aibă și altă meserie care să-i distreze de plictiseala redactării?

S'ar părea că această din urmă alternativă e cea bună. In adevăr, iată cum privește H. G. Wells, celebrul scriitor englez, meseria sa. Fiind interviewat de un jurnalist american, W. Lippman, acesta din urmă l-a întrebat ce intenționează să facă după ce va isprăvi cartea la care lucrează acuma. Wells a răspuns:

— Voi scrie alta.

— Și pe urmă?

— Am să mai scriu una; ce vrei să fac? — a răspuns Wells, cu un gest de oboseală și de descurajare.

Literatura și politica

La München s'a fondat o ligă pentru lupta intelectuală, *Kampfbund,* care a scos un manifest în favoarea culturii germane și atacă violent pe scriitorii Ludwig, Wassermann, Thomas Mann, Stefan Zweig și alții, pentru că nu apără heghemonia intelectuală germană.

Fiscul și traducerile

In Anglia, fiscul impune din oficiu pe autorii americani pentru vânzarea cărților lor în insulele Britanice. Editorii sunt răspunzători de plata acestor sume, pe care le rețin din veniturile autorilor. La fel se fac rețineri și din sumele pe care le încasează autorii străini pentru traducerea operelor lor în englezește.

Un critic german despre literatura americană

Un critic german foarte cunoscut, Max Wolff, închee astfel, în *Berliner Tageblatt,* o critică consacrată literaturii americane:

„Nu există actualmente nici un fel de literatură americană".

Și mai departe:

„Nimic nu ne face să credem că vreodată America va putea produce o literatură atât de independentă de cea europeană, pe cât de independentă e aceasta din urmă față de literatura antică".

Infrățirea literaturilor

Revista *Pologne Littéraire* publică un număr consacrat în întregime extinderii relațiilor între diversele literaturi.

Criticul francez Benjamin Crémieux, răspunzând la ancheta revistei, scrie că: „pentru prima dată vedem grupându-se o federație internațională a scriitorilor, fundată nu pentru apărarea intereselor profesionale, ci pentru a servi interese spirituale și morale... Idealul suprem al grupării scriitorilor ar putea fi apărarea civilizației și continuarea ei".

Congresul librarilor

Librarii din Franța s'au întrunit în congres la Lyon. Asistă Jean Vignaux, președintele criticilor literari și José Germain, delegat al societății scriitorilor din provincie.

S'a insistat mult asupra nevoiei de a se forma vânzători pricepuți, de a avea un arsenal bibliografic, de a obliga librarii să-și cunoască produsele.

D. Escoffier, din Paris, a dat astfel definiția ediției originale: primul text imprimat din opera unui scriitor, apărut în timpul vieții lui și publicat cu consimțimântul lui.

Mărunte

— Poetul Léo Larguier publică un volum intitulat *Mistral:* douăsprezece scene familiare sau sublime, din viața lui Mistral, care ne fac să înțelegem mai bine viața și caracterul unui mare poet.

— Jacques de Lacretelle publică o urmare la romanul lui Silberstein. Eroul care, plecase să facă opere mari în America, își vede toate iluziile spulberate și se întoarce să moară în Franța.

— A apărut al doilea volum din *Mes Cahiers* ale lui Maurice Barrès. In acest volum, care ține de la 1898 la 1902, Barrès vorbește de căderea lui în alegeri la Nancy, de moartea părinților lui, despre procesul Dreyfus la Rennes și despre câteva călătorii.

— După Boris Pilniak și Zamiatin, alt scriitor rus, Anatol Kamensky a fost exclus din uniunea scriitorilor sovietici. Motivul? Scrieri difamatoare și contra-revoluționare publicate în presa emigraților. In realitate, Kamensky n'a publicat încă nici-un rând. El se află la Paris, unde pregătește o carte despre Rusia. Poate că de această carte vorbește uniunea.

— Săptămâna trecută au fost sărbătoriți la Honfleur Lucie Delarue-Mardrus și poetul Henri de Regnier. Un bust al lui Regnier și un portret al d-nei Delarue-Mardrus vor fi așezate în sala muzeului municipal din Honfleur.

— Pentru a treia oară Academia franceză a decis să nu acorde anul acesta premiul Brieux. Se știe că acest premiu consistă dintr'o sumă de 25.000 de franci. După regulament, Academia poate, în caz că nu acordă premiul să dispună ea de această sumă.

— Guvernul francez a conferit ilustrei scriitoare suedeze Selma Lagerlöf, legiunea de onoare. Ministrul Franței la Stockholm s'a deplasat în persoană în provincia Vermland, unde locuește scriitoarea, pentru a-i înmâna insignele. Selma Lagerlöf e în vârstă de 72 ani.

— Săptămâna viitoare ministerul de instrucție din Franța va supune consiliului de ordine al legiunii de onoare lista viitorilor decorați. Se știe însă de pe acuma că vor fi avansați comandori ai legiunii Charles le Goffice, academician, și Gabriel Faure, scriitor.

— La Roma a murit în vârstă de 73 de ani monseniorul Charles de S'terclaes, fost director la Collège Belge și canonic al catedralei Sfântul Petru. Defunctul a scris, după cererea papei Leon al XIII-lea, o istorie a pontificatului acestuia, în trei volume. Leon al XIII-lea a pus la dispoziția autorului arhivele Vaticanului și a citit el însuși toate corecturile acestei opere, care constitue o prețioasă contribuție la istoria bisericii dela 1878 până la 1903.

— Am anunțat moartea lui Narcis Oller, care, cu romanele lui din viața țărănească, a fost considerat șeful mișcării naturaliste în Catalonia. Din opera lui, a fost tradus în franțuzește un roman intitulat *Le Papillon.* (1885). Volumul conține o prefață de Zola, care se termină astfel: „Trimit lui Oller nu încurajări din partea unui înaintaș, ci o strângere de mână din partea unui frate".

Impărțeală frățească

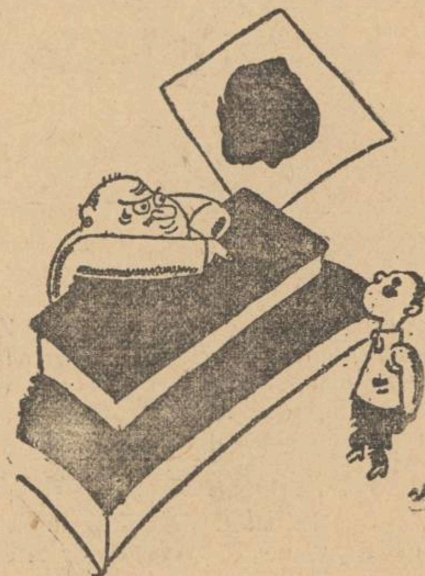
La moartea tatei, frate-meu și cu mine ne-am împărțit portretele de familie.

La casa de mode

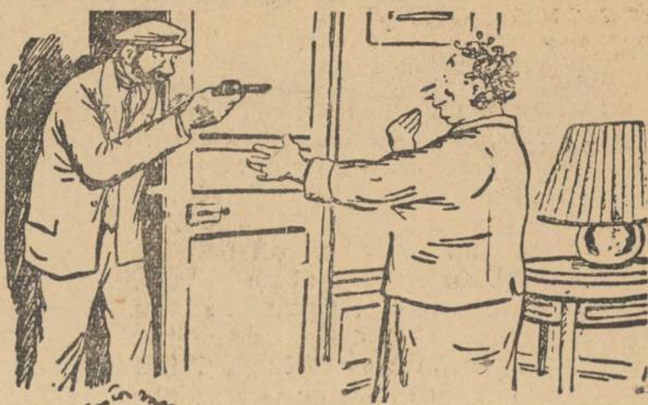
EA: Iți place vreuna?
EL: Da... cea blondă!...

Punct de vedere

— Care e diferența între zgârcenie și economie?
— Dacă tata restrânge cheltuelile lui, asta e economie; dacă le restrânge pe ale mamei... atunci e zgârcenie!...

Sânge rece

— Te rog așteaptă o clipă să-l chem pe bărbatul meu, că el e asigurat pe viață!

Prea târziu

— Mi-au trebuit zece ani ca să bag de seamă că nu știu să scriu.
— Și atunci ai încetat?
— Nu puteam, ajunsesem celebru!...

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SARINDAR) No. 7—11

ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 507

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 24 August 1930

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

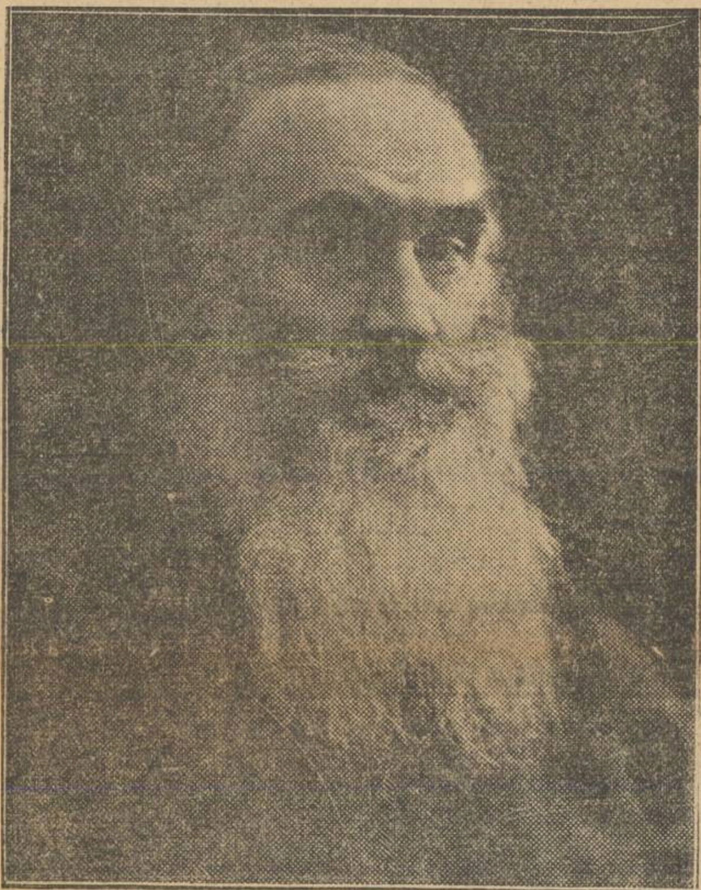
BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAŢIUNII" SIBIU

Imagini din Stambul

Maşinile, cu cari am pornit de pe cheul Galatei, se opresc la otelul zis altă dată „Kedivial", astăzi otel „Halas", în cartierul Pera. Nici aici nu cunoaştem uimirea!... E un fel de otel Kiriazi sau Colaro, dela noi din Bucureşti, cu aceleaşi figuri serviabile, cu aceiaşi limbă grecească, familiară urechilor noastre de când ne-am născut, cu aceiaşi atmosferă de hârtii de bancă sau de casă exportatoare.

Dar hotelul Halas a crescut, ca arborii din pădurile compacte, drept în sus, până pe la etajul al patrulea sau al cincilea, ca să se potrivească cu înnaltele clădiri vecine. Din ferestrele odăilor ce ne-au fost rezervate, privim în străzi ca în adâncul unor fântâni. Albastrul şi aurul, din cerul Stambulului, se cern în aceste fântâni şi dau o lumină senină şi verzue.

Unii dintre noi, cu valize mai bogate sau cu obiceiuri de toaletă mai complicate, zăbovesc prin odăi, aşează (în garderobe sau pe lavoarele de marmură) conţinutul valizelor... O notă lăudabilă pentru acest otel este că, la fiecare etaj, are baie cu duş, utilizabilă la orice oră şi deschisă în permanenţă, fără control şi fără taxă.

Gala Galaction

Câţiva dintre noi, cari n'aveau nevoe de transformări prea lungi, ne hotărîm să facem o primă recunoaştere în jurul otelului. Ne dăm seama că suntem pe aproape de pantele cari privesc spre Cornul-de-Aur. Traversăm strada noastră, — Istiklal Caddessi — şi printr'un coridor, cu pretenţie de stradelă, ieşim într'un bulevard ascendent, cu grădini pe mâna stângă. Sunt grădini se pare, publice, dar cu lacăte la poartă. Una e deschisă; intrăm în ea. Vrem s'o traversăm ca să ieşim pe vastul maidan, întrezărit prin grilajul ei. Un grădinar bătrân ne deschide poarta despre maidan.

Ne înşirăm în faţa imensului şi dublului amfiteatru, dela picioarele noastre, şi privim cu dezordonată admiraţie... Cum s'au putut întâlni şi cum s'au putut sălăşlui aici, deoparte atâta murdărie, atâta măturătură şi atâta lepră, iar pe de altă parte atâta măreţie imperială, atâtea comori de lumină şi atâta nobleţă de contururi!...

Subt noi, e un vast pustiu calcinat, un fel de „vale a plângerii", fără mormintele cunoscute Bucureştenilor, dar cu toate speciile de gunoaie, glorioase în valea lui Şerban-Vodă. Ceva rădăcini de iarbă, ceva vrejuri spânzurate, sunt smulse de caprele unei babe, neagră ca şi caprele. Câţi-va adunători de petice dau târcoale ultimelor trufandale, măturate din Beyoglu.

Prin acest maidan piezis, se schiţează un viitor bulevard. Câţiva lucrători dau rare, seculare lovituri de târnăcop, în coastele acestei râpe, pe care s'au prăbuşit atâtea împărăţii şi atâta slavă. Mai devale, cresc chiparoşi, se înţepenesc în coate câteva clădiri estropiate şi încep culisele caselor de lemn cu cinci-şase caturi...

Ne dăm seama vag — mai târziu consolidăm impresiile noastre — că privim spre Podul-Vechi, şi spre Kasim-Paşa. Diadema priveliştei se ridică din câmpul de catifea albastră, al mării captive în continent, şi se împleteşte pe cerul de miază-zi, din minaretele, din cupolele, din zidurile greco-romane şi din toate giuvaerele Stambulului. Cornul-de-aur, stingherit, împovărat pe ambele ţărmuri cu pontoane, cu palate şi cu straturi de clădiri suprapuse, merge cu soarele, spre moscheea şi spre cimitirul Eyub...

Suspendaţi deasupra acestor trepte dislocate ale trecutului, îl simţim şi-l materializăm în imaginea fantastică a unui titanozaur, al cărui leş fosil îşi resfiră şira spinării şi coastele, din Fanar până în Galata!

Pornim de vale, pe bulevardul ce va să fie şi tăem o mahala pitorească şi murdară, până în depărtare... Aşa dar, aici în Constantinopol sunt tainicele noastre obârşii edilitare şi sanitare!... Eram veseli ca nişte ştrengari cari, într'o excursiune indefinită, au ajuns să descopere, după semne indelebile, cari sunt nobilii lor strămoşi...

Ieşim într'o stradă dreaptă şi largă — chiar pavată — care trebue să fi fost strada Azab Capu, strada aceasta ieşea drept la moscheea veche şi năpăstuită Azab Capu şi la podul din faţă. Suntem în cartier popular, plin de cafenele, de mateloţi, de hamali, de piramide de fructe şi de cârduri de copii desculţi, nărăviţi la bacşiş...

In slava zâmbitoare a serei şi peste această colcăire de port şi de tavernă, tronează, albe şi virginale, minaretele cu graţie de crini.

Aci, în cale, este o moschee uimitoare. Ea plantează, în stupefacţia noastră, nobleţea făpturii ei arhitectonice şi nepăsarea ordurieră a epigonilor ei moslemi... Era greu să-ţi închipueşti mai multă robitoare zvelteţă — realizată în marmură şi în cărămidă — şi o cloacă mai patentă, decât cloaca în care se exfolia moscheia Azab Capu!

Ne resignăm... Se vede că aşa e legea acestor ţărmuri. Acest nobil Corn-de-Aur e strâns, ca în ghiarele negre, încovoiate, cadaverice, ale unei vrăjitoare din *O mie şi una de nopţi!*

Lângă cocioabele, cari îşi moaie trenţele dela spate şi din faţă în golful împărătesc, stau la pândă zeci de barcagii. Bărcile lor priponite se înghesuesc printre caicele goale sau încărcate. Mizeria, sărăcia, indolenţa întind, pe ţărmul sacru, pare că tot atâtea vrejuri şi arabescuri, câte întind pe frontoanele şi pe pereţii marilor giamii din faţă: opulenţa şi orgoliul.

Se înserează. Paradoxul sporeşte. Cu cât ne afundăm mai adânc în melcul acestor uliţe soioase şi arhaice, cu atâta purpura şi aurul transfigurează golful incomparabil.

Dar în această vetustate, nemăturată şi întortochiată, câte motive de artă, câte semne de nobleţă, câte sigilii de originalitate! Ferestrele, uşile, porţile, ungherele sunt fermecătoare şi picturale. Pretutindeni sunt glastre de flori şi cuiburi de porumbei!...

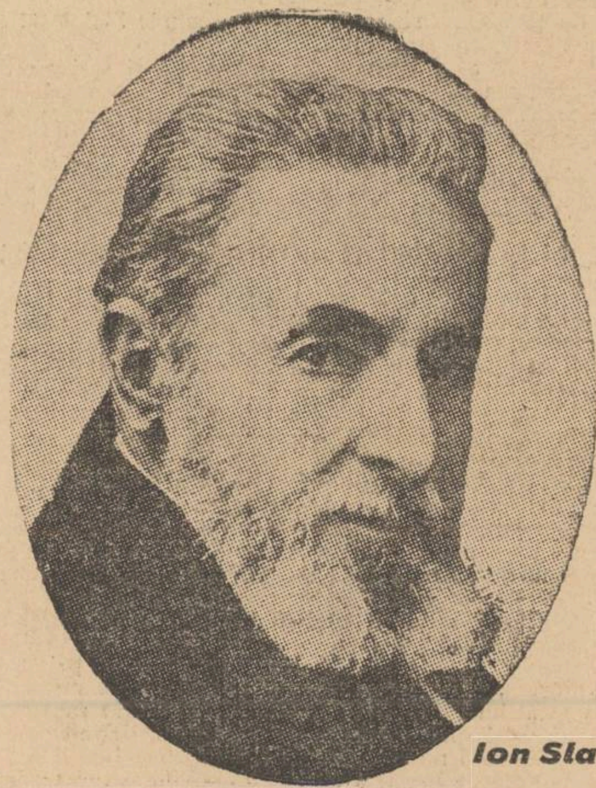
Şi locuitorii acestor celule, atât de decorative, sunt ei înşişi material de artă. Oacheşi, meditativi, tihniţi, ei se încadrează superior între porumbeii amoroşi şi glastrele cu rozetă!

GALA GALACTION

Cinci ani dela moartea lui Slavici

La 17 August s'au împlinit 5 ani dela moartea lui Ion Slavici.

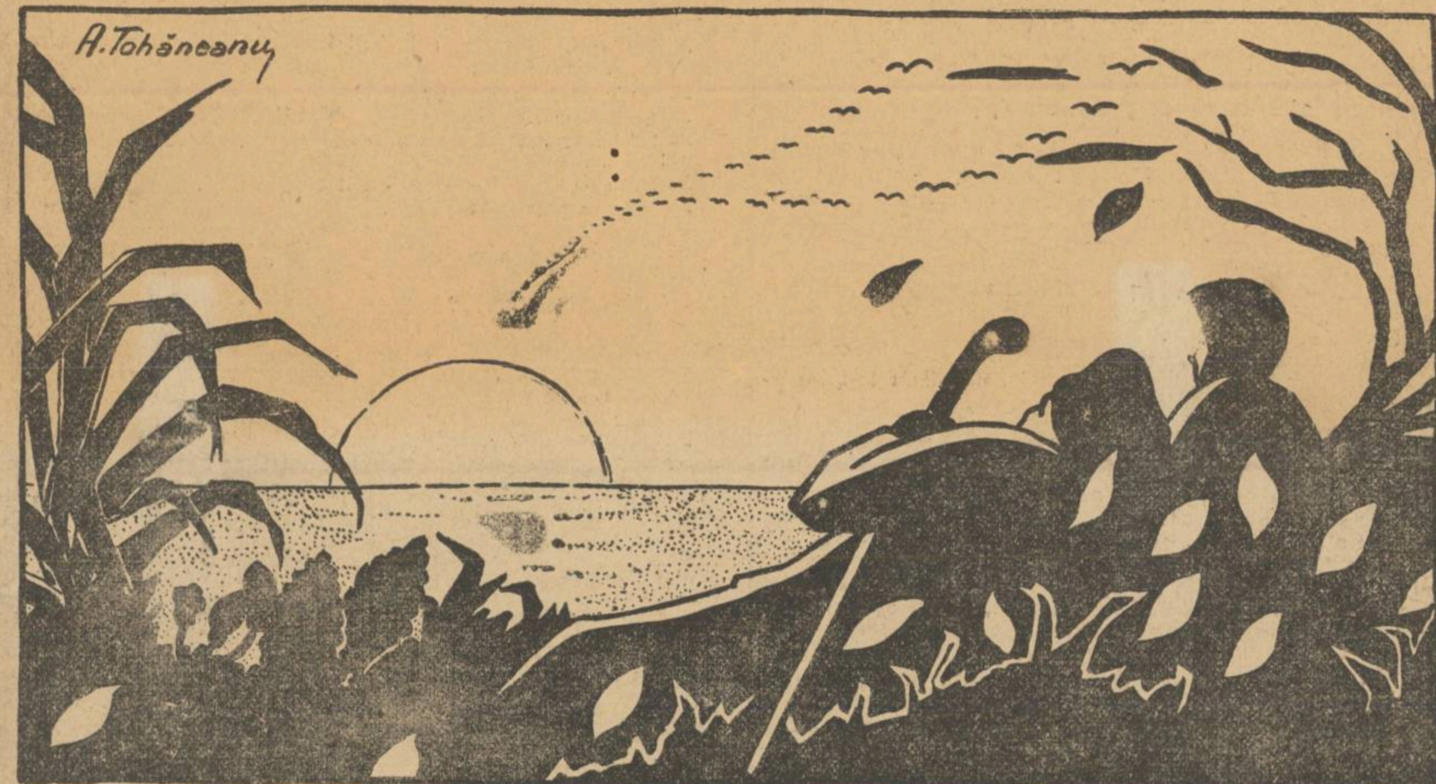
Născut în 1848, activitatea lui îmbrăţişează peste o jumătate de secol. Pentru a-l putea situa pe Slavici în literatura noastră trebue să se ia în seamă, neapărat, timpul în care a trăit. Slavici e contemporan cu Eminescu şi cu primii junimişti. Formaţia lui culturală şi limba pe care o scria sunt produsul vremii în care a trăit, o vreme definitiv apusă, pe care generaţiile de astăzi o înţeleg destul de greu. Era epoca eroică a literaturii române. O epocă de luptă, de pasionate convingeri şi de furtunoase controverse. O epocă în care se făcea foarte puţină literatură profesională şi foarte multă literatură desinteresată. O atmosferă care a dispărut cu totul. Slavici este tipul scriitorului din epoca aceia. Prin asta distanţa dintre el şi noi, fără îndoială se măreşte. Perspectiva, însă, în care apare personalitatea şi opera lui devine mai largă, prin această distanţă, şi locul lui în istoria literaturii noastre se defineşte mai bine.

Ion Slavici

Slavici face parte din galeria clasicilor noştri, alături de Odobescu, de Caragiale, de Eminescu. Sunt bucăţi ale lui, ca „Budulea Taichii", care îşi au locul în toate manualele şcolare. Fără a avea o valoare artistică mare, literatura lui Slavici se distinge printr'o puternică sănătate morală. O literatură tonică, fără tertipuri stilistice, fără nimic inutil. Viguroasă, sinceră, spontană, literatura lui Slavici este excelentă pentru şcoli şi tineret. Este, pe lângă o realizare estetică, şi un aliment moral.

Acestea sunt calităţi destul de rare. Nu sunt, fără îndoială, calităţi indispensabile pentru o bună literatură. N'ar fi de ajuns pentru a justifica o operă literară. Dar Slavici are şi mari calităţi de povestitor şi nu e niciodată plicticos. Pe urmă viaţa regională pe care-o descrie, viaţa satelor din Ardeal este, din punct de vedere documentar, interesantă. Toate aceste însuşiri pot garanta operei lui Slavici durabilitate sigură.

Duminicile negre

de CEZAR PETRESCU

— Bucolică —

Prietenul Stoichiţă, dispăruse dintre noi — ca să zicem aşa — subit.

Intr'o bună zi glasul nu i-se mai auzi la cafeneaua unde se adunau roată în juru-i amici şi neamici, să-l asculte cu mare desfătare, fiindcă era plin de duh şi neîntrecut în observaţii ingenioase care prindeau omul ca o gâză înfiptă definitiv în ac. O anecdotă de-a lui, atunci născocită şi potrivită evenimentelor, zugrăvea actualitatea zilei cu un creion ascuţit de caricaturist şi-ţi îngăduia să pipăi un caracter ca o stofă.

Câteva rămăseseră de pomină.

Ascultătorii ciuleau urechea, le memorau pe drum spre casă, le transportau în alte zone mai depărtate, printre amici şi rude, unde cercau să le strecoare pe compt propriu, ca întâmplări ştiute, văzute sau născocite de dânşii. Vană osteneală! Nu mai aveau nici un haz. Numai Stoichiţă singur era în stare să le vadă, să le ştie, să le născocească şi mai ales să le povestească.

De aceia era în acelaş timp iubit, admirat şi invidiat.

Poate se întâmpla să fie şi cel mai înzestrat dintre noi. Picta, cânta minunat la vioară, improviza stihuri duioase sau pline de vervă, cu o mimică fără pereche intra în pielea celor mai diverse personagii. Toţi păstrau astfel convingerea, vai! prea întemeiată, că ar fi ajuns un mare pictor, un mare muzicant, un mare poet ori un mare actor, *dacă ar fi vrut*.

Dar nu voise.

Se mulţumea să parcurgă viaţa în diletant, cu pălăria pe ceafă, fără grijă, amuzându-se o clipă aci, culegând de dincolo o floare, surâzând femeilor şi succesului fără să le ia prea mult în serios, trecând mai departe şi vânturându-şi morişca bastonului cu o voioşie contagioasă.

Ii păstram pentru aceasta mai ales, recunoştinţă unanimă. Nu se lua în serios. Deci nu ne concura pe tărâmul îndeletnicirilor noastre grave, de poeţi, compozitori, pictori sau actori, unde îndată ne-ar fi lăsat cu o poştă în urmă, numai să fi plecat urechea la ceeace demonul vanităţii şopteşte oricui.

Il mai invidiam şi pentru chipul discret şi elegant, cum îşi cheltuia un venit de altfel modest, dar bine mânuit. El era ultima rezervă şi cea mai sigură, în ceasurile tuturor de catastrofă bugetară. Ne ghicea din ochi şi ne scutea de laborioase şi umilitoare introduceri.

— Cât, puiule? întreba, şi scotea, fără ifose ostentative, portofelul întotdeauna generos.

Era într'adevăr un băiat *Ţucăr*, cum îi şi rămăsese porecla printr'o autohtonizare fonetică şi ortografică a vocabulei nemteşti, care indică produsul brut sau rafinat, cubic, tos sau căpăţină, al trestiei şi al sfeclei de zahăr.

Ţucăr era zeul şi providenţa noastră.

Şi într'o bună zi, *Ţucăr*, dispăruse fără urmă.

Prepusurile noastre au fost multe, pasionate şi diverse. S'au epuizat, când altul i-a luat locul, la masa de la cafenea, fără însă să-l înlocuiască nici pe departe. Era un epigon fără haz şi fără personalitate. *Ţucăr* fusese unic şi incomparabil.

Ne mai aminteam rar, cu un suspin de regret, în ceasuri târzii, când chemam fantome nelămurite din trecut, să populeze mesele noastre de noapte, acum tăcute şi fără animaţie. Unii dintre noi, ajunseseră între timp pictori cu expoziţii şi cu barbă, alţii poeţi cu premii, ceilalţi compozitori aplaudaţi la Ateneu sau actori cu turnee subvenţionate generos de Stat. Unii aveau burtă, alţii nu mai aveau păr. Unii căpătaseră glorie, alţii numai reumatisme. Dar ne încăpăţinam să ne intitulăm „vechea gardă a tinerei generaţii" şi să ne adunăm măcar odată pe lună, când crepusculul înaintează cu paşi perfizi de felină, să ne spionăm unul pe figura celuilalt ce-a mai devastat timpul dintr'o juneţe pe ducă. Atunci numele lui *Ţucăr*, apărea iresistibil pe toate buzele.

— Ce-o fi făcând oare, *Ţucăr ?*

— N'aţi mai auzit unde-o fi, *Ţucăr ?*

— Mă, cine lipseşte acum să se bucure,... e *Ţucăr!*

— Mă gândesc că nu i-am dat nici acum mia lui *Ţucăr*...

— Bietul *Ţucăr!*

— De ce biet? N'avea grija lui! Cine ştie ce şi cine ştie pe unde se învârte acum, *Ţucăr*.

In ascunzişurile noastre tăinuite de cuget, păstram o consolare, mărturisesc, ticăloasă. Dispăruse dintre noi cel mai bun prieten. Dar luase cu el şi pe cel mai temut concurent. Cine ne-ar fi garantat oare că rămas aci, nu l-ar fi apucat odată şi odată gluma să se ia în serios? Adio atunci toate succesele noastre. *El* ar fi cules cele mai furtunoase aplauze la Ateneu; ar fi fost *el* cel cu volumul premiat, ar fi vândut *el* cele mai scumpe tablouri şi ar fi cules *el* cu graţia *lui* spadasină de muşchetar, în vârful degetelor, ordonanţa de subvenţie a turneului. Era precum se vede o consolare josnică şi nu prea desinteresată. Dar cu atât mai completă.

Până când, într'o zi, *Ţucăr* apăru tot atât de neaşteptat, pe cât de subit dispăruse.

S'ar fi spus că ştia mai dinainte în ce colţ de stradă şi în ce clipă anume, ne putea întâlni pe fiecare.

Toţi am sosit seara, cu ştirea senzaţională strigată din uşă:

— Băeţi, l-am întâlnit pe *Ţucăr !*

— Ştiu. Şi eu l-am văzut...

— Pe mine m'a oprit adineaori...

— Ei, drăcie! Tocmai când credeam că vă fac o surpriză!

Ţucăr, ţinuse să ne-o facă el, personal, fiecăruia... E drept, pe fugă, dar dovedind că din amintirea lui nici unul dintre noi nu fusese şters şi nici nu scăzuse în preţuire.

Venise şi plecase. Ne anunţase că e gospodărit, tată de familie şi că a rupt-o definitiv cu oraşul. Trăieşte acum o viaţă patriarhală şi plină de mulţumiri, pe care noi nu le putem cunoaşte şi pentru care ignoranţă ne compătimeşte din toată inima. De aceia, încheiase invitându-ne să-l „călcăm" numai decât într'o Duminecă, numai pentru a ne înfrupta şi noi dintr'un asemenea paradis bucolic.

Toţi, fireşte, n'am mai discutat într'acea seară decât fabuloasa metamorfoză a lui *Ţucăr*. Şi toţi, fireşte, am sfârşit prin a-l invidia. Nu era nici o mirare, cum nu exista nici o îndoială, că tot dânsul găsise cheia adevăratei fericiri. Era destul să ne amintim lumina pacificată din ochii lui albaştri („ca albastrul cerului", adăogase unul o comparaţie foarte oportună), obrazul bronzat, vigoarea tânără şi elastică de om trăit în mijlocul câmpurilor, în soarele şi în vânturile vastelor orizonturi. Ne-am descifrat întâia oară cu o lucidă solidaritate în mâhnire, ravagiile anilor, fără să ne mai bucurăm de astădată că unul fusese mai cruţat şi că timpul scobise mai adânc numai pe chipul celuilalt. Eram toţi egali. Tristă egalitate, în iremediabilă mizerie! Oameni ai oraşelor, cu faţa bolnăvicios albă, cu ochii încercănaţi, cu muşchii atrofiaţi de existenţa sedentară, cu sufletul strâmb încârcit de meschine vanităţi şi de succese nesigure, ca umbra şi ca femeia.

Ţucăr se lepădase la vreme de toate aceste deşertăciuni, ca de tot atâtea haine nevrednice. Sănătatea trupească şi sufletească radiindu-i din ochi, din vorbă, din gest, ne umilise ca o provocare şi deslănţuise dureroase nostalgii.

— Ai văzut cum nu i-a căzut, frate, nici un fir de păr?

— Şi să zici că are măcar unul alb!..

— Măi băieţi, asta am visat eu toată viaţa şi n'am avut parte. O căsuţă la ţară... Livadă... Câţiva stupi... Te trezeşti în gânguritul hulubilor. Ieşi colo, în cerdac, în halat. Iţi începi ziua cu un pahar de lapte cald, atuncea muls. Citeşti gazeta în papuci, cu cafeaua alături şi cu besecteaua de tutun Macedonia... Mai stai de vorbă cu un ţăran. Acolo, de la înţelepciunea lui simplă şi sănătoasă, hrănită ca puterea lui Anteu din atingerea cu pământul, găseşti adevăratul echilibru sufletesc. Aceasta am visat-o eu întotdeauna. Şi-al dracului *Ţucăr!* Eu visez şi el o face!

Ţucăr a mai apărut şi luna următoare. Şi în alte luni. Intotdeauna pe fugă. Venea să cumpere o pompă de stropit via sau să vândă nu ştiu câte vagoane de nu pricepeam ce. De fiecare dată, nu uita însă să repete invitaţia tot mai stăruitoare:

— Când veniţi, fraţilor? M'am săturat tot aşteptându-vă! Numai cu o singură condiţie. Nici voi să nu veniţi cu mofturi, nici de la mine să nu vă aşteptaţi la mofturi. Simplu. Ca la ţară. Şi veniţi neapărat într'o Duminecă. Atunci mă găsiţi sigur acasă şi limpede la cap. In celelalte zile, pricepeţi şi voi! Ba la câmp, ba la arie, ba la vie. Dumineca sunt al vostru. Ne-am înţeles! Şi cât mai curând...

Scutura mâna bărbăteşte de ne clătina mădularele din încheeturi şi se făcea nevăzut printre ceilalţi trecători, care rămâneau ca şi noi, aci, prizonierii caselor sure, ai străzilor răscoapte de arşiţă, ai cafenelelor fumegoase şi ai micului nostru univers, îmbâcsit de tâmpe ambiţii şi înăcrite cancanuri.

— In definitiv, când mergem odată la *Ţucăr?* am început să ne întrebăm. Ce e frate, indolenţa asta? Ne chiamă omul cu toată inima şi parcă vrea să ne aducă la tăietoare... N'avem şi noi adică drept la o zi de evadare?

— Ba eu, să-ţi spun drept că m'am săturat până aci! (Gest cu latul palmei indicând retezat mărul lui Adam). M'am săturat de aceleaşi şi aceleaşi mutre. Uită-te la palmele mele! Toate sunt năclăiete de sudoarea imbecililor care-ţi întind mâna şi

(Continuare în pag. II-a)

In hău

In hăul plin de amăgiri
Fac spume apele sub punţi,
Că brazii s'au urcat pe munţi,
In preajma unei mănăstiri.

Şi brazii toţi s'au ascuţit
Să 'nţepe vulturii din sbor,
Că s'au urcat de-asupra lor,
Ţipându-şi setea spre zenit.

Iar vulturii plutind mereu
In golul dintre brazi şi cer,
Cu ghiarele crispate, cer
Să-l sfâşie pe Dumnezeu.

Când îmi va bate ceasul rău, —
Căci ceasul bun nu l-am văzut, —
Spărgându-mi amfora de lut,
Mă voiu împrăştia în hău.

D. N. TEODORESCU

trebuie să le-o strângi. Mi-e dor de câmp ,de aer liber, de apă de isvor, să aud o talangă de vită...

— ...un pahar de lapte proaspăt, aburind, băut în cerdac... la umbră de viţă sălbatecă.

— Lasă viţa sălbatecă!.. Mai bine vorbeşte-mi de cealaltă viţă. Ce-ai zice de un vin tămâios? Imi închipui că *Ţucăr* trebuie să aibă la pivniţă nişte sorturi turbate!

— Cu'n pui fript, cum numai ăi de la ţară ştiu să-l rumenească...

— Şi cu mujdeiu de usturoiu, adaogă al cincilea dintre noi, plescăind din limbă. E un scandal, monşer! Nici nu vă închipuiţi voi de când doresc să mănânc şi eu odată usturoiu în voia mea! Aci în oraş, ba că miroşi unuia, ba că te duci la teatru, ba nu ştii cu cine te mai întâlneşti...

— Fugi d'acilea cu usturoiul tău! Cum îţi vine să spurci aerul curat de ţară cu duhoare de usturoiu?

— Şi miere de albine, mă dragilor! Asta-i moartea mea. Un fagure adus pe farfurie. Aur curat. Tot parfumul fâneţelor condensat în acest miracol de perfecţie geometrică: fagurele!...

Acestea au durat câteva săptămâni. Până când într'o Sâmbătă seara, telefonul sbârnâi la toţi semnal de mobilizare. Cel mai energic şi mai descurcăreţ dintre noi, pusese mâna pe-un automobil.

— Mâine dimineaţă la opt, plecarea. La unsprezece, sosirea. Dar nici un cuvânt. Telegramă sau telefon. Nu e nevoie să-l anunţăm. Aduceţi-vă aminte ce ne-a spus. Fără multe mofturi! Nici n'ar avea haz. Ce nevoie e să te anunţi când te duci la ţară? Friptura e în curte. Cu pene şi plisc. Intr'o oră ai o jumătate de duzini de pui gata, rumeniţi la frigare. Şi vinul în cinci minute, ţi-l scoate de la pivniţă mai brumat ca de la baterie. Au dragă ăia la ţară nişte pivniţi cum nici nu-ţi imaginezi! Am mai băut eu. Când tragi prima înghiţitură simţi în gât o lovitură delicioasă de pumnal!...

A doua zi, Duminecă, la ora 8 precis, ne aflam toţi încărcaţi în automobil, claie peste grămadă. Şoferul se scărpină în ceafă, pe sub caschetă.

— Mai sunt? întrebă cu o semnificativă curiozitate.

— Cinci n'ajung?

— Mai încape unul, călare pe radiator! constată pentru sinea sa, cu un humor de cea mai pură esenţă britanică, fiindcă reflecţia nu era însoţită de cea mai palidă umbră de surâs.

Ne-am uitat unul la altul, intimidaţi. Nu era prea vesel şoferul nostru! In definitiv, treaba lui. Numai să ne ducă bine, cuminte şi repede. Atât numai pretindeam, într'o egală conciliere a acestor noţiuni contradictorii.

Am pornit deocamdată repede. Mai repede decât ne aşteptam. Căci la marginea oraşului, unul dintre noi îşi pierdu pălăria la un viraj luat admirabil pe două roţi. Pălăria de paiu purcese întâi în sbor planat peste scaeţi şi gunoaie, pe urmă când găsi un teren propice de aterizare, o luă la goană, de-a-dura, pe câmpuri, cu o velocitate de pălărie de curse.

Prietenul a strigat. Şofeurul a frânat. Maşina s'a oprit. Noi ne-am poticnit unul cu nasul în ceafa celuilalt.

Cel mai sprinten dintre toţi s'a oferit să aducă pălăria rătăcită la sentimente mai fidele, în locul legitimului său posesor, om greoiu şi astmatic. Intru acest sfârşit a sărit şi el agil peste gropi, movili de gunoaie, tinechele, hârburi de sifoane şi pingele conservate ca pastrama prin svântare; pe urmă, scăpat la loc liber a întins'o la goană voiniceşte. Era o cursă într'adevăr interesantă. Intr'o clipă ne-am pasionat toţi, inclusiv şofeurul. Pălăria, am priceput, era o natură şăgalnică şi cochetă. Ii plăcea să se joace de-a prinsul. Se pitula. Aştepta ipocrită. Se prefăcea că s'a dat învinsă. Până când amicul nostru întindea mâna şi se pleca s'o înşface de urechi. Atunci svâc! o sbuchia printre picioare, îşi făcea un salt aerian ca să observe dispoziţia terenului, se aşeza pe-o roată şi pedala cum ar fi invidiat ori ce şampion ciclist.

— Are s'ajungă la Târgovişte! observă şofeurul cu imperturbabilul său humor.

N'am cutezat să râdem, ca să nu-l indispunem. Pe urmă am înţeles că l-am indispus tocmai fiindcă n'am râs. Căci s'a aşezat într'un cot, pe volan, privind în altă parte, ca să arate că se desinteresează complect de peripeţiile cursei.

— A prins-o! anunţarăm însfârşit uşuraţi.

Prietenul o prinsese cu piciorul. Veni gâfâind şi ştergându-şi şuroaiele de năduşală. Când o dădu în primire, posesorul, nu mai avu nici o îndoială că pălăria fusese prinsă cu piciorul. Se cunoştea bine, din conturul care-şi pierduse puritatea iniţială: precisă şi netă. Acum pălăria avea o formă înuzitată. Puţin turtită, părea un soiu de clac de paiu, care nu se închide complect.

— Plecăm? întrebă şofeurul.

— Gata! anunţăm noi voioşi.

— Păziţi-vă pălăriile! ne avertiză sever.

Şi maşina sbură, cu toţi cinci ţinându-ne pălăriile, încât s'ar fi spus că ne pregătim toţi să salutăm la acelaş semnal, aclamând, peisagiul desrăsucit vertiginos de pe mosorul şoselei în urmă; soarele, pomii, dimineaţa triumfală...

— Păi, dacă mergem tot aşa, în două ore am ajuns! îşi dădu entuziasmat avizul, unul dintre noi.

— Aceasta nu se ştie! filosofă sceptic, şofeurul.

Ceva se vede că tot ştia el, de oarece după trei sferturi de oră ne-am oprit. De astădată nu brusc, ca adineauri. După o îndelungă şi repetată pregătire. Intâi, a început a bate ceva neregulat. Pe urmă, a început altceva a nu mai bate de loc. Şoferul se apleca, asculta, apăsa pe pedale, dădea din cap, semn că-i cunoaşte meteahna. Apoi încă ceva refuză să mai bată sau să se mai învârte. Ne-am oprit, când motorul îşi dădu complect suflarea.

— Am spus eu! rânji şofeurul.

Noi am crezut prudent, nici să afirmăm, nici să-l contrazicem.

— Aşa îşi face de cap, întotdeauna, supapa cui l-o mai făcut! ne asigură, coborîrd şi trântindu-şi cascheta pe ceafă.

Deschise capacul, se uită, scuipă scârbit şi decise:

— Aici e treabă de-un ceas! Nici mai mult, nici mai puţin. Chestia e că nu-l pot aduce la *rezon*, în mijlocul drumului. Trebuie să ne remorcăm la un camion ceva, până la cinci kilometri de aci. Ştiu un depozit de benzină, care are şi-un fleac de atelier.

— Ce facem? am întrebat.

— Aşteptăm! Sau poate vrei să împingi dumneata cu mâinele?

Am aşteptat. După mai multe tentative neisbutite de a opri alţi turişti prea grăbiţi sau prea grei de cap, căci nu înţelegeau ferit-a Sfântul semnalele noastre îndestul de elecvente, ne-a ajuns din urmă un camion cu lăzi, pe care îl întrecusem mai adineauri cu aroganţă, într'un uragan de praf.

Animal blând şi fără ranchiună ca toţi coloşii, camionul nu ne păstră pică pentru impertinenţa noastră atât de repede pedepsită. Se arătă dispus să ne remorcheze, contra unei retribuţii pe care n'am cutezat s'o găsim exagerată, numai de frica reflecţiilor cu humor englezesc.

Am continuat drumul traşi de otgon şi înghiţind în doze parţiale de sub roţile camionului, praful pe care noi i-l servisem într'o singură doză masivă.

La garajul într'adevăr „fleac" n'am aşteptat un ceas, ci trei. Motorul îşi făcuse mai de cap decât întotdeauna, iar sculele atelierului erau reduse la o barbară primitivitate.

— Nu vă e foame? se interesă şoferul, urcându-se în fine la volan şi dând drumul la sgomote infernale de erupţii vulcanice ,însoţite de fum, pară şi miros de pucioasă.

— Cam... am răspuns cu jumătate de glas, deşi ne rodea măruntaiele o foame preistorică.

— Mie nu *cam!*... răcni şofeurul, întorcând capul spre noi şi potolind dârdâiala motorului. Nu cam. Mi-e o foame turbată. Mi-a scos sufletul din mine dihania... Dumneavoastră ce vă pasă! Aţi căscat şi v'aţi plictisit. Dar eu am lucrat întins la pământ ,cu faţa în sus...

Pe urmă, după o pauză:

— Ştiu eu, un fleac de cârciumă. Gustăm ceva şi plecăm mai departe.

— Perfect! am aprobat toţi, în cor, pe cinci voci.

Cârciuma era şi ea, într'adevăr, un fel de *fleac*. Iar cârciumarul un moroiu. Nu părea de fel bucuros de clienţi. Ne-a servit, svârlindu-ne cu mare dispreţ pe masa soioasă, o duzină de covrigi lemnificaţi şi altă duzină de rotiţe de salam, petrificat. Inghiţind cu noduri ne holbam unul la altul, ca apoplecticii în clipa grozavă când simt că-i păleşte atacul. In schimb, când am tras câte un gât de rachiu, infernal şi ardeiat, am început să ne strâmbăm, să închidem ochii, să căscăm gura arsă de lichidul incandescent, să tuşim, să strănutăm şi să tropăim, încât nu mai încăpea nici o îndoială că dintr'un atac fatal de dambla chiar, licoarea săgetătoare ne-ar fi adus prompt la viaţă.

— Straşnic! am recunoscut toţi. Dar am cerut bere. Berea era călduţă ca apa de vară. Şi răsuflată — probabil din celălalt sezon turistic...

— Ceasul meu arată unu... Am pierdut masa! rosti cu melancolie cel cu pălăria de paiu transformată în armonică.

— Aş! Ce-are aface... E o chestie care se rezolvă în câteva minute, ne consolă unul mai optimist. Ajungem la trei... treijumătate. Dă ordin *Ţucăr* bucătăresei să jumulească nişte pui... Până atunci o mămăligă cu ochiuri şi cu brânză... Inainte cu Dumnezeu!

Am purces înainte cu Dumnezeu şi am ajuns la *Ţucăr* la patru şi un sfert, precis, după cronometrul „Paul Garnier" al amicului cu canotiera-clac.

In curte ţipenie de om. Perdelele trase. Numai patru câini ne asaltară cu înverşunare de cerberi, rânjind colţii atât de impresionanţi în cât toţi ne-am codit să descindem din automobil. Ne simţeam asiguraţi înlăuntru ca într'o fortăreaţă inexpugnabilă.

— Dă-te tu jos!

— De ce eu şi nu tu? Mai bine aşteptăm. Trebuie să iasă cineva. Desigur îşi fac oamenii siesta. Mi se pare că s'a mişcat o perdea...

A ieşit o slugă şasie, calmând frenezia dulăilor şi răcnind la noi, ca la nişte surzi:

— Ce căutaţi dumneavoastră?

— Pe boieri... Pe domnul Stoichiţă îl căutăm. Ce, nu stă aci?

— Stă! Dar boierii nu-s acasă! ne informă cu o satisfacţie demonică.

— Cum se poate? am exclamat consternaţi.

— Iaca se poate. Au plecat.

— Unde?

— Parcă eu ştiu unde? Ce-s eu, să-mi dea mie socoteală unde se duc?

— Şi când se 'ntorc?

— De unde să ştiu eu când se 'ntorc? Doar de asta-s stăpâni!... Să plece unde vor şi să vină când vor...

Ne-am privit duşmănos, căutând un vinovat. Cel care ne sfătuise să nu ne anunţăm, o luă înainte, încercând să ne îmblânzească:

— Nu face nimic. Aşteptăm... Ne dăm jos şi-l primim noi,

Cezar Petrescu

acasă la el, cu urale. Să-i facem un tămbălău de toată nostimada!

Nimeni nu se arătă entuziasmat de aceste proecte de toată nostimada. Dar ne-am dat jos şi am pornit să urcăm scările balconului.

— Unde vă urcaţi? se repezi sluga să ne taie calea.

— Unde? Vrem să intrăm în casă, să aşteptăm.

— In casă nu puteţi intra, că-i închisă.

— Cum închisă?

— Iaca bine! Is încuiate toate uşile cu cheia. Aşa închid dumnealor întotdeauna când pleacă. Că doar n'au să lese casa vraişte!

— Dă-ne atunci măcar nişte scaune, am implorat. Stăm aci la umbră.

— V'aş da eu scaune. Dară de unde să vă dau scaune, dacă şi ele-s încuiate înlăuntru?

Argumentul nu admitea nici o replică.

Ne-am aşezat pe trepte. Acolo nu era umbră. Arşiţa lovea drept în faţă. Ne-a lovit şi setea. Lasă că ne lovise demult foamea.

Sluga ne păzea de strajă, cu un ochiu privind sever la noi, cu celălalt îngrijorat, spre o şură.

— Aşteptăm să fete purcica! ne lămuri.

—Du-te atunci acolo şi lasă-ne pe noi.

— Aiasta nu se poate!

Poate se temea să nu ne introducem în casă pe ferestre, prin efracţiune.

Am încercat într'un târziu s'o corupem.

— Ascultă, fetiţo...

— Că nu-s fetiţă.

— Ascultă... (şi căutarăm zadarnic în vocabularul nostru urban, un epitet cât mai insinuant). Ascultă... drăguţo! Da ceva, o dulceaţă cu apă rece? Nişte cafele? Aşa ceva nu s'ar găsi pe la voi?...

— Sau mai bine un păhărel de vin! propuse cel care mai băuse din pivniţele dela ţară, spriţuri atât de reci încât lăsau pe gât senzaţia delicioasă a loviturilor de pumnal congelat.

— Ce-ai spune tu şi de ceva de gustat?... Suntem plecaţi de azi dimineaţă şi ne-a lovit o foame... o foame... o foame epică, puicuţo!

Sluga ne privi pe fiecare în parte şi pe urmă, pe toţi, în ansamblu. Râse cu sinceră înveselire de naivitatea noastră:

— Mă mir că vă mai vine să vorbiţi! Da de unde să vă dau eu cafele şi dulceaţă, Doamne iartă-mă? Astea le ţine cucoana închise şi când nu pleacă de acasă. Cucoana încuie tot: pivniţă, dulap, cămară, casă... Ne numără şi bucăţelele de zahăr. Altfel s'ar alege praf şi amar de toată gospodăria.

Am înclinat frunţile, biruiţi şi convinşi.

— Cred că fântâna nu-i închisă cu lăcata! grăi într'un târziu cel mai puţin deprimat.

— Asta nu! confirmă sluga, înţelegând unde batem şi dând fuga să ne aducă o doniţă cu apă.

Am băut toţi, pe rând, trecându-ne paharul, şi încurajându-ne cu exclamaţii şi plescăituri de limbă:

— Straşnică! Teribilă! Extraordinară!

Era într'adevăr straşnică, teribilă şi extraordinară apa din fântâna lui *Ţucăr*, pentru care venisem de la două sute de chilometri. Trecea pe gât cu senzaţia delicioasă a unui pumnal înfipt până'n plăsele, după ce-a fost conservat la frigider. Ne-am răcorit şi am continuat să aşteptăm. Cel cu fâneaţa condensată într'un fagure profită de lipsa de atenţie a santinelei şaşii şi încercă să se strecoare în livada din dosul casei. Se întoarse tiptil şi şopti misterios: „Văd stupi! Aşteptaţi!" Apoi dispăru. Nu ştiam ce vrea să facă în nebuna lui temeritate. Dar am înţeles curând, când am auzit un strigăt de înjunghiere. Prietenul sosi galopând şi vânturând braţele ca un nenorocit care în nebunia lui subită se crede devenit moară de vânt. In câteva clipe toată fizionomia-i delicată şi pală se schimbase, de nerecunoscut. Ochii dispăruseră sub pleoape enorme. Nasul era triplu. Tot aşa am mai văzut odată, ridicată pe braţe, victima tumefiată a unui match de box.

Isprava ne-a dat de lucru. Punând comprese, polemizând pe chestia remediilor celor mai eficace, consolând şi oblojindu-ne amicul, n'am observat când a trecut timpul.

— Iaca vin şi boierii! anunţă sluga şasie.

Boerii soseau într'un docar înalt, urmat de alt docar mai puţin înalt şi tot atât de încărcat. Erau mai numeroşi decât în aşteptările noastre.

— Vin şi cu boierii dela Icuşăşti, ne lămuri sluga. Cu domnu Enacache şi cu duduia Elisa.

I-am primit în capul scărilor ,cu largi reveranţe şi cu o bucurie gălăgioasă care îndată nu ni se păru răsplătită cu aceeaşi monedă.

— Voi eraţi? ne întrebă *Ţucăr*, mai mult mirat decât bucuros, lepădând hăţurile.

— Noi! am strigat voioşi într'un glas, ca să confirmăm prin auz, ceiace poate amicului nostru scump nu-i venea să creadă aevea, constatat numai prin văzul înşelător.

— Ei bravo! rosti de mântuială şi îndată se întoarse spre slugă să afle ceva mai important:

— A fătat Gafiţa?

— Incă nu.

— Asta nu-mi place! mărturisi stăpânul contrariat.

— Fată ea, n'avea mata grijă... îl încurajă şpanchea.

In acest timp, populaţia din docare coborîse pe terenul ferm. Alcătuiam acum două tabere aşezate faţă în faţă, cercetându-ne cu legitimă curiozitate şi pregătindu-ne să ne înfruntăm. Nu era nimeni să ne prezinte. Nimeni nu cunoştea pe nimeni. *Ţucăr* mai întrebă nu ştiu ce despre Gafiţa, pe urmă porunci n'am înţeles ce, despre apa şi ovăzul cailor.

— Ce aşteptaţi? Să vă recomand! îşi aminti întorcându-se spre noi şi începu să împartă între cele două tabere, dela una la alta, nume şi pronume din care îndată nimeni nu mai reţinu nimic.

— Şi tu? Ce e cu tine? se interesă distrat de păţania amicului care experimentase pe piele proprie aventura ursului la miere.

— Albinele... murmură pocăit omul cu obrazul cât luna plină.

— Ce fel albinele? Aşa dar ai vrut să umbli la albine! se miră scandalizat *Ţucăr*. Asta e bună! Dar bine amice, acum e timpul de umblat la albine?... Ai scăpat eftin... Iar tu, Mariţo, tu ce păzeai aici? Ce fel? Vin oameni... Umblă la stupi...

— Parcă eu l-am ştiut ce vrea să facă? se apără slujnica. Am crezut că se duce... de... când colo îi mirosise a miere...

— Nu intraţi în casă, domnilor? ne invită nevasta lui *Ţucăr*, scoţând o chee uriaşă, de biserică, şi răsucind-o în broască.

Din uşă îşi scoase şi pălăria. Arăta acum o figură de anamită, cu o apreciabilă lipsă de nas la cântar. Părea că natura i-a confecţionat o faţă cu trei pomeţi deopotrivă de proeminenţi, iar pe cel din mijloc l-a perforat cu două orificii atât de căscate şi adânci, încât nu era nevoie de un aparat cu oglinzi să-i vezi miezul creerului.

— Poftiţi, vă rog!...

Am intrat împingându-ne şi invitându-ne, toată trupa, dar fără *Ţucăr*.

Prietenul nostru era nerăbdător să constate personal de ce n'a fătat Gafiţa.

Ne-am aşezat pe marginea scaunelor şi am început a discuta despre timp.

Indată se iscă o controversă acerbă între madam Stoichiţă, domnul Enacache şi cucoana Elisa, la care se amestecară cu autoritate de mici viitori agronomi şi viticultori, copiii din ambele emisiuni: *Ţucăr* şi Enacache. Unii erau pentru ploaie urgentă. Alţii cereau încă o săptămână de soare, dar fără vânt. Unii pledau pentru porumb ,alţii pentru grâu. Unii pentru sfeclă, alţii pentru vie .

Apăru şi *Ţucăr*, care se dădu imediat de partea ploii.

— Voi ce ziceţi? ne întrebă cu un ton de zeflemea.

— Ce să spunem, dragă *Ţucăr?* Noi n'avem nici sfecle, nici porumb, nici grâu, nici vie... Dacă e nevoie de ploaie, ploaie să fie!... Dacă e nevoie de soare, cu atâta mai bine!... Noi am rămas nişte orăşeni, ignoranţi în aceste chestiuni.

Ţucăr făcu un gest fluturat cu palma, adică: „Vă cunosc, nu mai era nevoie să mi-o spuneţi!" Pe urmă trecu în cealaltă cameră urmat de madam Stoichiţă şi de cei doi prunci, emisia *Ţucăr*. Am rămas numai cu mosafirii şi cu odraslele respective. Dar ne-am mişcat pe scaune agitaţi de mari speranţe. Nu ne îndoiam că prietenul ţinea acum conciliabul, ce şi cum să ne pregătească mai repede: pui fripţi, ochiuri cu unt, brânză şi smântână, vin brumat în pahare...

Am început a plescăi numai la gândul celor ce ne aştepta. Un stomah ghiorăi proletar ,cu glas de ventriloc. Toţi ne uitarăm scandalizaţi unul la altul, lăsând să se înţeleagă că nu el, ci celălalt fusese cu pricina. De fapt, poate toţi ne simţeam aceleaşi aptitudini de ventriloci.

Domnul Enacache, care era foarte mustecios şi se dispensase de cravată înlocuită cu un simplu buton nichelat, ne destăinui că el nu poate suferi Capitala.

— Mă mir cum puteţi trăi în cuptorul ăla! Eu mă întorc cu durere de cap...

— *Comparaison n'est pas raison*, Enacache! rosti subţire cucoana Elisa, plasând cam deplasat un dicton, pentru care am înţeles îndată că avea o deosebită slăbiciune. Ba mie, ce să vă spun? Eu mor după Bucureşti!

— Nu începe iar cu Bucureştii tăi, că tot cu ei mă toci toată ziua la cap! tăie aspru expansiunea soţiei d. Enacache, cu o autoritate răstită de tiran.

Cucoana Elisa oftă şi ridică ochi de martiră în tavan. Se împuţină pe scaun. Dură tăcere. Din camera de alături răsunară deodată plescăituri repezi de palme şi un glas de copil isbucni în ţipete sfâşietoare.

— Asta e Costică! ne informă confidenţial, cu o sadică satisfacţiune unul din copiii emisia Enacache.

— Cine te-a întrebat? îl electrocută privirea paternă.

Copilul tăcu şi se scobi în nas, meditativ şi melancolic.

— Puteţi face orice prostie în viaţă, numai copii să nu faceţi! ne sfătui *Ţucăr*, intrând în cameră, trântind uşa în urmă cu piciorul şi frecându-şi palmele roşii.

— *Comparaison n'est pas raison*, domnule Stoichiţă! exclamă tam nesam, cucoana Elisa.

Ţucăr păru că n'aude. Se aşeză la masă şi scrise ceva într'un carnet. Am înţeles că erau cifre, fiindcă de două ori controlă coloana de jos în sus şi de sus în jos. Tăceam. Madam Stoichiţă apăru, deschise cu cheia un sertar, din care scoase alte chei, se scuză: „Pardon!" şi dispăru pe cealaltă uşă. Iarăşi am tăcut. Dar cu o lumină de nerăbdătoare satisfacţie în ochi. Scosese şi plecase cu cheile. Desigur cheile dela dulap, cămară, pivniţă...

— Voi nu jucaţi maus? ne întrebă *Ţucăr*, închizând carnetul şi ridicându-se.

— Nu! am declarat în unanimitate.

— Păcat. Am fi făcut două mese. Noi asta facem în fiecare Duminică. Venim unii la alţii, cu schimbul şi jucăm maus. Joc inofensiv. Trece timpul... Auzi, mico? se adresă lui Madam Stoichiţă care intrase în cameră şi-şi pusese cheile în brâu. Auzi? Prietenii ăştia ai mei nici maus nu sunt în stare să joace.

— Se poate? se scandaliză cucoana gazdă.

— Nu e nimic! o consolă *Ţucăr*. Facem masa noastră şi dânşii au să privească. Aşa au fost ei chibiţi toată viaţa! adăogă după o pauză, cu un evident dispreţ.

— *Comparaison n'est pas raison!* observă cucoana Elisa.

Ţucăr trase o masă cu postav verde la mijloc, scoase dintr'o cutie un pachet de cărţi destul de soioase, îşi invită partenerii.

— Observaţi atent şi aveţi să prindeţi îndată mecanismul jocului! ne sfătui binevoitor.

—Degeaba. Pot să privesc oricât de atent ,nu prind nimic, rosti îndurerat cel mai şugubăţ dintre noi, care moştenise la cafenea locul lui *Ţucăr*. Tu nu ştii cât de distrat sunt eu?...

— Nu ştiu! spuse cu nepăsare *Ţucăr*, împărţind cărţile.

— Chiar dacă nu ştii, ţi-o amintesc eu! se încăpăţână prietenul care avea de plasat o anecdotă marsilieză ,proaspăt citită şi localizată adhoc. Sunt aşa de distrat, în cât eri, nu mai departe, am crezut că m'am întâlnit cu tine pe calea Victoriei. Puteam să jur...

— Ei cum? se miră madam Stoichiţă.

— Foarte simplu, doamnă, declară prietenul ,respirând uşurat când văzu că însfârşit îşi poate plasa anecdota. Să vedeţi... Aseară treceam pe calea Victoriei! Pe cine să văd în dreptul lui Djaburov?... Pe *Ţucăr*. Trebuie să ştiţi că aşa spunem noi lui Stoichiţă. Il văd pe *Ţucăr*. Mă vede. Ii fac semn. Imi face semn. Traversează strada. Ii strâng mâna. Imi strânge mâna. Il pup. Mă pupă. Ne privim... Puteţi crede orice despre noi, doamnă! Dar când ne-am uitat mai bine, văd că nu eram nici eu, nici el!...

— Cum asta? se încruntă madam Ţucăr, cu un dureros efort intelectual care săpă brazdă adâncă pe frunte, în prelungirea nasului lipsă la cântar.

— *Comparaison n'est pas raison!*... interveni cucoana Elisa.

Prietenul ne privi desnădăjduit. Nimeni nu zâmbise. Era cel mai jalnic efect al unei anecdote povestite vreodată. Toţi ne-am fi aşteptat să-l vedem pe *Ţucăr* sărind în sus. Era o anecdotă în genul lui de odinioară. S'o fi povestit *el*, cu mimica *lui*, cu sublinierile *lui* şi cu absurdul *lui*... *Ţucăr*, număra punctele jocului cu o concentrare de pensionar ramolit.

Tăcerea devenise penibilă. Noroc că intră servitoarea într'un suflet, anunţând cu o expresie de entuziasm:

— O fătat purcica!

— Ei, bravo! Aşteaptă că vin... lepădă *Ţucăr* cărţile şi plecă. Plecă şi madam Ţucăr. Plecară şi copiii, din ambele emisiuni.

Am rămas iar singuri cu mosafirii. D. Enacache se întoarse foarte nelămurit către cel cu anecdota:

— Şi cum spuneai dumneata te rog, că a fost chestia de eri? Te-ai întâlnit cu Stoichiţă... Ziceţi că v'aţi pupat. Şi când colo nu era nici el, nu erai nici dumneata. Se poate una ca asta? Ia gândeşte-te mai bine!... De el nu zic. Ţi-o spun eu că nu era el, fiindcă era aici. A fost cu mine să cumpere nişte boi.... Dar dumneata? Poate erai şi nu-ţi aduci aminte. Oricât de distrat ai fi, tot trebuie să-ţi aduci aminte. Erai ori nu erai?... Gândeşte-te cu ce haine erai îmbrăcat şi atunci ai să ştii dacă erai dumneata sau poate numai unul care semăna cu dumneata.

Noi ascultam îngheţaţi.

— *Comparaison*... începu unul din noi, în glumă.

— ... *n'est pas raison!* complectă surâzând serafic cucoana Elisa, fericită că ea, spre deosebire de d. Enacache, găsise un suflet care s'o înţeleagă.

— Doisprezece! Doisprezece purcei! Duzina întreagă! anunţă triumfal Ţucăr, intrând şi frecându-şi mâinile cu o bucurie atât de exagerată, încât oricui i-ar fi părut că a contribuit şi el cu ceva la opera Gafiţei. Voi nu vreţi să-i vedeţi? O splendoare de godaci... O duzină de pepeni!

Codeala noastră fu îndată interpretată drept un refuz.

— Ce ştiţi voi! rosti *Ţucăr* cu nemărginită compătimire. Voi cafeneaua şi prostiile voastre, atât aveţi în cap... Cum e aia? Te-ai întâlnit cu mine, ne-am pupat şi nu eram nici eu, nu erai nici tu... Incă n'am auzit până acum o idioţie mai mare...

Tăcerea deveni solemnă şi glacială, de cavou.

O întrerupse Mariţa care introduse o tabla uriaşă şi fumegândă. O tabla cu pahare de ceaiu turbure şi cu pesmeţi împărţiţi cu porţia, câte trei pe fiecare farfurioară. Nişte pesmeţi decoloraţi, albi şi prăfuiţi, conservaţi în cămară desigur de la ceaiurile de astă iarnă. Pentru aceasta fusese toată povestea cu cheile şi conciliabulul dintre uşi? Ne-am înţeles într'o singură privire. Am început a scoate ceasurile şi a lua mutre foarte îngrijorate.

— Ce, plecaţi?

— De... Suntem cam grăbiţi, spuse fără mare convingere cel cu mujdeiul de usturoiu, sperând să provoace o sgomotoasă indignare: „Se poate? Am pus să taie pui!... Să scoată vin!... Intindem o masă afară"...

— Eu credeam că mai staţi măcar o jumătate de oră, fu singura protestare a doamnei Ţucăr, moale şi distrată.

— Aşa sunt ei... Nu ţi-am spus dinainte? Nu pot trăi fără cafenea. Pentru dânşii asta-i viaţa... Ce pricep ei ţară, aer, linişte?... îi explică *Ţucăr* soţiei, dând mai departe cărţile şi desfăcându-şi gulerul fiindcă se înfierbântase de dogoarea ceaiului.

Pe urmă tăcură şi se înfundară în micul lor univers, fumegos şi mut.

Ne-am ridicat. Am strâns mâinele.

— Mai treceţi pe la noi... Vă aşteptăm cu plăcere! ne bătu pe spinare, *Ţucăr*, pentru a ne încuraja să recidivăm.

— Mai lăsaţi cafeneaua! ne admonestă amical madam Ţucăr. Nu vedeţi că viaţa de aci are altceva? Nu ca Bucureştii dumneavoastră...

— *Comparaison*... strigă unul din automobil, făcând semn de adio cu mâna.

— ...*n'est pas raison!* complectă cucoana Elisa, din balcon.

CEZAR PETRESCU

La Galveston succesul „Miss României"

După cum am anunţat d-ra Mariana Mirică, reprezentanta României la concursul mondial din Galveston, a repurtat un mare succes, primind premiul al III-lea din 40 concurente.

Ultimele fotografii ale frumoasei noastre alese, au apărut în „Albumul Concursului de frumuseţe".

Acest album este tipărit pe hârtie velină, cu copertă cartonată şi cuprinde sute de fotografii, în culori, ale concurentelor din ţară şi străinătate. Preţul 80 lei. De vânzare la toate librăriile, depozitele şi chioşcurile de ziare.

A apărut: No. 6

Viaţa Romînească

REVISTĂ LITERARĂ ŞI ŞTIINŢIFICĂ

CU URMATORUL SUMAR:

C. Bouglé	*Ştiinţele sociale în Franţa.*
I. Petrovici	*Impresii din Italia (Roma).*
I. D. Gherea	*Un sport nou.*
D. Ciurezu	*Rugă 'n lumină (Versuri).*
Vasile Lovinescu	*Jean Arthur Rimbaud.*
Paul Zarifopol	*Note pe marginea cărţilor (Poetica lui Valéry).*
Dragoş Protopopescu	*Loc comun. — Pe un zid de colegiu englez (Versuri)*
Al. Graur	*Sufixele -ior, - cior,-şor, - işor şi -uşor*
D. D. Roşca	*Hegel şi Taine după o opinie romînească.*
Ion Minulescu	*In cinstea celei care a plecat (Versuri).*
Mihail Sadoveanu	*Confidenţial.*
Al. A. Philippide	*Cronica literară (Un evocator al naturii şi al trecutului).*
Dr. Pr.	*Cronica engleză (Un istoric al ţărănismului romîn).*
Carol Schanzer	*Cronica externă (Rezultatul conferinţei navale şi rivalitatea franco-italiană).*
P. Nicanor & Co.	*Miscellanea (Confuziuni ortodoxe. — Romîneasca de după războiu).*

Recenzii. — Revista Revistelor. — Mişcarea intelectuală în străinătate. — Tabla de materie

PREŢUL 40 LEI

Editura „Cugetarea" Delafras
Bucureşti IV ◎ Str. Mătăsari, 23

ULTIME CARŢI APARUTE

Gala Galaction	In Pământul Făgăduinţei	Lei 80
Panait Istrati	Haiducii	„ 60
P. Asandi	Maria Marta	„ 50
I. Wassermann	Cazul Maurizius	„ 140
Thomas Mann	Moartea la Veneţia	„ 60
I. Nemirovsky	David Golder	„ 60
Maurice Dekobra	Tigrii Parfumaţi	„ 60
Pierre Coulevain	Eva Victorioasă	„ 70
Fedor Gladkov	Cimentul (Ed. II)	„ 40
Antologie rusă	Zece prozatori	„ 55
George Sand	El şi Ea (Ed II)	„ 40
Jean de Litvaz	Douăsprezece nopţi de dragoste	„ 55
Dr. Antioco Zucca	Adevăratul rol al omului în Univers	„ 40

De vânzare la toate librăriile ◎ ◎ ◎ ◎
◎ ◎ ◎ ◎ Se trimit cataloage la cerere

STEFAN ZWEIG

Filozofia superficialului la Casanova

La o amplitudine de viaţă ca aceia a vieţii lui Casanova corespunde aproape întotdeauna o mică adâncime sufletească. Ca să poţi juca sprinten şi ager ca el pe toate apele, trebue înainte de toate să fii uşor ca pluta. Judecând exact, esenţialul mult admiratei lui arte de a trăi stă nu într'o virtute sau într'o forţă pozitivă, ci în ceva negativ: într'o lipsă totală a oricărui obstacol moral. Dacă facem autopsia psihologică a acestui om plin de sevă şi de pasiune, constatăm lipsa complectă a organelor morale. Inimă, plămâni, ficat, sânge, creer, muşchi şi, natural, vesiculele seminale, toate acestea sunt, la Casanova, admirabil desvoltate. Numai la punctul acela psihologic unde deobicei însuşirile şi convingerile morale se concentrează formând caracterul, găsim la Casanova un gol complect, inexistenţa, neantul. Oricâţi acizi şi reactivi, oricâte lanţete şi microscoape am întrebuinţa nu izbutim să găsim în acest organism aşa de sănătos nici o urmă din substanţa aceia numită conştiinţă, acel supra-eu, spiritual care controlează şi ordonează lumea mecanică a simţurilor. Sistemul nervos moral nu apare în acest trup dur şi sensual, nici măcar sub forma cea mai rudimentară. Prin asta se lămureşte tot misterul uşurinţei şi geniului lui Casanova: fericit muritor, el n'are decât simţuri, n'are suflet. Nefiind în chip serios legat de nimeni şi de nimic, neavând nici un scop şi nefiind împiedicat de nici un scrupul, el poate să păşească după o altă cadenţă decât ceilalţi oameni, pe care îi preocupă un ţel în viaţă, pe care îi apasă morala şi care sunt legaţi de demnităţi şi convenţii sociale. De aici elanul lui unic şi incomparabila lui spontaneitate!

Casanova

Pentru acest navigator al Universului nu există ţărm. Corsar al pasiunilor lui, nici-o ţară nu-l reţine, nici o lege nu-l supune. Nu respectă nici convenţiile societăţii, nici contractele sociale, nici legile nescrise ale moralităţii europene. Tot ceiace pentru ceilalţi oameni e sfânt sau numai important, pentru el nu face un ban. Incercaţi să-i explicaţi convenienţele morale sau sociale — are să le înţeleagă tot aşa de puţin ca un negru metafizica. Iubirea de patrie? El, cetăţean al lumii, care timp de şaptezeci şi trei de ani n'a avut un pat, acolo unde întâlneşte mai mulţi naivi pe care patriotism. *Ubi bene, ibi patria,* acolo unde îşi umple mai repede buzunarele şi găseşte mai repede femei de pat, acolo unde întâlneşte mai mulţi naivi pe care să-i ducă de nas şi gustă viaţa mai bine, acolo se instalează, îşi întinde confortabil picioarele sub masă şi se simte la el acasă. Respect pentru religie? — Ar fi gata să primească orice religie, să se lase circumcis sau să-şi lase coadă, cum fac Chinezii, dacă ar fi sigur că asta i-ar aduce un avantaj cât de mic; însă în el însuşi şi-ar bate joc, cum îşi bate joc şi de catolicism, deşi e catolic. Ce nevoie are de religie acela care nu crede în lumea viitoare ci numai în lumea asta de aici? „Dincolo probabil nu există nimic, sau dacă există, avem să aflăm asta la timpul cuvenit", argumentează el nepăsător şi indiferent. Aşa dar la o parte toate păinjenişurile metafizice! *Carpe diem,* bucură-te de ziua de astăzi, prinde fiecare clipă, stoarce-o ca pe un strugure şi aruncă hoaspea la porci — aceasta-i singura lui maximă. Rămânerea strictă în lumea simţurilor, vizibilă şi palpabilă, stoarcerea din fiecare clipă a cât mai multă voluptate — la asta se mărgineşte filosofia lui Casanova şi la nimic mai mult. Iată de ce poate să arunce în urma lui toate lanţurile moralei burgheze, ca onoare, cuviinţă, datorii, ruşine şi credinţă.

Intr'adevăr, ce ar face Casanova cu onoarea? O preţueşte exact aşa cum o preţueşte burtosul Falstaff al lui Shakespeare — care constată acest adevăr incontestabil că onoarea nu-i bună nici de mâncat nici de băut, — sau ca parlamentarul acela englez care declara odată în plină şedinţă că tot aude vorbindu-se de gloria de după moarte, dar ar vrea şi el să ştie ce a făcut posteritatea pentru liniştea şi confortul Engliterei. Onoarea nu se poate nici gusta, nici pipăi, ba chiar dimpotrivă împiedecă plăcerea prin tot felul de îndatoriri, aşa dar e inutilă. Pentrucă nimic nu urăşte Casanova mai mult pe lume decât obligaţiile şi îndatoririle. Nu recunoaşte şi nu vrea să recunoască altă îndatorire decât aceia, comodă şi naturală, de a-şi îmbuiba cu plăceri trupul puternic şi de a dărui femeilor cât mai mult din elixirul voluptăţii. De asta nici nu vrea să ştie dacă viaţa lui pare altora bună sau rea, dulce sau amară, dacă e lipsită de onoare şi de ruşine. Ruşine — ce cuvânt ciudat, ce noţiune incomprehensibilă! Cuvântul acesta lipseşte cu desăvârşire din vocabularul vieţii lui. Cu nepăsarea unui *lazzaroni* napolitan îşi dă pantalonii în jos în faţa publicului, îşi arată, râzând cu hohot, organele sexuale şi îşi mărturiseşte bucuros ceiace un altul n'ar mărturisi nici pe patul de tortură: escrocheriile, înşelăciunile, bluff-urile, bolile venerice, sifilisul. Toate acestea, însă, nu cu stridenţa confesiunilor lui Jean Jacques Rousseau, care scontează surprinderea şi groaza cititorilor, ci în chip natural şi naiv, pentrucă (după cum am mai spus) îi lipseşte cu desăvârşire orice discernământ moral, orice organ de percepţie morală. Dacă i-ai reproşa că a jucat fals, ar răspunde: „Da, dar pe vremea aceia n'aveam bani!" Dacă l-ai acuza că a sedus pe cutare femeie, ar râde: „Da, dar am servit-o bine!" Nici prin gând nu-i trece să se desvinovăţească şi să se scuze că a şterpelit cu neruşinare bani dela burghezi de treabă sau dela amici creduli, ba dimpotrivă, în memoriile lui îşi justifică foarte delicat isprăvile cu cinicul argument: „Răzbuni raţiunea când înşeli pe un prost". Nu se apără, nu regretă nimic şi niciodată, şi în loc să-şi pună cenuşă pe cap şi să-şi plângă viaţa lui ratată, care s'a terminat în sărăcie şi mizerie morală, scrie aceste rânduri impertinente: „M'aş simţi vinovat dacă astăzi aş fi bogat. Insă nu am nimic, am risipit tot, şi asta mă consolează şi mă justifică". N'a pus nimic deoparte pentru lumea cerurilor, n'a părăsit nimic din vechea lui patimă de dragul moralei şi al oamenilor, n'a economisit nimic, nici pentru el nici pentru alţii, şi din şaptezeci de ani de viaţă n'a adunat decât amintiri. Şi chiar aceste amintiri ni le-a dăruit, el, risipitorul, cu o risipă de amănunte atât de mare încât ar trebui să fim ingraţi dacă ne-am plânge de uşurinţa şi de risipa lui.

Aşa dar toată filosofia lui Casanova încape comod într'o coajă de nucă; ea începe şi sfârşeşte cu acest precept: să trăeşti aici jos pe pământ, fără griji şi spontan, să nu te laşi înşelat de niscaiva speranţe într'o împărăţie a cerurilor, care poate exista dar care e în acelaş timp destul de nesigură, sau în consideraţia posterităţii. Să nu învălui cu teorii priveliştea lumii imediate. Să nu te conduci după precepte teologice şi în vederea vre-unui scop, ci aşa cum te îndeamnă clipa de faţă şi poftele momentului.

Orice premeditare paralizează puterea de a acţiona. Aşadar nu trebue să-ţi baţi capul prea mult cu consideraţii şi cu prejudecăţi: un Zeu ciudat ne-a oferit această lume drept masă de joc; dacă vrem să ne amuzăm, trebue să acceptăm regulele jocului, aşa cum sunt, fără să întrebăm dacă sunt cinstite sau false. Şi, într'adevăr, Casanova nu şi-a pierdut o clipă din viaţa lui cu deslegarea problemei dacă lumea asta ar putea sau ar trebui să fie altfel de cum este. „Iubiţi omenirea, dar iubiţi-o aşa cum este", spune el într'o conversaţie cu Voltaire. N'are nevoie să se amestece în afacerile private ale Creatorului, care poartă toată răspunderea acestei lumi, n'are nevoie să-şi murdărească degetele cu această chestie, ci, mult mai simplu, să profite de plăcerile acestei vieţi. Cine se gândeşte prea mult la alţii, uită de el însuşi; cine priveşte cu prea multă severitate cursul lumii, se împiedică şi cade în propriul lui drum. Că proştilor le merge rău, Casanova găseşte că aşa trebue, iar celor înţelepţi nu le ajută Dumnezeu, ci îşi ajută lor înşişi. Dacă lumea e aşa făcută că unii merg în caleaşcă, îmbrăcaţi în mătasă, iar altora, în zdrenţe, le chiorăie maţele de foame, nu rămâne pentru un om cuminte dacât un lucru: Să se suie şi el în caleaşcă, pentrucă trăeşti pentru tine, nu pentru ceilalţi. Desigur că asta pare foarte egoist: se poate, însă, concepe o filosofie a plăcerii fără egoism, un epicureism fără o absolută indiferenţă socială? Cine vrea să trăiască pătimaş pentru el însuşi trebue în chip natural să fie indiferent faţă de soarta tuturor celorlalţi oameni.

Indiferent faţă de toţi ceilalţi, indiferent faţă de marile probleme pe care zilnic şi le pune omenirea, aşa trăeşte Casanova timp de şaptezeci şi trei de ani: nu-l interesează nimic altceva decât propria lui plăcere. Şi dacă se uită cu multă curiozitate în dreapta şi în stânga, se uită numai ca să se distreze şi să nu lase să-i scape vre-un avantaj eventual. Niciodată, însă, n'are să se tângue, niciodată, ca odinioară Iov, n'are să pună lui Dumnezeu întrebări necuviincioase, de ce e aşa şi nu altfel: orice fapt el îl ia — nemai pomenită economie a simţirii — ca simplu fapt, fără să-l eticheteze de bun sau rău. Iată, de exemplu, pe O'Morphi, o fată olandeză de cincisprezece ani, care azi stă într'o mansardă păduchioasă, gata să-şi vândă virginitatea pentru doi taleri şi care, peste două săptămâni, ajunge metresa regelui Franţei, încărcată de diamante, şi mai târziu soţie de baron; — iată-l pe el însuşi, Casanova, azi biet violonist într'o mahala a Veneţiei şi mâine fiu adoptiv al unui patrician, cu diamante la deget şi cu punga plină: astfel de lucruri el le consideră doar ca simple curiozităţi, fără să se mire prea mult. Ce vreţi, aşa e lumea, nedreaptă şi neprevăzută, şi tocmai pentrucă are să fie mereu aşa, nu trebue să-ţi baţi capul să construeşti cine ştie ce lege a gravităţii sau cine ştie ce mecanism complicat pentru acest tobogan de bâlci. Numai proştii şi lacomii încearcă să găsească un sistem de joc la ruletă şi îşi strică cu asta toată plăcerea jocului; adevăratul jucător — în viaţă ca şi la masa de joc — găseşte că tocmai acest neprevăzut face farmecul jocului. Toată înţelepciunea consistă în a şti să-ţi păstrezi ce e mai bun în viaţă, să fii filosof pentru tine însuţi, nu pentru omenirea întreagă, adică, după concepţia lui Casanova, pătimaş şi fără scrupul, să prinzi din valurile vieţii clipa care trece şi s'o storci până la ultima picătură. Pentrucă tot ce e în dosul clipei prezente apare acestui păgân — dubios şi fără interes. El nu-şi poate închipui altă lume decât lumea pământească: „Viaţa, fie fericită fie nefericită este singurul bun pe care-l are omul, şi cel care nu iubeşte viaţa nu-i vrednic să trăiască". Numai ceiace trăieşte şi respiră, ceiace răspunde cu plăcere la plăcere, ceiace desmiardă pătimaş trupul şi numai trupul, numai asta pare lui Casanova într'adevăr real şi interesant.

Trad. de P. ALEXIAN

CÂINELE DE PRIPAS
HOŢUL — INGERUL
Trei din cele mai celebre povestiri ale lui
LEONID ANDRIEV
BIBLIOTECA DIMINEAŢA No. 127 PREŢUL 8 LEI

Din Jurnalul lui Thomas Howe

Remuşcări

de AL. A. PHILIPPIDE

Berlin, Octombrie 1923

Trebue să scriu în seara asta până voiu cădea de somn. Este singurul mijloc, dealtfel, ca să mă pot obosi. Dacă aş pune capul pe pernă aş avea impresia că nu voiu putea adormi nici peste un secol. Trei după miezul nopţii. Ziuă se face târziu. A venit toamna.

N'o mai văzusem pe Martha dela Wannsee. Pe la doamna Kobke nu mai fusesem, din ruşine pentru Martha (credeam eu). Imi închipuiam cum s'ar fi roşit, cum s'ar fi încercat să pară indiferentă, şi cum m'ar fi privit, sau, mai bine, cum ar fi încercat să nu mă privească. Toate lucruri care mă desgustă — ori, poate, mă fac să sufăr? Nu. Ruşine nu mi-ar fi fost pentru mine. De ce mi-ar fi putut fi? Avusesem oarecare păreri de rău — dacă pot numi astfel nişte încercări de a pune oarecare ordine în sentimente aşa de generale ca acelea pe care, mi-aduc aminte, am încercat să le rânduesc într'o seară pe câte-va pagini. Era, mai degrabă, chestiunea aceia cu vocaţia care mă supăra — şi care mă supără încă. Oricum însă — faţă de Martha, trebuia să trec mai departe...

Am trecut, într'adevăr... Unde am ajuns?

Cum fusesem preocupat toată vremea de alte lucruri, mi se păruse că Martha căzuse pe al doilea plan. O exilasem în umbră, undeva, prin amintire, departe. Se poate să mă fi înşelat. Nu asta mă supără. Neprevăzutul mă farmecă, chiar când e neaşteptat. Nu e nonsens. Ne pregătim în noi-înşine cea mai mare parte din neprevăzuturi. Nu vorbesc nici despre cărămida lui Pyrrhus, nici despre accidentele de cale ferată.

Al. A. Philippide

Sellentin, în una din zile, îmi pomeni de doamna Kobke. Intrebase de mine. Imi observase lipsa. Destul de târziu). De ce nu mai veneam, pe acolo? A! dragul meu, ocupaţiile, nu e aşa? „Carbonifera", lecţiile mele, pe urmă de lucru acasă, lecturi, etc. Cu neputinţă să mai continui orele de engleză. Foarte multe păreri de rău. O vizită din când în când, şi atât...

Spunând toate acestea se pare că mă înroşisem sau mă plimbam prin odaie dând din mâni mai mult decât era nevoie,pentrucă Sellentin mă privi, mi-aduc aminte, foarte nedumerit (ceiace mă făcu îndată să mă aşez pe un scaun şi să schimb vorba). Nu mă mai mir că din ziua aceea Sellentin mi-a devenit mai nesuferit ca deobicei. Nu-mi plac nasurile nepoftite care se vâră în suflet şi oamenii care nu-şi pot disimula curiozitatea. De aceea, poate, am întotdeauna o aversiune deosebită pentru prieteni şi familia mă nelinişteşte. Cu nimeni nu mă simt mai stingherit decât cu oamenii pe care îi cunosc de multă vreme şi care mă pot şi ei cunoaşte — sau (ceiace e îngrozitor!) îşi închipuie că mă cunosc. Cît îmi sunt de dragi copacii!

Să-l ia dracul pe Sellentin!

Nu din pricina lui m'am întîlnit iarăşi cu neprevăzutul. O, nu! Neprevăzutul am fost şi de data asta tot eu. Acum, când judec, aş fi putut să mă aştept la ceea ce a fost. Mă bucură şi mă face în acelaş timp să sufăr gândul că în mine astăzi se petrece ceea ce mâni se va manifesta în afară, neprevăzut. O, cum aş vrea ca mereu să fi fost deja ceeace sînt, şi cât sânt de vesel, că asta nu se întâmplă! Pentrucă nu-mi place să fiu prea mulţumit. Pe lângă că mulţumirea este o stare staţionară, dar niciodată nu simt realitatea unui *capăt* de care sînt aproape mai clar decât în stările mele de mulţumire. Mulţumirea este limitativă. Prefer percepţia lăuntrică a unei mişcări continue, domolită doar de pauzele fiziologice ale somnului. Nu iubesc pentru asta nenorocirea, stările negative. Ci numai — nu-mi place mulţumirea staţionară. Mă las asurzit de sgomotul timpului care curge, şi asta mă distrage, şi prefer acest zgomot ca şuerul vântului tăcerii pustii.

Neprevăzutul meu de astăzi...

Ştiam *de ieri* că voiu trebui să caut un pretext pentru o vizită la Martha. Când *am aflat* am avut o neînvinsă scârbă — nu prea ştiu de ce, de cine, de mine? de tot? Pe urmă a sosit mânia mea obişnuită. A! cum îmi urăsc mânia asta! O simt numai ca o disimulare mai mult — faţă de mine — de care îmi bat joc pe urmă spunându-mi că-mi era trebuincioasă, pentru restabilirea, prin furtună, a nu mai ştiu cărui echilibru moral.

Nu găsisem încă pretextul când am urcat scările, ca altădată, cătră uşa Marthei. Eram din pricina asta neliniştit, însă bănuiam că era o nelinişte care mă scutea de o altă nelinişte, pe care aş fi putut s'o am, mai adâncă, şi, poate, numai asta mă făcea să mă îndărătnicesc în căutarea pretextului inutil. Imi mai spuneam, apoi, că totul ar fi fost făcut să mă ispitească, da, că totul mă ispitea s'o revăd pe Martha. Ce cap avea să facă? Ce ar fi avut să spuie? O, nu eram decât curios... da, da...

Pe când sunam îmi adusei aminte deodată că ziua de azi (o duminică) era tocmai una din acelea în care doamna Kobke nu e acasă. Ce minunat neprevăzut, iarăş! Gândindu-mă, începui să mă simt vesel. Tot felul de posibilităţi distractive (îmi afirmam eu). Nu — vizita mea nu era penibilă...

Uşa mi-a deschis-o Martha. Neschimbată. (Mă aşteptam s'o găsesc schimbată? Aşa de lung mi se păruse timpul de când n'o mai văzusem?)

Nu părea mirată văzându-mă. S'a uitat numai la mine, lung. De ce am plecat ochii?

— Bună ziua — Martha...

Imi făcu loc în uşă. Intrai. Imi veni în minte că lăsasem aici o carte, dela orele mele de engleză. Un „Pickwick" în ediţia Tauchnitz. „Am venit s'o iau. Mi-o poate înapoia? Numai dacă nu mai are nevoie. Mi-a cerut-o cineva — dar poate să mai aştepte..."

Spusesem acestea, în grabă, cu un aer de scuză minţită; mă vedeam ridicul, dar mă vedeam cu foarte mare luciditate, ceeace mă făcu îndată să nu-mi mai fie ruşine. Nu aveam decât un gând: să n'o las pe Martha să vorbească, să „înceapă". Voiam să încep eu. Cu orice preţ. A! nu trebuia să pierd vremea...

Martha abia avusese timp să-mi răspundă un bunăziua, repede acoperit de vorbele mele. Când sfârşii, se îndreptă fără un cuvânt spre etajeră, luă cartea, nu mi-o întinse şi, cu ea în mână, se aşeză pe o canapea, între ferestre. Mă aşezai pe un scaun lângă masă. Era turburată? indiferentă? Ce gândea despre venirea mea? In pauza de câteva clipe pe care gesturile noastre nu ajungeau s'o umple, o privii pe furiş şi mi se păru că aş găsi-o şi mai urâtă. Asta mă făcu să-mi pară rău că am venit. Şi, natural, am început să mă bâlbâi. Tăcui.

Dar începui din nou. Tăcerea mea mi se părea ruşine.

— Vrasăzică... nu mai ai nevoie... Cartea o mai pot lăsa, dacă vrei...

Martha puse cartea pe masă în faţa mea.

— Nu. Am cetit-o. Nu mai aveam nevoie de ea de mult. Mă miram chiar că n'ai venit s'o iai mai devreme.

Asta cu un ton pe care nu-l puteam lămuri. Se aşteptase să vin mai devreme?

Ce pauză — ostenitoare...

— Martha... Martha...

Fusesem într'adevăr turbur

— Eşti supărată?

— Supărată?

Martha mă privi curioasă, aproape surprinsă? Dar nu mă oprii.

— Martha... trebue să ştii — trebue să-ţi spun... Martha (continuai repede, dintr'o suflare) am venit, pentrucă trebuia să mă ierţi... Eram... atunci... nu ştiam ce spun. (Ce minciună!) Nu, nu ştiam ce spun. A fost o prostie — la care nu mă aşteptam — un fel de acces, dacă vrei. Acces, da. Şi am venit acuma pentrucă trebuia să mă ierţi...

Zâmbii, foarte încurcat. Mă vedeam într'o oglindă din faţa mea şi eram mulţumit de figura mea. Imi era frică numai ca faţa mea să nu capete deodată un aer indiferent. Minunat, îmi spuneam, dacă rămâne aşa, e minunat.

Continuam. Mi se păruse? Martha voise să spuie ceva? Nu voiam să ştiu. O oprisem cu un gest. A! nu trebuia s'o las să vorbească. Mă bucura eloquenţa mea neobişnuită, însă mă nelinişte a în acelaş timp. Mi se părea că mă înstrăinează de mine. Şi, din pricina asta simţindu-mă aproape umilit, îmi domoleam pe alocuri vorbele, dându-mi aerul unui om care îndeplineşte o politicoasă obligaţie — însă, fără să isbutesc decât să mă văd din nou ridicul, reîncepeam cu acelaş pathos de care mă simţeam aşa de străin...

Ce efect aveau toate acestea? Martha asculta acum fără să mă mai privească. Mototoli o batistă (turburată?), nu se înroşi cum aş fi crezut, pe faţa ei nu lămurii nimic, o clipă mă privi repede, inexpresiv, începu să se joace cu ciucurii perdelelor, şi auzindu-mă cerându-i pentru a treia oară iertare, ridică fruntea şi mă privi, deodată, drept în ochi.

Mă înşelasem? O privire de care nu mă puteam îndoi: liniştită, supusă, *adevărată,* şi plină numai de o curiozitate sau de o nedumerire, de ceva, însfârşit, copilăresc de lacom, care dădea ochilor ei o strălucire pe care nu o cunoşteam. De mirare, Martha devenise aproape frumoasă. Mă oprii — de data asta simţind că eloquenţa mea a luat sfîrşit, dar fără să-mi pară rău, după ea. Câştigasem privirile nouă ale Marthei.

— Martha, făcui eu, domolindu-mi glasul şi aplecându-mă cu coatele pe genunchi, către ea, privind-o în ochi. Martha, mă priveşti, şi ai astăzi ochi frumoşi. (Se înroşi pentru întîia oară decînd eram împreună.) Da, ochii tăi sînt astăzi frumoşi, Martha. Mărturisesc că până astăzi nu i-am cunoscut, sau nu i-am ştiut aşa. Nici nu i-am bănuit măcar că ar fi aşa. Dar nu pentru asta ţi-am cerut, şi-ţi cer încă, să mă ierţi...

— Ce nebunie, isbucni ea. Aproape nu te mai înţeleg. Despre ce iertare este vorba?...

— Dar Martha.... la Wannsee...

— Ei, da... ştiu... Ai vrut atunci să fii rău, spune...

— Poate chiar *am fost rău,* Martha. Nu mă asculta.

— ...O, te-ai purtat urât... Sau, nu, te-ai purtat ca un copil...

— Martha, de asta am vrut ca să mă ierţi...

— De ce! Nu te-am crezut...

— Nu m'ai...

— Nu, nu. Fără îndoială că nu. Supărată? Da, poate, la început... Pe urmă am râs...

— Ai râs?...

Decepţionat spusesem asta?

— Mi se părea aşa de comic — nu prea ştiu de ce — vorbiseşi de plecări în Guatemala, nu spuneai aşa? Sau despre oameni care nu sînt oameni decît pe jumătate? Aş paria că singur nu mai ţii minte...

(Continuare în pagina IV-a)

Râse, privindu-mă în ochi. Nu ţineam minte? Ba chiar, aşa de bine, că nu în ziua aceea îi vorbisem de Guatemala...

— Nu, Martha, nu-ţi vorbisem nici despre jumătăţile de om, nici despre Guatemala... Nu pentru asta ţi-aş fi cerut iertare...

Se făcu deodată gravă, coborî glasul.

— Nu, Thomas — că *mă urăşti* — mi-ar fi venit foarte greu să cred...

Tăcu şi întoarse capul spre fereastră.

Pauză.

— Martha...

Nu. Ce aş fi putut spune? Martha îmi vorbise atît de sigură de adevăr.

Nu — Martha ştiuse ce spusese...

Eram desarmat? Aş fi fost, dacă mai înainte aş fi fost sigur de luptă. Dar cine mi-ar fi putut spune că nu bănuisem dela început purtarea Marthei? Paradă inutilă, eloquenţa mea? Da, bănuisem că Martha nu va avea nevoie să mă ierte, pentrucă în ochii ei nu era nimic de iertat — ci doar de înţeles. Şi cît de mult *nu* înţelesese Martha! O clipă mă simţii înduioşat, cu lacrimi de bucurie în inimă, mulţumit. M'am apropiat de ea, i-am luat mâna, i-am sărutat-o. Stătea cu ochii mereu întorşi spre fereastră. I-am sărutat încăodată mâna, i-am luat mâna, i-am sărutat-o. Stătea cu ochii mereu tha, şi i-am sărutat gura. Sub sărutul meu buzele Marthei se făcură frumoase, cum frumoşi i se făcuse ochii când îi vorbisem.

Martha mă privea din nou cu acel ceva copilăresc de lacom care nu-i părăsise încă ochii. Sub degetele mele părul Marthei mi se păru mai strălucitor, când i-am mângâiat faţa pielea i se făcu albă şi moale, şi nu mai avea pistrui.

— Martha, spune, ce gândeai despre mine când n'am mai venit?

— Nimic. Imi închipuiam că ai să vii.

— Dar nu bănuiai — după ceeace...

— După ce?... Ah! Iar ciudăţeniile de adineauri...

— Nu erau deloc ciudăţenii, Martha... Mă simţeam vinovat faţă de tine. Inţelegi: *vinovat*. Tot ar fi trebuit să mă ierţi...

Dădu din umeri şi aplecîndu-se spre mine mă luă cu mânile de după gât. O luai în braţe. O dorisem cândva pe Martha? Mi-aduc aminte că mă plângeam odată că n'am încercat s'o sărut. Ce prostie să fi spus asta când Martha nu-mi dăduse niciodată dorinţa! Dacă o aveam acum în braţe asta era din pricina unei neînţelegeri. Martha mă iubea, poate. Eu n'o doream. Văzusem o clipă buzele Marthei mai frumoase, ochii ei mai strălucitori, şi asta pentrucă crezuse că nu are de ce să mă ierte, pentrucă îi găsisem frumoasă purtarea şi sufletul bun. Dar ce aveau toate acestea cu buzele, cu ochii, cu părul şi cu trupul Marthei, din care nu doream să gust? Imi amintii de Tonietta, brună, sveltă, cu buzele pline, cu sărutările scrăşnite. Buzele Marthei erau palide şi uscate, şi părul cenuşiu, şi ochii blegi, şi sărutările ei sarbede... Ce urâtă era Martha! O, Martha, să rămânem prieteni, vrei...

Nu i-am spus asta. Ce ruşine ciudată pentru ea! Şi pentru mine?

— Martha, cineva poate să vie...

Imi întinse încăodată gura. Mă ridicai.

Timpul îmi devenea nesuferit.

— Frumoase estampe, Martha. Le-ai cumpărat de curând, nu?

— Vai, dar sunt aceleaşi... Le cunoşti.

— A, da, da...

Doamna Kobke intră! Ce bine! Când am plecat, Martha mă însoţi până afară. Imi întinse mâna. I-am sărutat-o, aplecându-mă tare, ca să nu-i văd faţa. Când mai vin? A! zilele astea... am să-i scriu... să ne întâlnim...

Ajuns în stradă, răsuflai cu plăcere. Simţeam delaolaltă jenă, desgust, regret, ruşine. Legătura mea cu Martha mi se părea ceva nenatural, anormal, obscen, aşa cum numai o singură dată mi se întâmplase să am aceeaş impresie, în Tiergarten, într'o noapte în care, pe o bancă, un individ cu buzele înroşite îmi propunea plăceri ciudate, amical şi insinuant... Insă bărbatul prostituată nu-mi dăduse aceeaş impresie de scârbă pe care mi-o dădea acuma Martha...

AL. A. PHILIPPIDE

NOU CETIŢI

SELMA LAGERLÖF

MUNKYTTAN

Traducere de ANA CANARACHE

în BIBLIOTECA DIMINEAŢA

No. 125 apărută în 165 pagini

Preţul 20 Lei

La librării şi depozitari de ziare

NOU! A apărut

BIBLIOTECA DIMINEAŢA

No. 129 100 pagini

ARTIŞTI ŞI IDEI LITERARE ROMANE

(Prefaţă — Publicul şi arta lui Caragiale — Poezie filozofică — Geniul neprihănit — Minulescu povestitor — Romanul D-lui Minulescu — Alexandru Teodoreanu — Despre „Sfintele taine ale artei" de PAUL ZARIFOPOL

PREŢUL 8 LEI

Cele mai bune
Cele mai fine
Cele mai durabile
sunt lamele de ras

De vânzare pretutindeni

Complexul oedipean

Venia grăbit spre şcoală.

Intârziase cu un prieten. Nu-l mai văzuse de mult. Când s'a uitat la ceasornic, a observat că cele zece minute trecuseră...

— Şi doar era un inspector în oraş! Te pomeneşti că-l aştepta...

Sosi cu năduşeala pe frunte.

In cancelaria şcoalei, un domn gros şi grav se uita pe deasupra ochelarilor, de jos în sus, spre dânsul.

— Ti, inspectorul Glodescu!

I s'a oprit inima'n loc...

— Am onoarea, Domnule Inspector, o întâmplare neprevăzută m'a făcut să întârziez...

— Bună ziua, Domnule Profesor, nu-i nimic, Domnule Profesor; zece sau douăsprezece minute — (domnul inspector se uită cercetător la ciasornic) — nu piere ţara românească. Dar înţeleg... vedeţi, numai dacă în restul timpului îşi îndeplineşte profesorul, dacă-şi umple profesorul, dacă... cu alte cuvinte îşi îndeplineşte datoria, atunci... atunci învăţământul (domnul inspector se ridică în picioare pronunţând inspirat ultimul cuvânt) nu sufere nici o pierdere... Ce lecţie aveţi de explicat, Domnule Profesor?

Profesorul Subţirelu respiră mai uşurat. Fulgerător îşi şi pregătise planul lecţiei, în timp ce aproba cuvintele „înţelepte" ale superiorului său:

...Lecţia veche... tranziţia... lecţia nouă.

Tragedia greacă... Fondul... Analiză...

— Oedip-Rege, Domnule Inspector.

— A, aşa. Bine. Văd că eşti la punct cu materia, grăi, privind înainte, domnul inspector general Sebastian Glodescu.

Inspectorul urca greoi scara; după dânsul venea uşurel profesorul Subţirelu, iar după ei păşia mândru Moş Ion, servitorul liceului.

Nişte sâsâituri din capul scării îi vestiră că s'a aflat de sosirea lor. Subţirelu îşi trecu repede printre plete pieptenele cel alb şi ştirb. Adoptă o atitudine echivocă: afabil către domnul inspector, mieros şi ameninţător faţă de elevii de a V-a.

— Uf! De-ar trece şi asta.

— Doriţi să examinaţi Dumneavoastră, Domnule Inspector?

— A, nu, mulţumesc. Vă rog, examinaţi dumneavoastră, spuse ceremonios domnul Inspector, aşezându-se larg pe scaunul de lângă fereastră.

— Ce lecţie avem pentru astăzi, Grigorescule?

— Oedip-Rege.

— Ei, ia să-mi spui D-ta, mai întâi, cum a luat naştere tragedia......

(Lecţia este debitată cu elan).

— Bine, Grigorescule, văd că ai înţeles cele expuse de mine în lecţia trecută.

Să ne rezume acum cuprinsul tragediei „Oedip-Rege", Vladian.

Elevul se ridică, roşeşte, clipeşte:

Oracolul prevestise regelui Laios că feciorul pe care-l va naşte Iocasta, va fi ucigaşul tatălui său, va fi soţul mamei sale şi va fi părintele fraţilor şi surorilor sale. Ingrozit de această prevestire, Laios încredinţează pe noul născut, pe Oedip, unui cioban, cu ordinul de a-l omorî.

— Bine, Vladian, stăi jos!

Lecţia înaintează normal; profesorul Subţirelu e mulţămit. Pe furiş se uită la ceasornic. Mai sunt şapte minute până la sunare. Analiza caracterelor pare vioae şi naturală. Domnul inspector dă aprobativ din cap.

— Care este deci cauza pentru care Zeii inexorabili vor pedepsi pe Oedip?

— In primul rând pentru incestul săvârşit.

— Examinaţi, — interveni domnul inspector, — vă rog, şi pe elevul cel oacheş din fund.

Profesorul Subţirelu se înclină mlădios.

— Ei, ia spune tu, Hongerilă, încăodată, care-i vina pe care trebue s'o ispăşească Oedip?

— Pentru lecţiunea viitoare veţi scrie o compoziţie despre „Lupta dintre om şi voinţa zeilor în tragedia antică.

Elevii stau în picioare; domnul inspector general iese din clasă urmat de profesorul Subţirelu.

In urmă, un vacarm de infern.

* * *

— Domnule Profesor Subţirelu, n'aţi ştiut să conduceţi discuţia. Asemenea probleme scabroase nu trebue aduse în desbatere în faţa elevilor. Ele umplu sufletul neprihănit al copilaşilor cu fel de fel de viziuni morbide şi anormale. Astfel se nasc toate aberaţiunile sexuale.

Subţirelu nu se poate stăpâni. Isbucneşte cu vocea tremurătoare:

— Să aduceţi, Vă rog, Domnule Inspector General, la cunoştinţa onoratului consiliu de inspectori care au admis manualul, Vă rog, aceste observaţiuni pentru a se lua măsuri şi a nu se mai admite în programe şi în manuale „Oedip-Rege". Cred c'ar trebui să se recomande opera lui... Rădulescu-Niger. E foarte morală.

Domnul inspector, care face parte din consiliul care aprobă manualele şi întocmeşte programa analitică, nu găseşte numaidecât răspunsul. Nici nu-şi aduce aminte c'ar fi discutat despre conţinutul operelor din manuale. Totuşi trebue să răspundă:

— Da, dar... vedeţi dacă n'aţi întârzia... Domnule Director, Vă rog, condica de procese verbale!

Domnul inspector scrie, scrie, scrie. Profesorului Subţirelu i se pare că domnia-sa transcrie pe „Oedip-Rege". Directorul Mieloiu trece glacial pe lângă Subţirelu şi oftează amarnic.

Secretarul a greşit o adresă. Un prilej minunat de predicat adevărul:

— Domnule, de câte ori nu ţi-am repetat. Totu-i punctualitatea, bunul simţ şi moralitatea. Da, da, dar cine te mai ascultă! Mai ales, D-tră, tinerii, luaţi câmpii! Zău, trebue puşi la locul lor tinerii aceştia cu aere de reformatori.

Domnul inspector general scrie mereu.

Profesorul Subţirelu a deschis o carte. Sunt prelegerile despre estetică ale lui Hegel. Dar peste rândurile care se aştern simetrice, gândurile sale părăsesc cancelaria, fug peste oraşul care svoneşte gălăgios, fug departe, lângă lacul de lângă Galaţi.

Acolo, în căsuţa liniştită a prietenului său vesel Brădescu două săptămâni acum de Paşti, va putea visa, va putea scrie, va putea să petreacă departe de minciuna căreia i s'a lăsat şi el robit. I-e scârbă, par'că, de toate.

— N'aveţi oră de clasă, Domnule Profesor?

— Nu, Domnule Inspector, am o oră liberă, o fereastră, cum se zice în limbagiul nostru belferesc!

Simte o dorinţă de a-l înfrunta pe domnul inspector.

Inspectorul deschide un ziar.

Sună de ieşire...

Atmosfera este apăsătoare în cancelaria, veselă de obicei.

* * *

Sună de intrare.

La 12.

— Bună ziua, Domnule Coleg! Cetiţi, Vă rog, procesul verbal de inspecţie!

Subţirelu ia maşinal condica din mâna directorului.

După ce-şi aruncă ochii asupra rândurilor din faţă, cât pe ce să scape registrul...

— Proces-verbal de inspecţia făcută în ziua de 3 Martie 19 la cl. V., la l. română predată de prof. Ion Subţirelu.

Lecţia de ascultare şi predare:

Oedip-Rege şi analiza caracterelor.

Domnul profesor dovedeşte multă pricepere, mult tact şi mult entusiasm.

Felul de predare al d-lui Subţirelu merită toate laudele.

Atrag însă toată atenţia d-lui director asupra disciplinei elevilor în timpul recreaţiilor, disciplină care lasă în general foarte mult de dorit.

Inspector general Sebastian Glodescu

I. GHERINCEA

Colţul librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din str. Eugen Carada 7 (Karagheorghevici) recomandă următoarele cărţi interesante:

ROMANE FRANCEZE (autori francezi şi străini)

Paul Morand: Les champions du monde; *Fr. Mauriac:* Ce qui était dû; *Ilya Erenburg:* Ruelle de Moscou; 10 C. V.; *Irène Nemirowsky:* Le bal; *Lacretelle:* Amour nuptial; Retour de Silberman; *Chardonne:* Eva; *Duhamel:* Scènes de la vie future; *Casson:* Le pays qui n'est à personne; *Pierre* Benoît: Le soleil de minuit.

OPERELE LUI UPTON SINCLAIR (în limba germană)

Au apărut într'o ediţie frumoasă, pe hârtie fină, frumos legate, următoarele volume din operele complecte ale marelui scriitor american:

Romanele: Jimmie Higgins şi Man nennt mich Zimmermann (împreună lei 150); Romanele: Samuel der Suchende şi Der Liebe Pilgerfahrt (împreună lei 150); Romanele: Der Industriebaron şi König Kohle (împreună lei 150); Romanele: Die Metropole, Die Wechsler, Nach der Sinntflut (împreună lei 150).

In volume separate, nelegate, fiecare roman lei 50: Die Metropole, Die Wechsler, Nach der Sinntflut, Man nennt mich Zimmerman. In volume separate, nelegate: König Kohle 120 lei; Petroleum 180; Boston 180. Legate: Jimmie Higgins 120 lei; 100% lei 120.

Librăria „Hasefer" are cel mai bogat asortiment de cărţi franceze, germane şi engleze pe care le vinde cu preţurile la cursul zilei: francul 6—6.50; marca 38—40.

Fragment

PHILINTE, ALCESTE

PH: Nu vrei să spui ce ai?
AL: Te rog mă lasă 'n pace.
PH: Ai pe semne ceva, care, poate, se tace...
AL: Nu pricepi să mă laşi? Te du şi-ţi vezi de treabă.
PH: Cel puţin te ascultă cine nu te întreabă.
AL: Nu ascult, nu întreb, nu mai vreau. Mă auzi?
PH: Te pripeşti să te superi şi mă tem să n'asuzi.
Pri-etenia duce, şi ea, pe cât se poate.
AL: Ia şterge-mi vorba asta de pe certificate.
Pân'acum, nu zic ba, ţi-am fost pri-eten, dar
Obrazul dumitale dă lipsă la cântar.
Ţi-o spune verde scârba răbdată: e destul,
De suflete de soiul acesta sunt sătul.
PH: Cu-alte cuvinte, dragă, mă găseşti vinovat.
AL: E rău ales cuvântul: eşti un neruşinat.
Asemenea ispravă e fără de iertare
Şi ne desgustă groaznic de voi, pe fiecare.
Poftim... Te văd de vorbă cu cineva pe stradă.
Te ploconeşti, te guduri, te strângi şi faci paradă.
Il sui în slăvi, îl farmeci, te blestemi, îl săruţi;
De nicio fierbinţeală a dragostei nu-l cruţi.
Şi când te 'ntreb cu cine erai, de bună seamă,
Nu-ţi mai aduci aminte pe om nici cum îl chiamă.
In clipa despărţirii a şi 'ngheţat căldura
Şi pân 'atunci limbută, ţi se 'ncleştează gura.
Cine fusese omul, ştiu eu? Cine să fie?...
N'am pomenit, ascultă, aşa făţărnicie.
Păcatul vostru dacă ar fi să mă cuprindă
Şi ţi-aş călca pe urme, m'aş spânzura de grindă.
PH: Nu văd ce cată ştreangul aci, cât mă priveşte,
Şi te-aş ruga din suflet, fii bun, binevoieşte
Să depărtezi de mine acest verdict cumplit.
Vreau să trăiesc aşa, cum sunt, nenorocit.
AL: Mai ai şi chef de glumă; ţi-e leacul cam sărac.
PH: Dar, serios, ia spune ce-ai fi voit să fac?
AL: Să fii cinstit la cuget, la chip şi la cuvinte.
Cuvântul care iese din inimă nu minte.
PH: Când cineva te strânge la piept, îl strângi şi tu.
Zici da cu el, când zice, şi nu când zice nu.
Răspunzi la jurăminte cu juràminţi asemeni;
Din gemene năravuri se iscă oameni gemeni.
AL: Eu nu mă 'mpac la gândul că, fără de greşală,
Şi numai ca să placă, oamenii mint şi 'nşală.
Ca lingura 'nvârtită de-a surda într'o oală,
Se zvârcoleşte gândul minciunii 'n vorba goală.
Şi de pupatul buzei, dat strâns, cu gura creaţă,
Şi de pupatul buzei, dat strâns, cu gura creaţă
De ridicarea 'n vârful picioarelor în ghete
Cu mâna spânzurată din cot, pe îndelete.
Rostirea scâlciată cu-acelaş ghiers mângâie
Şi fruntea fără pată şi coada 'n sus, cu rîie.
La ce folos că inşii, sfioşi în ascultare,
Trec de la tine-alături, la o lichea mai mare?
Nu se găseşte suflet cât de puţin ales
Ca să supuie viaţa acestui înţeles.
Un suflet mare nu dă nici preţ de o lăscaie
Să fie pus de-a valma cu altele 'n copaie.
Cinstirea-şi trage gustul din miezul cel mai mic
Şi-a cinsti toată lumea e-a nu cinsti nimic.
Fiindcă zaci de răul obştesc şi dumneata,
Pe lângă mine nu văd să ai ce căuta.
Mulţumesc foarte mult de atare cinstire
Ce nu ştie să facă aici deosebire.
Eu mă cunosc ce merit şi poţi să te şi miri
N'am clef să fiu amicul întregii omeniri...

(MOLIÈRE: „Le Misanthrope")

Transcris de *T. Arghezi*

IN VACANŢĂ

Trebue să răscumpăraţi vremea lecturilor inutile şi banale

ORICE IUBITOR AL CĂRŢII VA CITI:

ARIEL sau

VIAŢA LUI SHELLEY

de ANDRÉ MAUROIS

apărută în Editura „Adeverul" într'o excelentă traducere romînească

☞ CETIŢI ☞ SENZAŢIONAL

CURIOZITĂŢI DIN CHINA ŞI JAPONIA

CUPRINSUL:

La Bergen; La Tokio; Oraşul sfânt; Nara; Cum trăesc şi cum mor Japonezii; Spitalele la Yokohama; Kamakura; Cum mănâncă japonezii; Femeea japoneză; Moda japoneză; Caracterul Nipon; China; Peking; Bucătăria chineză; Templul Dalai Lamei; Nankin; Shangai — oraşul bogăţiei şi al mizeriei; Medicina chineză; Mizeria Shangaiului; Particularităţile Chinei.

☞ *Minunat ilustrate în culori* ☜

PREŢUL 20 LEI

O pagină de umor universal

Courteline

S'a împlinit un an dela moartea marelui scriitor francez Courteline — deşi opera lui e atât de „puţintică" *(Petite, trop petite...* obicinuia să spue modestul dar cumplitul artist al satirei scrise). Scriitorii şi prietenii şi-au adus aminte de el, căci nu poate şi nu trebue să fie uitat. Insuşi medicul lui Courteline, doctorul Zielinski publică într'o mare revistă ilustrată din Paris, câteva amintiri personale, atât de caracteristice pentru înţelegerea scriitorului, încât ne facem o datorie de a oferi aci câteva rânduri.

...L-am cunoscut în ultimii şase ani ai vieţei lui. M'a primit dela început cu simplitatea şi politeţea lui, de parizian. La întrebările mele cu privire la starea sănătăţii, abea răspundea. Argumentările şi demonstraţiile mele ştiinţifice nu-l interesau deloc.

— Osteneala dumitale va fi grea, îmi zise el ,căci în cazul meu se află un specific teribil: nu cred în medicină.

Nu credea în medicină; nu credea poate nici în boala lui. Dar credea în prietenie! Ne-am împrietenit. Şi sarcina mi-a devenit uşoară. Din prietenie s'a lăsat îngrijit şi tot din prietenie — sunt sigur — a îngăduit să i se tae, unul după altul, amândouă picioarele.

Venise momentul teribil când, din pricina gangrenei, piciorul trebuia tăiat.

— Exclus!... Courteline amputat?... Mai curând se lasă să moară... ziceau unii.

Courteline a primit şi a mai trăit peste patru ani. L-a operat un camarad, un prieten de demult: chirurgul Delaunay, conştiinţă sigură, mână precisă, inimă îndrăzneaţă. Delaunay a venit la vechiul prieten Courteline la masă, a povestit nenumărate întâmplări hazlii care l'au făcut pe Courteline să râdă cu hohote şi apoi — i-a cerut piciorul. Courteline i l'a dat.

Ajuns în sala de operaţii, înainte de a i se pune masca de anestezie, Courteline privi drept în ochi pe Delaunay şi întrebă — singura întrebare pe care a pus-o vre-odată medicilor:

— O să meargă?...

— O să meargă!... Fii pe pace!...

Şi Courteline a adormit ca un copil.

Courteline a trăit deci, amputat, mai mult de patru ani. S'a vorbit de martiragiul nesfârşit „al marelui humorist, înţepenit în patul lui de durere". Literatură!... Minciună! Iluzie!... Nimeni niciodată nu l-a auzit pe Courteline plângându-se. Senină acceptare a destinului sau forţă a unei imaginaţii pururi vii: această infirmitate n'a voit s'o vadă şi n'a văzut'o.

Boala era pentru el un monstru caşi bătrâneţea pe care o ura, ca moartea de care nu vorbea niciodată. N'am izbutit să-l facem să meargă 'n cârje, într'atât se arăta vrăjmaş acestui fel de exerciţiu. Când era întrebat de sănătate, răspundea:

— Aştept să-mi crească piciorul.

Nu că i se părea chiar de tot imposibil. Făcea cu soţia planuri de călătorie, de preumblări şi vizite. Se scuza politicos faţă de musafiri că nu-i putea conduce până la uşă.

Imi aduc aminte de ultima lui preumblare: transportul cu ambulanţa din strada Saint-Mandé în strada la Santé. Istovit de boală, ridicându-se pe brancardă, se agăţa cu amândouă mâinile de ferestre, privind, privind cu tot sufletul furnicarul de lume, viaţa agitată şi neastâmpărată din jurul lui. După operaţie, primul gând şi primele cuvinte au fost: „Daţi-mi ziarele". Şi cum soţia, voind să-i cruţe orice oboseală, i-a răspuns că le-a citit, Courteline a răspuns:

— Bine, aştept ziarele de seară.

Courteline gusta viaţa şi iubea oamenii cu un sentiment de camaraderie. Bunătatea lui nu era lacrimogenă, elocventă şi nici laşă. Era alcătuită dintr'o înnaltă şi senină indulgenţă. Iubea tinereţea şi justifica toate neghiobiile ei. „Am oroare de bătrâneţe", repeta. Apoi după o clipă: „Pouchon, prietenul meu, se apropie de 80 de ani. Când mă gândesc la vârsta asta, sunt chinuit de teamă şi dorinţă, în acelaş timp: dorinţa de a ajunge şi eu la vârsta asta; teama ca nu cumva să se 'ntâmple".

Courteline preţuia simplitatea şi oamenii simpli. Ii plăcea prietenia femeilor. Detesta împopoţonatele şi savantele, înţeleptele şi ursuzele. Adora femeile care-i aduceau, odată cu chipul lor limpede, neprevăzutul spontaneităţii şi nevinovăţia râsului lor. Şi le iubea cu deosebire când erau absurde şi ilogice. Işi iubea soţia, pe admirabila Maria-Jeanna — cu o solidă iubire conjugală. N'a părăsit-o o singură zi timp de 26 de ani de căsnicie. Soţia n'are o scrisoare dela el. Ea şi-a dobândit gloria de a fi fost, atâţia ani, tovarăşa pururi veselă, păstrătoarea neobosită a vieţii şi care a ştiut să prelungească, dincolo de posibil, fericirea şi viaţa lui Courteline.

Courteline îşi iubea prietenii, ştiind să şi-i aleagă. Nu putea să sufere pe cei solemni, palavragii, prea siguri şi prea mulţumiţi de ei, şi nici pe cei îmbufnaţi şi acriţi. Tuturor acestora le opunea un mutism care-i punea pe fugă. Işi trata prietenii fără să ţie seama de rangul sau titlurile lor. Căci pentru el, iubirea prietenească era deasupra tuturor vanităţilor. Am văzut la masa lui prinţi ai literaturii şi ai teatrului, membri a numeroase academii şi şefii câtorva guverne. Pentru el, toţi erau numai prieteni şi camarazi, interpelându-i astfel.

— Uite, dragă, portretul lui bărbatu-meu dintîi.
— Ce noroc că a murit! Ar fi suferit aşa de mult văzându-te măritată din nou!

Din spiritul lui Courteline

Trupele de amatori, societăţile de „binefacere", asociaţiile „culturale" şi sportive, obicinuite să ceară dramaturgilor renunţarea la drepturile lor de autor — ceiace nu le-ar da în gând să pretindă lăptarului, proprietarului sau cizmarului — găseau la Courteline un răspuns tip, imprimat, precm se poate vedea mai jos:

> Cabinetul d-lui Courteline — Paris..........190 .
> Serviciul cedării Drepturilor
> No.......
>
> D.........
>
> Drept răspuns la scrisoarea prin care bine voiţi să-mi cereţi cedarea drepturilor de autor la reprezentarea piesei. . . . . , care a avut loc la . . . . am onoare a vă informa, cu toată părerea de rău, că nu pot.
>
> pentru **d. Courteline**
> **Directorul Serviciului Cedării Drepturilor**

Pentru anchete literare şi interviewuri — vechi metode de a obţine fără plată colaborarea — Courteline ticluise alt imprimat:

> Cabinetul d-lui Courteline — Paris..........190 .
> Centralizarea Interviewurilor
> No.......
>
> Domnule şi scumpe confrate,
>
> Ca răspuns la scrisoarea dv. din. . . . prin care binevoiţi să-mi cereţi părerea cu privire la . . . , ...
>
> Am onoare a vă informa că mi-e perfect egal **(je m'en fous complètement).**
>
> In speranţa că veţi fi de aceeaşi părere, primiţi vă rog, scumpe confrate, asigurarea bunelor mele simţiri.
>
> pentru **d. Courteline**
> **Centralizatorul general**

Courteline se trudea mult când scria şi cineva i-a făcut o nespusă bucurie zicându-i că slova seamănă leit cu a lui Anatole France: niţeluş manierată, dar împodobită cu graţii, cu parafe curbe şi nobile.

— Şi eu, mărturisi Courteline, care credeam că am o scriere de „cocotă!"

* * *

In timpul unei operaţii, Courteline fusese îngrijit la spitalul Péan, rue de la Santé, 9.

— Ar trebui să se schimbe numele străzii, zise el chirurgului Delaunay. Eu sunt aici, la numărul 9; romancierul Descaves locueşte la numărul 46, Leon Daudet e la închisoare, la numărul 42. In loc de *rue de la Santé,* ar fi mai bine să-i zicem *rue de l'Academie Goncourt!*

Maxime latineşti

Şoarecele cu o singură gaură n'are scăpare.

Să nu te temi de câinele care nu muşcă până nu latră.

Nu e de mirare că boul îl imită pe taur.

Cu gura plină, nu poţi sufla în foc.

Să nu-ţi faci socoteala că mai ai mult de trăit pentrucă eşti tânăr: în târg sunt tot atâtea piei de viţel cât şi de bou.

Dacă nu urmezi regula jocului, de ce mai ceri să te joci?

Soldatul fără arme şi învăţatul fără cărţi nu sunt buni de nimic.

Bufniţa, când pleacă dintr'un loc, îl spurcă.

Cui nu-i pasă de el însuşi, nu ştie să îngrijească pe alţii.

Oile nu se îngraşă în staul străin.

Nu mai tunde a doua oară oile cine le-a jupuit întâia oară.

Câinele nu pleacă dela stârvul gras.

Nu e ruşine să cazi, ci să nu te scoli numaidecât.

Să nu crezi că apa liniştită nu e adâncă.

Să n'ai încredere în doctorul bolnav şi 'n ghicitoarea săracă.

Ursul nu se mână cu un pai.

Din piele de câine nu se face burduf bun.

Să nu-i dai de mâncare câinelui de câte ori dă din coadă.

N'are linişte casa unde domneşte vorbăreţul.

Câinele nu se supără când îl loveşti cu oase.

Nu e sănătoasă pasărea care-şi spurcă cuibul.

Când eşti bolnav, nu faci ce-i îndemnai pe alţi bolnavi să facă pe vremea când erai sănătos.

Câinele bătrân nu latră fără motiv.

Floarea care miroase urît n'are merit.

Nebunului nu e nevoie să-i pui clopot la gât.

Să nu aplici prea riguros legea: când te ştergi prea mult la nas, îţi dă sângele.

Nu staulul are nevoie de bou, ci boul de staul.

Zborul găinii nu durează mult.

Nu e semn bun când te laudă un ticălos. După judecata lui, nici un tâlhar nu merită să fie spânzurat.

Oricât te-ai uita în oglindă, n'o să te cunoşti bine.

Omul iute să nu călărească pe un măgar încet.

După hârb se cunoaşte cum era oala.

Trad. de A. G.

G. DE PAWLOWSKI

Minunata poveste a prinţesei Badabum

Pe vremea când, nefiind încă major, puteam să fac tot ce voiam şi să pun la cale planurile cele mai năstruşnice, îmi pusei în gând să scriu o piesă minunată, al cărei subiect, pot s'o mărturisesc acuma, nu era original. Il luasem dintr'o carte veche în limba arabă, pe care o cumpărasem dela anticar şi pe care aveam ambiţia s'o descifrez.

La început voiam să învăţ limba arabă, dar mă izbii numaidecât de nenumărate greutăţi. Un prieten îmi atrase atenţia că în această limbă vocalele nu se scriu, altul mă asigura că consoanele sunt suprimate, altul însfârşit îmi jura că e indispensabil să urmez nişte cursuri, ceia ce-mi răci entuziasmul. Alesei deci un mijloc mai simplu: acela de a recurge la notele foarte amănunţite pe care le scrisese pe carte, în franţuzeşte, cel care o avusese înaintea mea.

Imediat făcui nişte descoperiri uluitoare. Dela început, povestea mi se păru minunată şi, cu o uşurinţă de imaginaţie pe care o au de obicei cei slabi la învăţătură, îi înfrumuseţai subiectul cu sute de amănunte care de care mai uimitoare.

La începutul cărţii era vorba de o prinţesă bătrână, pe care o chema Badabum, care, câteva pagini mai departe era măritată cu un bogat negustor din Bagdad, iar spre sfârşitul cărţii nu mai avea decât cinci ani. Astfel, prin vraja vreunui descântec, prinţesa Badabum, răsturnând toate legile naturii, continua să tot întinerească. De sigur că viaţa ei se sfârşea cu naşterea. Cineva care a citit *O mie şi una de nopţi* îşi închipuie uşor felul cum povestitorul arab a înfăţişat povestea aceasta, a cărei valoare simbolică nu poate să nu intereseze pe oamenii de litere.

Desigur că, înainte de a fi trimisă pe pământ, prinţesa Badabum i-a vorbit Domnului astfel:

— Allah, deoarece trebue să însufleţesc pe timpul unei vieţi, corpul unei femei, îngăduie-mi, rogu-te, să-mi petrec timpul pe dos decât ceilalţi credincioşi. Dă-mi voie să mă nasc bătrână şi să întineresc mereu până la sfârşitul vieţii mele.

— E atât de caraghios ce-mi ceri, va fi răspuns Allah, încât îţi voi face pe plac. Numai de n'ai avea prilejul să te căieşti.

Era uşor, zic, să-ţi închipui ce putea scoate moralistul arab din acest subiect. Prinţesa Badabum, la început bătrână şi părăsită, necunoscând plăcerile pe care numai amintirea le poate aduce bătrâneţii, socotită idioată de cei din jurul ei, se vedea mai târziu cerută în căsătorie, numai pentru frumuseţea ei, de cel mai bogat negustor din Insulele fericite, Ali Totor, regele ţării curmalelor, prin graţia lui Dumnezeu.

Curând însă tinereţea mereu crescândă îi deveni nesuferită. Stătea toată ziua cu servitoarele în harem, dregându-şi faţa cu sulimanurile cele mai scumpe, ca să se îmbătrânească puţintel. Dar, vai, toate sforţările ei erau zădarnice, talia ei începuse să scadă şi ea constata cu groază că ora naşterii, adică a morţii se apropie.

Bărbatul ei, temându-se de gura celorlalţi negustori, care-l învinuiau pe faţă de corupţie de minore, o părăsi. Biata Badabum nu întârzie să cadă în copilărie şi să se întoarcă în sânul mamei ei, apoi în neant.

Incântat de poemul feeric care se putea scoate din această poveste, mă hotărîi însfârşit să consult un bătrân profesor de arabă, ca să-i cer o traducere completă a acestei capodopere. Cu această ocazie îi împărtăşii impresiile mele. El răsfoi cartea, apoi mă întrebă:

— Sunteţi orientalist, domnule?

Fără să ştiu ce vrea, răspunsei la întâmplare că da.

— Ba eşti un gâscan. Povestea asta foarte cunoscută a prinţesei Badabum, din a treia dinastie a Ma-mei Pădu-rei-ilor, ramura Strig-oi-lor, (mai înşiră şi alte nume caraghioase ca să mă strivească pe mine), povestea aceasta a prinţesei Badabum, care a trăit ca toată lumea (şi sublinie aceste cuvinte cu o cruzime stupidă), povestea aceasta e cu totul banală şi fără nici un interes.

Decât, domnule, când pretinzi că eşti orientalist, ar trebui să ştii cel puţin că, în deosebire de ale noastre, cărţile arabe se citesc deandoaselea, începând de la pagina pe care dumneata o crezi ultima, şi sfârşind cu cea dintâi.

ANECDOTE

Francul Marseillezului

— Anul trecut, pe malul Ronului, am scăpat în apă un franc. Acum trei săptămâni ,ducându-mă să pescuiesc în acelaş loc, am prins o ştiucă straşnică. Şi ce crezi că am găsit în ea?

— Francul pe care-l pierduseşi...

— Aş, de unde! O piesă de 50 de bani şi două de câte 25. Ştiuca îmi dăduse mărunţiş...

Naufragiu

Pe scena unui teatru din străinătate se joacă o tragedie în cinci acte. Actul întâi se isprăveşte în mijlocul plictiselii generale. La începutul actului al doilea, spectatorii încep să plece unul câte unul. Deodată un domn din stal se ridică şi strigă:

— Halt! Intâi femeile şi copiii!

Duel... verbal

Un mucalit are o discuţie violentă cu un snob.

— Consideră-te pălmuit, — îi spune acesta din urmă.

— Consideră-te mort, — răspunde prompt mucalitul.

Funeralii...

Patronul unui hotel de provincie întreabă dimineaţa pe un client cum a dormit.

— Prost, — răspunde acesta, — era în pat o insectă moartă.

— Şi întru cât a putut să te supere dacă era moartă?

— Să fi văzut câte mii au venit la înmormântare!

PETER DUNNE

Taxă pe celibatari

— Iată ce citesc în gazetă; — zice d. Hennessy, — vor să-i impună pe celibatari. Bravo! Şi de ce să n'o facă! Există şi o taxă pe câini.

— Am aflat-o şi eu, — răspunde d. Dooley. — Celibatarii vor plăti cinci dolari pe an. Câinii nu plătesc decât doi dolari. Ni se face cu asta o concesie. Ni se atribue o valoare de două ori mai mare decât a câinilor. N'are să treacă mult şi ai să mă vezi umblând pe stradă cu sgardă şi cu marcă de tinichea. Dacă nu plătesc impozitul, vine să mă caute duba, mă prind oamenii cu juvăţul şi mă duc la hingherie. Mă vor ţine acolo trei zile şi, dacă nu se prezintă nimeni să mă ceară mă vor îneca... Doar de s'o îndura paznicul de mine, să scap.

„Ei bine, dragul meu, nu! Noi, celibatarii, suntem un partid puternic; suntem băeţi frumoşi şi oameni de ispravă. N'avem să plătim impozitul. Cum ai putea să-ţi închipui că nişte eroi sprinteni ca noi, care au rezistat atâtor femei, n'au să se poată eschiva dela plata taxei de cinci dolari?

„Dar, mai întâi, pentruce să fim impuşi? Nu suntem noi stâlpii Constituţiei? Nu suntem noi ultimul zid de apărare al libertăţii? Dacă vă închipuiţi că cea mai nobilă datorie a cetăţeanului e să întemeeze o familie, pentruce n'aţi acorda drepturi de vot peştilor?

„Dacă-l impuneţi pe celibatar, impuneţi valoarea, impuneţi frumuseţea. Căci trebue să recunoaşteţi că avem o înfăţişare mult mai frumoasă decât bărbaţii însuraţi. Cu noi e ca şi cu femeile. O femee cu chipul şters se mărită cu siguranţă înaintea unei premiate pentru frumuseţe, pentrucă o femee frumoasă îşi închipue că poate să mai aştepte până şi-o alege pe cineva. Abia pe la treizeci de ani îşi dă seama de primejdia ce-o ameninţă, se repede în stradă şi se agaţă de cel dintâi venit, silindu-l să coboare din imperiala autobuzului... La fel e şi cu noi.

„Bărbatul al cărui chip pare să fi fost modelat de un duşman, se însoară de tânăr. El simte că trebue s'o facă şi-şi cultivă graţiile. De câte ori nu auzi spunându-se despre un bărbat că e destul de pocit.... dar are o ţinută frumoasă. Sigur că are! Şi de nu şi-ar expune-o mereu, l-ar linşa membrii Societăţii Municipale a Infrumuseţării.

„Noi, celibatarii, suntem cu totul altfel. Fiind frumoşi, ne putem îngădui să ne arătăm mândri şi înţepaţi... Aceasta ne face mai seducători... Abia mai târziu, când ne păleşte rumeneala obrajilor, când ni se slăbeşte vederea, ne dăm bătuţi şi ne înrolăm în falanga soţilor muţi şi liniştiţi, a soţilor care seamănă cu fotografiile scoase la lumina magneziului.

„Da, domnul meu! Nu mai încape nici o îndoială. Noi înfrumuseţăm peisajul. Priviţi gravurile din jurnalele de modă: nu e printre modele măcar unul care să fie însurat. Pentru cine sunt expuse, la magazinele de lingerie, cele mai frumoase cravate? Nu pentru celibatari? Priviţi-l pe majestuosul celibatar care trece pe stradă cu bastonul strălucitor, cu jiletca albă, cu butoni de diamant, cu pantofii lustruiţi... Şi uitaţi-vă la bărbatul însurat, cu haina mototolită, cu cravata strâmbă, cu faţa nerasă. Ca să-şi ascundă ciorapii cârpiţi şi-a pus ghete...

„De când am fost copil, n'am mai purtat niciodată ciorapi cârpiţi. Cum se găuresc îi arunc. Ce ciudată idee au femeile închipuindu-şi că bărbaţii sunt nenorociţi pentru că n'are cine să le ţeasă ciorapii sau să le coase nasturii dela cămăşe. In realitate bărbatul nu e nenorocit pentrucă ciorapii *nu*-i sunt cârpiţi, ci pentrucă *sunt* cârpiţi.

„Ar fi scandalos să se pună impozite pe celibatari. Ar fi imoral! Nu râde, domnule; ar fi imoral! Noi suntem oamenii cei mai altruişti. Noi împărtăşim necazurile vecinilor noştri şi ale rudelor noastre. Voi, când aveţi vre-o supărare, o aruncaţi pe spinarea nevestei. Eu trebue s'o suport singur-singurel.

„Când mă'ntreabă vre-o cucoană dacă nu mă simt nenorocit în cocioaba mea pe care n'o înfrumuseţează nici o mână de femee îi răspund:

— Nu, doamnă! Trăesc în luxul pe care mi-l procură banii mei. Am covoare turceşti şi un candelabru. Noaptea pot să beau absint, xeres, porto, şampanie, whisky, rom, secărică; din când în când îmi pot permite să fumez o pipă de opiu şi să cetesc un roman franţuzesc... Ce mi-ar oferi mai mult mâna unei femei?...

„Niciodată nu e mai primejdioasă femeia decât atunci când îi e milă de tine. Când murmură: „bietul băiat!" şi-i străluceşte în privire flacăra devotamentului, simt că trebue să-mi iau pălăria şi să plec. Şi dacă n'o am la'ndemână o şterg cu capul gol."

A propos!

Salvatorul... A, bine că-mi aduc aminte! îmi dai mâna fetei dumitale!

Cronica teatrală

Parcul Otetelişanu: „Femeia în flacări", comedie de Hennequin, Weber şi Gorsse

E reluarea unui vechiu succes al Companiei dela Teatrul „Regina Maria". Fără a fi o lucrare strălucită, „Femeia în flacări" stârneşte hazul prin ingeniozitatea cu care sunt împletite situaţiile cele mai neaşteptate.

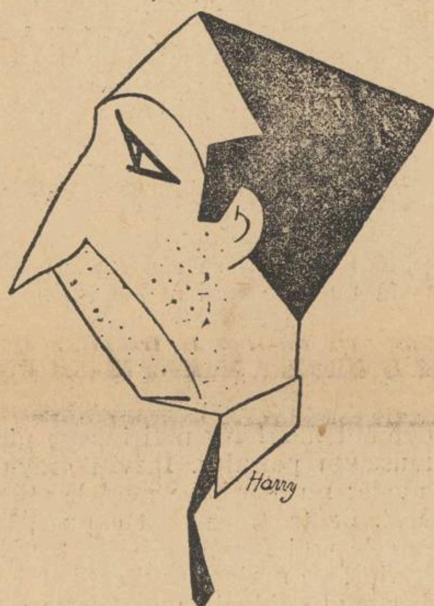
Eroul piesei e prea bine cunoscut: soţul înşelat, fără s'o ştie, cu cel mai bun prieten, tovarăşul său de afaceri. La această tristă situaţie, pe lângă care încornoratul trece nepăsător, se adaugă durerea de a afla că i-a murit nevasta, victimă a unei explozii care i-a distrus şi fabrica.

Ar fi o adevărată tragedie, dacă n'am şti că, în realitate, nevastă-sa n'a murit şi că fabrica îi e asigurată. Faptul că femeia îşi înşeală bărbatul, în loc să ne sgudue, ne procură o umană satisfacţie. Dacă nu se afla în noaptea exploziei la amant, ea ar fi murit cu siguranţă. Acest raţionament îl face şi soţul fericit că-şi regăseşte nevasta în viaţă.

V. Maximilian

In comedia aceasta apare un personaj, — pompierul fabricii, — al cărui rol e să încurce cât mai bine situaţiile. D. V. Maximilian l-a interpretat cu o înţelegere desăvârşită, ferindu-se de o şarjă excesivă, şi a adăugat o nouă creaţie la cele în care l-am aplaudat până acum.

Marcel Enescu

D. Marcel Enescu a avut un rol atât de greu (nu a părăsit scena nici un moment), încât poate fi felicitat că a izbutit să-l joace până la capăt cu aceiaşi vervă.

I. Talianu

D-nele Catuşa Elvas, Charlotte Brodier, Thea Dori, d-nii I. Talianu şi Groner au contribuit în mare măsură la succesul unei reprezentaţii remarcabile prin coeziunea şi vioiciunea jocului.

Teatrul Neptun: „S'o luăm dela 'nceput!"

Acest teatru de vară, ale cărui realizări frumoase le-am subliniat de nenumărate ori, a făcut o mare imprudenţă, tocmai către sfârşitul stagiunii.

Ne-a fost dat să azistăm la un spectacol ridicol petrecut şi pe scenă şi prin ziare. Anunţată ca fiind opera a mai mulţi autori, revista „S'o luăm dela 'nceput" s'a văzut abandonată, de cei mai mulţi dintre aceştia, în mod public, înainte de a se fi reprezentat de trei ori. Nu se poate o mai spontană exprimare a calităţii spectacolului.

Publicul, deprins cu spectacolele excelente de mai nainte, a suferit o neaşteptată deziluzie.

Nu avea de ce să-i placă o revistă în care lipsa de talent se ia la întrecere cu lipsa de spirit, ca apoi să se întâlnească la adăpostul unei incalificabile lipse de simţ artistic.

E regretabil că societatea sub auspiciile căreia s'a înjghebat această întreprindere teatrală nu-şi dă seama de interesul ce-l are de-a înfăţişa spectacole atrăgătoare.

J. BYCK

Cronica sportivă

Luna aceasta a avut loc la Londra un match de box, socotit ca întâlnire eliminatorie pentru şampionatul lumii la toate categoriile, între Americanul Stribling şi Englezul Phil Scott, şampionul Angliei. Matchul a atras 40.000 de spectatori şi au mai rămas şi mulţi pe din afară.

Totuşi nimeni n'avea nici o îndoială în privinţa rezultatului, nimeni afară de Englezi. Şampionul lor boxase în străinătate cu diferiţi boxeuri de mâna întâi şi... de celelalte, şi invariabil rezultatul fusese adormirea rapidă a Englezului, care a fost poreclit în America şampionul liniei orizontale.

Dar englezii, graţie sentimentului naţional foarte dezvoltat (în ciuda imparţialităţii presupuse în materie de sport), graţie deasemenea şi reclamei îngrijite a şampionului lor, mai aveau iluzii în privinţa acestuia. Organizatorul american Dickson s'a însărcinat să le spulbere ceiace, în treacăt fie zis, i-a adus şi un frumos succes financiar.

Nu numai că Scott n'a izbutit să producă nici o îndoială în privinţa rezultatului final, dar a dat vizibile semne de frică pe ring. Inainte de sfârşitul reprizei a doua, căzând pentru a patra oară la pământ, încercă să se ridice la a noua secundă, dar văzând că americanul se îndrepta ameninţător spre el, preferă să rămână unde era. De unde până acuma Englezii vedeau în şampionul lor o „speranţă a naţiunii", acuma nu-i mai zic decât „desperarea naţiunii".

Dar, şi aici vine partea scandaloasă, pentru simulacrul de match pe care l-a furnizat, Scott, încasase 3.000 de livre (două milioane şi jumătate de lei), sumă complect disproporţionată faţă de valoarea lui comercială. Numai şovinismul Englezilor a pricinuit evaluarea aceasta atât de surprinzătoare.

Alt element de scandal: Stribling, cu câteva kilograme mai uşor decât Scott, a suferit un accident la antrenament, cu câteva zile înaintea matchului. Mâna lui stângă, fracturată într'o luptă anterioară, s'a rupt din nou, braţul i s'a umflat enorm, ceiace-l împiedeca să-şi dispute şansele. Tatăl boxeurului, care-i servea şi de îngrijitor, a adus cu o oră înaintea matchului un specialist care a anesteziat braţul infirm, lucru interzis în regulamente. Câţiva membri ai federaţiei engleze de box, care au încercat să intre în cabina lui Stribling, au rămas surprinşi văzând că uşa nu se poate deschide. Apoi ,după ce au intrat, becul electric s'a spart — din întâmplare zice-se — aşa încât misterul injecţiei a rămas intact. Abia la câteva zile în urma matchului s'a dat pe faţă acest amănunt picant.

In orice caz, Stribling, căruia mâna stângă i-a servit de minune contra lui Scott, va avea nevoie acuma de o lungă odihnă şi căutare pentru ca să şi-o însănătoşească.

★

Sâmbăta trecută, şampionul Europei, Lucian Popescu, şi-a apărat cu succes titlul în faţa Francezului Chalange, ceiace presupune că nici Kid Oliva, fostul şampion nu va putea intra din nou în posesia titlului. Primul nostru şampion european ne reprezintă cu demnitate. Rămâne încă de văzut cum s'ar putea comporta în faţa americanilor, căci categoria lui a suferit o serioasă scădere anul acesta în Europa.

GH. VRACIU

Concursul „Adeverului Literar"

„Adevĕrul Literar" organizează şi anul acesta, ca şi în anii trecuţi, un concurs pentru descoperirea şi încurajarea elementelor cu serioase aptitudini literare. Concursul este făcut pentru elevii şi elevele din clasa VII de liceu sau din ultima clasă a şcoalei speciale, cursul superior (seminarii, şcoli de comerţ, profesionale, normale, militare, de agricultură, etc.).

Obiectul concursului îl face o compunere care va fi sau *descrierea unui peisagiu dintr'o localitate cunoscută de elev*, sau *povestirea unei întâmplări interesante din viaţa sa.*

Lucrările vor trebui înaintate pe adresa d-lui M. Sevastos, „Adevĕrul Literar", strada Const. Mille (Sărindar) No. 9—11 până la 30 Septembrie a. c.

Rezultatul se va da în cel mai scurt timp posibil.

Se acordă trei premii, — şi anume:

Premiul I ..... 5000 Lei
„ II .... 3000 „
„ III ..... 2000 „

Juriul este format din d-nii: Jean Bart, membru al Academiei Române; Paul Zarifopol, publicist; Constantin Botez, profesor, inspector al învăţământului secundar de Limba Română şi M. Sevastos, publicist.

Lucrările premiate se vor publica în „Adevĕrul Literar şi Artistic".

„Documentările şi lămuririle politice" ale d-lui C. Stere

au apărut în volum.

Sunt 270 pagini în cari e închisă întreaga istorie politică românească a ultimului deceniu.

Sunt *„Preludiile"* în care se face analiza unui partid: partidul naţional-ţărănesc.

Dar, mai presus de orice, e obârşia acelui *„Caz Stere"* de care printr'o stranie fatalitate pare legată viaţa tuturor partidelor politice în căutarea salvatoarei diversiuni.

DOCUMENTARILE ŞI LAMURIRILE POLITICE" ale d-lui C. STERE formează o carte ce trebue citită de oricine care e preocupat de probleme obşteşti.

Cititi:

Documentări şi lămuriri politice.

Preludii:

Partidul naţional-ţărănesc şi „Cazul Stere".

Sunt articole apărute recent în ziarul *„Adevĕrul"*, *cărora d. Stere le-a adăugat preţioase documente şi capitole lămuritoare a căror statornică actualitate sporeşte interesul cărţii.*

A apărut în Editura „Adevĕrul" S. A., 270 pagini. Preţul lei 120.

Cronica Sahului

PROBLEMA No. 310

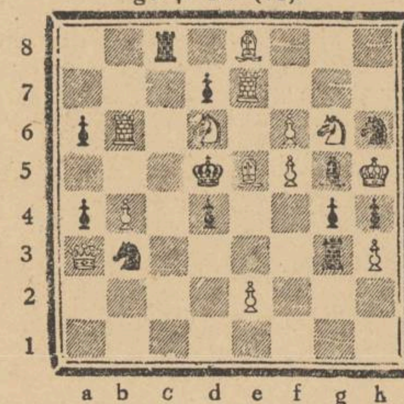
— Din concursul nostru de probleme —

Motto: «En passant»

(inedită)

Negru:

Rd5, Tc8 şi g3, Cb3 şi h6, Ng5. Pa4, a6, d4. d7, g4 şi h4 (12).

Alb:

Rh5, Da3, Tb6 şi é7, Cd6 şi g6, Né5 şi é8, Pb4, é2, f5, f6 şi h3 (13).

Alb joacă şi face mat în 3 mutări

PROBLEMA No. 311

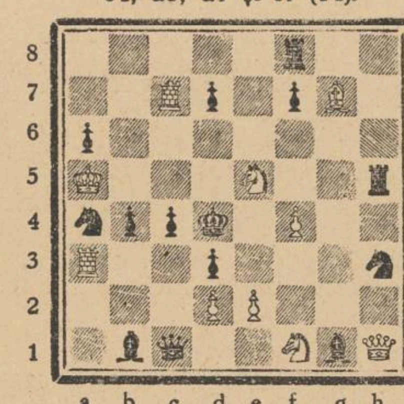
— Din concursul nostru de probleme —

Mottto: „Six"

(inedită)

Negru:

Rd4, Dc1, Tf8 şi h5, Ca4 şi h3, Nb1 şi g1, Pa6, b4, c4, d3, d7 şi f7 (14).

Alb

Ra5, Dh1, Ta3 şi c7, Cé5 şi f1, Ng7, Pd2, é2 şi f4 (10).

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 137

Jucată în Iunie 1930 la Copenhaga.

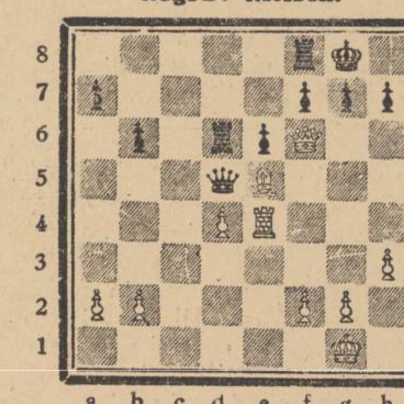
Alb: A. Nimzovici **Negru: W. Nielsen**

Apărarea Caro-Kann

1. é2—é4, c7—c6; 2. d2—d4, d7—d5; 3. Cb1—c3, d5×é4; 4. Cc3×é4, Cb8—d7; e interesant de constatat că ideia modernă de a combate pe adversar cu propriile sale arme devine din ce în ce mai generală. Mutarea din text e o inovaţie a lui Nimzovici şi el trebue acum să demonstreze care este metoda cea mai bună, după părerea sa, ca alb să lupte contra propriei sale linii de apărare. 5. Cg1—f3, Cg8—f6; 6. Cé4—g3,é7—é6; 7. Nf1—d3, c6—c5; 8. 0—0, Nf8—é7; ar fi fost poate mai bine ca negru să fi lichidat tensiunea din centru prin c×d4; C×d4, Cc5 şi dacă alb ar fi urmat cu Nb5+, atunci Nd7, căci acum prin mutarea ce urmează Nimzovici evită schimbul preţiosului nebun din d3; 9. c2—c3, 0—0; 10. Tf1—é1, b7—b6; 11. h2—h3, oportunitatea acestei mutări de aşteptare se va vedea din desfăşurarea pe viitor a partidei, atacul pe diagonala b1—h7 prin Nc2 şi Dh3, ar fi putut fi parată prin Na6. 11...., Nc8—b7; 12. Nc1—f4, Nb7×f3? alb stetea de-acum ceva mai bine, acest schimb însă îi facilitează însă şi mai mult atacul; indicat ar fi fost c×d4, şi sau (prin c×d4) izolează pionul de pe linia damei sau la C×d4, Cc4; Nc2, a5 cu perspectiva de şanse egale, 13. Dd1×f3, c5×d4; 14. c3×d4, Cf6—d5; 15. Nd3—é4, resemnându-se la schimbarea acestui nebun spre a da apoi celuilalt nebun posibilitatea de a se stabili la é5. 15....., Cd7— f6; 16. Nf4—é5, Cf6×é4; 17. Cg3×é4, Cd5—f6; această încercare de a schimba piesele spre a exploata apoi slăbiciunea pionului izolat din d4 duce la dezastru. Fără îndoială că mai multă posibilitate de rezistenţă ar fi oferit Tc8. 18. Ta1—c1, Cf6×é4; 19. Té1×é4, Dd8—d5; 20. Tc1—c7, Né7—d6; 21. Tc7—d7!, Ta8—d8; 22. Td7×d6!, Td8×d6; 23. Df3—f6!! şi

Poziţia finală a partidei

Negru: Nielsen.

Alb: Nimzovici.

negru abandonează, deoarece nu mai poate evita matul decât prin sacrificiul disperat al damei (D×é5).

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Citiţi azi **Realitatea No. 186**
:: Cu numeroase ilustraţiuni şi un bogat sumar ::
5 culori ——— 10 lei

Curiozităţi

Lexiconul tragerilor pe sfoară

Un magistrat din Coburg din veacul al 18-lea, un anume G. P. Hönn, ca fiu autentic al veacului raţionalist, credea în definiţii şi forme definitive. Şi-a adunat într'un lexicon al tragerilor pe sfoară toate procesele de înşelătorie pe care de nenumărate ori le-a întâlnit în cursul vieţei lui de magistrat; credea, în felul acesta, să elimine cu desăvârşire tragerile pe sfoară. Eroarea magistratului era de fapt eroarea veacului care, sub influenţa enciclopediştilor ,supra-valora ideia şi sub-preţuia oamenii. Lexiconul a apărut în 1740, iar în 1743 se tipărea ediţia 5-a, complectată. Contemporanilor le-a servit prea puţin, dar urmaşii au în acest original lexicon un Vademecum interesant, de mare ajutor memoriei noastre muritoare, prea muritoare.

Autorii de cărţi înşală: când dau volumelor titluri mari, splendide şi universale, făgăduind astfel mai mult decât se poate găsi în cuprinsul operei. Când cer oamenilor iluştri să ţie conferinţe asupra acestor cărţi sau să scrie articole şi să le mărească popularitatea. Când fac digresiuni mari şi numeroase, amestecând lucruri străine de subiect, ca să alcătuiască un număr mai mare de pagini spre a putea primi drepturi de autor mai ridicate. Când din compilarea a numeroase volume, izbutesc să alcătuiască un volum nou pe care-l dau drept rezultat al propriei invenţii. Când înlocuesc vechile coperte cu titlu nou. Când arată editorilor câteva pagini din textul unei lucrări pe cale de a fi scrisă şi fac angajamente anticipate, cu plată, ca apoi să nu predea lucrarea la vreme, sau, spre a o preda la timp, scriind ca vai de lume, cu toate ideile date peste cap. Când, lucrând la o biografie, eroul nu e descris şi prezentat aşa cum a fost ,ci aşa cum autorii ar fi voit să fie.

Poetul, precum se ştie, cântă ca pasărea 'n ramuri; dar şi inocenţa lui are o margine. Poeţii trag pe sfoară: când dau zvonul că au fost premiaţi, fără să fie. Când tipăresc strofe culese din toţi poeţii lumii şi le dau drept originale. Când culeg în mitologie şi tratate de filosofie viziuni şi expresii pe care le utilizează spre a da impresia că sunt poeţi de înaltă concepţie.

Numeroase pagini ,tipărite cu literă măruntă, se ocupă de şarlataniile feudale, din care se vede că suzeranii înşelau de patru ori mai mult ca feudalii. Pe 600 de pagini dela A la Z, dela avocat la zidar se lăfăesc tragerile pe sfoară care fac viaţa suportabilă. Deputaţii înşeală, reprezentanţii sindicatelor înşeală, societăţile anonime înşeală, manechinele înşeală, negustorii şi constructorii de radio înşeală,... sub cuvinte vechi găseşti profesii noui, şi aceleaşi trageri pe sfoară.

...Se pare însă că magistratul din Coburg, *George Paul Hönn* înşeală el însuşi: când afirmă că „mulţumită acestui lexicon, în care se află cele mai multe metode de tragere pe sfoară precum şi mijlocul de a le descoperi", cititorul se poate pune la adăpost!... — *A.*

„Aş vrea să ştiu"

F. ILIESCU — P. NEAMŢ

Unde găsesc un studiu mai desvoltat asupra lui Dostoiewski?

In literatura străină vă recomandăm opera marelui critic danez Georg Brandes, publicată în limba germană sub titlul „Moderne Geister" (Spirite moderne), şi cuprinzând o serie de monografii critice foarte documentate asupra celor mai iluştri reprezentanţi ai literaturii europene din veacul trecut.

Apoi „Dostoiewski" de André Gide, o culegere de esseuri de subtilă analiză critică şi neîntrecută măestrie stilistică, tratând despre opera genialului scriitor rus, mai ales sub aspectul ei estetico-psihologic. In literatura română există un studiu destul de desvoltat asupra lui Dostoiewski, scris de Dobrogeanu Gherea şi publicat în „Studii Critice", de curând reeditate.

SAPARDY — OLT

Putem admite că toate acţiunile noastre sunt mai dinainte hotărîte să se'ntâmple într'un fel sau altul?

Intrebarea alcătueşte un subiect de controversă al filozofiei. Trei teorii există în această privinţă, fiecare privind chestiunea dintr'un alt punct de vedere: teoria liberului arbitru, a fatalismului şi a determinismului.

Partizanii teoriei liberului arbitru admit absoluta libertate a acţiunilor noastre, considerând voinţa omului ca un factor de sine stătător.

Fatalismul, teorie diametral opusă doctrinei liberului arbitru, susţine, dimpotrivă, că toate acţiunile, pe care le săvârşim, sunt dinainte hotărâte de o providenţă supremă, superioară voinţei noastre. In realitate, noi nu am face altceva de cât să executăm ordinele acestei providenţe, care ne fixează în mod rigid şi pentru toată viaţa, conduita şi actele cele mai mărunte. Această teorie consideră deci ca *fatal* şi de neîmpiedicat tot ce ni se întâmplă şi ca atare, singura atitudine, care ni se impune în acest caz este o resemnare pasivă faţă de o stare de lucruri inevitabilă.

Intre aceste două concepţiuni extreme şi opuse se plasează teoria determinismului, care fără a afirma că voinţa omului este de sine stătătoare, contestă însă că ar exista o voinţă superioară, care ne-ar fixa dinainte toate acţiunile, încătuşându-ne cu desăvârşire în lanţurile unei fatalităţi ineluctabile.

Voinţa noastră, susţin deterministii, este subordonată într'adevăr unor factori psicho-fiziologici, pe care însă avem putinţa să-i înfluenţăm prin educaţie şi să modificăm cu timpul, pe cale de evoluţie, unele tendinţe mai mult sau mai puţin înrădăcinate în noi. Spre deosebire de partizanii liberului arbitru, deterministii contestă libertatea directă şi imediată a voinţei, fără a crede totuş că orice eveniment din viaţă este dinainte ursit şi scapă cu totul puterii noastre. Schimbând o verigă din şirul de cauze şi efecte, care în ultimă analiză determină voinţa noastră, putem ajunge în cele din urmă să schimbăm cursul acestui ciclu de evoluţiune şi să modificăm direcţia voinţei.

Problema liberului arbitru, a fatalismului şi determinismului se găseşte foarte clar tratată, sub formă de popularizare, într'o lucrare a lui G. Renard tradusă şi în limba română şi intitulată „Este omul liber" (editura Socec).

Cărți și Reviste

THEODOSIA GRAUR: Un disciple de Ronsard (Amadis Jamyn. 1540 (?)-1593. Sa vie, son oeuvre, son temps)
Paris, Champion, 1929. In 8°, XXVI plus 350 pg.

Cu lucrarea de față, d-na Th. Graur și-a susținut doctoratul în litere la Sorbona. Desigur, foarte puțină lume a auzit de poetul Amadis Jamyn. Dar, după cum arată autoarea în prefață, poeții mici sânt mai interesanți și mai reprezentativi pentru înțelegerea stării de spirit și a mentalității unei epoci. Studierea lui Jamyn deschide dar perspective largi asupra Renașterii franceze în general.

Acesta este principiul dela care pornește autoarea și care domină întreaga lucrare. După capitolul asupra originii poetului, autoarea ajunge imediat la raporturile dintre Jamyn și Ronsard, al cărui paj și mai târziu secretar a fost și care i-a dat instrucția necesară pentru meseria literară. O latură cu totul nouă a personalității lui Ronsard este astfel pusă în lumină.

Curând apoi Jamyn ajunge poet de Curte și unul din cei mai de seamă cântăreți ai ultimilor Valois. Căci în timpul lui era socotit ca poet excelent: împreună cu Ronsard, cu Desportes și Baïf, formează, după gustul contimporanilor, quartetul celor mai mari poeți ai Franței. Și faptul e caracteristic pentru epoca Renașterii, dar e caracteristic și pentru talenul poetului..

Orice poet care se respecta, în epoca Renașterii trebuia să frecventeze cu asiduitate muzele greco-latine. Jamyn merge însă mai departe: el traduce în versuri franceze Iliada, dând astfel prima traducere complectă a unei epopei homerice, și o parte din Odiseia. Dacă talentul lui de scriitor original poate fi cu drept cuvânt pus la îndoială, în ce privește traducerea are merite incontestabile: până astăzi Homer n'a găsit în Franța un interpret mai abil în mânuirea versurilor.

D-na Graur analizează cu multă finețe viața și opera lui Jamyn și face dovadă de o serioasă erudiție pentru elucidarea diferitelor puncte dubioase din istoria lui; se poate zice că lucrarea aceasta stabilește în mod definitiv biografia autorului.

Dar de cele mai multe ori, potrivit planului de lucru inițial, studiul asupra lui Jamyn depășește cadrul strâmt al biografiei și al analizei și schițează în linii largi, cu detalii noi, ritmul vieții poetice în secolul al XVI-lea.

Iată bunăoară povestea călătoriilor lui Jamyn în Orient. Autoarea arată că poetul lui Carol al IX-lea și al lui Henric al III-lea n'a trecut niciodată dincolo de granițele Franței și că versurile în care vorbește de vizitarea diferitelor localități de seamă din Orient sunt versuri de comandă, scrise în numele unui client, anume cavalerul de Bonnet. Cu această ocazie ni se prezintă în întregul ei și pentru prima oară importanta problemă a versurilor de comandă.

Cea mai importantă contribuție și cel mai serios efort îl prezintă însă studiul surselor. Pentru un om al Renașterii, a face versuri însemna a-și pune la contribuție imaginația lui și mai cu seamă..." pe a altora. Toți poeții imită operele străine și unii chiar pe cele indigene. In astfel de condițiuni, a stabili exact proveniența fiecărui pasaj dintr'un autor constitue o muncă uriașă, de care autoarea nu s'a ferit. Cu o răbdare prodigioasă și cu un talent de detectiv, d-sa prezintă sursele latine, grecești, italienești și ...franțuzești a peste o sută de poezii ale lui Jamyn, ceiace constitue și o sinteză a problemei imitațiilor.

Stăpână pe un bogat material de erudiție, d-na Theodosia Graur face și dovada unei desăvârșite cunoașteri a stilului francez. Expunerea d-sale este perfectă, poate chiar prea perfectă. Ai impresia că autoarea se lasă furată de ritmul limbii și că, uneori, mai ales la începutul volumului, literatura capătă preponderență asupra științei. Un motiv mai mult să-i fim recunoscători d-nei Graur că a scris un volum cu conținut științific într'o formă atât de agreabilă încât poate face concurență celei mai alese opere literare.

H. BL.

MAGDA NICOLAESCU-IOAN: „Mila de animale"

Iată o cărțulie neașteptat de interesantă și de bine scrisă. Autoarea, vorbind despre mila de animale, se ridică la considerații pline de valoare asupra celor mai ascunse laturi ale psihologiei umane. Ne așteptam la un discurs de propagandă în favoarea protecției animalelor, sentimental, și patetic și dăm de o carte agreabilă, scrisă într'un stil literar, bine compusă, cu exemple convingătoare și argumentări de o logică perfectă, cu analize psihologice juste și cu concluzii de o mare frumusețe morală.

D-na Magda Nicolaescu-Ioan alege cu multă pricepere din opera diverșilor scriitori și oameni de știință pasagii, aprecieri, observații și pledoarii cu privire la dragostea care există între om și animal și la mila de animale. Interesante sunt, între altele, exemplele din literatura poporană, din basme și din cântecele populare. Literatura, toată biologia și psihologia sunt puse la contribuție pentru a dovedi teza pe care o susține autoarea.

Este o teză foarte simplă și foarte clară. „Omul, spune d-na Nicolaescu-Ioan, are un surplus de simpatie pe care îl rezervă animalelor, aș putea spune că are un fel de simpatie specială pentru animale, care nu trebue confundată cu dragostea pentru om. Iubești pe un animal nu ca pe un copil, și ți-e drag pentru alte motive. Mai întâi animalul este un minor etern, orice semn de inteligență mai vie pe care-l observi, la un moment dat, îți face o plăcere nespusă și te leagă mai mult de el... Naivitățile animalului te captivează și te seduc, pentrucă ele sunt grațioase și nu devin niciodată prostii ca ale unui copil, care dacă le-ar păstra, cu vârsta ar fi semne de mărginire intelectuală. Iubirea unui animal este aproape exclusivă pentru stăpân: aceasta lingușește amorul propriu și egoismul omului".

Iată observații juste și fine. Ultima frază dovedește, la autoarea broșurii, o înțelegere adâncă a psihologiei omenești. Fără nici un patetism deplasat sau ridicul, fără sentimentalism plicticos, mila și dragostea de animale sunt prezentate, explicate și justificate în chip simplu, categoric și convingător.

Este o cărțulie reconfortantă și de mare amploare morală. Autoarea nu e la prima încercare publicistică. A scris pagini frumoase despre Danemarca și interesante note de călătorie intitulate „Intre Nord și Dunărea noastră". Scriitori ca I. A. Bassarabescu i-au adus elogii și părintele Galaction i-a consacrat cândva (vorbind despre „Mila de animale") un articol revelator și laudativ.

Această broșură are, pe lângă corectitudinea elegantă a stilului, și o valoare educativă incontestabilă.

AL. A. PH.

HÉLENE NÉMIROVSKY: „Le Bal"
(B. Grasset, Paris)

Incă mai este recent succesul obținut de scriitoarea franceză Hélène Némirovsky cu romanul „David Golder". Autoarea ne dă azi o nuvelă lungă, care inaugurează noua colecție lansată de casa de editură Grasset, colecție destinată să răspândească lucrări de dimensiuni mai reduse. O asemenea colecție lansase mai anii trecuți editura Kra. Colecția Grasset se prezintă frumos, scriitorii sunt mai bine selecționați astfel încât succesul pare a-i fi asigurat.

Personagiile din „Le Bal" nu diferă prea mult de cele din „David Golder". Și de data aceasta ne introduce autoarea în mediul Evreilor îmbogățiți. Dar Alfred Kampf nu e decât un amploiat de bancă, cu care norocul n'a fost vitreg; e departe de a avea anvergura lui David Golder. Când cu scăderea francului în 1926, o speculație fericită l-a îmbogățit. Soția lui este o fostă dactilografă; și amândoi, nu fără greutate, se silesc să-și facă, printre fericiții acestei lumi, un loc care să răspundă ambițiilor lor. Au o fiică de 14 ani, Antoinette, care în ochii lor nu este decât virtutea însăși și pe care o supraveghiază atent. D-na Kampf care ar fi fost, fără îndoială, dacă norocul nu-i ieșia înainte, o biată scorpie de mahala, iar nu o cucoană mare, nu înțelege să fie câtuși de puțin terorizată de fiica ei. La cererea acesteia de a lua parte la o anume serată o refuză brusc.

Antoinette e trimisă, împreună cu guvernanta să pună invitațiile la poștă. Printre aceste scrisori este una pe care o va da cu mâna ei, profesoarei de pian, o rudă îndepărtată a lui Kampf, pentru care ei au destul dispreț, dar care totuși e chemată tot spre satisfacerea ambiției celor doi soți: cu profesiunea ei de-a umbla din casă în casă, ea va duce pretutindeni vestea cea mare: soții Kampf sunt în rând cu lumea bună și au început a da serate.

Dar soții Kampf nu sunt deloc psihologi și nu-și dau seama că ar fi făcut mai bine să dea voe și fetiței lor să asiste la serată. Căci aceasta, după lecția de pian, profită de un moment de neatenție a guvernantei și, în loc să arunce scrisorile în cutie, le aruncă în apă, în momentul trecerii pe un pod. Nimeni nu va mai primi invitația afară de profesoara de pian.

Marea zi sosește: totul e gata. Emoționați, soții Kampf așteaptă invitații. Dar e ceva ciudat: nimeni n'a răspuns la aceste invitații; dar poate că și acesta e un obiceiu monden pe care ei nu-l cunosc; și această unanimitate îi încredințează că adevărul este de partea lor.

Antoinette, trimisă de vreme la cul/are, așteaptă și ea desnodământul. Ce se va petrece?

Iată ora zece. Iși face apariția profesoara de pian. Desigur, vor veni și ceilalți. Dar, puțin câte puțin, soții Kampf își dau seama că sunt victime ale unei cabale, ale unei lovituri bine date. Către miezul nopții profesoara de pian se eclipsează; desigur că a doua zi tot târgul va cunoaște pățania soților Kampf. D-l Kampf ia o mașină și pleacă... să se răcorească. D-na rămâne acasă și plânge: e învinsă, totul s'a sfârșit pentru ea; în sufletul Antoinettei se naște un sentiment de milă față de această mamă, pentru care ieri nu nutrea decât ură și revoltă.

Calitățile acestei nuvele sunt exact aceleași care au făcut și succesul lui „David Golder": un remarcabil simț al povestirii și un relief — puțin caricatural de altfel — în prezentarea personagiilor, pe care însă *l'Europe Nouvelle* (de unde luăm aceste informații), le crede prea mult adâncite, dar prea puțin simțite.

G. B.

„Convorbiri literare"
Anul 63, Iunie 1930

Ultimul număr al „Convorbirilor literare" e închinat suirii pe tron a lui Carol II.

Sunt strânse laolaltă cuvântări și scrieri ale regelui precum și numeroase articole omagiale menite a înfățișa figura suveranului și importanța actului dela 8 Iunie.

„Luna Iunie a anului 1930, — scrie d. I. Petrovici, — iese din făgașul vremilor obișnuite. Destinul care planează deasupra existenței și îi determină contururile ei largi, de data aceasta pare a se fi amestecat deadreptul, creând evenimente excepționale. Oricât știința ar fi depoetizat înălțimile văzduhului, sosirea aeriană a principelui peste crestele Bucegilor ninși cu legende, izbucnind într'aripat din ceața Vârfului cu dor, a apărut chiar sufletelor mai uscate ca o solie a destinului.

In fața acestei apariții, ce mai însemnau toate întocmirile laborioase, făcute odată împotriva lui? S'au prăbușit fără nici o rezistență, numai că au fost sguduite de „zimții aripelor Sale".

Firește destinul, când intervine în scurgerea lucrurilor, își alege o bază de operații, de pe care ținta să fie repede atinsă. Și această bază a aflat-o, viguroasă și trainică, în dragostea statornică a maselor populare, față de care restul tuturor înjghebărilor, erau simple clădiri de carton...

Ziua de 8 Iunie, când a fost proclamat Suveran al României fiul cel mai mare al regelui Ferdinand I, are egală însemnătate cu ziua de 10 Maiu 1866, când s'a așezat pe tronul țării, acel care a fost regele Carol I.

Atunci, se instala dinastia străină în persoana unui prinț de peste hotare, care numai din clipa aceia a devenit al nostru; acum, se instalează pe tron un membru al aceleiași dinastii, care, cel dintâiu în ordine cronologică, a fost dela naștere al nostru și a rămas astfel întotdeauna.

Sunt două momente istorice care se complectează, și acum se poate spune că visul strămoșilor noștri își are deplina și integrala lui ființă."

D. H. Sanielevici schițează în câteva pagini evoluția monarhiei, arătând cât e de grea misiunea regelui în împrejurările dela noi. „La moartea regelui Carol I", — scrie d-sa în încheere, — întreaga presă mondială l-a numit „cel mai înțelept dintre monarhii Europei". El se identificase într'atâta cu rolul său, încât nimeni dintre noi nu-și putea închipui că un rege ar putea avea altă figură decât a lui (ceilalți regi ne păreau a nu fi autentici) și că un om cu figura lui ar putea fi altceva decât rege...

Actualul nostru rege îi poartă numele".

Buletinul „Mihail Eminescu"

A apărut și cel de-al treilea buletin „Mihail Eminescu", redactat la Cernăuți de d-nii: *G. Ibrăileanu*, G. Bogdan-Duică și Leca Morariu.

Numărul acesta al buletinului aduce contribuția d-lui *G. Bogdan-Duică* la cunoașterea vieții și operei poetului într'o serie de lucruri sau comunicări mărunte, culese toate din manuscrisele poetului dela Academia Română.

D-l *A. Ieșan* explică pesimismul lui Eminescu, iar d. *George Baiculescu*, într'un lung articol: „Mihail Eminescu și Fani Tardini", vorbește despre turneele artistice ale artistei Fani Tardini, în Bucovina și Ardeal, despre entuziasmul stârnit în populația românească, precum și despre mediul care a influențat și din care a prins aripi poezia lui Eminescu.

D-l Leca Morariu continuă să publice notele pentru o monografie a lui Eminescu. In acest capitol, autorul dă informații asupra vieții și petrecerii lui Eminescu în 1864, dată la care poetul nu mai este elev al școalei din Cernăuți. D-l Lucian Predescu publică documente inedite asupra tatălui lui Eminescu, iar d. Leca Morariu închee fascicola cu câte-va note polemice relativ la M. Eminescu și interpretatorii lui de azi.

Dominique și ilustrațiile

Moștenitorii lui Fromentin au interzis tuturor editorilor să publice romanul *Dominique* cu ilustrații care ar reprezenta personagiile romanului. Cel mult sunt permise peisagiile și naturile moarte. Motivul e că *Dominique* e o biografie romanțată și că ar fi fost necuviincios să se ridice, cu ajutorul desenelor, voalul misterului.

D. Clément-Janin, amintind în *Candide* această interdicție, se întreabă dacă mai e locul ca ea să fie menținută.

In adevăr, romanul se petrece pe la 1873 și personagiile lui au murit de mult. Dominique e autorul însuși, iar Madeleine, iubita lui, e Léocadie Séché. Spre marea îndurerare a lui Dominique, Madeleine s'a măritat cu altul și a murit curând după aceia. A fost îngropată în cimitirul din La Rochelle, unde odihnește astăzi Fromentin. Dar pe când mormântul lui e totdeauna înflorit, al Madeleinei e pustiu, căci ea n'a lăsat moștenitori.

Peste câțiva ani, *Dominique* va cădea în domeniul public. Până atunci însă, se prepară o ediție de lux, cu *aqua forte* în culori și fără portrete.

BIBLIOGRAFIE

— A apărut *Arta Poetică* de *Horatius*, trad. din latinește de prof. G. Nica, str. Muzelor 12 Iași. Prețul 40 lei.

NUMAI 2 ZILE

vă puteți inscrie ca să participați la marile excursiuni organizate de revista „Realitatea Ilustrată".

La PARIS și în ITALIA

Ocaziune excepțională pentru intelectuali să cunoască străinătatea cu bani puțini și cu totul în condițiuni ireproșabile.

Paris 6-25 Sept. Lei 27.000

Italia 5-24 Sept. Lei 23.500

In aceste prețuri se cuprind TOATE cheltuielile până la ultimul bacșiș; hoteluri de prim rang; pe drum întreținerea în vagon-restaurant; vizitarea orașelor numai în automobile de lux deschise, însoțiți în tot timpul de un ghid conferențiar. Excursiuni nenumărate cu automobilile.

Grăbiți-vă dacă vreți să beneficiați de vagonul-pat, ntrucât sunt locuri limitate.

Cereți prospecte și detalii, cari se trimit la cerere în mod gratuit de către administrația revistei „Realitatea Ilustrată" strada Const. Mille 7—11.

RECENZII

Helene Eliat: „Saba visite Salomon"
(Ed. Grasset, Paris)

Miturile și legendele vechi au o minunată putere de viață. De câte ori le reia un scriitor și le acomodează manierei sale sau celeia a timpului său, se pare că el le ridică vălul care ascunde, sub aparențe trecătoare, elementele acestei eternități totdeauna actuale, pe care popoarele de altădată o îmbrăcau în simboluri. Bătrânul Solomon, cu înțelepciunea și judecata lui, regina din Saba și cortegiul ei de comori, cămilele sale, vrăjitorii ei, frumusețea ei fabuloasă a cărei seducție străbate secolele cu o strălucire care încă mișcă inimile, toate acestea păreau pentru totdeauna fixate în imaginațiunea oamenilor. Dar Flaubert înfășoară această mumie definitivă și parfumată în panglicuțe fermecătoare.

Iată totuși că se mai găsește cineva, o femee, care însuflețește cu un spirit nou pe acest uriaș bătrân încremenit în proverbele și luxura lui biblică, pe această regină tânără, dornică de dominație și vis. Incăodată dar, sub pana vioae a acestei femei, vizitează Saba pe Solomon, și poezia cu ironia se amestecă intim în tabloul colorat al vechilor timpuri privite de un ochiu modern. Eroii aceștia se apropie adesea: sentimentele lor, dacă nu și aventurile lor, sunt ale noastre; și iubim pe Solomon bătrânul care e înebunit la gândul că îmbătrânește și care încearcă să se distreze jucându-se cu domnișoarele de onoare de la curte. O preferăm pe Bilkis sălbateca, în care frumusețea dormitează și care nu se va deștepta decât în contact cu amorul sau cu dorința de a place ofițerilor tineri. Iată-l pe Solomon înaintea oglinzii sale „compusă din șapte metale" și în care tradiția spune că regele citește viitorul regatului iudaic. Dar, zadarnic! Solomon nu vede decât mersul timpului pe fața lui:

„In această oglindă a observat el pentru prima oară cum îi fuge frumusețea al cărei renume ajunsese până în Spania și de care erau mândre soțiile lui. Astfel vede Solomon cum chipul lui se brăzdează de crețuri și sbârcituri. Sub ochi i se formară umflături vinete. Șanțuri adânci îi despărțeau obrajii de gură, care se găsea astfel izolată ca o insulă. Când, în dimineața aceia, Solomon se privi în oglindă, el află chipul tatălui său. Chipul acela flasc, umflat de demnitatea regală, îl privi. Bărbia teșită, care dădea altădată lui Solomon un aspect fragil și grațios, devenise o cută cărnoasă. Observând astfel că în fața lui își are propria-i imagine, fu doborît de tristețe. Viața îi devenea odioasă și nu mai găsea puteri să se suporte. Căuta să evadeze. Dar nu mai poate evada, căci timpul îndoae destinul ca pe un inel, făcând să se întâlnească începutul cu sfârșitul..."

Bilkis nu e decât o fecioară slăbuță, care seamănă cu o capră pe care o vânezi dimineața și ale cărei cornițe deabia mijesc sub o blană stufoasă. Părul ei creț e lipit ca o cască în jurul feței ei mici. Dar ea se îndreaptă spre Solomon mânată de o mare speranță. Tradiția ținutului Saba vrea ca regina să rămână fecioară; zeii vor trebui să aranjeze ca ereditatea să fie asigurată prin vre-o minune și un copilaș să fie găsit într'o bună dimineață în ușa apartamentelor regale, în timp ce sânii reginei se vor umplea pe neașteptate. Dar pentru Bilkis miracolul nu se înfăptui. Cu toate rugăciunile ei, ea nu poate fi mulțumită și astrologul ei nu-i poate da decât sfaturi îndoelnice. „La ce servește știința, dacă nu poate schimba locul unei stele", suspină Bilkis. Chiar grijile deosebite ale unui adolescent de o frumusețe extraordinară, trimis de marele preot, sunt fără efect. Dar un vis fericit aranjează totul. Bilkis nu va putea concepe un moștenitor decât cu regele Solomon și va trebui să aducă în țara ei Arca alianței păstrată în Templu. Iată pentruce urcă Bilkis spre Jerusalim și încearcă să seducă pe Rege, pe când marele ei vizir încearcă să pună mâna, prin înșelăciune, pe Arca din Sfânta Sfintelor.

Totul ar fi mers bine, fără îndoială, dacă amorul și politica n'ar fi încurcat cărțile. Bilkis este însoțită de o tovarășă de o frumusețe atât de atrăgătoare, încât Solomon n'o vede decât pe dânsa. Dar regina își aranjează totuși treburile, pentru că bătrânul monarh, în speranța de a-și apropia pe tânăra Sûd, îndeplinește prima parte a programului. Dar a făcut-o cu atâta lipsă de grație, încât ea nu află plăcerea și marea revelație pe care o aștepta. Și când Sûd, temându-se să nu fie acuzată de-a fi furat vestita oglindă magică, fuge în pustiu, Solomon e pătruns de o adâncă tristețe. Dar tocmai atunci izbucnește războiul contra Efraimiților, răsculați de către Jerobeam, tânărul profet revoluționar, care fu mult timp favoritul regelui. Aci, ironia ia forma satirei: toate războaele se aseamănă de când lumea și toți generalii, ofițerii și soldații. Satira autoarei caricaturizează toată mișcarea războinică.

Bilkis însoțește pe Solomon și pe soția lui, regina Tutu, pe teatrul luptelor. Ea începe să înțeleagă că trebue să se trudească să seducă oamenii; și o face atât de bine, încât începe să devină frumoasă. Ea cochetează cu Briton, mai întâi, apoi cu Galio și totul ar merge bine dacă marele vizir nu i-ar aminti că n'a venit acolo numai să se amuzeze. El a construit o Arcă falșă, asemănătoare aceleia din Templu; momentul este bine ales pentru a opera substituirea într'un Jerusalim din care lipsea și curtea și armata. Și Bilkis, contra inimii ei, părăsește pe frumosul Galio și se reîntoarce în oraș.

Dar, din nenorocire, și Efraimiții au avut intenția să fure arca sfântă și, pe când armatele lor țin pe Iudei în plină câmpie, un detașament de armată intră în Jerusalim. Și într'o noapte, pe când Efraimiții ies din templu, întâlnesc pe Sabeeni care vor să intre, fiecare grup cu arca lui. Se naște tumult, păzitorii templului caută să înăbușe scandalul de frica pedepsei, conduc iarăși arca în templu, dar era una falșă, cea bună căzuse în mâinile lui Bilkis și Galio.

Descurajați, Efraimiții părăsesc câmpul de luptă, în timp ce Solomon, care vrea să domnească în pace, intră în Jerusalim. Bilkis se întoarce în țara ei și dă naștere unui fiu; de-acum va fi ocupată cu creșterea lui, dar va fi devotată și amorului care o va face din ce în ce mai frumoasă. Iar Solomon, tot ca să se mai distreze, chiamă maeștri din Fenicia și Egipt și începe să înfrumusețeze Jerusalimul.

Astfel se termină povestea aceasta, inventată de o femee modernă, asupra unuia din cele mai vechi visuri ale umanității. Mult farmec și multă delicatețe — spune d. J. N. Faure-Bignet în „Pax" — a pus autoarea în tratarea acestui subiect, pentru care a susținut în echilibru o singură balanță: poezia.

Citiți azi:

LECTURA No. 289

FLOAREA LITERATURILOR STRAINE

CAROLA PROSPERI

ZÂMBET UCIGAȘ

Lei 5. Scrierea complectă la chioșcari și librari

ÎNSEMNĂRI

Româneasca de după războiu

Există o limbă literară de după războiu, — spune d. D. I. Suchianu în ultimul număr al „Vieţii Romîneşti", — care nu seamănă nici cu proza marilor scriitori, nici cu limba vorbită în societatea reală. E un fel de păsărească incomprehensibilă.

D. Suchianu se ridică împotriva tendinţei scriitorilor noi de a utiliza cuvinte „cu parfum de cronici", împotriva „amorului pasionat pentru cuvintele neaoşe", pentru expresia de scandal, pentru cuvântul pornografic, „răscumpărat imediat cu câte o vorbă parcă ruptă din Neculce". Intre scatologie şi stil de hrisoave se manifestă, astfel, patriotismul linguistic al literatorilor de după războiu. E o estetică subtilă, care a prins şi a făcut numeroşi adepţi. In deosebi printre traducători.

Cel mai recent exemplu de mutilare a limbii ni-l oferă traducerea frumosului roman al lui I. Wassermann, „Cazul Maurizius".

Traducătorul, d. Camil Baltazar, este poet. Publicistica română a fost în mai multe reprize fericită cu volume de d-sa. Afară de asta este clar că d-sa îşi dă toată osteneala să scrie „frumos". Adică, în fond, asta este. D-sa, ca toţi scriitorii de după războiu, are cusurul de a-şi da osteneala să scrie frumos. Şi nu pricep că nimic nu e mai urât decât acest „scris frumos". Scrisul nu trebue să fie *frumos, trebue* să fie *propriu*. Scrisul e un instrument, iar frumuseţea — o rezultantă finală. Când oare vor înţelege acest elementar adevăr prozatorii noştri?

D. Camil Baltazar suferă şi el, ca atâţia alţii, de mania „neaoşismuli". Şi el crede că scriitorul, precum şi personagiile sale, trebue să vorbească ca din cronici. Rezultatul este, la d-sa, ca la toţi: o uitare a limbii româneşti. Mania vorbei rare, cu parfum de hrisoave, mania vorbelor pe care nu le spune nimeni în societatea reală duce la o falşificare complectă a urechii. Scriitorul pierde atunci simţul distingerii între ceeace sună româneşte şi ceiace sună păsăreşte.

Astfel, în traducerea d-lui Baltazar găsim pe lângă lucruri care sunt doar ridicule, altele care nici nu sunt româneşti. Astfel:

„Adierea vântului îşi dărue sunetul" (I, p. 79). Sau cuvântul „răsuflet" (I. p. 217) în loc de răsuflare. Sau: „mi-ar făcea plăcere" (II p. 38) în loc de „mi-ar face". Sau: „d. de Andergast repetă invitaţia la şedere" (II, p. 49).

Vreţi să cunoaşteţi cel mai tânăr verb al limbii române? Il veţi găsi la pag. 65. Este verbul a „şuşotia" (Eu şuşotiez, tu şuşotiezi, el etc., etc.). Dintre substantive, ne-a plăcut foarte mult „prielnicie" pe care am avut fericirea să-l întâlnim la pag. 41, vol. II.

Dar iată şi greşeli mai grave. D. Baltazar scrie: „Nu-i reuşi să capete fetiţa". D-sa nu ştie că în româneşte „a reuşi" se spune... a reuşi, reuşesc, reuşeşti, etc. D-sa crede că se zice: îmi reuşeşte, îţi reuşeşte, etc., ca în nemţeşte (es hat mir gelungen).

La pag. 17, vol. II cetim:

„Era o amintire firavă care de abia se înfiripase că se şi destrămă".

Traducătorul nu simte că nu merge? D-sa a fost cucerit de frumuseţea lui „că se şi..." I s'a părut că sună foarte ţăran din piesele lui Alecsandri. Şi se cădea să întrebuinţeze acest ţărănism neaoş, dacă n'ar fi fost decât pentru a onora pe *firavă*, pe *înfiripase* şi pe *destrămă*, care sună aşa de bucolic.

Dar dece nu ştie d. Baltazar sintaxă? De ce nu ştie că acel „că se şi..." este o prescurtare în loc de „iată că se şi...". Şi acel „*iată*", subînţeles, indică anume că e vorba de o concomitenţă de acţiuni, de două acţiuni care se petrec în acelaşi timp, şi care trebue puse la acelaşi timp verbal. Aşa dar:

sau: de-abia se înfiripase că se şi destrămase
sau: de-abia se înfiripă că se şi destrămă.

Dar aşa păţesc toţi vânătorii de neaoşisme. Uită complect sensul limbii româneşti. Exemplul d-lui Baltazar precum şi al atâtora nu dă oare de gândit? Caraghioslâcul acestui stil ireal şi adesea direct incorect nu dă nimănui dorinţa de a se sili să observe cinstit cum se vorbeşte în lumea veritabilă, în societatea românească reală? Şi nu se simte oare că una din pricinile pentru care nu avem încă roman este tocmai acest obstacol fundamental: inexistenţa unei limbi naturale?

A. L.

Inceputurile lui Cehov

A apărut de curând la Moscova o culegere de scrieri din tinereţe ale lui Cehov. Caracterul lor te face să te îndoeşti de paternitatea lui Cehov, totuşi dovezile sunt evidente că acele pagini au fost scrise, la începuturile lui, de unul din cei mai mari scriitori şi moralişti ai veacului trecut.

In căutarea unui câştig care să-i îngădue să-şi întreţie familia, tânărului student în medicină, departe de orice ambiţie literară îi dete în minte să-şi valorifice băneşte ideile năstruşnice şi jocurile de cuvinte care-i veneau pe limbă. Şi-a oferit colaborarea câtorva reviste umoristice. După câteva încercări fără rezultat, izbuti totuşi să atragă atenţia unor secretari de redacţie asupra câtorva din numeroasele lui pagini de manuscris.

Toate ziarele din vremea aceia trăiau sub sabia ameninţătoare a cenzurei; nu se putea rosti un spirit de natură politică fără ca paznicii marţiali ai ordinei spirituale să nu ia cele mai cumplite măsuri. Materialul presei umoristice era astfel foarte sărac. Generaţii şi generaţii de cititori se amuzau de aceleaşi păţanii ale mamei-soacre. Tot pe seama acestei eterne mame-soacre a scris la început şi Cehov câteva uluitoare nerozii.

Dar în articolele lui, semnate *Antoşa Cehonte,* se ivea când şi când câte o frază bine ticluită, izbitoare, un cuvânt de autentică satiră. Sau se afla câte o scenă bine descrisă din viaţa micilor burghezi, un dialog psihologic profund între un popă şi un mujic. O perlă de acest fel înărmuri odată privirea bătrânului scriitor Grigorovici, care era mândru de a fi fost în tinereţe prietenul lui Dostoiewski.

Grigorovici scrise tânărului student o scrisoare entuziastă, pe care Cehov a citit-o cu o bucurie de necrezut. Cehov a descris mai târziu clipa în care primise neaşteptata scrisoare: „După un vagabondaj de cinci ani prin presă, eram de părerea tuturor, că valoarea mea literară putea fi socotită ca inexistentă... Imi scriam schiţele, precum un reporter povestea peripeţiile unei crime sau proporţiile unui incendiu, absolut mecanic. Imaginile care-mi erau scumpe, le ţineam ascunse. Aplauzele pe care le auzise deodată în mijlocul tăcerii generale, încurajară pe tânărul publicist al ziarelor mediocre. El scoase la iveală şi tipări un volum de „Povestiri". Peste câteva zile, Cehov era celebru. La Petersburg volumele lui treceau din mână în mână, iar criticii îşi dădură seama că „începătorul" era un maestru. — *A.*

Moartea lui Ilia Riepin

Ilia Riepin, unul din cei mai bătrâni pictori ruşi, supranumit pictorul sufletului rusesc ,a murit la Helsingfors, în urma unui atac de cord. Era în vârstă de 86 de ani. Deşi i se recunoscuse talentul încă de copil, totuşi a fost dat la un birou, ca funcţionar. Din fericire pentru el, stăpânul lui, un om foarte bogat, l-a trimis la studii şi l-a întreţinut timp de câţiva ani, până când şi-a făcut un nume. Unul din cele mai mari succese ale lui a fost „Luntraşul de pe Volga", care înfăţişează pictural cântecul popular „*Ei uchniem*".

Un autograf al d-rului Faust

Ne puteam îndoi până azi că faimosul dr. Faust, care a inspirat poema lui Goethe, ar fi existat într'adevăr. Iată însă că s'a găsit la biblioteca municipală din Francfurt, de către profesorul Richel, ceva care pare a demonstra definitiv că dr. Faust a trăit în secolul al cinsprezecelea.

Pe coperta unei ediţii latine a operei lui Justinmartirul se găseşte o dedicaţie scrisă de mâna lui. Ea e adresată Dominicanilor care i-au oferit ospitalitate în mânăstirea lor. Unele însemnări în latineşte şi greceşte îngădue a bănui că bătrânul şarlatan s'ar fi convertit în ultimii lui ani. E probabil că povestea morţii lui tragice, pe care tradiţia o aşează în trei locuri diferite, a fost pur şi simplu inventată.

Un proces al lui Wells

Celebrul romancier englez H. G. Wells începuse să lucreze la o carte intitulată *Ştiinţa Muncii şi a Averii*, în colaborare cu un locuitor din Cardiff, H. P. Vowles. Din motive de sănătate, Wells a hotărât să nu mai termine lucrarea, dar Vowles l-a dat în judecată.

Procesul a fost judecat de Societatea autorilor, care a designat un arbitru, pe sir Donald Maclean. Acesta a decis ca Vowles să primească 1500 de lire sterline în loc de 6.000 cât era învoiala şi să păstreze manuscrisul, care conţine vre-o 75.000 de cuvinte. Vowles a anunţat că îl va publica în curând.

Cincantenarul lui Guillaume Apollinaire

Poetul Guillaume Apollinaire, care în 1910 a fost susţinut pentru premiul Goncourt de Octave Mirbeau, Lucien Descaves şi Léon Daudet, s'a născut la Roma la 26 August 1880. D. Fernand Demeure propune în „L'Ordre" să se serbeze cicantenarul acestui poet, mort tânăr.

Alte serbări în onoarea lui Andersen

Zilele trecute s'a inaugurat la Odense, în Danemarca, în amintirea lui Andersen ,o clădire monumentală, ridicată în apropiere de casa pe care a locuit-o la început scriitorul. In această clădire s'au adunat diverse amintiri şi manuscrise ale povestitorului danez, constituind primele elemente ale unui muzeu. Cheltuelile necesitate de construcţie au fost suportate pe jumătate de un admirator al lui Andersen, iar cealaltă jumătate de locuitorii oraşului. Diferite serbări şi ceremonii au avut loc, timp de trei zile, cu ocazia acestei inaugurări.

Memoriile lui Şaliapin

Şaliapin, celebrul cântăreţ rus a lăsat în Rusia, în paza lui Gorki, o parte din jurnalul vieţii lui. Dar n'avea de gând să-l publice. De curând a apărut în vitrina unei librării ruseşti din Paris un volum cu titlul: „Memoriile celebrului artist Şaliapin: pagini dn viaţa mea". Şaliapin a obţinut imediat sechestrarea volumului şi a aflat că a fost editat de statul rus, care vânduse chiar dreptul de traducere. Bine înţeles, a urmat un proces. Artistul cere statului rus o despăgubire de două milioane de franci pentru vânzare ilicită şi contrafacere. Sovietele au fost reprezentate la proces prin directorul reprezentanţei comerciale sovietice la Paris, care s'a prevalat de exteritorialitate. Dar tribunalul a respins acest incident, s'a declarat competent şi va judeca în curând fondul.

Poeţii francezi în ruseşte

Sub titlul *Les poètes de France* va apărea în editura *La Source* o antologie a poeţilor francezi în ruseşte.

Traducerile în versuri şi notele vor fi făcute de Ivan Ciorjevsky. In această culegere vor intra, între altele, bucăţi de Rimbaud, Malarmé, Verlaine, cum şi pagini alese din opera multor poeţi în viaţă, între care Paul Claudel, Contesa de Noailles, Paul Fort, Paul Valéry, Jean Cocteau, etc. In totul vor fi reprezentaţi vreo 70 de poeţi de la Baudelaire încoace.

Un manuscris preţios

Directorul lui British Museum a cumpărat zilele trecute un manuscris englezesc foarte preţios, cunoscut sub numele de *Cartea de rugăciuni a ducelui de Bedford,* un minunat exemplar de artă din secolul al XV-lea, compus pentru ducele John de Bedford, fiul regelui Henric al IV-lea. Este o operă unică în felul ei: este ilustrat cu 300 de miniaturi, câte una de fiecare iniţială şi fiecare din ele reprezintă portretul unui personaj ilustru al timpului.

Volumul a fost cumpărat acum un an pe 33.000 lire sterline (vre-o 25 de milioane de lei) de bancherul american Pierpont Morgan, care l-a pus la dispoziţia lui British Museum, dacă acesta va putea să i-l răscumpere pentru aceiaşi sumă în interval de un an. Daruri particulare au permis muzeului să îndeplinească această condiţie.

Mărunte

— Se anunţă din Moscova moartea marelui istoric rus Platonov, membru al Academiei U. R. S. S., autor al unei foarte apreciate istorii a Rusiei.

— Teatrul fraţilor Goncourt va apărea în curând în ediţie definitivă, cu o post-faţă de Jean Ajalbert.

— Se vorbeşte de apariţia unei noi cărţi despre războiu, scrisă în colaborare de un fost combatant francez şi un fost combatant german. Semn al timpului....

— Se anunţă moartea lui Ch. Florisoone, care a publicat în colecţia de texte franţuzeşti a asociaţiunii **Guillaume Budé,** o ediţie critică din **Introduction à la vie dévote,** în două volume. Pentru aceiaşi colecţie el prepara o ediţie din **Traité de l'amour de Dieu.** Florisoone a mai publicat şi o ediţie a operelor lui Chateaubriand şi timp de douăzeci de ani a colaborat la o mare lucrare despre François de Sales, făcută de călugăriţele de la Visitation d'Annecy.

— Desenatorul şi scriitorul suedez Adolf Hallman, care locueşte de zece ani în Franţa, a terminat o carte despre Paris, care va apărea la Stockholm, în editura Albert Bonnier, ilustrată de autor, de desenatorul francez Chas Laborde şi de pictorul Jules Pascin.

— D. Eugène Darras a publicat o plachetă cu titlul : Marele romancier Balzac şi prietenii săi din L'Isle Adam. Aceşti prieteni sânt primarul din Villers, la Faye şi doctorul Bossion descris de Balzac în **Doctorul de ţară,** sub numele de Banassis.

— In ultimul său număr, revista **„L'Illustration** publică o serie de fotografii a peisagiilor descrise de Flaubert în romanul său **Madame Bovary.** Se pare că aceste peisagii nu s'au schimbat deloc până azi.

— Pentru a patra oară Academia franceză s'a reunit săptămâna trecută spre a acorda premiul Brieux. Nici de data aceasta el n'a fost atribuit. De sigur că discuţia în jurul acestui premiu nu va fi reluată decât după vacanţă.

— „Bibliographie de la France" constată un spor de 2.847 de chintale la exportul de cărţi din Franţa în anul 1929. Acest spor se explică prin preţul redus al cărţilor franţuzeşti, în comparaţie cu cele străine.

— Ziarul **Berliner Tageblatt** publică o prefaţă inedită a lui Heine la ediţia franceză din **Reisebilder.**

— După ziarul „Candide", Academia Goncourt ar avea de gând să atribuie unuia dintre membrii ei pensia lăsată de doamna Longchamp, în valoare de zece mii de franci pe an. Până acum se credea că va fi ales scriitorul Léopold Lacour.

— La sfârşitul lui Septembrie, André Maurois va pleca în America, unde, timp de patru luni, va ţine conferinţe la universitatea din Princeton.

— La sfârşitul lunii August, Pierre Borel va ţine la Lausanne o conferinţă cu titlul „Maupassant şi femeile".

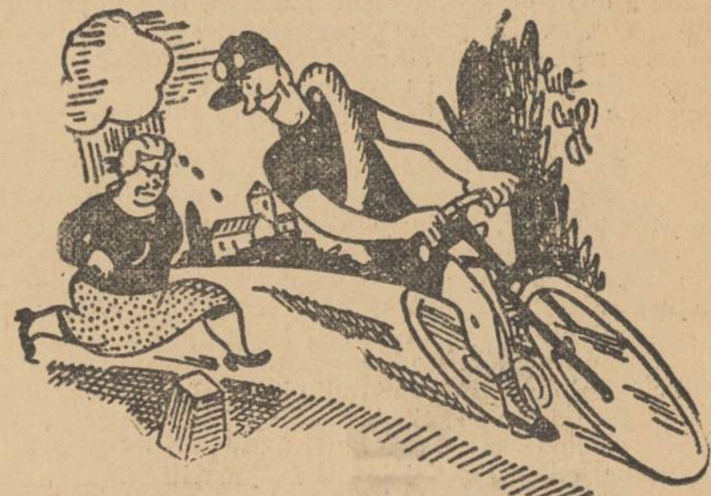
— Selma Lagerloef a primit la locuinţa ei din Morbacka (Ermland) o delegaţie americană care a invitat-o la expoziţia care va avea loc la Chicago în anul 1933. Scriitoarea, care a împlinit 70 de ani, a declarat că nu se poate angaja pentru o dată atât de îndepărtată, deşi se bucură încă de o sănătate perfectă.

Soluţie indicată

— Nu pot să-l sufăr! Aş vrea să-l văd cel mai nenorocit om de pe pământ!
— E lucru simplu... ia-l de bărbat.

Femeia trebue să-şi urmeze bărbatul...

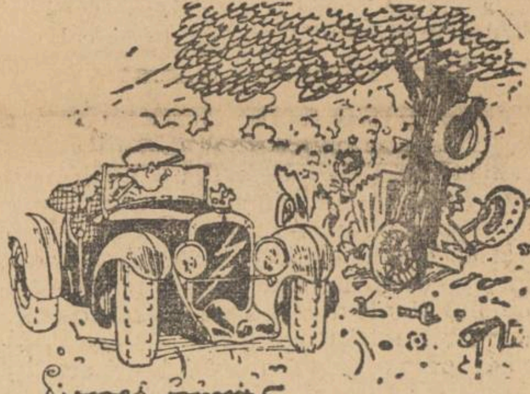
...dar să nu se mărite cu un şampion ciclist.

Amănunte istorice

— In 1653 a fost aşa de frig, că a îngheţat vinul şi se vindea cu cântarul.
— Da, şi căpătai nasul roşu sugând ghiaţă!...

Nevoie imperioasă

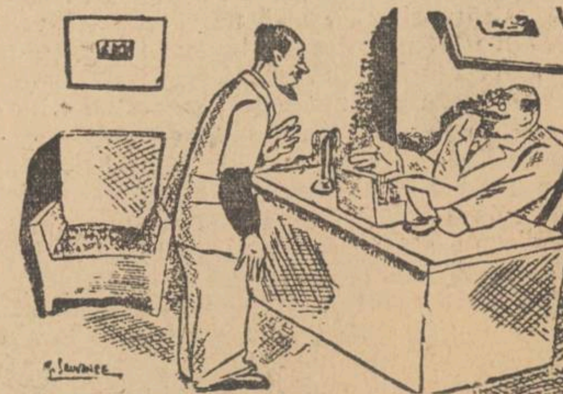
— Aveţi nevoie de ceva?
— Da... de altă maşină!...

Competenţă maritimă

— Dar când se urcă marea, domnule căpitan,... sper că închideţi numaidecât ferestrele?

Motiv binecuvântat

— Spor la leafă? Pe ce motiv?
— Să vedeţi, domnule, nevastă-mea a aflat acuma exact cât câştig!...

TIP. „ADEVERUL" S. A.. STR. CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11

ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 508

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 31 August 1930

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897
CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

La insula Prinkipo

Drept vorbind, sunt nouă ostroave, patru mari, şi cinci mici, toate denumite: *Insulele Principilor.* Insula Prinkipo este cea mai vastă dintre toate şi spre această insulă pornim, de lângă podul cel nou, în această dimineaţă fericită şi albastră.

Cele două coaste, europeană şi aziatică, sunt legate, aproape din ceas în ceas, prin aceste vaporaşe-tramvaie cu largi coverte umbrite. Ne aşezăm în bănci, pe coverta cu aer de terasă şi privim minunea în evoluţie din jurul nostru.

Ocolim Sarai-Burnu, Aghia-Sofia, Moscheea lui Ahmed şi tot ce se mai adună în acest vârf de promontoriu şi ieşim la larg, în Marea de Marmara. Pe fruntea Asiei, de care ne apropiem, vedem profilul oraşului Scutari, Haidar-Paşa, cu cazărmile, spitalul şi gara lui, apoi perdele negre de chiparoşi, peste pogoane întregi de cimitire.

Trecem pe lângă Kadicheoi, pe lângă pâlcuri de căsuţe negre cu broboadă roşie, şi ne oprim la schela „Moda". Păstrăm viziunea unor ferestre şi unor balcoane, încadrate în flori, cum şi linia ţărmului abrupt, apărat de grilajuri albe şi de rădăcinile înfrăţite ale unor copaci cari par de departe scoruşi sau duzi.

In fundul golfului, case mari, instalaţii de băi, chioşcuri: stau, ca o bară colţuroasă, între cele două imensităţi albastre, a cerului şi a mării.

Tovarăşii mei de călătorie şi de excursiune sunt risipiţi la proră, la pupă, în saloanele de jos şi pretutindeni, pe unde au putut să-şi cuibărească reveria, caetul de note sau ceaşca de cafea. Ne simţim liberi de obligaţii, departe de ergastula ocupaţiilor noastre impuse, trăind ceasuri excepţionale, şi o fericire vagă, risipită ca marea şi ca lumina zilei, umple inimile noastre. Călătorii ceilalţi ni se înfăţişează, însă, în condiţii normale. Au cu ei copii, bagaje, au treburi pământeşti şi sunt probabil aproape nesimţitori, la toată această desfăşurare de azur şi de glorie solară, peste crestele insulelor istorice spre cari călătorim. Cel mult, sunt printre ei unii cari au plecat din Pera, din Galata sau din Fanar, cu paturi, cu saltele şi cu ustensile de bucătărie, ca să se instaleze, pentru o lună-două, de băi, într'una din aceste insule.

Nu putem spune decât aproximativ dacă vecinii noştri sunt creştini sau mohamedani. Pitorescul fes, de care se îndrăgostise atât de greu Pierre Loti, azi este prohibit şi invizibil. Valul cadânelor este o amintire nostalgică, iar toată acea atmosferă de taină şi de poezie din jurul femeilor otomane s'a subţiat tot atât de mult, cât la Paris sau la Bucureşti.

Prima insulă la care ne oprim este Insula Proti. Imi pare mică, sprintenă şi roşie ca o capră. Mânăstirile de altă dată, loc de surghiun pentru atâţia împăraţi detronaţi şi aduşi aici cu ochii scoşi, s'au năruit de mult. Le-au mai rămas numele şi temeliile, la umbra mărăcinilor...

Antigona — insula a doua — e mai mare, mai îmbrăcată şi acoperită pe poale cu o bandă lată de chioşcuri şi de vile. Locuitorii ei sunt greci cu stare. De acest ostrov se leagă numele, martiriul şi izbânda Sfântului Patriarh Metodie, cinstitorul şi răzbunătorul icoanelor, pomenit în Duminica Ortodoxiei.

Ajungem la Holki, a treia insulă din cele patru mari. E bogată în boschete de pini, are sus, pe dealuri păduroase, castele şi instituţii cu aer de palate şi un oraşel întreg, greco-turcesc de case desfătate. Lângă debarcader, este şcoala navală, şcoală modernă — clase, refectoare, dormitoare, ţarcuri pentru sport — cu un pavilion, aducător de melancolie, căci din el privea odinioară padişahul exerciţiile şi festivităţile acestei instituţii... Foste mânăstiri şi actuale mânăstiri sunt ascunse în lăuntrul insulei. Şi aici ca şi în celelalte insule, au fost deportaţi împăraţi şi împărătese, au fost jafuri, cruzimi, incendii, nebunie şi deşărtăciune omenească...

Dar marea nu are nici o aducere aminte şi nici o bătrâneţe! Prinkipo creşte, proaspăt ca de azi, din adâncul tremurător şi verde-albastru! Ţărmul e plin de case, îmbrăţişate de palmi şi de naramzi!

Coborîm în acest ostrov fericit şi urcăm la otelul „Calipso", unde ne aşteaptă prânzul pregătit anume pentru noi. Mesele albe şi încondeiate cu garoafe sunt afară pe terasa otelului şi deasupra mării infinite. Măgulit este ochiul care priveşte — adunate la o laltă — bogăţia de safir a mării cu tezaurele coastelor de miază-zi. Măgulită este fiinţa noastră pământească, în faţa unei gustări bine venite, pe la ora unu, după amiază. Dar, măgulit este simţimântul nostru românesc să constatăm că şeful personalului de serviciu vorbeşte româneşte ca şi noi!...

Mâncăm, vorbim, glumim, recapitulăm întâmplările expediţiei noastre, înfrăţim amintirile şi gândurile noastre cu rodiii şi cu lămâii, cu leandrii şi cu cactuşii din jurul nostru şi turnăm, pe fruntea acestei ore de popas şi de uitare, o sticlă cu vin de Prinkipo.

Sub coasta apusană a insulei este o mică instalaţie de băi. Până acolo e drum de aproape un ceas. Drumul e de 3—4 kilometri şi merge şerpuind printre nervurile insulei şi printre zecimi de vile şi de kioşcuri, înnecate în flori şi în chiparoşi.

Pornim într'acolo... Mijloacele de locomoţiune — afară de cel străbun şi cel mai sigur — nu lipsesc... Aşteaptă afară, lângă otel, măgăruşi, cu şaua pe ei, trăsuri mici şi trăsuri mari, cu doi cai. Facem fiecare cum ne zice inima şi cum ne ajută puterile.

Cei mai folosiţi sunt cei ce pornesc pe jos. La fiecare vilă, la fiecare grilaj, la fiecare zid spintecat de metereze, ni se revasă în ochi şi în suflet trandafirii, cameliile, palmierii, cortinele de glicine, smochinii şi migdalii!...

Băile pe cari le căutăm se ascund subt nişte înnălţimi priporoase şi învestmântate în păduri de pini. E plină de mireasma pinului toată atmosfera acestei insule. Răscolim dumbrăvile de pini, ispitim cărările cari ne înşeală de câteva ori şi ieşim deasupra sânului scăldat de soare, unde se cuibăreşte minuscula instalaţie.

Şi tineri şi mai bătrâni şi înţelepţi şi mai svăpăiaţi, uităm toţi că nu sunt încă două ore dela prânzuirea noastră şi ne dăm jos — printre hăţişurile cu miros de lămâie — lângă marea-sirenă...

Subt soarele care începe să încline, golful străluceşte şi arde. In cuptoarele săpate de valuri crestele de safir se prăbuşesc şi se sting. Micul ostrov Niandros ridică, în imensitatea trandafirie, un profil de piramidă poticnită.

GALA GALACTION

Post-Scriptum. — Nu mă pot resigna să las nedenunţate mai multe greşeli, cari s'au furişat în precedenta mea schiţă: „Imagini din Stambul".

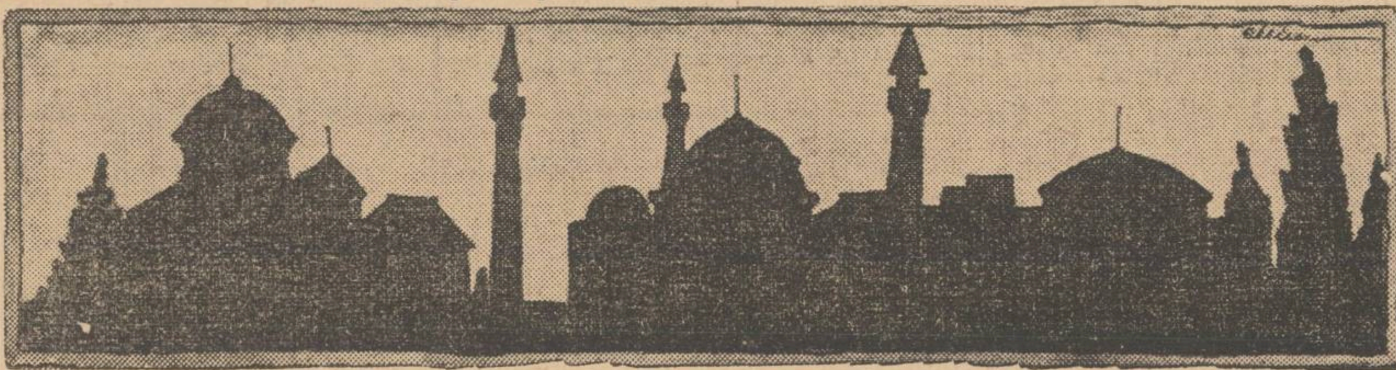
In loc de: „atmosferă de hârtii de bancă" vă rog citiţi: atmosferă de *portic* de bancă.

In loc de: „lumină senină", citiţi: lumină *seină.*

In loc de: „până în depărtare", citiţi: până *la desfătare.*

In loc de: „veche şi năpăstuită", citiţi: veche şi *năpustită.*

G. G.

O convorbire cu Bernard Shaw

Scriitorul american Sewell Stokes rezumă publicului american o convorbire pe care a avut-o cu Bernard Shaw:

„E adevărat că Isadora Duncan, când v'a văzut întâia oară, v'a sărit de gât, în public şi, sărutându-vă, v'a spus: „Vino la mine, iubitule, te-am adorat toată viaţa mea! Eu am corpul ideal, iar tu ai mintea ideală; hai să dăm naştere copilului ideal"?

Răspunsul lui Shaw: Da, e foarte adevărat. Când mi-a sărit de gât, Isadora ajunsese ca o pralină de şocolată strivită. Dar chestia cu copilul nu e adevărată. S'a întâmplat cu alta, cu o actriţă stăină, al cărui nume l-am uitat. Mi-a trimes propunerea aceia în scris. I-am răspuns: Bine, stimabilă doamnă, dar ce ne facem dacă copilul îmi seamănă mie la corp şi dumitale la minte?

— Ce credeţi despre filmul vorbitor?

— E foarte interesant din punct de vedere al dramaturgului. Acuma însfârşit piesele mele vor putea fi jucate în mod ireproşabil. Actorii nu vor mai juca Luni într'un fel şi Marţi într'alt fel. Părţile slabe se vor tăia şi înlocui cu altele mai bune.

De aceia Shaw renunţă să-şi mai reprezinte piesele la teatru, şi le va transforma pe toate în filme vorbitoare, ceiace, după dânsul, va da lovitura de graţie teatrului. Prima înscenare a şi început.

După Shaw, teatrul nu va supravieţui decât ca o şcoală în care actorii îşi vor învăţa meseria. Trupele de mâna a doua, care fac turnee în provincie, nu vor putea rezista concurenţei filmului vorbitor. De când a început filmul vorbitor în Anglia, Shaw pierde cu piesele reprezentate la teatru.

E vorba ca în curând Shaw să fie decorat. Dar el declară că şi-a acordat el însuşi de mult decoraţia; fiind întrebat pentru care din operele lui şi-a dat decoraţia, el răspunde că mai mult pentru concepţia lui despre lume decât pentru literatură.

Se ştie că la una din piesele lui cu succes, Shaw a apărut pe scenă ca să ţie o cuvântare. Cineva de la galerie i-a strigat: — Ţine-ţi gura, Shaw, piesa e proastă! Atunci Shaw a răspuns: noi amândoi ştim asta, dar ce vrei să facem contra întregului public?

Fiind întrebat dacă a regretat vreodată ceva, Shaw răspunde că regretul înseamnă pierdere de timp inutilă. Nimeni nu poate fi scutit de defecte. Un om lipsit de vulgaritate n'ar putea exista aşa cum nu există nici un om fără stomac.

Seară pustie *)

Berlin, Octombrie, 1923

Am rătăcit un ceas pe străzi. Nu era prea frig. Senin. Se făcuse noapte. Mă gândii să-l vizitez pe Zittya. O fi acasă? Luai drumul către strada Gervinus. Nu-l văzusem de vre-o două săptămâni pe Zittya. Il ştiam ocupat cu alcătuirea unei cărţi „Rugăciuni pentru Dumnezeul meu". Fiecare din aceste rugăciuni este făcută cu prilejul unei întâmplări autentice din viaţa lui. Una, de pildă, poartă în sub-titlu: făcută la Buda-Pesta, în stradă, în timp ce mă băteau copii cu pietre. Alta: în închisoarea din Salzburg, arestat ca vagabond...

Dar nu mă gândeam la rugăciunile lui Zittya... Mergeam pe străzi în sara turbure de Octombrie şi mă gândeam la Martha... Mă gândeam la mine... Eram trist. Poate mai mult supărat. Mânios, chiar. Simţeam o nelămurită dorinţă de răzbunare. De ce? pe cine? Ca deobicei, dorinţa mea începu, de îndată ce mi-o văzui limpede, să-şi piardă din individualitate şi mă pomenii deodată numai supărat, fără să mai pot găsi pe cine, fără să cred că am de ce, o supărare fără convingere, stearpă, şi, aş fi putut spune, benevolă. Incepui să-l văd pe Zittya, clar, enervant de clar. Ca şi cum ar fi umblat repede alături de mine pe stradă. (Am picioarele lungi şi când mergem împreună, omuleţul gâfâie şi mă trage din când în când de mânecă să-mi domolesc pasul). *Prezenţa* asta a lui Zittya, găsind-o pentru un moment fără motiv, nu făcu decât să-mi crească supărarea. Grăbii pasul. La un orologiu bătu opt. O fi acasă? Ajunsesem. Urcai cele patru etaje. O dâră de lumină pe subt uşă. Bătui. Il auzii sărind de pe pat şi venind repede să deschidă.

— A! dumneata erai!

— Bună sara, Zittya. Lucrai?

— Nu. Nu. Dar intră.

Zittya era ras proaspăt. Ochelarii drepţi pe nas. Cravată nouă, guler curat. Pieptănat, şi în aşa fel ca să nu se vadă firele cărunte.

M'am întins pe pat. Zittya îmi dădu o pipă. El continuă să pufăe din cea pe care o avea mereu în colţul gurei, de câteori stinsă de atâtea ori împodobind un Zittya trist, neras şi nemâncat. In astă sară pipa epiloga o masă.

Aerul mulţămit al lui Zittya îmi dădu pe neaşteptate prilejul să văd că devenisem, de câteva ceasuri, răutăcios. Imi mestecai cu ciudă un scrâşnet şi tăcui înainte, atent numai să nu las să mi se stingă pipa. De ce răutăcios? N'aş fi avut mai degrabă dreptul să mă plâng pe mine însu-mi?

Vesel, Zittya îmi povesti că Niwers i-a făgăduit sprijinul pentru un post de custode într'o bibliotecă. Răspunsul îl va avea în câteva zile. Lucrul era ca şi sigur. Niwers — ce om cumsecade nu-i aşa?

— Hm?... Da...

Am sărit de pe pat şi am început să mă plimb. Zittya îmi vorbi încă câteva minute şi apoi tăcu.

M'am uitat la el să văd dacă tace din pricina mea. Pufăia liniştit. Nu-mi luase în seamă tăcerea. Părea preocupat. Il simţeam departe. Asta mă făcu să mă gândesc la preocupările lui Zittya şi să uit imediat de ale mele. Mă aşezai din nou pe pat şi îmi aprinsei pipa care se stinsese. Zittya mă plictisea. Mă plictisea ca întotdeauna pentrucă era nenorocit şi îi plăcea viaţa. Aceiaşi impresie o avusesem şi cea din urmă oară când îl întâlnisem. (Mi-aduceam aminte, acuma, cu foarte mare luciditate de o jumătate de pâne, între ferestre, cu coaja zdrenţuită, din care tocmai muşcase la sosirea mea. In seara asta m'aşteptam să-l regăsesc pe Zittya *exact* ca acum câteva luni când fusesem la el. Dar nu era aşa. Aproape că îl uram din pricina asta. Dar îmi domolii repede acest sentiment...

Imi inspira, ca întotdeauna, un fel de compătimire ciudată, amestecată cu dispreţ şi cu invidie. Printre toţi cunoscuţii mei, ce inclasabil individ era Zittya! Nu ştiam ce să fac cu el. Ca şi cu Martha? Nu, era altceva. Apropierea nu era bună deloc. Pe Martha — pe Martha o puteam alunga din mine oricând. O, mi-ar fi fost oricând uşor s'o alung din mine pe Martha. *Din mine...* Ei, da! o aveam în mine pe Martha... Gândul acesta mi se păru nou şi ca să-l evit căutai să mă conving că îl cunoşteam deja... Mă grăbii să trec iarăş la Zittya. Inclasabil. Imi era indiferent? aveam pentru el interes, prietenie? Nu, nu — Zittya, cel mult, mă pasionează... Da, asta e: mă *pasionează.*

Dar mă dispreţuiam destul spunându-mi toate acestea. In fond, Zittya mă plictisea pentrucă era nenorocit şi îi plăcea viaţa. Dădui din umeri faţă de mine. Scosei ceasul. Zittya care tăcuse mereu mă întrebă repede cât este.

— Nouă fără un sfert.

Cineva bătu la uşe. Zittya alergă, deschise, O femeie intră, în negru, cu o blană la gât, cu părul gol, înaltă, blondă. Mă ridicai.

— Rosa Lein.

Zittya îi sărută mâna, îi luă blana, vorbăreţ, sprinten, vesel. Femeia se aşeză pe pat, şi îi răspundea acum cu o voce ciudată, groasă, cam răguşită. Avea ochii mari, negri, încercănaţi, şi două brazde pe obraji dela nas la colţurile gurii. Deloc urîtă, dar cu un aer obosit de toxicomană.

Imi luai bunăsara şi ieşii. Nu mi-l închipuisem pe Zittya având amantă. Lucrul mi se părea aşa de nostim că, ajuns în stradă, începui să râd, cu hohot şi bătând din palme.

Un trecător se uită la mine lung şi întoarse capul când mă lăsă în urmă. Mă oprii. Mă mirai chiar că râsesem. Aveam un ceas până acasă, pe jos. Imi descoperii o ţigară în buzunar, o aprinsei şi o luai fără să mă grăbesc pe străzile care le ştiam mai luminate.

Dar lăsai în curând cartierele prea populate. Incepui să colind la întâmplare pe străzile lăturalnice şi întunecoase. Mă întorsei iarăş cu gândul la Zittya. Imi reprezentai dragostea lui cu toate amănuntele, şi îmi plăcea chiar să precizez toate gesturile obscene şi toate atitudinile diforme pe care bănuiam eu că dragostea le-ar lua în omuleţul ăsta miop. Ce fel de femeie era această Rosa Lein?

Ce o lega de Zittya?

La prima vedere nu se putea închipui nici-o legătură între această blondă robustă şi omuleţul ăsta caduc. De Zittya nu ar fi putut-o lega decât o compătimire sadică, sau, poate, numai patima pe care o au unele femei pentru infirmităţile murdare, patimă de atâtea ori deghizată în caritate. Alungam ideea că Zittya ar putea fi iubit pentru podoabele lui interioare... Aşa cum aş fi putut-o eu iubi pe Martha, mă gândii. Ce paralelism stupid! Incepui imediat să o scuz pe Martha reprezentându-mi alături de mânile ei albe şi curate unghiile negre ale lui Zittya. Mă bucurai chiar că Martha face baie în fiecare zi şi continuai încă multă vreme, acumulând detalii, ca să înobilez cu ele ceeace în paralelismul de adineauri mi se părea că este respingător şi desonorant...

Ajunsesem în cartierul meu din Nord. Intrasem tocmai într'o stradă pe care o ştiam plină de oteluri proaste, de localuri dubioase şi de femei ieftine, care, la ceasul ăsta, inundă trotuarele şi te agaţă de mânecă. Imi domolii mersul. Mă pomenii cu atenţia încordată, ca atunci când cauţi pe cineva. Imi grăbii din nou pasul şi, fără să mai ascult ofertele străzii, mă îndreptai spre un colţ care îmi era cunoscut. Ştiam acolo, în fiecare sară când mă întorceam acasă, o femeie, pe care, la orice ceas, o întâlneam făcând cu îndărătnicie acelaş trotuar pe unde nu trecea mai nimeni. Imi făcuse şi mie, la început, propuneri, pe urmă, obişnuită, mă lăsa să trec ca pe o veche cunoştinţă cu obiceiurile fixe. Ii dădeam câteodată o ţigară, schimbam o vorbă. Nu mai era tânără, îi bănuiam pretenţiile modeste şi trupul docil; la lumina felinarului îi vedeam întotdeauna faţa, cu sbârciturile prost fardate, cu ochii spălăciţi şi blegi (pe care mă distrasem în ultimul timp să-i compar cu ochii tot aşa de spălăciţi şi de blegi ai Marthei, detaliu care în sara asta mă neliniştea ciudat). O fi şi astăsară tot acolo? Insfârşit îi zării de departe silueta. Era întoarsă cu spatele. Mă apropiai.

— Hm... Bunăsara...

Se întoarse repede. Mă privi. Făcu un gest ostenit din mână.

— Bunăsara. E târziu tare? Ce frig e...

— Aproape unsprezece.

Se rezemă de felinar şi îşi băgă mânile câte una în mâneca celeilalte. Era cu capul gol. Avusese părul frumos. Acuma era rar şi decolorat.

— Ai o ţigară? îmi spuse. Astă sară te-ai întors târziu acasă. (Căscă). Ce frig e, repetă ea.

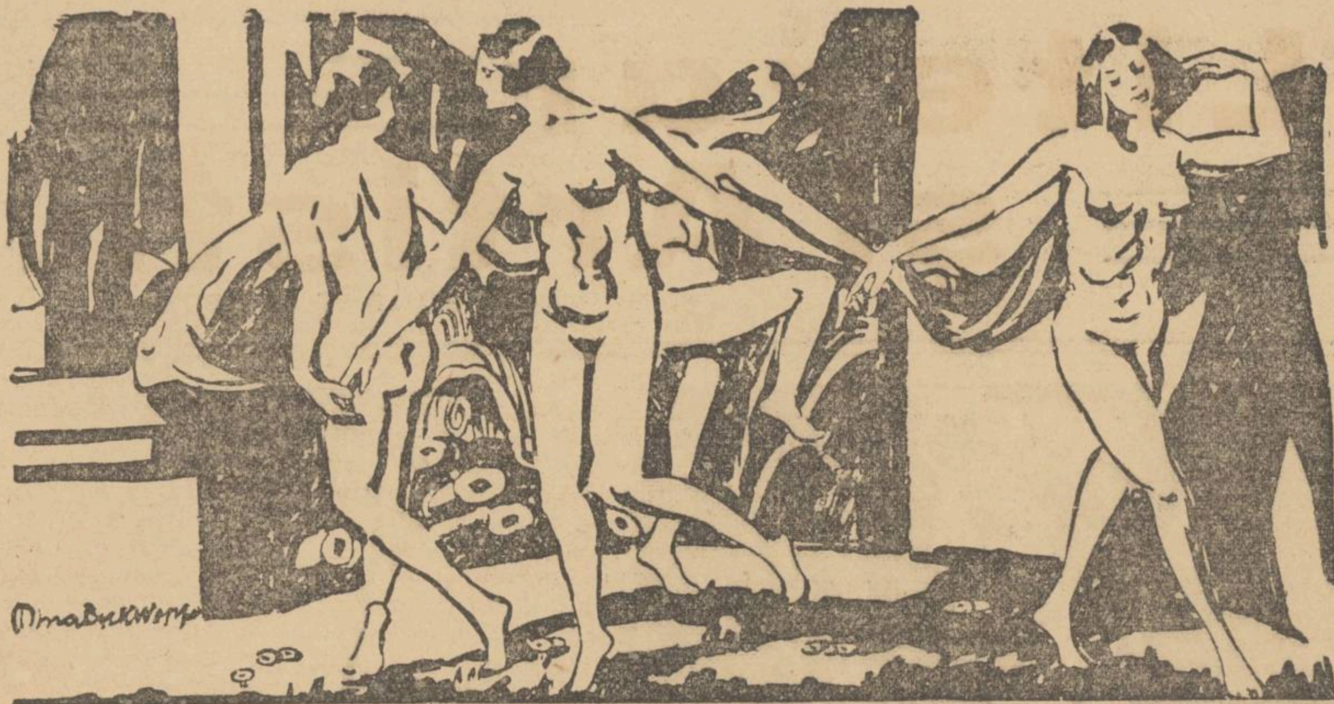
Ii dădui ţigara.

— Ascultă, îi spusei, vino la mine.

Mă privi, aproape mirată, şi mă urmă fără o vorbă...

AL. A. PHILIPPIDE

*) Din romanul „Vocaţia lui Thomas Howe".

STEFAN ZWEIG

Filozofia superficialului la Casanova

II

Curiozitatea lui Casanova se reduce numai la ceia ce e organic, la om: niciodată, poate, în viața lui, nu și-a ridicat privirile meditativ spre bolta înstelată; chiar natura îi este complect indiferentă; măreția și liniștea lor nu-l mișcă. Răsfoiți cele șaisprezece volume ale „Memoriilor" lui: îl veți vedea colindând cele mai frumoase ținuturi ale Europei, dela Posilippo la Toledo și dela Geneva la stepele Rusiei; veți căuta însă zadarnic vre-o frază de admirație pentru frumusețea acestor mii de priveliști. O slujnică murdară dintr'o speluncă de soldați i se pare mai interesantă decât toate capodoperele lui Michelangelo; un joc de cărți într'o cârciumă fără aer i se pare mai frumos decât un apus de soare la Sorrento. Natura și arhitectura îi trec neobservate pe dinaintea ochilor, pentrucă organul care ne leagă cosmic cu universul, adică sufletul, îi lipsește. Lanuri și pășuni, strălucitoare în purpura dimineții, stropite cu rouă, scăldate în soare, el le vede ca simple suprafețe verzi pe care muncesc din greu și asudă țăranii tâmpi, ca să umple cu aur buzunarele prinților. Boschete și alei întunecoase, acestea nu servesc decât doar de ascunzișuri pentru întâlniri amoroase; iar florile nu sunt bune decât de făcut cadouri. Față de frumusețea dezinteresată, absolută, a naturii, omul acesta e orb cu desăvârșire. Pentru el lumea o formează numai orașele cu galeriile și străzile lor, pe care seara aleargă calești somptuoase, orașele cu femei frumoase, cu cafenele în care poți înjgheba oricând un joc de cărți, cu opere și case de toleranță, în care găsești repede cu ce să-ți petreci noaptea, cu restaurante unde mâncările sunt gustoase și vinurile vechi. Numai orașele îl interesează, pentrucă numai în orașe se ivesc întâmplări neprevăzute, pentrucă numai în orașe poți întâlni hazardul, în cele mai plăcute și mai excitante variații. Casanova iubește orașele pentru mulțimea de oameni care mișună în ele; le iubește pentrucă în ele se găsesc femei, în singura formă care îi convine, adică în număr mare, din belșug. Din orașe îi place mai mult decât orice lumea curților, luxul, pentrucă acolo voluptatea se îmbină cu arta; căci oricât ar fi de sensual, Casanova nu e un sensual vulgar și grosolan. O arie, cântată cu artă, îl farmecă; o poezie îl poate încânta; și la un pahar de vin îi place o conversație aleasă. Ii place să stea de vorbă cu oameni subțiri despre o carte, alături de o femee frumoasă, sau să asculte muzica din penumbra unei loji. Asta îi mărește bucuria de a trăi. Insă să nu ne lăsăm înșelați: această dragoste de artă nu depășește niciodată la Casanova jocul, diletantismul. Pentru el, spiritul trebue să servească vieții, niciodată, însă, viața nu trebue să servească spiritului. El privește arta ca cel mai subtil și mai fin afrodiziac, ca un mijloc admirabil de a excita simțurile, de a provoca plăcerea, de a preluda discret la trezirea pasiunilor, o plăcere mai fină care precede plăcerea vulgară a cărnii. E gata oricând cu plăcere să compună o poezioară pe care să o ofere unei femei dorite, să reciteze din Ariost ca s'o excite, să discute despre Voltaire și Montesquieu cu cavalerii, ca să-și dea aere de intelectual și să mascheze un enventual atac la buzunarele lor. Niciodată însă acest meridional sensualist nu pricepe arta sau știința ca scop în sine. Din instinct, acest jucător evită orice aprofundare, pentrucă îi place numai ceiace e aparent în viață și ceiace e hazard, rămânând etern diletant, fără griji, fără pondere, ușor și înaripat. Casanova trece prin viață neoprindu-se nicăeri, fără o clipă de răgaz, nefiind credincios nimănui, om al clipei prezente și al schimbărilor continui. Variația este pentru el „sarea plăcerii" iar plăcerea este singurul sens al vieții.

Casanova trece prin vreme, ușor ca un fluture de-o zi, gol ca un balon de săpun, strălucind de reflexele întâmplării. Niciodată nu-i poți prinde și fixa sufletul, niciodată nu-i poți desluși caracterul. Cum e? rău? bun? cinstit sau mincinos, erou sau pungaș ordinar? Nu se poate ști exact niciodată. Nu există cavaler mai desăvârșit decât el. Cu gesturi largi și nobile, amabil ca un înalt prelat și gentil ca un paj, aruncă banii în jurul lui — „economia n'a fost niciodată în obiceiul meu!" — oferă mese bogate și cadouri scumpe, orbindu-i pe toți cu spiritul lui, ca un foc de artificii. Dar dacă are cumva buzunarele goale și portofelul plin de polițe neplătite, vai de acela care îl întâlnește la masa de joc. Casanova ar fi în stare — în astfel de ocazii — să scoată bani falși, să-și vândă metresa, să săvârșească cele mai vulgare escrocherii. Neprevăzut ca și jocul de cărți însuși, el poate fi astăzi fermecător om de lume, mâine pungaș de buzunare, e capabil azi să facă unei femei cele mai pasionate declarații de dragoste și mâine, pentru zece lire, s'o strecoare în patul vreunui lord. Nu, nu are un caracter frumos, și n'are un caracter urît; n'are nici un fel de caracter. Caracter și suflet îi lipsesc cu desăvârșire, așa cum unui mamifer îi lipsesc aripile. Nu e nici moral, nici imoral, ci amoral. Faptele lui sunt determinate direct de nervi și artere, fără a fi câtuși de puțin influențate de rațiune, de logică sau de morală. E destul să vadă o femee și sângele începe să-i clocotească. E destul să vadă o masă de joc și bagă mâna în buzunar: fără să vrea și fără să știe, scoate banii și începe să joace. La mânie, vinele i se umflă aproape să plesnească, face spume la gură, ochii îi ies din orbite, strânge pumnii și lovește orbește, ca un taur. Niciodată nu-l poți ține răspunzător pentrucă sângele fierbe în el și nu poate face nimic împotriva temperamentului lui: „N'am fost și nu voiu fi niciodată în stare să mă stăpânesc!" Nu se gândește niciodată înainte de a începe ceva, niciodată nu meditează asupra faptelor lui. Când e la nevoie știe să găsească subterfugii geniale, însă nu-și pregătește niciodată acțiunile: e incapabil de așa ceva. Din „Memoriile" lui se vede că faptele sale cele mai stupide ca și cele mai inteligente sânt isvorîte din aceiași spontaneitate, niciodată, însă, dintr'un calcul spiritual. Intr'o bună zi, își svârle rassa și se răspopește, se face soldat și se lasă prins de armata dușmană. Pleacă în Rusia sau în Spania, fără nici un rost, fără nici o profesie, fără nici o recomandație, fără să ia nici o informație, fără măcar să se întrebe de ce pleacă. Toate hotărîrile lui izbucnesc ca niște detunături de pistol, din nervozitate, din capriciu, din plictiseală. Așa de neașteptat trece dela o situație la alta, încât, câteodată, el însuși se sperie și își freacă ochii nedumerit. Și probabil numai acestei curajoase lipse de plan se datoresc mulțimea de întâmplări ciudate de care e plină viața lui. Pentrucă, în chip logic, nu poți deveni aventurier prin calcul, și un atât de fantastic artist al vieții, prin muncă și premeditare.

De-aceia e greșită concepția poeților care, luându-l pe Casanova drept erou, încercă să-i atribe o natură mefistofelică sau faustiană, când tot farmecul lui este rezultatul acestei nepăsări morale. Turnați-i numai câteva picături de sentimentalism în sânge, încărcați-l cu conștiință și răspundere și Casanova nu mai este Casanova. Pentrucă acest veșnic copil, pe care orice jucărie, orice ciudățenie îl atrage, pe care îl interesează numai femeile, banii și plăcerile, nu este de loc demonic. Singurul demon care îl împinge pe Casanova are un nume foarte obișnuit și o înfățișare foarte vulgară, și cotidiană: numele lui este Plictiseala. Din pricină că este gol, fără nici-o substanță sufletească, are nevoie, ca să nu piară de inaniție lăuntrică, să se alimenteze cu întâmplări exterioare, are nevoie mereu de aventuri noui și neprevăzute, ca să nu moară de foame. De aici pofta aceasta de a face mereu lucruri care nu s'au mai făcut, lucruri ciudate și surprinzătoare; de aici curiozitatea lui nepotolită. Neproductiv prin sine însuși, el trebue să-și adune mereu material de viață. Această poftă veșnică de a poseda tot, este complect deosebită de firea demonică și hrăpăreață a omului de acțiune, a unui Napoleon, de exemplu, la care furia cuceritoare isvorăște din setea lui de inifinit, sau a unui Don-Juan, care seduce toate femeile din nevoia de a se simți stăpân pe „eternul feminin". Ca om de plăceri, Casanova nu caută niciodată asemenea superlative tot mai greu accesibile, ci numai continuitatea plăcerii. El nu e stimulat de o fanatică iluzie, ca un om de acțiune sau ca un intelectual, spre încordările primejdioase ale spiritului; el nu dorește decât căldura satisfacțiilor voluptoase, bucuria scânteetoare a jocului, aventuri, aventuri, aventuri, mereu altele și altele, preocupat de sine și de dragostea de viață. Numai să nu fie singur și să nu se înfioare solitar în răceala pustiului. Evită singurătatea. Să se observe că atunci când nu are o jucărie ca să se amuze Casanova e îngrozitor de neliniștit. Iată-l sosind seara într'un oraș străin: nu poate suporta să rămână nici-o clipă singur, în cameră, cu el însuși sau cetind o carte. Incepe să adulmece în toate părțile dacă nu cumva vântul întâmplării îi aduce vre-o distracție sau dacă servitoarea hanului, în cel mai rău caz, n'ar putea să-i încălzească patul. Ar fi în stare să treacă în sala de mâncare a hanului și să stea la palavre cu oaspeții întâmplători, să joace în orișice speluncă cu măsluitori suspecți, să se culce cu cea mai hidoasă prostituată, — în toate e mânat de irezistibila putere a golului său lăuntric, căci numai contactul cu alții îi excită vitalitatea. Probabil că atunci când stă singur e cel mai amărît și cel mai plictisit om: aceasta se observă în scrierile sale, cu excepția „Memoriilor", și se știe din vremea izolării sale la Dux, când spunea despre plictiseala lui că e „un iad pe care Dante a uitat să-l evoce". După cum sfârleaza trebue să fie biciuită neîncetat ca să-și păstreze mișcarea magică și să nu se rostogolească, tot așa are nevoe Casanova de un imbold din afară pentru a-și păstra elanul. El e, ca mulți alții, un aventurier, din lipsă de putere productivvă.

De-aceia, atunci când i se va stinge imboldul natural, va recurge la un stimulent artificial: jocul. Căci jocul repetă efortul vital, într'un *raccourçi* genial, creiază o primejdie artificială și o comprimare a destinului: de-aceia jocul e refugiul tuturor oamenilor care trăesc de dragul clipei, și ocupația de totdeauna a trântorilor. Mulțumită jocului, fluxul și refluxul simțirii se agită ca o furtună într'un pahar cu apă, și clipa care până mai adineauri era goală și searbădă, devine plină de emoții, de fiori și de așteptare. Jocul, mai mult decât orice, mai mult chiar decât femeia, îl svârle pe cel sătul de el însuși, în aventuri amăgitoare, devenind, astfel, preocuparea omului lipsit de viață lăuntrică. Casanova, mai mult decât oricine, s'a înclinat jocului. După cum nu poate vedea o femee, fără s'o seducă, tot așa n'ar putea suferi să vadă bani pe masă, fără să simtă furnicături în degete. Și chiar când știe că bancul e pe mâna unui escroc recunoscut, tovarăș întru măsluire, el își riscă ultimul galben, deși știe sigur că-l pierde. Căci și Casanova a fost unul dintre cei mai iscusiți măsluitori și trișori ai vremii și și-a susținut existența cu această artă sublimă, cu toate că „Memoriile" ocolesc cu dibăcie această lature a vieții lui, despre care cazierul poliției spune multe. Nimic nu înfățișează mai vădit patima jocului, goana lui nebună și neînfrânată după hazard, decât faptul că se lasă mereu trișat (deși trișa și el) pentrucă nu poate rezista nici celei mai neînsemnate șanse de câștig. Ca și o prostituată, care dă peștelui ei banul câștigat cu trudă, ca să simtă cu adevărat ceiace se preface că simte cu ceilalți, tot așa jertfește Casanova tot ce-a furat cu calm și cutezanță dela ageamii, când joacă cu colegii săi versați; și nu odată, ci de douăzeci, de o sută de ori, el pierde prada unei șarlatanii anevoioase, ispitit de șansa mereu amăgitoare a cărților. Tocmai aceasta îl caracterizează ca un jucător autentic: că nu joacă să câștige (cât l-ar plictisi așa ceva!), ci ca să joace, după cum nu trăește ca să fie bogat, fericit, satisfăcut, ca un adevărat gospodar, ci ca să trăiască. Jucător—chiar în elementul cel mai esențial al existenței. Niciodată nu caută efortul limitat, ci emoția continuă, veșnica aventură, rezumată în roșu și negru, în caro și as, mișcările nervoase ale mâinii. Numai atunci își dă seama că are nervi și simte clocotul pasiunii. El are nevoie de contrastul între câștig și pierdere la masa de joc, ca de respirație, între seducerea și abandonarea unei femei, între sărăcie și bogăție, are nevoie de aventura prelungită la nesfârșit. Și deoarece chiar o existență atât de cinematografic variată are și ea intervale de surprindere și de mirare, el umple aceste goluri cu efortul artificial al încercării norocului la cărți. Grație acestei goane după hazard, el izbutește să-și procure emoții puternice prin această veșnică oscilare între înfrângeri și biruințe: astăzi — cu buzunarele pline de aur, *grand seigneur*, cu doi lachei la caleașcă, și mâine — vânzându-și la repezeală diamantele, unui cămătar evreu sau lăsându-și amanet pantalonii la Muntele de Pietate din Zürich. (Lucru perfect autentic: s'a găsit chitanța!) Insă, așa și nu altfel își vrea el viața, stimulată de aceste subite explozii de fericire și de desnădejde: de dragul lor, își svârle toată ființa lui drept miză în mâinile destinului. De zeci de ori e la un pas de moarte, în dueluri, — de zeci de ori, pe punctul de a fi trimis la ocnă, câștigă și pierde milioane, dar nu face nici-un gest, ca să rețină ceva. Și tocmai pentrucă se dă întreg oricărui joc, oricărei femei, oricărei clipe, oricărei aventuri, Casanova — deși moare, ca un cerșetor nemernic, pe meleaguri străine — se alege cu cel mai mare câștig: plenitudinea nesfârșită a vieții...

Trad. de P. ALEXIAN

Originalitatea femeilor americane

Consilierul de poliție dr. Powell-Curtiss, din America, povestește câteva cazuri de originalitate, împinsă la exces, a femeilor americane, și anume e vorba numai de întâmplări care i-au trecut pe sub ochi.

Mary Sullivan, una din cele mai bogate femei din America, vrea să se mărite cu un condamnat la moarte. Ani de-arândul a tot umblat prin închisori, oferind condamnaților la moarte să-i ia în căsătorie și să le asigure, până la executare, o îngrijire excepțională. Dar, lucru ciudat, nici unul nu primea. In sfârșit asasinul Bernd Gorman din Portland (Oregon) a luat-o în căsătorie. Nunta s'a făcut în închisoare. Dar căsătoria n'a durat mult, deoarece administrația a făcut-o în curând iarăși văduvă pe fericita mireasă.

La Philadelfia există un club al jalei, din care nu fac parte decât domnișoare. Acestea se adună, odată pe lună, în haine de doliu, ca să jelească soarta nenorocită a semenelor lor măritate. Ceremonialul este înfiorător: făclii, capete de mort, etc. Totuș unele membre nu se lasă prea speriate și părăsesc societatea intrând în nenorocita categorie a femeilor măritate. Se zice că nu caută decât să adune material pentru documentarea clubului...

Englezoaica Eliza Battenstill a stabilit un record original: deși foarte tânără, a fost măritată de șase ori, și de fiecare dată cu un om aparținând unei alte naționalități. Cum și ea își schimba naționalitatea de fiecare dată, a avut până acuma șapte cetățenii. In cele din urmă, la moartea celui de al șaselea bărbat, ne mai găsind, se vede, nici o naționalitate civilizată, s'a măritat cu o piele roșie. Actualul ei bărbat are bogate mine de petrol.

Susan Hamilton își închipuia că încurajează comerțul cumpărând tot felul de fleacuri de care n'avea nevoie. De curând a intrat la un azil. Cu această ocazie locuința ei a fost vizitată și s'au găsit cantități enorme de sticlărie, mărunțișuri, etc.

Americana Betty Clark a plecat de acasă, hotărîtă să nu se mai întoarcă până când nu va fi asistat la o catastrofă de cale ferată „interesantă". Inarmată cu un aparat fotografic, a parcurs toate cele cinci continente în lung și în lat, până când, la Johannisburg, în Africa, mult dorita catastrofă s'a produs, dar Betty Clark n'a putut-o fotografia, pentrucă și-a pierdut viața cu ocazia aceea.

Sarah Clinton din Chicago dădea în gazete anunțuri, în care afirma că are nevoie de o secretară. In fiecare zi primea tot felul de postulante, cărora le punea nenumărate întrebări cu privire la familia lor, apoi declara că nu-i convin. In cele din urmă, făcându-se plângeri la poliție, ea a fost silită să-și înceteze sportul.

Mary Wickham, din Cedar Rapids (Iova) a făcut în 1890 rămășag că va sta un an întreg în pat. După ce și-a câștigat rămășagul, a găsit că statul în pat e atât de plăcut, încât l-a continuat până la moartea ei care n'a avut loc decât acum câțiva ani.

Citiți azi **Realitatea No. 187**
:: Cu numeroase ilustrațiuni și un bogat sumar ::
5 culori — 10 lei

Spicuiri

Copiii de astăzi

— Ionel, ți-am spus de o mie de ori să nu mai pui sâmburii pe fața de masă! Strânge-i într'un colț al farfuriei.

— I-aș strânge, mamă, dar farfuria mea n'are colțuri.

* * *

— Nicușor, dacă nu mai spui cuvântul ăsta urît, îți dau un leu.

— Așa, păi atunci știu altul care face cel puțin doi lei!

Cei mai vestiți amirali

La examenul de intrare în școala de ofițeri de marină, în Anglia, un amiral care făcea parte din comisia examinatoare pune unui candidat întrebarea următoare:

— Spune trei amirali, cei mai celebri din marina engleză?

Candidatul, șiret:

— Nelson, Drake și,... iertați-mă, domnule amiral, am uitat cum vă chiamă!

Succesul

Directorul teatrului spune unui compozitor de operete:

— Opereta pe care mi-ai dat-o a avut un succes enorm!

— Cum asta? Doar nu s'a jucat încă!

— Ba da, acum 150 de ani, la Viena!

„Documentările și lămuririle politice" ale d-lui C. Stere

au apărut în volum.

Sunt 270 pagini în cari e închisă întreaga istorie politică românească a ultimului deceniu.

Sunt *„Preludiile"* în care se face analiza unui partid: partidul național-țărănesc.

Dar, mai presus de orice, e obârșia acelui *„Caz Stere"* de care printr'o stranie fatalitate pare legată viața tuturor partidelor politice în căutarea salvatoarei diversiuni.

DOCUMENTARILE ȘI LAMURIRILE POLITICE" ale d-lui C. STERE formează o carte ce trebue citită de oricine care e preocupat de probleme obștești.

Citiți:
Documentări și lămuriri politice.
Preludii:
Partidul național-țărănesc și „Cazul Stere".

Sunt articole apărute recent în ziarul *„Adevěrul", cărora d. Stere le-a adăugat prețioase documente și capitole lămuritoare a căror statornică actualitate sporește interesul cărții.*

A apărut în Editura „Adevěrul" S. A., 270 pagini. Prețul lei 120.

A apărut: No. 6

Viața Romînească

REVISTĂ LITERARĂ ȘI ȘTIINȚIFICĂ

CU URMATORUL SUMAR:

C. Bouglé	*Științele sociale în Franța.*
I. Petrovici	*Impresii din Italia (Roma).*
D. Gherea	*Un sport nou.*
D. Ciurezu	*Rugă 'n lumină (Versuri).*
Vasile Lovinescu	*Jean Arthur Rimbaud.*
Paul Zarifopol	*Note pe marginea cărților (Poetica lui Valéry).*
Dragoș Protopopescu	*Loc comun. — Pe un zid de colegiu englez (Versuri)*
Al. Graur	*Sufixele -ior, - cior,-șor, - ișor și -ușor*
D. D. Roșca	*Hegel și Taine după o opinie romînească.*
Ion Minulescu	*In cinstea celei care a plecat (Versuri).*
Mihail Sadoveanu	*Confidențial.*
Al. A. Philippide	*Cronica literară (Un evocator al naturii și al trecutului).*
Dr. Pr.	*Cronica engleză (Un istoric al țărănismului romîn).*
Carol Schanzer	*Cronica externă (Rezultatul conferinței navale și rivalitatea franco-italiană).*
P. Nicanor & Co.	*Miscellanea (Confuziuni ortodoxe. — Romîneasca de după războiu).*

Recenzii. — Revista Revistelor. - Mișcarea intelectuală în străinătate. — Tabla de materie

PREȚUL 40 LEI

Citiți azi: **LECTURA No. 290**

FLOAREA LITERATURILOR STRAINE
HANNS von ZOBELTITZ
FATA REGELUI DE TREFLĂ
Romanul impresionant al unei nobile energii femenine
Lei 5. Scrierea complectă la chioșcari și librari

NOU CETIȚI
SELMA LAGERLÖF
MUNKYTTAN
Traducere de ANA CANARACHE
în BIBLIOTECA DIMINEAȚA
No. 125 apărută în 165 pagini
Prețul 20 Lei
La librării și depozitari de ziare

Câinele de pripas

e una din cele mai izbutite nuvele ale scriitorului rus *Leonid Andreev.*

Ea poate fi citită — și trebue citită în Biblioteca *„Dimineața".*

Cereți la librării și la depozitarii ziarelor noastre No. 127 din Biblioteca „Dimineața". *Prețul Lei 8.*

PAUL VALÉRY

Cimitirul marin

Acoperiș albastru pe care porumbeii
merg liniștit, o mare ce ai creat toți zeii
tresalți între stufișuri și micile morminte.
Amiaza-și întețește văpăile. Dogoare!
Cînd strălucești tu veșnic reîncepută mare
privirea e-o răsplată fecundă și cuminte.

Cât lucru pur de fulger scânteetor consumă
diamantații stropi din vaporoasa spumă
și cît de-adâncă pace pare-a se plăsmui!
Când soarele se'nalță peste adânci caverne
— neîntinate roade-ale cauzei eterne —
timpul scânteiază și visu'nseamnă-a ști.

Comoară nemișcată și templu vast Minervei,
tu liniște imensă ce împrumuți rezervei
de apă somnolență; ochi ce porți în tine
atîta somn sub vălul de flăcări spumegate
tăcerea mea!... Și criptă, dar mai presus de toate
acoperiș de aur cu țigle de lumine!

In tine-i templul vremei închis într'un suspin.
Pe piscul fără tină obișnuesc să vin
privirile-mi marine ușor mă'nvăluesc.

Cum rodul se topește în înfruptări de-o clipă,
cum în plăceri gustoase absența lui, în pripă,
și-o schimbă'n gura care îi mușcă forma'n svonuri
astfel acum mi-adulmec curânda-mi fumegare,
iar cerul cântă'n larguri, când sufletul dispare,
eterna preschimbare a râului în svonuri.

Cer frumos, o veșnic cer, iată-mă-s vremelnic!
După ani de'nfumurare când din visul îndoelnic
mi-am țesut aripa lenei, deși vlaga-mi mai rămâne
trupu-mi dărui acuma spațiului scânteetor;
umbra-mi trece 'ngândurată peste casa morților,
umbra-mi ce de ei mă leagă cu cătușele-i păgâne.

Dar cu inima expusă torțelor solstițiale
te susțin dreptate sfîntă a luminei triumfale,
ale cărei arme scapăr fără milă. Te redau
mai neprihănită încă ție însăți. Te privește!
Dar ca să redai lumină, presupune omenește
tot pe-atâta umbră densă în afunduri care-o au.

O, chiar pentru mine singur, lâng'un suflet, la isvorul
poeziei, între golul fără margeni și fiorul
faptei pline de lumină stau și-ascult ca un ecou
svonul măreției mele din adâncuri cum sporește
necuprinsă și amară, tristă, căci îmi prevestește
goluri și mai mari în suflet, pline de dureri din nou.

Știi tu roabă'ntre frunzișuri, lacom golf ce rupi morminte,
și grilajurile simple le distrugi cu luare-aminte,
deși ochii-mi plini de taine sânt închiși, și poate nu-s,
care trup m'aduce 'n preajma unei vieți de mai nainte,
care frunte mă atrage la pământul cu-oseminte?
...O scîntee de gândește, azi la cei care s'au dus.

Inchis și sfânt și plin de-un foc material
Crâmpei terestru dăruit luminii 'n val
îmi place locu-acesta străpuns de flăcări sfinte
și făurit din aur, din pomi și pietre sumbre
în care atâta marmor se clatină pe umbre
iar marea credincioasă mi-adoarme 'ntre morminte.

Tu câine fără seamăn s'alungi rău făcătorul
cînd singur, stau dealungul tăcerei, ca păstorul
și pasc mult timp aevea tot melușei sfioși
— ah, alba turmă-acestor morminte de cenușe!
Alungă toți porumbii cu sboruri jucăușe,
și visurile sterpe, și îngerii curioși.

Venit aici ai crede că viitoru-i lene.
Gândacul scormonește pământul sterp, alene,
căci totu-i ars, întors, e supt tot în văzduh
de-o nu știu ce esență puternică și lentă.
Viața-i nesfârșită, și beată, și absentă
amărăciunea-i dulce și claritatea duh.

Toți morții noștri pământul îi ascunde
și-i încălzește încă, și taina le-o pătrunde.
Amiaza sus, amiaza tot nemișcată-apare
Gândind în sine însăși
Cap înzestrat în toate, desăvârșită stemă,
doar eu de sînt în tine lăuntrica schimbare.

Pe mîne doar mă ai ca să-ți înăbuși plânsul
Căința mea, 'ndoiala cu 'mpotriviri dintr'însul
sînt pata de'ntuneric din diamantul tău.

Iar tu mai speri în vise, tu suflete al mărei
în visul care arde, dar nu'n coloarea sărei
pe care unda clară și aurul o fac?
Vei mai cânta în clipa când vei fi abur? Spune!
— O, toate pier! Eu însumi poros sînt pîn'la nume.

Dar nu! Plin de'ndrăzneală prin veacuri trecătoare!
O sfarmă trup al meu chiar forma gânditoare,
bea piept al meu tot vântul ce s'a născut și-i viu.
Din sânul mărei crește o proaspătă răcoare
Și-mi dă din nou un suflet. Cicoare 'ntăritoare,
să mă afund în valuri ca să renasc mai viu —

Da! mare nesfârșită și-adânc cuvântătoare.
Tu piele de panteră și grea hlamidă care
străpunsă ești de sorii fulgerători și gemeni,
hidră cu trup albastru, avidă și neroadă
ce-ți muști cu 'nverșunare strălucitoarea coadă
ci un sgomot fără seamăn ce e tăcerii-asemeni,

Incepe-a bate vântul! — E iarăși timpul vieței...

Traducere de MIHAIL STERIADE

„Salon de coafură"

Femeea se trezise cu o durere între umeri care o apăsa cu un gând rău și nou, parcă crescut acolo: „Stai, uite așa. Lasă-l să se descurce și singur azi".

Ridică plapuma pe ceafă și rămase privind prin geam stropii care se mai scurgeau după ploaia îmbelșugată din zori.

„Poate c'am răcit".

— Odată-ți mai spun, se răsti bărbatul. Te scoli sau plec.

Aneta se ridică, sprintenită de tonul aspru.

— Mi se pare c'am răcit, Gheorghiță, zise ea frecându-și vinele gâtului. Mă ține.

Bărbatul, gata îmbrăcat, bătea toaca pe masă cu două degete, așteptând să i se pregătească ceaiul.

— Toanele tale, femee. Hai mai repede. Ai avut tu noroc cu mine, mare noroc.

Aneta trecu în bucătărie și aprinse spirtul. Din grabă, împinse un vas de tinichea care se rostogoli pe ciment cu un zornăit prelung.

— Scoli oamenii din somn, madam Sfetescu, izbucni un glas acru de peste sală.

Prin crăpătura ușii unde se ivise capul burzuluit, se strecurară Fica și Rica, fetițele vecinei, numai în cămășuți și cu picioarele goale, dând buzna în brațele lui *„madam Sfetescu"*.

— Văd că v'ați sculat, zise Aneta prinzând fetițele gemene ca pe niște puișori.

Vecina eși de după ușă, trăgând pe piept marginile capotului decolorat.

— Doarme dumnealui, șopăi ea arătând cu gura strâmbată comic spre ușă. A venit în ziuă, beat lemn. Un ceas-două am și eu liniște.

— Nu se duce la lucru?

— A fost săptămâna trecută. Săptămâna asta bea. Dumitale ce-ți pasă? Ai bărbat muncitor, halal.

— Eu am avut noroc, oftă Aneta.

Puse fetițelor câte o bucățică de zahăr în gură și le sărută pe rând.

— Tare mi-s dragi.

— Iaca alegeți una, glumi vecina. Dacă Dumnezeu nu dă.

— Trei am pierdut pân'acum, mărturisi încet Aneta. Gheorghiță nu vrea. Cum să crești copii pe așa vremuri.

— Lasă, nu dori. Cât mă necăjesc eu. Hai să vă spăl și să vă îmbrac, să nu râdă lumea.

Fetițele se urniră cu dificultăți și Aneta, care turnase ceaiul se întoarse în odae cu ceașca învăluită de aburi.

De dincolo, răzbătu prin ușă și sală, horăitul bețivului.

— Săptămâna asta bea. Eu am avut...

Opri gândul, uitându-se la bărbatul care dădea pe gât, încruntat ceaiul fierbinte, fiindcă întârziase.

— Ți-e greu să te scoli și eu cât muncesc, răsuflă omul. Eri, numai de la prânz, am *făcut* peste cinsprezece persoane.

Vorbea cu necaz prefăcut de salonul de coafură unde lucra cu plăcere și se număra fudul printre cei mai destoinici. Cucoanele întrebau de el din ușă:

„Gheorghiță e liber? Atunci aștept. M'a coafat admirabil Sâmbătă.

Băiatul zâmbea îndrăzneț, închipuindu-și că și tipul său de brunet ferchezuit le impresiona când îi vorbeau dulce prin oglindă:

„Să-l las să crească pe umeri? Oare mi-o ședea bine?"

„Fă-mă frumos, domnule Gheorghiță. Diseară sunt invitată".

Aneta se gândea la de cincisprezece ori atâtea bacșișuri, încercând o înmulțire aproximativă.

— Mi-ar trebui de-o rochie, Gheorghiță, spuse ea într'o doară, aproape desinteresat. N'am cu ce ieși.

— Bine, făcu bărbatul, și se răsuci spre cuer să-și ia pălăria.

Din prag se întoarse, cerând și umbrela. Avea haine bune și afară era tot înnourat.

Aneta forță un ton mai viu:

— Lasă-mi de târgueli. In fiecare zi să-ți spun?

Trei piese de douăzeci sburară din degetele lui Gheorghiță și se rostogoliră peste masă. Aneta merse în genunchi după ele. Sub divan, între scândurile podelei se adâncise o gaură mare, rotundă. Monedele se opriseră la margine. Femeea le culese tresărind:

„Am avut noroc".

— Bun bărbat, scârțâi cineva la fereastra care era crăpată.

Aneta n'avu nevoe să întoarcă capul.

— Iar mă spionezi, madam Kati?

Bătrâna morfoli ceva între gingii, apoi se destinse brusc:

— Parcă nu-i așa? Numai eu văd? Și domnu *propitar* îmi spunea eri: Biata domna Sfetescu, ce femee, nu-i găsești perechea. Și el, n'ar merita să-i treacă pe dinainte.

— Ce are domnul Moroiu cu mine?

— Are. Nu căuta că-i însurat. Cu banii lui poate să ție și trei femei în mătasă și dantele. Dumneata nu te uiți în oglindă? Eram și eu odată așa, dar am fost proastă, tare-am mai fost proastă. Acuma, dacă-ți deschid capul, trebue să mă faci *spioană?*

—Lasă-mă, madam Kati. Du-te, vezi c'o afla bărbatu-meu.

— Cum să afle? De la cine să afle? Eu sunt ca mormântul. Domnu Moroiu are și el interes să nu se afle. Și dumneata.

— Eu? Eu n'am nici un interes. Dacă-mi mai bați capul te spun, ș'are să-ți pară rău.

— Hm, mie? mormăi viclean bătrâna și se depărtă.

Dincolo, peste sală, vecinul se sculase și sudălmile curgeau. Cearta nu era niciodată acolo de unul singur. Bețivul își iubea sălbatec fetițele și la adăpostul lor, femeea îl înfrunta îndârjit, călcând peste amenințări:

— Pleacă, n'ai decât. Lasă-ne să murim de foame, așa. Ți-ai băut și sufletul din tine, pesemne.

★

Dimineața de la 11, și după amiază abia de la 5, saloanele de coafură „Jeannot" intrau în plină activitate. Automobile de casă, debarcau ca pentru o reuniune specială, o lume care altfel se alătura rar: actrițe, demimondene și femei din lumea bună sau care se pregăteau să facă parte din ea.

Ca și plecările în vilegiatura selectă, ca și prezența la premiere sau la curse, așteptarea comună în localul frizerului de lux, sau a modistei și croitoresei cu faimă era un mod de a apropia și urca pe cei prea nou căpătuiți, încă colțuroși, un stagiu care dădea drepturi.

Numele lor nesubțiate, domnul Jeannot, corect și atent ca un maestru de ceremonie, îl făcea să circule șoptit, cu intonații de scuză, ca pentru o prezentare dificilă.

— Doamna Buduloi, nu cunoașteți? Soția subsecretarului. Trei automobile, palat la Șosea, o singură fată...

Pe la ora șapte, când se ajungea la o a treia și la a patra serie de cliente, în săli se impregna o atmosferă ațâțătoare de dancing sau de harem. Peste mirezmele vaporizatoarelor, a lacului de unghii și a spirtului aprins, pluteau efluviile atâtor trupuri tinere și mature, încordate în dorința de a fi frumoase, până la răbdări de martiriu.

Din câte-o boxă de creton răzbăteau gemete scurte. Clientei i se smulgeau fir cu fir sprâncenele. Două arcuri subțiri trase cu creionul ceva mai sus, ca două aripi de rândunică fără corp, făceau nu numai o femee modernă, ceea ce era mai puțin, dar o femee nouă.

Transformări se operau uneori periculos, mai durabil periculos decât o ondulație permanentă cu benzina incendiată pe cap. Câte-o matroană căruntă care trecea pragul încă fără hotărâre, ținută de cei treizeci de ani depănați cuminte lângă un bărbat fără fantezie, eșea după câte-va ceasuri, din mânile a patru lucrători experți, ca de sub tot atâtea îndemnuri la răzvrătire, desprinsă de părerile ce-o așteptau să dezaprobe părul în bucle colorate aprins, movul pometelor, vopseaua unghiilor, ochii cu gene încleiate rotat deasupra pupilei împăejinită de atropină.

Se întorcea în stradă cu un mers schimbat, respirând din plin și pretinzând vieții un nou început.

In contact cu lumea aceasta de actrițe de scenă și actrițe de lume, lucrătoarele, alese parcă printr'un concurs de siluetă, se rafinau, căpătau gusturi de artă și de noblețe, contrafăcute, și gusturi de bani, acestea sincere până la durere. Seara, nu ajungeau de la lucru acasă la periferia lor, decât după ocoluri a căror tovărășie nu era încredințată colegilor de pieptene.

La rândul lor, lucrătorii bărbați năzuiau mai sus. Atâtea femei de lux, frumoase, parfumate, pe care le țineau sub mâni și sub nări toate ceasurile zilei, în loc să le facă mai simțită distanța, creia dimpotrivă în ei obișnuința acestui material fragil și capricios, siguranța că l-ar putea mania și altfel.

Mâna care urma lucrul foarfecelui sau al ferului de ondulat era tentată să se apese în mângâere, uitând gestul care nu avea să întârzie, al aceleași mâni întinsă pentru răsplată.

Gheorghiță, favoritul clientelor, era încă mai urcat pe primejdia acestei scări șubrede. De aceea, căsnicia lui cu fata de rând ai cărei părinți locuiseră totdeauna prin Obor, îl apăsa ca o nedreptate. Năzuința de altceva ațâțată zilnic, prelung și neisprăvit, îl întârzia seara pe străzi cu un dor de aventură. Era mai mult o încercare pentru a îmblânzi nemulțumirile unui amor propriu umflat și mereu lovit, sau și obișnuința de-acum nevindecabilă a plăcerilor pe jumătate, care seara, în stradă, îi potrivea pasul după al unei femei tinere, frumoase și parfumate, așa cum erau acele care veneau la coafură, femeea adevărată bineînțeles, pe care trebuia s'o aștepți, și s'o convingi, nu cealaltă, pentru care ochiul său dedat era tot atât de sigur ca al ei, cântărind bărbatul care are bani și dă.

— Imi dați voe, doamnă

O beție îl cuprindea când femeea nu iuțea pasul și nu avea spre el încruntătura care alungă.

— Ertați-mă. Sunt sigur că v'am cunoscut. Imi dați voe. Veleanu, inginer. Nu-mi ajutați să-mi aduc aminte?

Prima vorbă de răspuns, chiar rece, aspră, neînsemnată, orișicum pârghie de intrare în vorbă, îi dădea o emoție care nu se mai repeta în urmă decât micșorată. Il pasiona îndârjit posibilitatea, și cu potolire rezultatul.

Numai când femeea îl cerceta cu o privire prea fix țintită, lui Gheorghiță i se rotea albul ochilor ca la un om cu ceva supărător pe cuget. Iși amintea dintr'o seară exclamația amuzată cu exces a femeii, când îl văzuse bine sub un felinar:

— A! Domnul Gheorghiță!

*

Aneta îl aștepta. Intârzierile de fiecare seară, cărora foarte rar soțul le dădea o versiune, căpătaseră în mintea ei nemărginită, supusă, un înveliș misterios și inviolabil, ca pentru bigoți gândul oprit.

Cerul nu se limpezise nici seara. Prin negrul curții lungi, Aneta, din prag, prindea totuș o clipă, în linia albă a străzii, silueta celor ce coteau în curte. Ea însăși era vizibilă în fund, cu rochia deschisă de vară, dreaptă în prag, și așteptând fără nerăbdare, ca pentru totdeauna.

Ușile se descuiaseră și se pocniseră înapoi pe la toate apartamentele. Pe geamurile sufrageriilor aromeau câte un sfert de ceas mirosuri calde ce gâdilau nările. Dar Aneta era deprinsă să se sature în urma tuturor.

— Domnul Sfetescu e acasă?

Se mirase cine era omul care străbătuse întunericul până în fund, unde nu locuiau decât ei, și bețivul care s'ar fi întors împleticindu-se, și bătrâna Kati care nu primea vizite.

— E acasă soțul dumitale?

— Nu-i acasă, domnule Moroiu! Ce voiți?

— Asta voesc, să nu fie acasă, gâlgâi Moroiu.

Era gras și râsul i se multiplica prin curmăturile gușei și obrazului.

— Acuș trebue să cadă și dânsul, zise Aneta cu ochii spre poartă.

Moroiu o trase din lumină, smucindu-i brațul.

— Două vorbe am să-ți spun. Ți-a spus mai multe madam Kati, nu-i așa? Ce răspuns dai?

— Să mă lași în pace, atâta. Dă-mi drumul, ce mă ții?

Moroiu o înconjură mai strâns.

— Nu fii proastă. Uită-te la mine. Sunt om care nu număr banii.

— Dă-mi drumul că țip.

— Care-i acolo? răsună în întuneric.

Aneta putu să se desfacă ușor, bucurându-se: „Gheorghiță!".

— Care-i acolo, repetă, fără întrebare, soțul, deslușind acum pe omul din întuneric.

— Uite-te și vezi-l, domnu proprietar. Imi bate capul, nu i-i rușine, zise Aneta ștergând în ochi o lacrimă de ciudă.

Moroiu făcu doi pași. In lumină apăru liniștit și demn. Se înclină cu o politeță la care frizerul de lume bună fu sensibil.

— Imi dați voe, domnule Sfetescu. Imi permiteți să vă explic... între patru ochi.

Il luă de braț cu familiaritate și-l duse câți-va pași mai încolo.

— Sunt om de onoare, domnule Sfetescu, și fără întâmplarea aceasta, n'aș fi divulgat nimic. Doamna a lăsat însă să planeze asupra mea bănueli jignitoare. Iată cum stă lucrul.

Se pleca, confidențial, la urechea celuilalt și Aneta care așteptase pe obrajii lui buhavi palma plesnitoare, rămânea în ușă, nedumerită.

— Uitați-vă la mine, am aerul unui seducător? Iată cum stă lucrul. Doamna mă urmărește de câtva timp într'un mod neplăcut. Vă puteți informa despre asta și de la bătrâna care locuește aci, din dos. Sunt om însurat, domnule Sfetescu, și afară de asta vă stimez prea mult. Astă-seară m'a atras, sub un pretext, și-mi spunea, când ați venit, că are nevoe de bani, și că, dacă eu, înțelegeți... Nu, vă rog, fără revoltă, arătați-vă om superior. Atât aveam de spus. Imi dați voe să mă retrag. Fiți calm și procedați cum vă dictează conștiința.

— Ce ți-a spus? veni Aneta lângă bărbatu-său când celalt plecă.

Gheorghiță rămăsese în loc. Politeța distinsă cu care îl întâmpinase Moroiu, domnul deputat și proprietar Moroiu, considerația ce-i arătase un om din lumea mult venerată de frizer, îi amorțise mândria, apoi i-o crescuse deasupra meschinăriei unei sfezi în curte care l-ar fi mitocănit: „Ce cauți, dom'le? Iți rup picioarele".

„Știm și noi să ne purtăm", se învinsese Gheorghiță, ascultând într'o tăcere ușoară de convins, și demnă, ca dela egal.

— Nu răspunzi? Ce trăncănea, nerușinatul?

Tonul vulgar îi zdreli auzul.

— Intră'n casă, porunci, dușmănos

Aneta îl urmă, călcând pe ace.

— Incă mai ai glas? izbucni frizerul, fără să-și dea seama cu câtă ușurare abandona manierele frumoase. Femee ordinară! Să-ți faci catrafusele și să te întorci de unde ai venit. Ești tu vrednică de mine? La Obor!

Aneta încremenise mută, parcă adunându-și mințile, văzul, auzul, ca să priceapă.

— Ce ți-a spus? suflă ea cu teamă.

— Ia-ți boarfele și să nu te mai văd.

Fiindcă femeea nu se mișca, el deschise dulapul, luă un vraf de rufe, un vraf de rochii, le mototoli într'un cearșaf, și svârli bocceaua afară. Aneta se trezi și ea lângă lucruri, pe când cheia se răsucea în broască, de cealaltă parte.

Se așeză. Un popas, ca înaintea unui drum greu, fiindcă trebuia să-l facă. Minciunile le-ar fi doborît, dar împotriva iureșului cu care Gheorghiță se folosise de minciuni ca s'o alunge, era fără putere.

Tot nu pleca. Era greu și drumul până la căsuța din Obor unde mai trăiau lângă mama văduvă încă patru fete nemăritate: „Dă-le Doamne și lor, norocul celei mari", se ruga, cu lumânări aprinse pe la icoane, bătrâna.

Drum greu: mai lungi popasul. Cădea noaptea cu frig, și durerea dintre umeri pe care n'o mai băgase în seamă de dimineață, o cuprinse în clește. Trebuia să fie în legătură și o jachetă dar nu se osteni: toate erau mila bărbatului. Rămase cu durerea înăbușind o tusă scurtă care izbucnea.

Gândul care pornise pe drum, se întoarse. Era un gând așezat căruia i se ura hoinar și obosea, imaginând: un gând casnic. Trecu pe sub ușă și ascultă: pașii lui Gheorghiță se auzeau venind din bucătărie. El nu era în stare să se servească la masă, să afle singur în cratiță bucățica bună, să se sature fără să fi găsit cusururi. Pașii veneau plictisiți, flămânzi. Gândul Anetei se bucură tainic. Trecu, odată cu pașii, în odae. Patul nu era încă făcut, lampa pentru noapte trebuia adusă din bucătărie, omul pentru prima oară singur nu găsea un jurnal de citit, nu găsea umerii de lemn pentru haină, paharul de apă, nimic. Pașii umblau zănatici din odae, în coridor, în bucătărie și înapoi. Apoi stătură, ca doi oameni, cari, mergând pe drum, se opresc deodată: „Stai și lămurește-mă. Cum a fost?".

Nu întârziase clipa când formulele care conving numai prin apretul adăogit se turtesc și rămâne nimicul, sau totul, ceea ce se ține drept fără chimia subtilizărilor manierate.

Gândul treaz al femeii de afară deosebea, în rezonanțele pașilor, îndoeli și curiozități, întrebări și răspunsuri, tresăriri și însfârșit păreri de rău. Atunci, ea rămase în așteptare numai cu bucuria gândului și lăsând tusea în voe să vibreze sub geamuri.

Pașii se mai ținură dârzi o vreme, apoi veniră spre ușă, cedând. Cheia se răsuci la loc și un glas scăzut chemă.

Aneta luă legătura și intră înăuntru, uitându-se împrejur ca un om venit de departe. Era într'adevăr ostenită, ca și cum făcuse, nu numai cu închipuirea, drumul până la casa cu patru fete nemăritate și cu mama bătrână care avea atâta mândrie: norocul celei mari.

ALICE GABRIELESCU

Imn Păgân

Ascult cum plânge 'n mine Trecutul, ca un flaut,
In tristele amurguri și 'n zorii dimineții,
Când mă apasă 'n suflet melancolia vieții
Și existenței mele o deslegare caut.

Zadarnic cerc să aflu enigma ce 'nfierbântă
Gândirea mea bolnavă, în orele târzii,
Cătând în mine însumi, pierdut în reverii,
Răspunsul la 'ntrebarea ce sufletu 'mi frământă....

Privesc ades departe, spre cerul larg, albastru,
Acolo unde ziua și noaptea 'mi par la fel,
Și'n mintea mea misterul se 'nchide mai rebel,
Târziu, când din adâncuri răsare primul astru...

O! Zei, iluminați-mi abisul conștiinței
In care cugetarea-mi s'a prăvălit de mult
Și deslegați-mi astăzi misterul suferinței
Ce-mi tulbură simțirea cu groaznicu-i tumult...

L. LEONEANU

Kaliful vicios

Pe când eram Kalif, s'a iscat o revoltă în Bagdad şi a trebuit să-mi iau cămilele, catîrii şi robii şi să fug spre apus. In urma noastră a izbucnit vijelia de foc, satele au ars ca şi Capitala mea şi vâlvătaia nu a putut să fie stinsă de cât cu sânge. Vîna omului şi beregata lui sunt încă aparatele cele mai sigure pentru înăbuşirea incendiilor şi cel mai eficace lichid potolitor rămâne tot acel spirit de carne ciudat, care trece şi se întoarce prin urechile inimii neîncetat. El are două facultăţi, ca apa, din care îşi trage începutul şi care şi înghiaţă şi opăreşte: şi stinge şi aprinde.

Cheltuindu-ne toate pungile, am vândut, pe măsură, întregul inventar: covoarele, elefanţii, cămilele şi catârii. Şi în urmă de tot, sclavele şi sclavii. Dacă va binevoi Dumnezeu să se restabilească în puterile şi drepturile lui Kalifatul, le-am lăsat cuvânt oamenilor mei, când voi face drumul îndărăt, vă voi răscumpăra şi vă voi lua cu mine înapoi, pe câţi veţi mai fi în viaţă — facă-se ca zilele voastre să fie ca nisipul din pârtiile Arabiei, fără de sfârşit. Dar pân'atunci, are să fie mult şi mă tem că nici eu nu o să durez.

Când am intrat în Europa, mai duceam cu mine un şarpe amorţit într'un geamantan, şi care avea 14 picioare lungime, luând piciorul de la încheetura lui cu pântecul până la unghia degetului gros. L-am vândut unei grădini zoologice, căreia i-am cedat pe un preţ derizoriu şi un pui de crocodil plus patru papagali cu şapcă, de patru culori în totul deosebite: alb de tot, trandafiriu de tot, gălbui deschis de tot şi cenuşiu curat de tot.

Singuratec în toată lumea, mi-am cumpărat un costum englezesc, pantofi, un pardesiu şi m'am instalat într'un mic apartament, aşteptând prilejul să mă apuc de oarece şi, cum se zice în Europa, să produc. Mai aveam câteva economii, cu care aş fi putut întreprinde o industrie mică sau un comerţ modest. Mă atrăgea, prin acurateţa ei, o fabrică de scobitori de dinţi, exploatând o materie primă care nu lasă lături şi nu pute. Nu ştiam însă concura producţia americană, care în doi ani a desfiinţat toate fābricile de specialitate de pe planetă, inventând o maşină care râjneşte lemnul şi-l face scobitori cu rapiditatea morilor de mălai — şi în aşa fel, ideal american, în cât materia transformată costă mai puţin chiar de cât materialul brut.

Aşa s'a făcut că mă hotărâi să mă stabilesc ghicitor. Cum de nu m'am gândit mai de vreme, nu pot să spui. Cabinetul meu de mag a fost încă din prima zi intens frecventat şi fusei adus să practic nobila mea nouă profesiune şi prin corespondenţă. Femeile, de bună seamă, au constituit baza clientelei mele şi durerile, ca şi speranţele, mi-au fost destăinuite pentru găsirea leacurilor fără greş. Dar oamenii de Stat din partea locului nici ei nu m'au ocolit. La fiece schimbare de guvern, primeam vizita şi a monarhiştilor şi a republicanilor, cărora le-am dat răspunsurile cele mai aproximativ satisfăcătoare. Când era vorba de venirea la putere, preferam stilul cel mai precis: In trei zile, trei săptămâni sau trei ani — nu împingeam timpul mai departe — zodia capricornului întâlneşte câinele în dreptul Casiopeii. Şi nu descurajam pe niciunul — şi toţi veneau la putere, dacă nu chiar în trei ani, în trei ani şi 33 de luni, în de treizeci de ori trei luni, într'o epocă determinată prin 3.

Ghicitul, ca orice altă preoţie, nu se practică fără convingerea că ghiceşti într'adevăr — şi dacă eşti timid din fire, prima ucenicie consistă în a parveni să spui cu gravitate lucrurile, care, povestite cu humor, te silesc să râzi. Un exerciţiu de 15 zile este suficient, ca să capeţi în ochii tăi prestigiu şi să te priveşti în oglindă fără să te scuipi. Dacă-ţi pui anteriu şi o barbă poţi să te arăţi pe stradă, fără să te aresteze poliţia câştigând şi dreptul ca de ori câte ori vei deschide gura să faci o declaraţie majestuoasă asupra unor chestiuni pe care nu le cunoaşte nimeni; de preferinţă, viaţa viitoare, învierea morţilor şi evenimentele din paradis şi infern.

Intruparea sublimă: ghicitul şi rugăciunea. Preoţii voştri din Europa dacă la darul liturgic şi-ar adăoga descifrarea aşilor şi a liniilor din palmă, puterea lor ar fi împătrită şi Bisericile ar cunoaşte o desvoltare fără precedent. Ca un medic complect, care şi-a instalat la domiciliu toate laboratoriile necesare, conexe cu medicina, analizele de la spută la sânge, razele de felurite culori, electroterapia, acidul carbonic; un preot ghicitor, vrăjitor, hipnotizator, magnetizor, filosof şi psiholog ar putea să puie pe fiece credincios în formula lui sufletească exactă şi să încaseze un onorariu după un tarif cu douăzeci de capitole, egal cu preţul unui pogon de şes.

Desigur, cu timpul, nu mi-am mai adus aminte de cămile şi elefanţi, transpuşi în echivalentul lor de lire sterline. Avantagiile dolarilor şi lirelor sterline asupra inventariului viu este că ele nu dau naştere la baligă, la găinaţ şi căcărează — şi că excreta lor relativă este de felul exact al agentului producător şi se traduce în dobinzi, zece franci producând un franc şi 100 de fiorini olandezi, douăzeci şi cinci de asemenea fiorini. La noi, la Bagdad, nu se ştia nimic despre această splendidă facultate a capitalului lichid. Aşa că pe aceeaş stradă cu cabinetul meu de consultaţii, am deschis şi o bancă mică, unde stările sufleteşti se depuneau în formă de aport social.

Să nu te întristezi, tinere care-mi scrii. Dacă nu poţi să te faci ghicitor, poţi trăi onorabil dintr'alte venituri. Ce te împiedică să iei apă de la robinet şi să o distribui în sticluţele cele mai mici cu putinţă, pentru suferinţele de ochi? N'ai auzit încă de vestita „apă de nimica", vindecătoare de pleoape umflate şi de bube dulci? Dacă bolnavul va avea norocul să te speli şi cu săpun în apa lecuitoare, aceasta devine un remediu şi de alte beteşuguri. Un mare învăţat în medicină pune făină, de-o calitate, e drept, superioară în nişte băşici de hârtie numite buline şi vindecă durerea de cap cea mai rebelă. Aceeaş făină, fără etichetă şi luată cu linguriţa rămâne fără efect. E ca povestea omului cu antiriu şi barbă, ale căruia rugăciuni merg de-adreptul şi repede în ceruri. Ia-i barba, pletele şi antiriul şi nu-l mai ascultă din tărie, în vecii vecilor nimeni.

Ascultă sfatul bătrânului Kalif şi dă culoare şi ifos inocentului tău simţ de conservare. Dacă nu vrei să pui în vânzare sticluţe, borcănele şi comprimate, poate vrei să utilizezi ambalajele gata făcute şi care nu cer nicio învestire de capital, hapurile verbale — ca să le scrii sau să le vorbeşti. Sunt miraculoase, tinere şi uneori toată farmacia nu face cât un dicţionar. Dar alege bine vorbele: o sută de vorbe bine împachetate, ca făina vindecătoare a medicului, biruitorul migrenelor şi al nevralgiilor, tămăduiesc în unele momente mii de oameni, loviţi de o contagiune. Ca să te documentezi şi să fii expert vei citi ziarele, desbaterile parlamentare şi discursurile festive. In câteva săptămâni ai să mulţumeşti Kalifului şi ai să-i trimiţi un cadou.

Pentru această eventualitate, vreau să te previu că m'am învăţat să-mi placă icrele negre moi, şase sticle de Pommery băute pe nerăsuflate şi o cutie cu ţigări de Cuba. La aroma personală a vestitului tutun insular, se adaogă felul de manufacturare al ţigăncilor ţigaretiere, care le răsucesc pe şoldul gol, cu palma linsă cu bale.

T. ARGHEZI

Bizet şi Wagner

Anti-wagneriştii militanţi opuneau, după cum se ştie, acum 60 de ani, muzica lui Bizet — celei wagneriene. Insuşi Nietzsche spunea atunci că autorul operei „Carmen" e superior creatorului lui „Parsifal", deoarece lumea muzicală s'a plictisit cu accentele reci şi contrapunctate ale Nordului şi preferă căldura regiunii mediteraniene în toate — deci, şi în muzică. Ceaicovschi recunoştea deasemenea că, cu tot geniul lui Wagner, muzica lui Bizet place mai mult contimporanilor.

Sunt foarte interesante unele detalii din cartea recentă a lui A. Weidmann despre raporturile personale dintre Bizet şi titanul dela Bayreuth.

In 1869, la premiera lui „Rienzi", la Paris, Bizet a scris în carnetu-i zilnic: „Opera această e rău construită şi are numai un singur rol. E un amestec de motive italiene de stil prost. Mai degrabă e o muzică a trecutului decât a viitorului. Unele pasagii sunt îngrozitoare, iar altele pur şi simplu încântătoare. In total, totuşi, e o creaţie neobişnuită, plină de viaţă, de măreţia suflului olimpic. E un geniu care nu cunoaşte măsura şi construcţia, dar e totuşi un geniu"...

Iar în 1871, patru ani după crearea lui „Carmen", Bizet scrie soacrei lui, doamnei Halevy, soţia autorului „Ebreei":

„Nu fiţi nedrepţi cu Wagner. Soarta lui e soarta tuturor creatorilor geniali. El nu-mi e prieten şi nu-l pot stima prea mult, însă nici nu pot uita acea bucurie profundă pe care mi-a prilejuit-o şi pentru care îi sunt infinit recunoscător.

Farmecul muzicii sale nu se poate descrie. E însăşi Pasiunea, Duioşia şi Iubirea. Muzica lui Wagner nu e muzica viitorului; o astfel de expresie e absurdă; — e o muzică a tuturor timpurilor, fiindcă e sublimă.

In postscriptum, Bizet mai adaugă:

„Bineînţeles, dacă-l imitam pe Wagner, atunci, cu toată admiraţia mea faţă de geniul său, aş fi preferat să nu fiu compozitor. Numai nebunii imită. E mai bine să creezi în mod mediocru, decât să imiţi..."

Intr'o altă scrisoare, adresată tot soacrei sale, Bizet spune:

„Recunosc că, dacă vre-unul dintre contimporanii mei compozitori mi-ar fi superior — aceasta ar constitui o mare neplăcere pentru mine. Insă Wagner e atât de mare, încât el nu poate intra în rândul concurenţilor mei."

Dar, Wagner cum îl privea pe Bizet? — se afirmă că în 1875 auzind la Viena opera „Carmen", el ar fi spus:

„Slavă Domnului! Iată o inspiraţie autentică! O mare inspiraţie!"

Cărţi şi Reviste

„Artişti şi idei literare române", — este noua carte a d-lui Paul Zarifopol.

E o serie de peisagii literare surprinse de o abilă inteligenţă şi de o fină sensibilitate.

„Artişti şi idei literare române", a apărut în Biblioteca „Dimineaţa"

A. CEHOV

Contrabasul

Ieşind din oraş, muzicantul Smyckov se îndreptă spre vila principelui Bibulov, unde era o logodnă, însoţită de muzică şi dans. Ducea în spate un contrabas uriaş, într'o cutie îmbrăcată în piele.

Smyckov mergea pe malul unui râu, a cărui apă limpede curgea liniştită la vale.

„De ce n'aş face o baie?" Fără să mai stea pe gânduri, se desbrăcă şi-şi înmue trupul în apa rece.

Era o seară minunată. Sufletul de artist al lui Smyckov se armoniza cu cele ce-l înconjurau. Dar îl cuprinse o emoţie când, înotând vreo sută de metri, zări o fată drăguţă, care aşezată pe malul râului, pescuia.

Işi reţinu respiraţia, iar senzaţii felurite îl ameţiră: amintiri din copilărie, suferinţele de pe urma iubirilor trecute... Doamne, când se gândea că nu mai era în stare să iubească! De când pierduse încrederea în oameni (nevasta, pe care o iubise cu patimă, fugise cu prietenul lui, contrabasistul Sabokin), devenise din ce în ce mai mizantrop.

„Ce-i oare viaţa?" — se întrebase de-atâtea ori. — „De ce mai trăim? Viaţa-i o închipuire, un vis!"...

Dar stând în faţa femeii frumoase, care adormise acum (nu era greu să vezi că adormise), deodată simţi ceva asemănător cu o dragoste care începe să se înfiripe. Stătu multă vreme în faţa ei, sorbind-o cu ochii.

Dar ajunge, gândi el suspinând... Adio, nebunie minunată! A venit timpul să plec la balul Excelenţei... Şi după ce mai privi odată chipul drăgălaş, voi să înoate înapoi. In minte îi fulgera însă o idee. „Trebue să-i las o amintire! Am să-i agăţ ceva de undiţă. Va fi surpriza unui necunoscut".

Smyckov înotă încet către mal, culese un buchet mare de flori de câmp şi de baltă, şi legându-le cu o mlădiţă, le agăţă de undiţă.

Buchetul se cufundă în apă şi trase cu el pluta dela undiţă.

Dreapta judecată, legile naturii şi situaţia socială a eroului meu, cer ca romanul să se sfârşească aici, dar, vai! destinul nu cruţă nici pe autor: din împrejurări independente de el, romanul nu se sfârşi la buchet. Bietul contrabasist, cu toată nevinovăţia lui, trebui să aibă o parte însemnată în viaţa frumoasei femei...

Inotând către mal, Smyckov, rămase înlemnit: nu-şi vedea hainele. I le furase cineva. Hoţi necunoscuţi, pe când el admira pescuitoarea, îi luaseră tot, afară de contrabas şi joben.

„Blestemaţii, strigă Smyckov. Nu mă îngrijorează atât lipsa hainelor (căci erau vechi), cât gândul că va trebui să plec gol şi să aduc un prejudiciu moralităţii publice". Se aşeză pe cutia contrabasului şi se gândi cum să iasă din situaţia lui grea.

„Nu pot să mă duc în pielea goală la prinţul Bibulov. Acolo trebue să fie cucoane!"

Dar îşi aduse aminte că nu departe de malul apei, în tufiş, este un podeţ. Până va înopta, are să şadă subt pod, şi apoi, pe întuneric, se va strecura până la cea dintâi casă.

Luând această hotărâre, Smyckov îşi ridică pălăria de pe capacul cutiei şi se îndreptă către tufiş; gol, cu instrumentul muzical în spate, părea un antic, un semizeu din mitologie.

Acum, cititorule, cât timp eroul meu se află sub pod, în prada desnădejdii, să-l lăsăm puţin, şi să ne ocupăm de tânăra care pescuia.

Undiţa se întinsese, iar buchetul lui Smyckov se umflase, făcându-se greu.

„Sau am prins un peşte mare, sau mi s'a încurcat undiţa", îşi spuse ea.

„Ce rău ar fi dacă mi s'ar fi agăţat undiţa în fundul apei! Acum, seara, când se pescueşte atât de bine!... Ce-i de făcut?"

Fără să mai întârzie, îşi desbrăcă rochia subţire şi-şi cufundă în apă trupul minunat, până la umerii de marmoră. Nu-i fu uşor să descurce undiţa din buchet, dar răbdarea şi munca îi fură răsplătite. După un sfert de ceas, frumoasa, radioasă şi fericită, ieşi din apă, ţinând cârligul în mână.

O soartă crudă însă o aştepta. Pungaşii, care luaseră hainele lui Smyckov, le furaseră şi pe ale ei, lăsându-i doar cutia cu râme.

„Ce să fac acum?", se tânguia ea. „Să plec, în halul ăsta? Nu, niciodată! Voi aştepta până se va înopta şi, pe întuneric, mă voi duce la mătuşa Agafia, şi o voi trimete acasă după haine... Deocamdată mă duc să mă ascund sub pod".

Eroina mea, trecând prin iarba înaltă, o luă la fugă spre podeţ. Aici văzu un om gol, cu plete de muzicant şi pieptul păros. Ţipă şi căzu leşinată.

Smyckov însuşi se înspăimântase. La început o luase drept o naiadă. „Nu-i oare o sirenă a râului, venită să mă mângâe?" gândi el. Şi această presupunere îl încântă, mai ales că despre înfăţişarea lui avusese totdeauna o părere rea. „Dacă nu-i o sirenă, ci o femee, ce caută aici sub pod?"

Pe când căuta să se lămurească, frumoasa îşi veni în fire.

— Nu mă ucide! murmură ea. Eu sunt prinţesa Bibulova. Te rog! Are să ţi se dea bani mulţi! Mi s'a încurcat undiţa în apă, şi hoţii mi-au furat rochia şi pantofii.

— Domnişoară, spuse Smyckov, tânguitor. Şi mie mi-au luat hainele. Şi, ce-i mai rău, odată cu pantalonii, mi-au luat şi sacâzul.

Toţi cei cari cântă din contrabas şi trombon, sunt naivi din fire. Smyckov făcea, din fericire, excepţie.

— Domnişoară! Sunteţi turburată, văd, de înfăţişarea mea. Şi, nu-i aşa, nu pot să ies de aici în halul acesta? Iată ce m'am gândit! N'aţi vrea să intraţi, în cutia contrabasului? Astfel, veţi putea să nu mă vedeţi...

Spunând aceasta, Smyckov scoase contrabasul din cutie. I se păru, o clipă, că cedând cutia pentru un astfel de lucru, profanează sfânta artă, dar şovăiala fu scurtă.

Frumoasa se întinse în cutie, iar el strânse curelele dela capac bucurându-se că natura îi dăruise atâta inteligenţă, cu care ieşise dintr'o încurcătură mare.

— Acum, domnişoară, nu mă vedeţi — spuse. Staţi culcată şi fiţi liniştită. Când se va înopta, vă voi duce acasă, la părinţii d-voastră. Pentru contrabas, am să mă întorc pe urmă aici

Se întunecase. Smickov luă pe umeri cutia şi se îndreptă către vila Bibulov. Planul lui era aşa: să se ducă până la prima *isbă*, de unde să ia o haină, ca să poată merge mai departe.

„Nu se poate rău, fără bine... gândea el, ridicând praful cu picioarele-i goale şi încovoindu-se sub greutate. Pentru marele interes ce l-am arătat prinţesei, desigur că Bibulov are să mă răsplătească bine".

— Domnişoară, stai bine? întrebă el cu un ton de cavaler, care ar invita-o pe doamna sa la cadril. Vă rog fără nici o jenă, serviţi-vă de cutia mea ca de casa dumneavoastră!

Dar galantului Smyckov i se păru deodată că înaintea lui, afundaţi în întuneric, mergeau doi inşi. Uitându-se mai bine, se încredinţă că nu se înşelase: ba observă că oamenii aceia duceau cu ei şi nişte legături.

„Dacă sunt hoţii?" gândi el. „Au cu ei ceva! Hainele noastre, desigur".

Smyckov lăsă cutia în drum şi se luă după ei.

— Opreşte-te! ţipa el. — Opreşte-te!

Necunoscuţii se uitară înapoi şi văzându-se urmăriţi, o luară la goană... Prinţesa mai auzi încă mult timp paşi grăbiţi şi strigăte: Opreşte-te! Opreşte-te!... Pe urmă totul se linişti

Smyckov, pe semne, continuă să-i urmărească iar frumoasa trebuia să mai stea încă acolo, închisă, pe câmp, lângă drum, dacă n'ar fi intervenit o întâmplare fericită. In clipa aceea, şi chiar pe acelaş drum, se duceau, spre vila Bibulov, tovarăşii lui Smyckov: flautistul Giuckov şi clarinetistul Rasmahaikin; zărind cutia, amândoi se uitară minunaţi unul la altul şi întinseră mâinile.

— Un contrabas! spuse Giuckov. E chiar contrabasul tovarăşului nostru Smyckov, declară Rasmahaikin. S'a îmbătat sau a fost jefuit. Oricum, nu putem lăsa aici contrabasul. Să-l luăm cu noi.

Giuckov îl luă în spinare, şi amândoi muzicanţii îşi văzură apoi de drum.

— E greu al naibii! mormăia mereu, tot drumul, flautistul. N'aş cânta, pentru nimic în lume, cu acest instrument.

Ajunşi la vila prinţului, muzicanţii aşezară cutia pe estrada rezervată orhestrei şi se duseră la bufet.

Intre acestea, în oraş se aprindeau felinarele. Logodnicul, consilierul de curte Lakieic, fermecătorul şi simpaticul funcţionar dela Ministerul de Comunicaţii, sta în mijlocul sălii şi vorbea cu contele Skalinov. Vorbeau despre muzică.

— Eu, conte, — spunea Lakieic, — cunosc personal la Neapole, un violonist, care face adevărate minuni. D-ta poate nu crezi! Pe un contrabas... un contrabas obişnuit, scoate triluri îndrăcite! Cântă valsuri de Strauss. Te asigur! Execută până şi rapsodia lui Liszt! Locuiam cu el în acelaş loc, şi neavând ce face, am învăţat şi eu să cânt, la contrabas, rapsodia lui Liszt.

— Nu, asta nu se poate, îşi dădu părerea contele... Rapsodia lui Liszt... Hm!... D-ta glumeşti...

— Nu crezi? râse Lakieic. Atunci am să-ţi dovedesc numaidecât. Aide la orhestră!

Logodnicul şi contele se duseră la orhestră. Ajunşi la contrabas, deslegară repede curelele... şi: grozăvie!...

Dar acum, pe când cititorul, dând curs liber închipuirii sale, va zugrăvi rezultatul discuţiei muzicale, să ne întoarcem la Smyckov... Bietul muzicant, neajungând hoţii, se întoarse în locul unde lăsase cutia, însă nu mai găsi sarcina preţioasă!

Frământându-se în tot felul de presupuneri, o lua când înainte, când înapoi, pe drum, şi, neaflând cutia, socotia că nu nimerise locul unde o lăsase...

— Asta e grozăvie, spunea el, trăgându-se de păr şi tremurând. Are să se înăbuşească în cutie! Sunt un ucigaş.

Până la miezul nopţii, Smyckov alergă pe drum, căutând cutia, până ce obosit, o luă înapoi, spre pod.

— Am s'o caut în zori, hotărî el. Cercetările de dimineaţă avură acelaş rezultat. Smyckov se decise să aştepte, sub pod, noaptea.

— Tot am s'o găsesc eu, — suspină, — ridicându-şi pălăria mare şi trecându-şi mâna prin păr. Chiar dacă am s'o caut un an, şi tot am s'o găsesc!...

Şi azi încă, cei cari vin în locurile acestea, povestesc că noaptea se poate vedea, lângă pod, un om gol, cu părul sbârlit, sub pălăria mare. Iar din când în când, sub podeţ, se aud acordurile unui contrabas.

Trad. de C. N. NEGOIŢA

Când nu-ţi pierzi cumpătul...

Pasiunea pentru sporturi e atât de mare la unele categorii sociale din Anglia, încât unii sânt în stare să facă cele mai mari sacrificii ca să poată asista la un match care-i interesează.

Servitorul unui notar din Londra avea pasiunea foot-ballului. Dar, din nefericire pentru el, partidele la care ţinea să asiste aveau adesea loc în zilele când el trebuia să fie prezent la slujbă. Ca să scape, inventa cele mai năstruşnice pretexte. Cel care prindea mai bine era boala bunicului, care era în stare atât de gravă, încât nepotul nu putea să nu alerge la căpătâiul lui.

Dela o vreme, însă notarului începu să i se pară că bunicul servitorului cam abuza.

— E ciudat, — zise el, — de câte ori e un match de foot-ball, bunicul dumitale se îmbolnăveşte subit.

— Am băgat şi eu de seamă, — răspunse servitorul, — s'ar zice că o face înadins!

Bine înţeles, din ziua aceia se feri să-l mai îmbolnăvească pe bunicul său în zilele de matchuri. La prima ocazie, când voi să capete o învoire, declară cu sânge rece că bunicul său murise şi că el trebuia să se ducă la înmormântare. Peste vre-o două săptămâni, bunicul său muri din nou. In cele din urmă notarul îi zise:

— Luna trecută, bunicul dumitale a murit de două ori. De două ori l-ai îngropat. Acuma sper că n'o să mai ai motiv să lipseşti.

— Ba da, domnule, — răspunse servitorul. — Inchi-

O pagină de umor universal

BERNARD GERVAISE

Grafologia

Analize grafologice: Caracterul dezvăluit prin scriere; e destul să trimeteţi câteva rânduri scrise de mână Institutului General de Grafologie Comparată, ca să aflaţi calităţile şi defectele cele mai secrete ale persoanei care le-a scris.

De ani de zile Cazimir Plantois se tot întreabă în fiecare zi, fără să-şi poată da răspunsul, ce i-a venit să pună la încercare sinceritatea acestui anunţ. Ai câte odată porniri inexplicabile...

Fapt este că, în schimbul mandatului şi manuscrisului trimis la adresa indicată, căpătă peste două zile o mică lucrare grafologică, la lumina căreia fiecare trăsătură de condei căpăta o semnificaţie.

In faţa indiscreţiei acestui document, Cazimir rămase la început încremenit şi întrucâtva ofensat, ca şi cum ar fi asistat la propria lui autopsie. Vasăzică aşa, felul în care trăgea linia peste *t* indica o fire încăpăţânată!... Punctele, bine potrivite, pe i, trădau o minte metodică, ordonată, puţintel maniacă!... Din felul cum îl făcea pe *d*, apăsat, se putea ghici că-i place să se certe... O curiozitate adesea exagerată îşi înscria stigmatul în bucla lui *b*, a lui *l*, a lui *f*...

Dar Cazimir Plantois simţi că se sufocă de indignare când ajunse la concluzia formulată de Institutul Grafologic. „In rezumat, inteligenţă practică destul de desvoltată, natură cinstită, serioasă şi harnică, dar uşor egoistă şi cu o supărătoare înclinare spre zgârcenie."

— E idiot buletinul ăsta, strigă Cazimir, când ajunse la capăt. Sau, mai bine zis, eu sunt idiot. Auzi idee, să-ţi trimiţi banii la primul escroc, ca să-ţi scrie, cu întoarcerea poştei, că eşti egoist şi zgârcit! De altfel, ştiam eu că grafologia nu e o ştiinţă; e o potlogărie, un sistem de a prinde în cursă găgăuţii. Ar fi prea frumos dacă s'ar putea ghici aşa, dintr'o dată, dela distanţă, valoarea intelectuală şi morală a unui necunoscut, când nu suntem în stare să pătrundem adevărata personalitate a prietenilor sau a rudelor!

Cu toate acestea, era turburat. Afară de egoism şi de zgârcenie, toate însuşirile pomenite de analiza grafologică i se potriveau. Recunoştea fără greutate că e inteligent, cu spirit practic, cinstit, serios, politicos şi, chiar, la nevoie, curios. Nu cumva şi celelalte două însuşiri...

După un examen de conştiinţă amănunţit, socoti că poate respinge reproşul răuvoitor al grafologilor.

Nu, nu sânt egoist, înche el, — sunt prudent, rezervat, circumspect; nu-mi acord prietenia decât cui trebue. E drept că n'am simţit pentru nimeni un ataşament definitiv, dar ce sunt eu de vină dacă contemporanii mei nu merită să fie iubiţi... Cât despre zgârcenie, asta, hotărît, nu! Desigur, ştiu să socotesc, nu-mi place risipa idioată, nu arunc pe fereastră banii pe care bieţii mei strămoşi s'au muncit atâta să-i adune, dar de aici până la a fi zgârcit mai este!

Cu toate acestea, otrava subtilă continua să-i roadă sufletul: ideia că el, Cazimir Plantois, stimat până atunci de toţi şi de sine însuşi, era un egoist şi un zgârcit prefăcut...

Nerăbdător să scape de această obsesie, ieşi. Nici pacea liniştitoare a unei frumoase după-amiezi de primăvară nu-i redete calmul pe care-l căuta. De odată îi izbi urechea un sunet neplăcut: vocea bătrânului cerşetor chior, care cânta fals, cerând de pomană. Vrând parcă să-şi dovedească lui însuşi că nu e egoist, el svârli o monedă în pălăria săracului, dar numaidecât un gând neplăcut veni să compromită efectul acestei acţiuni lăudabile: de 15 ani de când trecea în fiecare zi pe lângă schilod, astăzi pentru întâia oară îi trecea prin minte să-i dea de pomană...

— E!, îşi zise el, cerşetorii ăştia de meserie sunt toţi nişte şarlatani. Cine ştie câte milioane are ăsta sub saltea!

Dar gândul acesta nu izbuti să-i împace conştiinţa neliniştită. Ca să-şi mai schimbe gândurile intră într'o cafenea. Niciodată berea nu i se păruse aşa de amară. Dezgustat, plăti, adăugând, ca de obicei, un leu, bacşiş pentru chelner, şi, părându-i-se că vede prin privirea chelnerului o aluzie la zgârcenia ruşinoasă a anumitor clienţi, mai zvârli pe masă un leu. Dar când văzu această gratificaţie neobişnuită dispărând în buzunarul chelnerului, i se cam strânse inima. Hotărît lucru...

Cum ieşi din berărie, Cazimir se întâlni cu Virgil, fost camarad de liceu, devenit un fel de boem. Se vedeau foarte rar. Un naufragiat care, pe insula pustie unde l-au aruncat valurile, întâlneşte deodată un om, nu simte o plăcere de calitate superioară celei care-l cuprinse pe Cazimir la vederea lui Virgil.

— Ascultă, — zise el, strângându-i mâna, — trebue să-mi faci un serviciu, un serviciu mare. Mă cunoşti bine, nu-i aşa? Am trăit ani de zile cot la cot. Să-mi spui verde, fără sfială şi fără cruţare, dacă sunt egoist şi zgârcit.

— Ce înseamnă gluma asta?, — întrebă Virgil, nedumerit.

— Nu e glumă, e foarte serios. Iţi cer o lămurire de natură psihologică. Trebue neapărat să mă dumiresc. Aşa încât, nu te jena; spune-mi pe şleau părerea ta.

Virgil se gândi o clipă, apoi, cu tonul cel mai sincer din lume:

— Ce tot cânţi, dragă? Tu, zgârcit? Tu, egoist? Haida de! Tu eşti bunătatea, generozitatea în persoană!

După declaraţia aceasta, urmă o tăcere înduioşată, în timp ce Cazimir simţea că inima i se dilată sub presiunea a mii şi mii de sentimente plăcute. Tocmai voia să exprime prin graiu veselia pe care şi-o recăpătase, când Virgil i-o luă înainte şi, cu o voce cu totul schimbată, vrând parcă să marcheze întorsătura nouă pe care o lua conversaţia, zise:

— Ascultă, îmi pare foarte bine că te-am întâlnit. Inchipuie-ţi că sânt foarte strâmtorat, chiar încurcat rău,... în sfârşit, ţi-aş fi foarte recunoscător dacă ai putea să-mi împrumuţi cinci sute de lei!...

La canibali

— Anul trecut te-am certat pentru că-ţi mâncaseşi fraţii şi un unchi. Sper că te-ai îndreptat acuma.
— Mă îndrept puţin câte puţin, domnule pastor. Acuma nu-mi mai mănânc decât rudele depărtate.

JEROME K. JEROME

La teatru

Avem obiceiul să criticăm de multe ori lucruri pe care nu le putem face.

Mă găseam într'o seară la *Bohemian Club* şi luam cafeaua împreună cu un romancier bine făcut, ca un atlet. Un membru al clubului vine lângă noi şi-i spune romancierului:

— Ţi-am cetit ultimul roman. Vrei să-ţi spun cinstit ce părere am despre el?

Romancierul, fără să se gândească prea mult, îi răspunde:

— Te previn: dacă spui vre-o vorbă, te cârpesc!

Dacă am avea prilejul, cu siguranţă că am critica şi cerul, căci am impresia că nu suntem mulţumiţi de felul cum e aşezat. Ne place să bârfim. N'a pretins cineva că Dumnezeu a creat lumea ca să afle ce-o să spunem noi?

Gândiţi-vă, bunăoară, la critica teatrală; parcă nici nu mai există, pentrucă adevăraţii amatori de teatru şi-au dat seama că piesele nu merită să fie criticate. Pe vremea mea, însă, noi tinerii luam lucrul în serios.

Mi-aduc aminte că am asistat la reprezentarea unei melodrame pe scena lui **Queen's Theatre.** Autorul făcuse din eroina sa o palavragioaică fără astâmpăr. De câte ori apărea, declama cu metrul. Nu-l putea blestema pe trădător în mai puţin de douăzeci-treizeci de rânduri. Când o întreba eroul dacă-l iubeşte, ea perora trei minute (cu ceasul în mână).

In actul al treilea, a sechestrat-o cineva într'o temniţă. Cel care o închisese nu prea ne era simpatic, dar i-am fost foarte recunoscători şi l-am aplaudat din toată inima. Ne împăcam cu nădejdea că am scăpat de ea până la sfârşitul reprezentaţiei, când deodată apăru un dobitoc de temnicer. Printre zăbrele, eroina începu să-l roage să-i dea drumul pentru câteva minute. Temnicerul, om de treabă şi cu inima simţitoare, a ezitat.

— Nu te lua după ea!, — strigă un spectator din fundul galeriei. — Las'o acolo unde e, că-i bine!..

Dobitocul de temnicer n'a luat în seamă sfatul şi a început să monologheze:

— Dumnezeule, cererea ei e îndreptăţită. Şi o să-i facă atâta plăcere!

— Dar nouă?, — îi replică spectatorul. — Tu n'o cunoşti... Noi însă am auzit-o toată seara. Las'o să stea acolo liniştită!

— Ah! dă-mi drumul, — gemu eroina pe un ton patetic. — Trebue să-i vorbesc fiului meu!

— Scrie-i pe un petec de hârtie, — strigă unul. — O să i-l predea cineva.

— Cum poţi împiedeca o mamă să-şi vadă fiul care e pe moarte!, — declamă temnicerul. — Ar fi o cruzime!

— Ba nu!, — replică spectatorul dela galerie. — Ea l-a îmbolnăvit, că i-a vorbit prea mult.

Temnicerul nu a voit să ştie de nimic, şi a deschis uşa celulei, cu toate protestările sălii întregi. Eroina a eşit afară şi, timp de cinci minute, a ţinut un discurs fiului său. Deodată, se plecă spre el, şi înălţând braţele către cer, strigă:

— Ah!... A murit!

Şi-i răspunde unul din sală:

— Ce noroc pe el!

ANECDOTE

Reclamă americană

„...Marele avantaj al alcoolului de contrabandă e că omoară oamenii înainte de a fi căpătat darul beţiei..."

Mortalitate normală

— In satul ăsta nu mor oamenii des, nu-i aşa?
— Nu, nu mor decât o dată!

Umbrelele profesorului

— De ce vă luaţi trei umbrele, domnule profesor?
— Una o s'o las în tramvai, alta o s'o uit la şcoală, şi a treia o să-mi servească dacă plouă.

Dansatorul galant

— Regret, domnule Ghiţă, dar am făgăduit altcuiva dansul acesta. O să te prezint unei fete încântătoare...
— Nu, domnişoară, nu vreau să dansez cu o fată încântătoare, vreau să dansez cu dumneata.

Mai bine mai târziu decât niciodată

GAZDA: — Mâine îmi serbez a 35-a aniversare.
PRIETENA: — Era şi timpul!

Varia

Curse de cai.. morţi

Stan şi Bran îşi laudă fiecare calul. In cele din urmă se hotărăsc să pună rămăşag: să facă o cursă şi câştigătorul să încaseze o mie de lei. Dar fixează data cursei peste două săptămâni, ca să aibă timp să-şi antreneze caii. Cu două zile înainte de data fixată, Stan află că telegarul lui Bran şchioapătă şi deci nu va putea disputa cursa. Atunci se duce la rivalul lui şi se oferă să-l dispenseze de rămăşag în schimbul unei hârtii de 500 de lei, ceiace acesta primeşte cu entuziasm.

— De ce-ai făcut prostia asta?,—îl întreabă pe Stan un vecin. — N'aveai decât să-l laşi să alerge şi să piardă toată mia.

— Prost eşti tu, — răspunde Stan. — Calul meu a murit în ziua în care am făcut rămăşagul.

Protectoarea animalelor

Tribunalul din Brooklin a judecat luna aceasta un proces din cele mai ciudate. Proprietarul unei case a dat în judecată pe chiriaşa sa Mary Sadler, pentru tulburarea liniştei. Doamna Sadler, femeie foarte bogată, ţinea în casa ei nu mai puţin de 12 câini şi 34 de pisici. Animalele duceau o viaţă împărătească: fiecare pisică şi fiecare câine avea patul său; pe când stăpâna lor se mulţumea cu o odăiţă strâmtă şi modest mobilată, animalele ocupau mai multe apartamente. Un acvariu era destinat peştilor care constituiau hrana pisicilor. Zilnic se aduceau numeroase transporturi de lapte şi de carne pentru animale. Acestea făceau toată ziua un tărăboi atât de înspăimântător, în cât toată strada n'avea linişte. Tribunalul a dat pârâtei un răgaz de opt zile ca să părăsească locuinţa sau să se despartă de animale.

Moartea unui advocat original

La începutul lunii a murit la Nîmes advocatul Goguilot, care şi-a avut epoca lui de celebritate. Când universitatea din Toulouse a înfiinţat un curs pentru moaşe, Goguilot a cerut să fie şi el înscris la acest curs. De oarece a fost refuzat, a dat în judecată universitatea şi a câştigat procesul la toate instanţele, căci universitatea uitase să specifice că numai femeile pot fi primite la acel curs. Dar Goguilot a renunţat la despăgubiri.

Plecând odată cu trenul din Paris, a predat ca bagaj o scobitoare. Funcţionarul însărcinat cu primirea bagajelor a vrut să refuze înregistrarea acestui obiect curios, dar nici un regulament nu prevedea că scobitorile sunt excluse dela predare, de aceia a fost silit să-l primească. Goguilot şi-a asigurat scobitoarea pentru suma de 1000 de franci. Ajungând la destinaţie, la Bordeaux, s'a constatat că scobitoarea se pierduse. Atunci advocatul a dat în judecată compania de căi ferate, al cărei reprezentant s'a înfăţişat în instanţă cu altă scobitoare pe care o aducea ca despăgubire. Dar Goguilot a refuzat să primească altă scobitoare decât cea originală şi societatea a fost obligată să plătească 1000 de franci despăgubiri. In Franţa, procesele de felul acesta sunt interesante ca reclamă, căci toate ziarele se ocupă de ele.

Răzbunarea morţilor

Sunt bărbaţi care toată viaţa lor sufăr de pe urma nevestelor şi nu se răzbună decât la moarte. Iată câteva cazuri de testamente răzbunătoare.

Un german: „Dragă nevastă, în fiecare Duminică lăsată de Dumnezeu m'ai chinuit îngrozitor cu pretenţiile tale băneşti. De aceia îţi las o rentă săptămânală de 25 de mărci, plătibilă în fiecare Luni. Cum ştiu că eşti neordonată şi risipitoare, Duminica n'o să mai ai nici un ban şi o să suferi ce-am suferit şi eu".

Un francez: „Dragă nevastă, în timp de treizeci de ani cât a durat căsătoria noastră, n'ai lăsat să treacă nici o zi fără să mă chinuieşti de moarte, povestindu-mi istorii plicticoase, anecdote tâmpite şi spirite nesărate. Iţi las o rentă lunară de 7500 de franci, cu condiţia să locuieşti cu mama ta, o femeie cu limba tot aşa de otrăvită ca şi tine şi pe care tu o urăşti tot atâta cât şi mine. In afară de asta, veţi fi obligate amândouă să vă duceţi în fiecare lună la mormântul meu şi să vă exprimaţi regretul că mi-aţi otrăvit viaţa".

Un american: Lasă toată averea sa, în valoare de un milion şi jumătate de dolari nevestei sale tinere şi frumoase, cu condiţia să plătească o mie de dolari amendă oridecâteori va ieşi nevoalată, va dansa sau va surâde unui bărbat. „In felul acesta, — adaugă testatorul, — sunt sigur că până într'un an vei fi ruinată".

Care din trei e cel mai afurisit?

Din Esop

Baba şi doctorul

O bătrână, bolnavă de ochi, chemă doctorul s'o lecuiască. Acesta, de câte ori venea la ea să-i ungă ochii cu alifii, îi spunea să ţină ochii închişi, iar el îi fura regulat un vas. După ce-i fură toate vasele, o lecui şi-şi ceru plata. Ea nu voi să plătească, aşa încât fu dusă la judecată. Baba le spuse judecătorilor că a făgăduit, în adevăr, să plătească, dacă o face bine, dar acuma vede mai rău decât înainte. Când s'a îmbolnăvit vedea toate vasele din casă, iar acuma nu mai vede nici-unul.

Ghicitoarea la judecată

O ghicitoare pretindea că poate să trimită asupra oricui mânia zeilor şi în felul acesta făcuse avere. Dela un timp, o acuzară unii că vrea să reformeze cele sfinte şi, fiind dusă la judecată, fu condamnată la moarte. Unul din cei care asistaseră la judecată îi zise:

— Te lăudai că poţi porunci zeilor; cum se face că nu i-ai putut convinge pe oameni?

Vânătorul fricos şi leul

Un vânător umbla pe urmele unui leu. Intâlnind un tăietor de lemne, îl întrebă dacă nu văzuse urmele leului. Acesta răspunse:

— Ba pot să-ţi arăt chiar leul.

Vânătorul răspunse, cu dinţii clănţănind de frică:

— Nu-ţi cer decât să-mi arăţi urmele, nu şi leul.

Delfinii şi porcuşorul

Delfinii erau în război cu balenele. Lupta dura de mult şi se continua cu furie, când un porcuşor se ivi între luptători şi încercă să-i împace. Dar unul dintre delfini îi zise:

— Preferăm să ne batem până ne vom omorî toţi, unii pe alţii, decât să primim judecata ta.

Oratorul Demades

Odinioară, oratorul Demades ţinea o cuvântare la Atena. Cetăţenii nu-l prea ascultau. Atunci el le ceru voe să le spună o fabulă:

— Zeiţa Demeter călătorea împreună cu o rândunică şi cu un ţipar. Ajungând la un râu, rândunica zbură pe de-asupra, ţiparul trecu pe sub apă...

Aici oratorul se opri.

— Şi ce-a făcut Demeter? — întrebară cu toţii

— S'a mâniat pe voi, — răspunse oratorul, — că neglijaţi treburile statului ca să ascultaţi poveşti.

Din spiritul junimiştilor

P. P. Carp şi V. G. Morţun

In Camera conservator-junimistă, V. G. Morţun, deputat socialist, ales al colegiului al doilea de Roman, desvoltase o interpelare cu privire la ideile subversive de care era acuzat vechiul partid social-democrat, demonstrând necesitatea tuturor libertăţilor constituţionale.

Argumenta Morţun, cu patosul său cunoscut:

— Ce-aţi zice, bunăoară, dacă ne-am trezi cu pădurarii d-lui P. P. Carp de pe domeniile statului că vin şi ne iau la săpuneală, acoperind panamaua şefului lor împotriva atacurilor ce i se aduc?

La aceasta, şeful junimiştilor, care deţinea departamentul Domeniilor şi căruia nu-i păsa câtuşi de puţin de criticile şi atacurile adversarilor săi, răspunse cu sarcasmul său glacial:

— Mai dăunăzi le-am şi distribuit carabine în acest scop!

Vasile Pogor şi statuile Iaşului

Intre oamenii de spirit care alcătuiau cenaclul „Junimii" literare era şi Vasile Pogor care a înfiinţat celebrul „Dosar" şi în saloanele căruia se ţineau de obicei şedinţele săptămânale.

Fiind primar al Iaşului sub guvernul conservator-junimist al lui Lascar Catargi, Vasile Pogor prezida o şedinţă a consiliului comunal în care un consilier, vorbind de monumentele şi statuile din Iaşi, propuse primarului să se bronzeze statuia în marmoră albă a lui Gheorghe Asache, ca să fie la fel cu statuia lui Ştefan cel Mare — opera marelui sculptor francez Frémier — şi cu statuia lui Miron Costin.

Vasile Pogor răspunse îndată cu verva-i ascuţită şi seriozitatea-i gravă:

— Observaţiunea colegului nostru edil e foarte binevenită; dar pentru motive de ordin economic sunt de părere că, în loc de a bronza statuia lui Asache, e mult mai avantajos pentru bugetul nostru să văruim celelalte două statui, ca să fie toate la fel!...

Inutil a mai sublinia hazul pe care l'a produs în consiliu gluma lui Vasile Pogor.

Delavrancea şi D. Sturdza

Primul discurs politic pe care autorul „Trubadurului" l'a rostit în întruniri publice, a fost cel dela Iaşi, la o întrunire convocată de partidul conservator junimist în toamna anului 1898.

Domina în partid nuanţa junimistă, şi la întrunire au participat, între alţii: P. P. Carp, şeful „gogomanilor", P. Missir, V. Pogor, N. Culianu, I. Ianov, I. Ralet, A. Naum, toţi dispăruţi, alături de C. Meissner, Al. Philippide şi P. P. Negulescu.

Delavrancea a rostit un discurs care avea caracterul unei adevărate conferinţe şi în care, cu arta sa oratorică cu care magnetiza auditorul, a executat pe fostul său şef politic de odinioară, Dimitrie A. Sturdza.

Pentru a fi în nota şi în atmosfera „junimistă", Delavrancea a istorisit prima sa întâlnire cu Mitiţă Sturdza:

— Vorbeam pentru prima oară cu domnia-sa. Şi a încheiat conversaţia, spunându-mi: „Eu pe un om de spirit nu dau două parale!" Şi am plecat muncindu-mă cu gândul: „Cam cât ar da un om de spirit pe domnul D. Sturdza?", — a încheiat Delavrancea această paranteză. — *C. S.*

Cronica sportivă

In momentul de faţă se dispută la Bruxelles şampionatele lumii de ciclism. N'avem încă nici un rezultat, dar unele din ele se pot prevedea cu siguranţă.

In primul rând rezultatul financiar: Occidentul Europei (Franţa, Belgia, Italia, Germania) e atât de pasionat pentru cursele de bicicletă, încât putem fi siguri că federaţia care organizează cursele va încasa sume frumoase dela spectatori. Stadionul care a fost transformat în velodrom cu ocazia acestor şampionate poate primi câteva zeci de mii de oameni. (Sânt ciclişti care câştigă câteva milioane pe an).

Dar mult mai mare răsunet au, în ţările citate, cursele pe drum. Cea mai neînsemnată competiţie capătă aspectul unui mare eveniment european. Nu e rar ca numărul privitorilor să treacă de 100.000, cu atât mai mult cu cât nu e nimic de plată. In Belgia, în special, ciclismul este preocuparea de căpetenie a unei însemnate părţi a populaţiei.

Cinci titluri de şampion al lumii sunt în joc: pe pistă, cel de viteză pentru profesional, de viteză pentru amatori şi de semi-fond (cu antrenament de motocicletă) pentru profesionali; pe drum (cu sosirea tot la velodrom), pentru profesionali şi pentru amatori.

Cursele pentru profesionali pe pistă, vor fi fără îndoială câştigate de Franţa: Viteza — de Michard, care a câştigat titlul trei ani dearândul; semi-fond — de Grassin, sau, în caz de accident al acestuia, de Pillard. Viteza pentru amatori va fi de sigur câştigată de englezul Cozens.

Pentru cursele pe drum câştigătorul e mult mai greu de ghicit. Candidaţii sânt cam de aceiaşi valoare toţi, şi partea de şansă e mult mai mare. In mod normal ar trebui să le câştige Italienii, căci au echipe formidabile. Dar parcursurile belgiene au un caracter special, cu care Italienii nu sânt deprinşi, de aceia cursa pentru profesional poate fi câştigată şi de Belgia. Se ştie că federaţiile sportive italiene pedepsesc cu suspendarea pe atleţii italieni care dispută şi pierd o competiţie în străinătate, aşa încât o victorie a Belgiei ar însemna un doliu penru Italia.

La noi s'au disputat săptămâna trecută şampionatele naţionale de ciclism: competitori puţini, din care mare parte n'au terminat parcursul; media orară — ridicolă. Dar faptul se explică: noi n'avem constructori de biciclete care să subvenţioneze cursele şi să facă propagandă pentru bicicletă şi, mai cu seamă, n'avem şosele. De sigur că, pe drumurile noastre nici şampionii occidentali n'ar face o medie mult superioară celei obţinute de şampionul nostru. GH. VRACIU

Informarea străinătăţ

Direcţia presei şi informaţiunilor de pe lângă Preşedinţia Consiliului de miniştri desfăşoară o serioasă şi bine îndrumată activitate de informare a străinătăţii.

In afară de activitatea publicistică pe care oficiul nostru central de propagandă o susţine permanent şi cu specială grijă în presa străină, trebue să menţionăm interesul şi spiritul înalt în care suntem reprezintaţi la expoziţiile internaţionale.

Astfel, la Haga şi la Poznan, România a repurtat două victorii semnificative şi categorice.

Expoziţia dela Haga, transportată apoi la Amsterdam şi la Bruxelles, a însemnat pentru pictura şi sculptura noastră o afirmare definitivă, tot aşa cum participarea noastră la expoziţia internaţională de turism dela Poznan a dat prilejul cel mai bun străinilor să recunoască, în manifestarea perfectă a României, resursele nebănuite ale ţării noastre.

Expoziţiile au fost întâmpinate cu elogii de presa ţărilor în care au avut loc.

Străinii ne primesc cu înţelegere şi ne cercetează cu interes.

Arta românească surprinde prin nivelul ei înaintat, prin ţinuta ei europeană.

Criticii o situează, cu entuziasm, în ritmul manifestărilor similare ale Occidentului.

Revista de artă şi literatură *l'Eventail* consacră elogios un articol Expoziţiei de Artă Românească din Bruxelles.

După ce face elogiul organizatorilor, autorul spune:

„Această expoziţie reuneşte opere de-ale artiştilor dispăruţi, de-ale artiştilor care s'au ilustrat în a II-a jumătate a sec. al XIX-lea şi, în mai mare număr, picturi şi sculpturi de-ale artiştilor de astăzi.

Ceiace ne putem aştepta să găsim la o expoziţie consacrată unei ţări bine-cunoscute de noi şi care participă de totdeauna la viaţa occidentală, dar care e totuşi sensibilă vecinătăţii Orientului, este vederea unor expresii artistice care, fără a se îndepărta prea mult de limbajul nostru, prezintă totuşi diferenţe.

E ceiace constatăm în operele celor dispăruţi, în special la G. Tătărescu: — un minunat, impresionant, precis şi delicat portret al fiicei pictorului, un nud nervos, învăluit de penumbră, — opere foarte apropiate (prin iscusinţa şi ştiinţa executării, prin facultatea de a înobila şi revela viaţa interioară) de arta noastră, dar care se diferenţiază prin ceva, totodată molcom şi viu, de pictura franceză şi de cea belgiană.

Se poate spune acelaş lucru de portretele, de „Corturile de Ţigani", de superba natură moartă a lui Nicolae Grigorescu, — admirabilul studiu de nud, precum şi de peisagiile lui Ion Andreescu, în care se revelează influenţa impresionismului francez, dar în nişte nuanţe de viziune deosebită, nostalgică. De asemeni, despre „Vatra", pictură robustă şi pură, florile şi „Nicolae muzicantul" ale lui Ştefan Luchian.

Putem spune acelaşi lucru de operele câtorva pictori în viaţă: Fr. Şirato, N. Dărăscu, G. Petraşcu, Cecilia Cuţescu-Storck, Sabin Popp, Th. Pallady, R. Iosif, Camil Ressu...

Apoi la alţii întâlnim toate modele occidentale de astăzi, — această pictură, nu fără ştiinţă, nu fără savoare, în care adesea regăsim calităţile tehnicei şi sensibilităţii predecesorilor, dar care parc'ar vrea să le ascundă prin bizare deformaţii ale realităţii.

Relevăm câteva frumoase sculpturi: „Copilul" de Const. Brâncuşi, care prezintă şi o curioasă pasăre măiastră; busturile mari, de atitudini nete, decorative, ale lui O. Han; „Centaurul" lui Ion Jalea.

In genere, acest ansamblu ne arată ce sunt capabili să dea artiştii români, care a fost preţioasa, deosebita şi puternica lor contribuţie la arta europeană în evoluţia căreia se menţin, în momentul de faţă, şi care este arta de pretutindeni". — *h. b.*

„Aş vrea să ştiu"

I. POPOVICI-Tg. Jiu.

Ce se înţelege prin catalepsie şi letargie?

Catalepsia, termen derivat dela cuvântul grecesc *Katalepsis* (surprindere), reprezintă o stare morbidă, caracterizată prin absenţa totală a voinţei şi o rigiditate complectă a muşchilor, care rămân fixaţi multă vreme, în poziţia ce li se imprimă (plasticitate cataleptică). Sensibilitatea exterioară şi mişcările voluntare sunt astfel complect suspendate, iar înfăţişarea generală a corpului, în această ciudată imobilitate, aminteşte până la un punct moartea. Catalepsia nu este o stare, care aparţine exclusiv omului, ci poate exista şi la diferite animale. Ea poate fi provocată prin hipnotizare. In acest caz, catalepsia reprezintă una din cele trei etape ale stării de transă, celelalte două fiind letargia şi somnambulismul.

In ceiace priveşte letargia, (dela cuvintele greceşti *lethe:* uitare şi *argos:* inactiv), ea este o stare, care nu trebue confundată nici cu moartea aparentă, nici cu somnul somnambulic.

După marele fiziolog francez, Charles Richet, letargia corespunde unei stări speciale a centrilor nervoşi, caracterizată în primul rând prin excitabilitatea excesivă a nervilor motori şi a muşchilor, în aşa fel încât atingerea uşoară a unui corp cu un nerv motor sau un muşchiu, provoacă imediat contracţiunea acestui muşchiu. In general, funcţiunile vitale în cursul letargiei sunt foarte mult atenuate şi în aparenţă, aproape suspendate.

M. P.-Loco.

Ce aş putea consulta referitor la doctrinele partidelor politice în România?

Ciclul de conferinţe, ţinut acum câţiva ani la Fundaţia Universitară, sub auspiciile „Institutului Social Român" şi tipărit în volum sub titlul: „Doctrinele partidelor politice".

G. VASILESCU-Loco.

Cine şi la ce ocaziune a exclamat: „Eli, eli, iama sabactbani?"

Aceste cuvinte, a căror traducere textuală este: „Dumnezeule, Dumnezeule, dece m'ai părăsit!" au fost, după Evangheliile lui Matei şi Marcu, strigătul rostit în ultima clipă de Iisus Christos, murind pe cruce.

V. OPREA-Cluj.

In ce constă cartesianismul?

Cartesianismul este numele, care se dă filozofiei şi şcoalei lui Descartes (pe latineşte Cartesius). Termenul desemnează deasemenea, într'un mod general, mişcarea filosofică, pornită în veacul al 17-lea sub înrâurirea acestui filosof. Principiile esenţiale ale cartesianismului sunt expuse în monumentala operă a lui Descartes intitulată: „Discours de la méthode" şi pot fi rezumate în următoarea frază celebră: „Pentru a ajunge la adevăr, e nevoie ca o dată în viaţă, să ne desfacem de toate opiniile, pe care le-am primit şi să construim din nou, şi dela bază, toate sistemele cunoştinţelor noastre".

I. RABINOVICI — GALAŢI

Cum se determină adâncimea fundului mărilor?

Prin procedeul *undelor ultrasonore.* Acestea sunt vibraţiuni mecanice, analoage cu vibraţiile sonore, însă de o frecvenţă care depăşeşte 20.000 de oscilaţii pe secundă şi ca atare imperceptibile pentru urechea noastră.

Principiul este următorul : un cristal de quarţ, ale cărui feţe sunt supuse la o tensiune electrică alternativă, de o frecvenţă egală cu 30.000 — 50.000 de perioade pe secundă, intră în stare de vibraţiune la aceeaş frecvenţă.

Cufundând cristalul în apă, el comunică lichidului aceeaşi stare de vibraţiune, dând astfel naştere unui sistem de unde ultrasonore.

Undele emise la suprafaţa apei sunt îndreptate spre fundul ei, unde sufăr o reflexiune după aceeaş direcţie şi revin la punctul de emisiune.

Captând aci, cu ajutorul unui dispozitiv adecvat, undele reflectate, se poate deduce din cunoaşterea intervalului de timp scurs între emisiunea şi revenirea undelor pe deoparte şi a vitezei lor de propagare în apă pe de altă parte, adâncimea exactă a fundului.

SANDU NICULESCU-Adjud.

Ce deosebire este între învăţătură şi cultură?

Aceia dintre cauză şi efect. Invăţătura este mijlocul, instrumentul; cultura, rezultatul.

Apoi, cultura cuprinde, ca mijloc, în afară de învăţătură, factor intelectual, multe alte elemente de ordin sufletesc, dobândite mai ales prin educaţie. Invăţătura este forma mecanică şi impersonală; cultura, reprezintă fondul, miezul asimilat şi trecut în personalitate.

Concursul „Adeverului Literar"

„Adevĕrul Literar" organizează şi anul acesta, ca şi în anii trecuţi, un concurs pentru descoperirea şi încurajarea elementelor cu serioase aptitudini literare. Concursul este făcut pentru elevii şi elevele din clasa VII de liceu sau din ultima clasă a şcoalei speciale, cursul superior (seminarii, şcoli de comerţ, profesionale, normale, militare, de agricultură, etc.).

Obiectul concursului îl face o compunere care va fi sau *descrierea unui peisagiu dintr'o localitate cunoscută de elev,* sau *povestirea unei întâmplări interesante din viaţa sa.*

Lucrările vor trebui înaintate pe adresa d-lui M. Sevastos, „Adevĕrul Literar", strada Const. Mille (Sărindar) No. 9—11 până la 30 Septembrie a. c.

Rezultatul se va da în cel mai scurt timp posibil.

Se acordă trei premii, — şi anume:

Premiul I ..... 5000 Lei
„ II ..... 3000 „
„ III ..... 2000 „

Juriul este format din d-nii: Jean Bart, membru al Academiei Române; Paul Zarifopol, publicist; Constantin Botez, profesor, inspector al învăţământului secundar de Limba Română şi M. Sevastos, publicist.

Lucrările premiate se vor publica în „Adevĕrul Literar şi Artistic".

Cronica Sahului

PROBLEMA No. 312

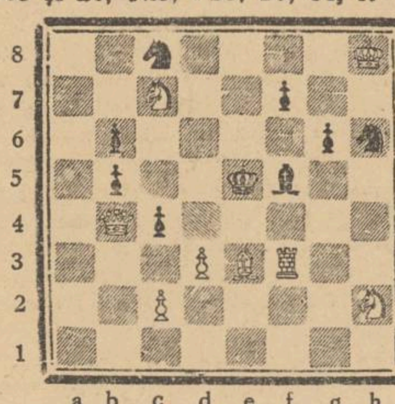
— Din concursul nostru de probleme —

Motto : «Bradul»

(inedită)

Negru:

Ré5, Cc8 şi h6, Nf5, Pb5, b6, c4, f7 şi g6 (9).

Alb:

Rh8, Db4, Tf3, Cc7 şi h2, Né3, Pc2 şi d3 (8).

Alb joacă şi face mat în 3 mutări

PROBLEMA No. 313

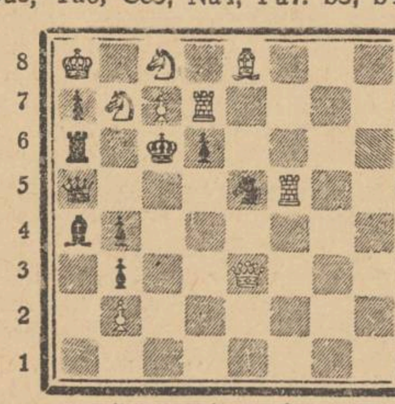
— Din concursul nostru de probleme —

Mottto : „Cinci-coade"

(inedită)

Negru:

Rc6, Da5, Ta6, Cé5, Na4, Pa7. b3, b4 şi d6 (9)

Alb

Ra8, Dé3, Td7 şi f5, Cb7 şi c8, Né8, Pb2 şi c7 (9).

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 138

Jucată la concursul internaţional din Hamburg în Iulie 1930.

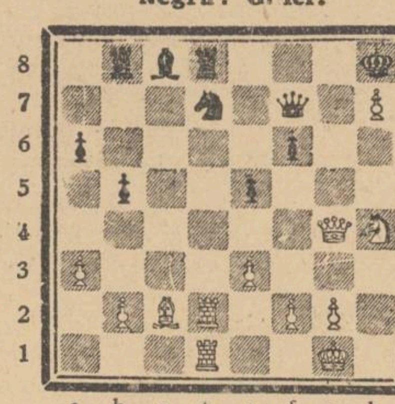
Alb : A. Aechin (Franţa) — **Negru : E. Gilfer (Islanda)**

Gambitul damei

1. d2—d4, d7—d5; 2. c2—c4, é7—é6; 3. Cb1—c3, Cg8—f6; 4. Nc1—g5, Nf8—é7; 5. é2—é3, Cb8—d7; 6. Cg1—f3, c7—c6; 7. a2—a3, O—O; mai bine ar fi fost mutarea de eliberare Cé4; 8. Dd1—c2, d5×c4; 9. Nf1×c4, Cf6—d5; 10. Ng5×é7, Dd8×é7; 11. O—O, Cd5×c3; 12. Dc2×c3, Tf8—é8; spre a juca é5, ceeace alb îl împiedică imediat. 13. Ta1—d1! acuma negru nu poate juca é5, căci ar urma trei schimburi de é5 şi apoi Td8+. 13.., c6—c5? 14. Né4—b5!, c5×d4; 15. Dc3×d4, f7—f6; 16. Td1—d2! Té8—d8; 17. Tf1—d1, Rg8—f8; 18. Dd4—é4, g7—g6; 19. h2—h4, a7—a6; 20. Nb5—a4. é6—é5; 21. h4—h5, Ta8—b8; 22. h5×g6,, b7—b5; 23. g6×h7, Rf8—g7; 24. Cf3—h4, Dé7—f7; 25. Dé4—g4+, Rg7—h8; 26. Na4—c2

Poziţia finală a partidei

Negru: Gilfer.

Alb: Alechin.

şi negru abandonează căci ameninţarea Cg6+ se poate hara numai cu Cf8 şi atunci ar urma; Dg8+, D×g8; h7×g8 D+, R×g8; T×d8 şi alb rămâne cu un turn în plus.

CORESPONDENŢA

Brăila. — C. R. M. Nu putem să vă comunicăm atâtea soluţiuni cât ne cereţi. Alegeţi câteva şi vă vom satisface.

Loco. — C. A. I. Problema 307 este corectă.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

DOMNIŞOARA!

nu uitaţi că pentru d-voastră a apărut

ALBUMUL CONCURSULUI DE FRUMUSEŢE

cu sute de fotografii ale aleselor din Bucureşt, Sinaia şi din întreaga ţară. Este cea mai frumoasă podoabă în orice casă.

PREŢUL 80 LEI

Curiozităţi

Bazarul tablourilor celebre

Ziarele din Londra anunţă că guvernul sovietic, în căutarea valutei, intenţionează să vândă în străinătate cele mai scumpe picturi din muzeele ruseşti.

Intre primele lucrări vor fi vândute operele lui Van Dyck, Rembrandt şi Watteau.

Un ministru face teme de geografie

Un şcolar american în vârstă de 13 ani, Uriah Lucas, din orăşelul Salisbury ,are un unchi senator, la care recurge de câte ori are de făcut o temă mai grea. Deunăzi se prezentă cu o temă pe care nici unchiul nu ştia s'o facă : era vorba de detalii cu privire la geografia Franţei.

Băiatul, ca orice american care se respectă, nu se descurajă, ci luă condeiul şi scrise o scrisoare ministrului de comerţ al Franţei, d. Etienne P. Flandin, căruia îi ceru explicaţiile necesare. Ministrul, amuzat de îndrăzneala copilului, i-a răspuns dându-i toate detaliile. Tânărul Uriah ,al cărui prestigiu a crescut enorm între colegii lui, declară că la prima ocazie va pleca la Paris ca să-i strângă mâna amabilului ministru.

Americancele şi ciorapii

In anii din urmă s'a răspândit în America obiceiul ca fetele să umble vara fără ciorapi.

Acum doi ani, la şampionatele de tenis ale Angliei, prezenţa unor jucătoare americane fără ciorapi a provocat un scandal memorabil.

Acuma, tinerele americane au început să se prezinte şi la colegiu cu picioarele goale.

Dar dacă America e ţara oamenilor celor mai îndrăzneţi, ea este în acelaş timp şi sediul celor mai perfecţi puritani. Imediat s'a format o ligă, care a protestat contra acestui obicei.

In statul Illinois, la universitatea din Springfield, li s'a interzis studentelor intrarea în localul universităţii cu picioarele goale şi multe din ele au fost silite să se întoarcă acasă. S'a găsit însă una care-şi avea ciorapii în poşetă. Foarte liniştită, s'a aşezat pe marginea trotuarului şi şi i-a pus în picioare. După această dovadă de decenţă, natural că a fost primită cu braţele deschise în localul universităţii.

Cărţi fără autor

O nouă şi originală editură din Paris se va ocupa cu editarea cărţilor fără nume de autor. Doi Americani bogaţi din fruntea acestei edituri urmăresc să creeze anonimatul complet în literatură. Valoarea cărţii se va reduce, astfel, numai la calitatea ei şi nu la numele autorului.

„Cine a clădit Notre-Dame din Paris? Cine a scris Biblia, poemele lui Homer?" — se întreabă nouii editori; şi răspund: „Anonimatul nu e o noutate; el a existat şi în cea mai îndepărtată antichitate.

Publicul auditor nu are nume, iar artistul sau muzicantul renunţând la numele lui, se contopeşte cu acest „public auditor".

Primul volum anonim cu opere de diferiţi autori e sub tipar şi va apărea în Septembrie a. c.

Două tablouri necunoscute ale lui Leonardo da Vinci

Intr'o capelă din oraşul brazilian San Joao d'El Rey s'au descoperit două tablouri de Leonardo, necunoscute până acum. Familia căreia aparţine capela, devine astfel milionară: un muzeu din New-York a şi oferit peste o sută de milioane de lei pentru acele tablouri.

Capela a fost zidită în anul 1700 şi aparţine şi astăzi urmaşilor fundatorului. Acum e ameninţată de ruină, de aceia a fost chemat un arhitect s'o repare. Examinând cu razele Röntgen coloanele, acesta a examinat şi tablourile, deoarece avea impresia că au fost pictate peste alte tablouri. Astfel se descoperi că pânzele conţinuseră două tablouri de Leonardo, cu subiect biblic: izgonirea primilor oameni din Paradis şi clădirea unui oraş de către fiii lui Israel. Restaurarea e uşoară.

Arhitectul care a descoperit tablourile va căpăta o cincime din preţul de vânzare.

☞ CETIŢI ☞ SENZAŢIONAL

CURIOZITĂŢI DIN CHINA ŞI JAPONIA

CUPRINSUL :

La Bergen; La Tokio; Oraşul sfânt; Nara; Cum trăesc şi cum mor Japonezii; Spitalele la Yokohama; Kamakura; Cum mănâncă japonezii; Femeea japoneză; Moda japoneză; Caracterul Nipon; China; Peking; Bucătăria chineză; Templul Dalai Lamei; Nankin; Shangai — oraşul bogăţiei şi al mizeriei; Medicina chineză; Mizeria Shangaiului; Particularităţile Chinei.

☞ *Minunat ilustrate în culori* ☜

PREŢUL 20 LEI

NUMAI 2 ZILE

vă puteţi inscrie ca să participaţi la marile excursiuni organizate de revista „Realitatea Ilustrată".

LA PARIS

Ocaziune excepţională pentru intelectuali să cunoască străinătatea cu bani puţini şi cu totul în condiţiuni ireproşabile.

Paris 6-25 Sept. Lei 27.000

In aceste preţuri se cuprind TOATE cheltuielile până la ultimul bacşiş ; hoteluri de prim rang ; pe drum întreţinerea în vagon-restaurant; vizitarea oraşelor numai în automobile de lux deschise, însoţiţi în tot timpul de un ghid conferenţiar. Excursiuni nenumărate cu automobilile.

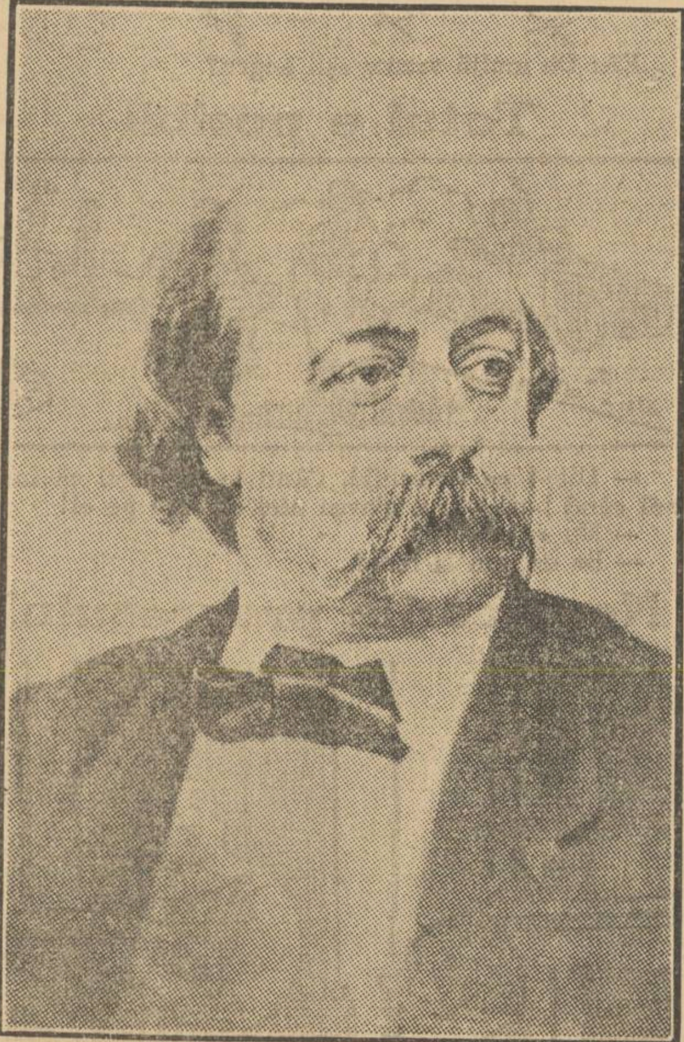
Grăbiţi-vă dacă vreţi să beneficiaţi de vagonul-pat ntrucât sunt locuri limitate.

Cereţi prospecte şi detalii, cari se trimit la cerere în mod gratuit de către administraţia revistei „Realitatea Ilustrată" strada Const. Mille 7—11.

Cărţi şi Reviste

Fantoma Emmei Bovary

„Sunt lacrymae rerum" — Virgiliu a avut dreptate — „şi lucrurile plâng"; ingenios, Virgiliu s'a manifestat ca un excelent traducător al sufletului omenesc. Ne place să credem că şi lucrurile îşi amintesc de noi, că, dacă nu în sufletul lor îndoelnic, dar cel puţin în reflectul lor, ele păstrează amprentele trecerilor noastre efemere. Acesta-i principiul tuturor pelerinagiilor sentimentale sau literare. Romanticii au aplicat lirismul lor acestui sentiment, dar nu sunt ei aceia care l-au inventat. Cicero, pe când studia retorica la Atena, tremura de-o emoţie religioasă la gândul că picioarele lui atingeau pietrele pe care trecuseră odinioară sandalele lui Demostene. Noi îl înţelegem, căci pentru noi lucrurile n'au numai lacrimi, ci şi o voce; ele ne vorbesc, cu elocvenţă, de oamenii pe care i-au văzut trecând, de operele mari pe care le-au ajutat să se nască.

Gustav Flaubert

Adevărul acesta l-a pus la încercare d. Paul-Emile Cadilhac făcând un pelerinaj în ţara Emmei Bovary, adică în locurile înseşi unde a trăit aceia pe care Flaubert a făcut-o să trăiască în romanul lui, în locurile pe care el le cunoaştea destul de bine. „L'Illustration", într'una din ultimele ei fascicole, a publicat relaţiunea acestui pelerinaj, anexând şi fotografii interesante ale acelor locuri. Geneza faimosului roman nu mai are azi nimic obscur, graţie cercetărilor unui oarecare număr de erudiţi devotaţi cultului lui Flaubert, graţie în particular studiilor d-lui René Dumesmil. „Dece nu scrii povestea lui Delamare?" întreba Louis Bouilhet pe prietenul lui (Flaubert), după ce-l sfătuise să arunce în foc primul manuscris din „Tentation de Saint Autoine". Eugène Delamare, fost elev al tatălui lui Flaubert, se stabili ca medic practicant în micul orăşel Ry, situat la optsprezece kilometri de Rouen; se căsătorise cu fiica unui bogat fermier din Blainville, Delphine Couturier, care, după cinci ani de căsnicie, după o serie de amoruri, mai ales cu un boerinaş, care locuia alături de Ry, în castelul Gratianville, se otrăvi în mod tragic. Delamare muri la un an şi jumătate după ea.

Acesta este „umilul adevăr" din care Flaubert a făcut o capo-d'operă. — *G. B.*

Naturism şi Nudism

Omul s'a depărtat încet, încet de natură. Uitând că viaţa este o luptă constantă cu mediul şi că această luptă este condiţia triumfului şi duratei sale; dar el a simţit acum în urmă că a neglijat, în evoluţia lui, un element esenţial: perfecţiunea corpului său. A captat forţe imense, şi-a creiat aripi, a atacat structura însăşi a materiei ca să-i fure energia considerabilă. Dar în acelaşi timp el deveni cel mai slab, mai friguros, mai puţin răbdător şi cel mai de plâns din toate animalele. Viaţa întreagă a unui savant n'ar ajunge pentru a studia relele care au căzut pe corpul omului. Dar... absurditatea higienei sale, ilogismul alimentării, stupiditatea criminală a obişnuinţelor de intoxicare zilnică, neconceputa monstruozitate a intoleranţelor şi mâniilor sale... Dar raţiunea senină trebue să renunţe?...

Această întrebare şi-o pune în „Revue Mondiale", sub titlul de mai sus, dr. Jean Frumusan. Din această grozavă disproporţie între progresul neîncetat al ştiinţei şi degenerescenţa corpului nostru a ieşit naturismul şi, ca o urmare, corolarul lui indispusabil, nudismul. Era logic să se caute reconcilierea omului cu natura, de a fi reînvăţat să iubească viaţa în aer liber.

La început, în primele timpuri, corpul şi creerul omului au mers pe aceiaşi treaptă, ajutându-se unul pe altul, supleţea, forţa, răbdarea sau rezistenţa corpului permiţând să se realizeze ceiace inteligenţa concepea şi sugera. O strălucitoare evoluţie ştiinţifică a făcut astăzi din om un titan, stăpân al forţelor infinite. Dar uitarea absolută a culturii corpului ne-a făcut slăbănogi şi mizeri. Perfecţiunea instrumentelor ne-a amputat toate antenele invizibile ce ne menţineau în contact cu natura, pe care nu mai ştim s'o înţelegem, de care nu mai ştim să profităm din plin.

Nevoia de reconciliere cu natura, avântul spre ea al nouilor generaţii, ne-a adus astăzi naturismul. Entuziasmul apostolilor acestei noui religii a creiat pretutindeni nudismul, dorinţa de comuniune mai intimă cu energiile ambiante, de a se distruge închisoarea vestmintelor care răpea corpului nostru ambianţa normală, necesară şi vivifiantă: aerul şi lumina. Nu putem surâde decât indulgent intransigenţilor care merg până la nudismul integral. Exagerările acestea sunt inevitabile la vârsta eroică a reformelor, din care rămâne, până la urmă, numai esenţialul şi utilul.

Este incontestabil, spune d. dr. Frumusan, că pentru raţiuni complexe şi prea lungi pentru a fi expuse acum, civilizaţia a lipsit organismul de binefacerile aerului şi luminii şi aci stă una din cauzele principale ale degenerescenţei noastre fizice. Omul trebuia să-şi petreacă jumătate din zi în aer liber, aproape gol, exercitând o întreagă serie de organe şi de funcţiuni pe care le-am lăsat să se ofilească, să moară. Ne-am sărăcit astfel patrimoniul fizic, elementele noastre de rezistenţă, şi ne-am pus în pericol, din ce în ce mai mult, echilibrul nostru psihologic. Astfel multe din calităţile organismului nostru au slăbit: mirosul, auzul şi văzul, simţul orientării, perceptivitatea directă a energiei psihice, rezistenţa la intemperii, răbdarea musculară şi pulmonară, răbdarea la dureri, puterea tubului digestiv, rapiditatea reflexelor, atâtea calităţi care puneau la ordinele creerului un corp admirabil echilibrat şi capabil de a-l servi cu demnitate.

Să nu ne speriem însă de zelul pionierilor exageraţi; dacă apostolii (unii din fanatism şi alţii pentru a forţa atenţiunea unei lumi sceptice şi zeflemesitoare) au întrecut puţin marginile, răsturnând violent obiceiurile şi pudoarea, — excesele naturalismului: consumul alimentelor crude şi nudismul integral, anatema asupra oricărei terapeutici, sunt vârtejul inevitabil al oricărei doctrine entuziaste. Incet-încet valurile tumultuoase se vor calma. Va rămânea o frumoasă şi nobilă mişcare care va readuce umanitatea către paradisul pierdut al naturii.

Un naturism echilibrat va învăţa umanitatea că pericolul nu este într'un aliment sau altul, ci în felul cum ne servim de ele. O educaţie a voinţei, învăţând să ştii să uzezi de tot fără a abuza de nimic, săpând sobrietatea în inimi, subliniind pericolul carnivorismului excesiv, al alcoolismului, al intoxicaţiilor zilnice, va transforma noile generaţii. Ea va creşte generaţiile în cultul frumuseţii omeneşti, obişnuind pe copii a trăi aproape goi în stadioane şi a regăsi în viaţa în aer liber şi în sporturi numeroasele calităţi animale, vigoarea, supleţea, răbdarea, echilibrul fizic, care sunt pe drumul de a dispărea din rasa noastră.

Integralitatea nudului, acest exces al sectarilor, va dispărea repede pentrucă este inutilă, mai ales întrucât, contra afirmărilor acestor sectari, nu este nevoe să expui corpul întreg la aer şi soare. E deajuns să expui numai bustul, braţele şi picioarele, salvând în acelaşi timp şi pudoarea pe care veacuri întregi de educaţie religioasă au săpat-o adânc în personalitatea noastră. Dar ar trebui ca generaţiile viitoare să îndepărteze puţin câte puţin această pudoare, să distrugă construcţia actuală şi complexă a sexualismului, devenit o armatură a edificiului nostru fizic. Trebue să se înlocuiască element cu element această armatură, prin cultul formelor vii. Căci nudul în el însuşi e cast şi frumos. Trebue numai ca ochii care-l privesc să nu-l îmbrace cu gânduri tulburi, trebue deci educate sufletele, ca să privească cu ochi puri. Artiştii şi medicii, în contact zilnic cu nudul, îl văd numai pe planul natural al vieţii. Obişnuinţa de mic copil de a vedea nuduri în stadioane şi pe scenă, nu va mai face Tartuffi. Nuditatea arborilor şi a animalelor nu ne supără. Dece să umilim corpul nostru, judecându-l mai puţin demn de lumină, decât acela al fraţilor noştri inferiori. — G. B.

Taxele pe cărţi în Franţa

Cunoscutul critic Albert Thibaudet protestează în „l'Européen" contra taxelor la care sunt supuse cărţile străine la intrarea în Franţa: „Franţa este o ţară care exportă cărţi. Cartea franceză se vinde mai cu seamă în ţările latine. Cea mai mare parte din aceste ţări, în Europa şi în America, figurează în categoria celor unde se plăteşte vamă pentru cărţi. Natural, taxele acestea sunt o piedică pentru răspândirea cărţilor franceze. Raportul institutului de cooperaţie intelectuală arată că taxele puse în Franţa pricinuiesc dificultăţi serioase editorilor străini şi, fără îndoială şi importatorilor francezi. Desigur taxele din ţările latine pricinuesc editorilor francezi aceleaşi neplăceri, iar clienţilor lor cheltueli suplimentare. Dacă le-am suprima la noi, am îndemna cu aceasta pe cumpărătorii cărţii noastre să le suprime şi ei.

De aceia nu înţeleg dece o ţară ca a noastră, care exportă mult mai multe cărţi decât importă, nu ia iniţiativa unei politici liber-schimbiste în materie de cărţi şi nu imită pe vecinii ei mai înaintaţi, care au desfiinţat toate obstacolele la răspândirea şi circulaţia cărţilor".

Teixeira de Pascoaes

Este numele celui mai bun poet de astăzi al Portugaliei. Teixeira de Pascoaes (Joaquim Pereira Teixeira de Vasconcellos) s'a născut la Amarante în provincia Douro, la 2 Noembrie 1877. A învăţat la Amarante şi Universitatea la Coimbra. Vocaţiunea lui lirică s'a deşteptat pentru prima oară în atmosfera încântătoare dela Mondégo.

In 1897 publică prima lui culegere de versuri: „Sempra"; în 1899 dă „Terra prohibida" două volume. In August 1901 părăsi definitiv Coimbra, ca să se aşeze la Porto, în vederea exercitării profesiunii de avocat. Dar profesiunea aceasta nu este pentru el. După un timp se întoarce în ţinuturile lui natale, în mijlocul munţilor. Acolo, în liniştea virgiliană, scrie el şi publică cea mai bună parte a operei lui: Jesus e Pan" (1903), „Vida Eterea" (1904), „As Sombras" (1907), Maranos (1909), „Virgem da Noite" (1909), „Regreso ao Paraiso" (1912). „Intoarcerea în Paradis" este o operă cu imagini puternice, plină de un simbolism metafizic, o adevărată poemă a sufletului fără echivalent în vre-o altă literatură, dar care are ceva din alura dantescă, (spune d. Philéas Lebesgue în „Revue bleue").

O bună parte din opera lui va fi tradusă în limba franceză. Aceste cinci versuri din culegerea „Cantos indecisos", definesc de minune pe poet:

Inimă!
Niciodată nu odihneşti în pieptul meu.
Auzi amorul cum plânge...
E-adevărat că nici un fluviu nu doarme
în albia lui:
Vocea mării îl chiamă neîncetat.

Pascoaes a ajuns, ca poet, să totalizeze în el multele aspiraţiuni instinctive ale rasei. Un fel de Eminescu al Portugaliei. — *G. B.*

Literatura rusească

In *Revue de Paris,* d. Vladimir Pozner publică un studiu despre literatura rusească de la 1917 încoace; dăm aici concluzia acestui studiu: „Dela sfârşitul secolului trecut până în preziua loviturii de stat, literatura rusească vorbea de moarte şi de lumea cealaltă. Revoluţia i-a dat simţul realităţilor. După ce au umblat după „raporturi misterioase cu alte universuri" (Dostoievski), scriitorii putură să constate că şi pământul merită să te ocupi de el. După gusturi, se poate vedea în asta o simplificare sau o scădere. De altfel, după Dostoievski, a venit Leonid Andreiev şi atâţia alţii: dereticarea se impunea. Evenimentele n'au făcut poate decât să grăbească şi să întărească o reacţiune necesară.

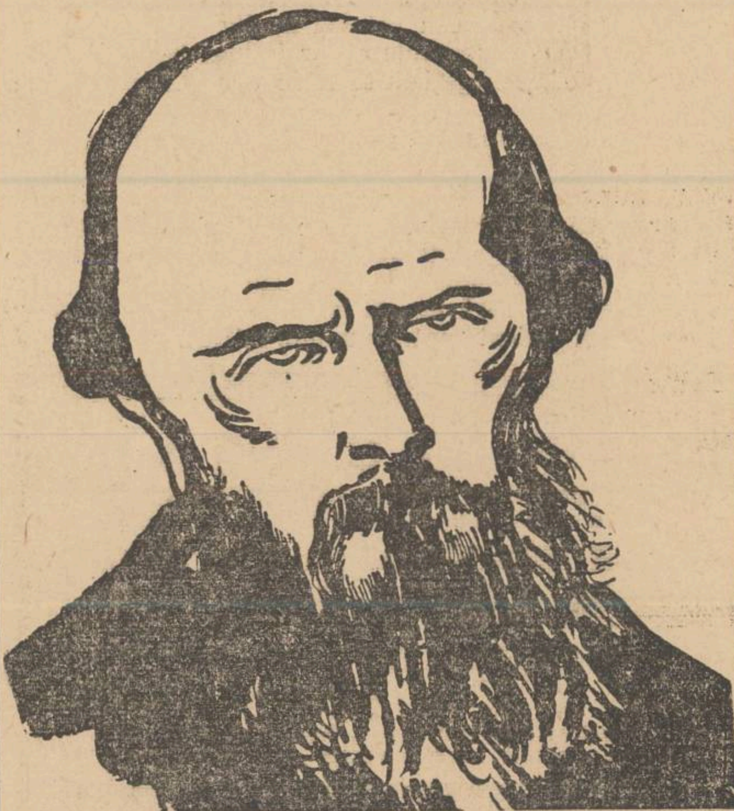
Simplificare. Dragoste de viaţă, de acţiune. Intâietatea materialului, a trupului. Reflexe învingătoare ale gândurilor. Psihologia în funcţie de fiziologie. Babel, Pilniak, Ivanov, Nikitin, Seifullina, Vessioly, Tihonov, Fadeev, admit importanţa „operelor spiritului", dar au convingerea că, în cei câţiva ani cât au avut deaface nu cu cărţile ci cu realitatea, au înţeles că şi „operele trupului" au importanţa lor şi că ele stăpânesc fiinţa omenească. Toată literatura rusească poate zice cu Vsevolod Ivanov: „Din 1917 încoace, singura mea cale e calea oamenilor şi sunt încântat că sunt viu".

LAMA de RAS
CEA MAI BUNA
CEA MAI FINA
DIAMOND
REGISTERED
DIAMOND
THE BLADE OF HIGHEST QUALITY

Dostoiewski logodnic

De curând s'au publicat nişte scrisori necunoscute, găsite întâmplător, ale lui Dostoiewski, unele dintr'o epocă relativ puţin cunoscută din viaţă — cum îl numeşte Gide — a „celui mai mare romancier al lumii". Când munca silnică i-a fost preschimbată în deportare, autorităţile ţariste l'au „vărsat" în batalionul 7 de linie, siberian, la Semipalatinsk. Aci a trăit foarte sărac, suferind atacuri puternice de epilepsie, dorind să se întoarcă 'n Rusia, să scrie. Scrisoarea pe care o publicăm mai la vale, şi din care avem imaginea unui Dostoiewski logodnic, a fost adresată fratelui său. După ce-l învinueşte că n'a răspuns la alte scrisori şi-i descrie starea jalnică în care l'a adus sărăcia, scriitorul urmează:

...Ţi-ai dat poate seama, după aluziile din scrisorile mele trecute, că sunt îndrăgostit de o femeie. Se numeşte Maria Dimitrievna Issaieva. Era căsătorită cu cel mai bun prieten al meu pe care-l iubeam ca pe un frate. Fireşte, iubirea mea era tainică şi disperată. Soţul ei n'avea slujbă; după aşteptare lungă a fost numit într'un serviciu, la Kuzneţk, guvernământul Tomsk. După două luni, a murit. Iţi închipui disperarea mea, aflând moartea lui: femeia rămânea singură, cu un copil mic, într'un colţ pierdut al Siberiei, fără ocrotire şi fără ajutor. Pierdusem capul. Am împrumutat bani unde am putut şi i-am trimis. Tatăl ei, care locueşte la Astrahan, a chemat-o la el. Dar ea voia să-şi vâre întâi copilul în Corpul Cadeţilor din Siberia. Cu ce l'ar fi crescut la Astrahan? Ar fi însemnat să cadă 'n sarcina bătrânului, care mai are şi alte fete. Ne-am scris multă vreme. Eram sigur că 'nţelesese că o iubeam. Totuşi, simplu soldat, nu-i puteam propune să devie soţia mea. Ce soartă ar fi avut cu mine ? Toate aceste îndoeli m'au chinuit la început, dar de 'ndată ce am dobândit promoţia, am întrebat-o dacă vrea să-mi fie soţie şi i-am explicat situaţia mea, sincer şi cinstit. Ea a primit şi mi-a răspuns :

Da. Căsătoria noastră va avea loc *cu siguranţă.* Dragul meu, te rog: nu te mâhni din pricina mea şi mai cu seamă nu încerca să mă convingi să fac altfel. Hotărîrea mea este *irevocabilă,* şi scrisoarea ta, de altfel, va sosi aci după ce totul se va fi încheiat. Am 36 de ani şi mă vei întreba: „Cu ce veţi trăi?..." Află, dragul meu, că am nevoe de puţin, de foarte puţin ca să trăesc cu soţia mea.

Caracterul, inteligenţa Mariei Dimitrievna nu se găsesc la o mie de femei. Ştie că nu-i pot oferi prea mult, ştie de-asemenea că nu vom suferi o mizerie *prea mare,* că sunt un om cinstit şi voi şti s'o fac fericită. Am nevoe numai de 600 de ruble pe an. Şi ca să dobândesc aceşti bani, am încredere în măreţia Ţarului, în măreţia fiinţei adorate, care ne guvernează (Ţarul Alexandru II, care i-a ridicat în ultima clipă osânda la moarte N. R.). Cred că va îngădui să-mi public lucrările. Indrăznesc să hrănesc în mine siguranţa că această speranţă nu e o nălucire.

Dragă frate, nepreţuitul meu prieten, nu te ridica împotriva mea, ci vino-mi în ajutor şi vei fi pentru mine mai mult decât un prieten şi un frate. N'am o copeică şi banii sunt lucrul cel mai de preţ. Am hotărît să mă împrumut. Cunosc un bogătaş, binevoitor mie. Mă voi duce la el. Am nevoe de o mulţime de lucruri. Trebue să închiriez o casă, cu cel puţin trei camere, să cumpăr mobila strict necesară. Trebue să mă 'mbrac şi s'o ajut şi pe ea. Am nevoe de o mulţime de lucruri de care nu mă pot lipsi, şi care costă scump. Trebue să trimit după nevastă-mea o caleaşcă închisă, cu trei cai — dus şi înapoiat: adică 1500 de verste, fă socoteala cât costă. Nu mi-am putut complecta încă echipamentul de ofiţer. Trăesc din leafă. Dar e greu să cumpăr toate de-odată.

După căsătorie va trebui să trăesc până mi se va hotărî soarta; bizuindu-mă pe ce am scris până acum, vreau să împrumut 600 de ruble. Abea îmi va ajunge. Voi putea face împrumutul, căci am lucruri de publicat de peste 1000 de ruble. Mâine voi scrie şi unchiului nostru.

Şi acum mai am o rugăminte, către *tine.* Frate, ajută-mă pentru ultima oară. Ştiu că n'ai bani, totuşi am nevoe de anumite lucruri, *anume pentru ea.*

Vreau să i-le fac dar, şi mi-e cu neputinţă să le cumpăr aici căci costă de două ori mai scump. Dacă aşi fi avut bani ţi-aşi fi trimis, dar n'am şi de-aceia te rog, nu-mi refuza acest *ultim* ajutor. Dar te rog de-asemenea: dacă n'ai bani, atunci nu-ţi face inimă rea de loc, căci te înţeleg şi te cunosc.

Iată ce aşi voi să am; sunt aproape indispensabile:

1) O pălărie *de Paşti* (pe aci nu sunt de loc) fireşte, aşa cum se va purta la primăvară.

2) *Numaidecât,* mătasă de rochie (să fie *glacé)* de culoarea care se poartă. (Ea e blondă, talie săltată, foarte bine făcută, seamănă cu Emilia Feodorovna).

O *mantilă* (de catifea sau altfel) pe gustul tău;

O *jumătate duzină* de batiste de damă, pânză de Olandă, fină;

Două *bonete* (cu funte albastre, dacă se poate) nu scumpe, dar drăguţe;

Un *fişiu* cu dantelă de lână (dacă nu e prea scump).

N. B. — Dacă aceste *pretenţii* ţi se par *pretenţii,* dacă-ţi vine să râzi citind această listă care se urcă la aproape *100* de ruble, n'ai decât să râzi şi să mă refuzi. Dar dacă pricepi dorinţa mea de a-i face un dar, dacă înţelegi că nu m'am putut reţine şi a trebuit să-ţi scriu, *nu vei râde* de mine, ci mă vei erta.

Aşa dar, rămâi cu bine! Te îmbrăţişez din tot sufletul. şi urează-mi să fiu fericit. Te îmbrăţişez. Salutări din parte-mi Emiliei Fedorovna, îmbrăţişează copiii şi în numele lui Cristos, răspunde-mi numaidecât.

Fratele tău, *F. Dostoievski*

„A primit oare în 1857 F. Dostoievski pentru viitoarea lui soţie pălăria de Paşti, mătasa de rochie, mantila, batistele de Olandă, bonetele şi fişiul ? —*A*

INSEMNĂRI

Moartea lui André Rivoire

Din Paris s'a anunțat moartea lui André Rivoire, poet și dramaturg francez. Născut în 1872, Rivoire și-a început activitatea literară cu un volum de versuri, *Les Vierges*, publicat în 1895. Urmează *Le Songe d'Amour*, în 1900 și alte culegeri de versuri de inspirație delicată și grațioasă. Expresiile lui sunt în acelaș timp sobre și subtile.

In 1905 și-a terminat prima piesă, *Il était une bergère;* cele mai cunoscute piese ale lui sunt *Le bon roi Dagobert* (1908) și *Mon ami Teddy* (1910). In afară de aceste comedii fanteziste și spirituale, a mai scris multe altele, mare parte din ele — în versuri.

Fără să aibă avânt grandios, Rivoire va rămânea unul din cei mai plăcuți poeți ai epocii noastre.

* * *

Manuscrisele rămase dela André Rivoire vor fi strânse și publicate de d. Richard, fost secretar al asociației scriitorilor francezi.

In momentul când s'a îmbolnăvit, acum trei luni, Rivoire începuse mai multe lucrări pe care nu le-a mai putut sfârși: *Viața lui Jean de Tinan, Viața lui Toulouse Lautrec* și altele.

Rivoire a fost cel dintâi care a avut ideia să pună în mod metodic, fonograful în serviciul poeziei. El a alcătuit un album de plăci de gramofon, cu poezii recitate de autorii lor. Rezultatul fiind satisfăcător, Rivoire avea de gând să facă o antologie complectă a poeților francezi în viață.

Van Gogh la Borinage

Câți știu că *Van Gogh*, unul din pictorii cei mai de seamă dela sfârșitul veacului trecut, a fost un suflet de o rară elevație morală, care se credea destinat altei meniri și s'a pomenit închipuind, din linii, curbe și culori, o nouă înfățișare a lumii?...

Acum o jumătate de veac, la 1878, la gura unei mine de cărbuni din Belgia sta un tânăr evanghelist din misiunea protestantă care încerca mereu să deseneze chipurile minerilor ivindu-se din noaptea adâncă a cărbunilor. Venise nu pentru desen, ci ca să le predice Evanghelia. *Vincent van Gogh* avea atunci 26 de ani și n'avea nici o idee de artă și de pictură. A închiriat la doamna Denis din Wasmes o cămăruță sărăcăcioasă, preda lecții copiilor și se hrănea aproape numai cu pâine și cafea neagră. Apoi s'a mutat, de teamă ca nu cumva acest confort să-l moaie, a băut numai apă și s'a adăpostit într'o cocioabă țărănească dărăpănată din Petit-Wasmes, unde se culca, noaptea, în fața căminului fără foc, pe un petec de sac. Era singur. Nu făcea foc, n'avea nici masă nici scaun și nu dorea nimic alt decât să ajute pe ceilalți. Hainele pe care le avusese, întrucât se putuse lipsi de ele, le dăruise. In fiecare duminică seară citea un fragment din Biblie într'un vechiu salon de dans, Salon Bébé. Aci se adunau mineri cu credință, întunecați și uscați, după ce munciseră ziua'ntreagă la sute de metri adâncime sub pământ. Pastorul Vincent era drag tuturor, deși arăta mai mult a medicinist decât a propovăduitor. Pe vremea aceia minerii erau tot atât de săraci și cum nu aveau nimic de așteptat, așteptau o minune. Acum chiar, un spiritist anunță la Wasmes o ședință pentru săptămâna viitoare și mai ieri un hipnotizator a pus lumea în uimire. Pe-atunci, când băeții trebuiau să meargă la militărie să tragă sorții, mamele se duceau la pastorul Vincent ca la un profet și-l rugau să intervie pe lângă Dumnezeu să le scape copiii de armată.

Tot ce primea din Olanda, dela părinți, dăruia minerilor. Le dăruia și cămășile curate pe care i le trimetea mama și banii frățiorului Theo. Săpunul era un lux — el voia să fie negru și murdar ca minerii, să nu se deosibească întru nimic de ei și minerii care l'au cunoscut, povestesc că se se mânjea cu cărbuni pe mâini și pe față. In fiecare zi era chinuit de aceiași remușcare: că nu lucrează în mină, că nu'mparte chinul și pericolul cu ei. Seara le spunea că și Mântuitorul a fost sărac și s'a născut în iesle murdare. Voia să ajute oamenilor și să fie altfel decât acel ticălos bețiv de care se temeau femeile și copiii. De nenumărate ori s'a lăsat înjurat și scuipat de acel desfrânat, până l-a convertit la Evanghelie. Vincent nu era luat prea în serios la Wasmes, poate din pricina vârstei, dar era iubit de toți.

In 1879 au avut loc două catastrofe miniere (la 16 April la Quaregnon, la 16 Decembrie la Frameries). Sute de mineri au pierit, alte sute au fost scoși greu răniți, mutilați și arși. Zile întregi, fără a lua ceva în gură, fără a se gândi la somn, a stat lângă răniți, legându-i cu ultimele zdrențe care mai rămăseseră pe el.

Dar într'o bună zi sentimentele materne ale doamnei Denis, gazda lui din Wasmes, biruiră. Ea băgase de seamă „que le jeune Monsieur n'était pas comme tous les autres" și scrise o scrisoare la Nuenen, mamei lui Vincent precum că e de datorie să-i scrie doamnei pastor, deoarece tânărul Van Gogh se'ngrijește prea puțin de sănătate, că și-a dat minerilor săraci nu numai plapuma, dar și cămașa, că umblă neîmbrăcat și încălțat ca vai de lume.

Doamna Pastor în urma acestei scrisori a trimis pe soțul ei în regiunea Borinage. Vincent a fost găsit slab, sub-alimentat și la capătul puterilor. Câțiva mineri bătrâni ședeau în jurul peticului de sac. S'a lăsat îngrijit ca un copil, dus înapoi la doamna Denis, unde mai locuise. După ce s'a mai îndreptat, se ducea de se așeza în fiecare zi la gura minei și începea să deseneze. Nimeni nu-i putea spune dacă desenele lui însemnau ceva. Locuitorii regiunii Borinage îl iubeau, dar nu-l luau în serios, nici ca propovăduitor al Evangheliei, și nici ca desenator. Și-apoi cine era să-l ajute? să-l învețe?... Poate la Bruxelles — și a plecat la Bruxelles pe jos. N'avea bani, nici de mâncare și da desenele lui brutarilor, pe câte o pâine. Fusese doi ani evanghelistul misiunii protestante... Iși găsise însfârșit chemarea.

La arhiva bisericii din Mons se poate citi o hârtie îngălbenită, un referat din anii 1875-1880 în care misiunea protestantă din Belgia la capitolul Wasmes raportează că „experiența cu tânărul olandez Van Gogh n'a împlinit așteptările care se puseseră în el, lipsindu-i cu desăvârșire darul elocvenței". Anul următor a fost numit evanghelist la Borinage, d. Hutton, despre care neexistând nici un referat, se poate presupune că se împlineau așteptările puse în el și avea darul elocvenței. — *A.*

Un inedit al lui Dostoiewski

Revista „Monde" publică un fragment dintr'un text al lui Dostoievski, intitulat „Un spiriduș" și necunoscut până astăzi. Această povestire avea să facă parte din ciclul „Povestirilor unui om cu experiență", publicate în 1848 în „Memoriile Patriei". Fragmentul a fost găsit pe o foaie de hârtie de format obișnuit, scrisă pe amândouă părțile de mâna lui Dostoievski.

Politica și literatura

Poate politica să ațâțe imaginația și sensibilitatea unui poet? Iată întrebarea pe care și-o pune în „La Victoire" d. Ernest Prévost, în legătură cu matineul poetic consacrat de Comedia Franceză celor „trei culori glorioase". Rezultatele la care ajunge d. Prévost sunt că numai rare ori politica poate inspira un poet, atunci când ea devine ură personală, ca la Victor Hugo bunăoară. Și încă și atunci, ea nu dă adevărata măsură a unui talent, căci „Les Châtiments" nu sunt partea cea mai bună a operei lui Hugo.

Meritele contesei de Ségur

Cu privire la o nouă ediție a operelor contesei de Ségur, d. Auguste Bailly scrie în *Ric et Rac:* „Marele merit al contesei de Ségur a fost că a știut să se inspire din observația imediată, aproape fără nici o transpoziție. Oamenii din popor pe care-i descrie îi avea sub ochi.... D-na de Ségur se mulțumește să sublinieze trăsăturile, să simplifice liniile, și lasă evenimentelelor grija să combine o moralitate. Din punctul acesta de vedere poate că nu e exagerat s'o compari cu La Fontaine : aceiați falsă naivitate, pătrundere, malițiozitate ascunsă, artă savantă, dar cu aparență de spontaneitate, ca La Fontaine".

Periplul lui Virgiliu

D. Mussolini a primit în audiență pe cele 200 de personalități care vor lua parte la călătoria virgiliană organizată cu ocazia bimilenarului lui Virgiliu. Călătoria va atinge toate punctele maritime pe care le-a pomenit Virgiliu în *Eneida.* Ea va începe la 15 Septembrie și se va sfârși la 28 ale aceleiaș luni. Va începe dela Brindisi, va trece prin Tarent, prin Siracuza, Palermo, Capri, Neapole și se va sfârși la vărsarea Tibrului. Din Roma, excursioniștii vor pleca la Lavinium, la Laurentium și la Ardea.

Această călătorie a fost propusă de d. Romagnoli, membru al academiei italiene și a fost organizată de academie. Un oarecare număr de străini va lua parte la ea împreună cu italienii.

Dar ca să fie dată o imagine exactă a călătoriei lui Aeneas, ar fi trebuit să plece din Asia și să treacă pe la Cartagina.

Poezia și cinematograful

Abatele Bremond răspunde în Comoedia la întrebarea dacă ar primi să facă un film:

„Un poet — și în calitate de poet — să facă un film! Nici nu îndrăznesc să realizez ideia pe care aceste două cuvinte o exprimă, atât îmi pare de monstruoasă! Atât e de evident pentru mine că nu se va filma niciodată decât ceiace e impur!

„Poezia și cinematograful, după mine, sunt incompatibile: cine se îndoiește de asta, n'a citit niciodată în mod poetic un poet".

O statistică a bibliotecilor

O recentă statistică a bibliotecilor din toată lumea arată că cel mai mare număr îl are Germania: din 38.000 de biblioteci câte există pe tot pământul, Germania are o sută, cu un total de 29.600.000 de volume. In rândul al doilea vine Franța cu 19.000.000 de volume, dintre care numai Biblioteca Națională din Paris, cea mai importantă din lume, are patru milioane și jumătate. Locul al doilea la clasamentul individual îl are Biblioteca națională din Leningrad, cu patru milioane de cărți, iar British Museum, care era considerată până acuma ca cea mai mare din lume, nu e decât a treia. Cât despre bibliotecile românești, nu se pomenește nimic de ele.

Calomnii de vânzare

Acum patruzeci de ani se putea vedea pe ulițele cele mai întunecate ale Moscovei, pe maidanele cele mai murdare din dosul locuințelor, în cârciumile cele mai sordide și compromise dela periferie, un vagabond în zdrențe, care cânta din armonică. O gloată numeroasă îi făcea alai. Nu numai din pricina armonicei se adunau oamenii în jurul vagabondului. Pururi beat, în haine de pușcăriaș, rupte, individul își avea un comerț al lui, prin cârciumile și tavernele Moscovei. Vindea calomnii și trivialități asupra poeților proeminenți ai Rusiei și clienții lui nu erau totdeauna vizitatorii obicinuiți ai periferiilor, ci uneori colaboratorii ziarelor de mare scandal din Rusia, care-și notau cu luare aminte destăinuirile bătrânului. Trivialitățile vândute de vagabond aveau preț ridicat: o porcărie asupra lui Dostoievski sau Bakunin costa 25 de copeici, una asupra lui Turgheniev, Nekrasov sau Tolstoi numai 15 copeici. Vagabondul disprețuia într'atât pe Pușkin și Lermontov încât vulgaritățile asupra lor le vindea numai cu 5 copeici. Trivialitățile povestite de bătrân erau simple calomnii. Despre Nekrasov bunăoară, povestea că i-a furat lui, vagabondului, 10.000 de ruble. Turgheniev l-a înșelat și l-a făcut să-și piardă o moșie, și așa mai departe. Cei mai mulți din ascultători luau pe bătrân drept un biet nebun și numai puțini din colaboratorii gazetelor de scandal știau că într'adevăr vagabondul fusese, cu mulți ani înainte, prietenul tuturor scriitorilor amintiți mai sus și că el însuși fusese socotit, deși numai câteva luni, unul din cei mai de seamă poeți ai Rusiei.

Numele vânzătorului de porcării era Nicolae Uspenski, de care acum de curând criticul Ciucovski s'a ocupat într'un volum anume. La vârsta de 20 de ani Uspenski a scris primele lui schițe din viața țăranilor ruși și toată critica progresivă a Rusiei l-a consacrat ca cel mai mare poet al Rusiei. Gloria n'a ținut însă prea mult. După doi ani critica l'a socotit răposat, și de-atunci a început decadența lui, care l'a dus până la trista meserie de vânzător de calomnii. In zadar s'au străduit Nekrasov, Turgheniev și Tolstoi să-l puie iar pe picioare. Toate încercările au dus la calomnii din partea lui Uspenski a scris primele lui schițe din viața țăranilor și mizantrop. „Scriitorul" călătorea cu trivialitățile și un crocodil împăiat, pe care-l arăta la bâlciuri, prin toată Rusia și înainte de a muri a fost colaboratorul celei mai murdare gazete din Moscova „Distracția". In 1889 au apărut în această gazetă „amintirile" lui scrise în delir, în care a consemnat toate vulgaritățile pe care le putea vărsa asupra literaturei ruse. Unele au prins — căci nimic nu prinde mai ușor ca buruiana și calomnia — și a fost nevoe de cercetări amănunțite și documentate din partea istoricilor literari ca multe murdării care pătau numele unor scriitori de valoarea lui Tolstoi, Turgheniev, Dostoievschi, să fie înlăturate. — *A.*

Mărunte

— Silvain, decanul Comediei Franceze, a cărui moarte ne-o anunță telegraful, era un om de duh. In timpul din urmă, publicul începuse să nu-l mai agreeze. Pe când juca o piesă de Molière, a fost chiar fluerat.

— Il flueră pe Molière!, — oftă Silvain, ridicând mâinile la cer.

— Anul acesta va fi sărbătorit scriitorul Benjamin Constant, mort în 1830. D. Dumont-Wilden va publica în Octombrie, la N. R. F., un volum despre viața lui Benjamin Constant.

— Secretarul perpetuu al academiei flamande din Belgia, a comunicat colegilor săi, reuniți în ședință plenară, textul unei decizii regale care ridică numărul membrilor acestei academii de la 25 la 30. Tot 30 sunt și membrii academiei franceze din Belgia. Alegerea noilor academicieni va avea loc în Noembrie, odată cu alegerea biroului.

— Un șofeur din Levallois (lângă Paris) și-a scris impresiile și amintirile de când a fost în serviciul unei miliardare americane. Cartea este intitulată *Au service d'une milliardaire américaine,* iar autorul se numește Emile Ammann.

— Guvernul englez a acordat o pensie de 100 de lire (80.000 de lei) scriitoarei Mary St. Leger Harrison, care sub pseudonimul Lucas Malet, a publicat numeroase romane. Cele mai cunoscute sunt: *Mrs Lorimer; Little Peter, Adrian Savage, A. Counsel of perfection,* etc.,

— Direcția artistică a celebrului teatru *Scala* din Milano, a fost încredințată unei fete de douăzeci și șase de ani, domnișoarei Anita Colombo.

Domnișoara Colombo fusese secretara directorului precedent, mort de curând.

— Academia franceză a acordat premiul Broquette-Gonin, în valoare de 10.000 de franci, d-lui Henri Malo, istoric și bibliotecar al Institutului. D. Malo a publicat mai multe lucrări despre ducesa d'Abrantès, despre Sophie și Delphine Gay, apoi lucrări de istorie maritimă, în care a făcut dovadă nu numai de pregătire științifică, ci și de talent literar. De altfel a debutat în literatură cu versuri.

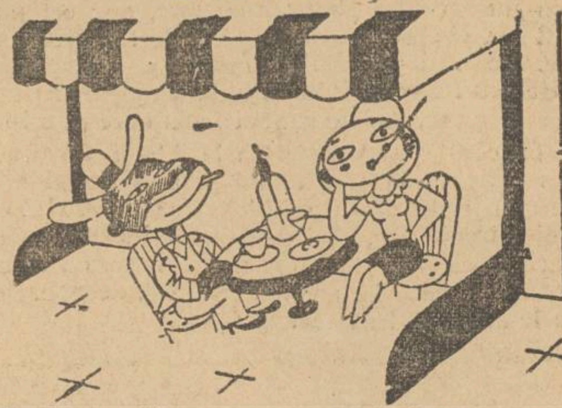
— In fiecare an, la ziua de naștere a lui Goethe, se decerne la Francfurt, unui scriitor, premiul Goethe, în valoare de 10.000 de mărci. Anul acesta premiul a fost acordat lui Sigmund Freud, autorul psihanalizei. Știrea aceasta a fost foarte bine primită în cercurile literare germane, căci i se atribue lui Goethe un interes particular pentru psihologie, care, ce e drept, pe vremea lui nu prea era dezvoltată.

— Scriitorul ceh Dvorak, care, acum cinci ani, a stigmatizat în piesa „Matei, om cinstit" personagiile corupte ale Cehoslovaciei, se prezintă acum înaintea unui tribunal militar. El era colonel medic la Praga; în această calitate se pretinde că ar fi luat bani dela mai mulți industriași bogați ca să le scutească băieții de armată.

— Despre comerțul de cărți, d. J.-F. Desthieux scrie în „l'Homme libre": „Cartea bună e prea scumpă. Scăderea francului, statisticile și orice socoteli matematice nu vor putea niciodată schimba psihologia cititorului. Și cititorul lacom de cărți noi care poate plăti cincisprezece franci un volumaș de două sute de pagini nu se găsește pe toate cărările... Criza actuală arată că prețul cărții e prea ridicat pentru pungile mijlocii".

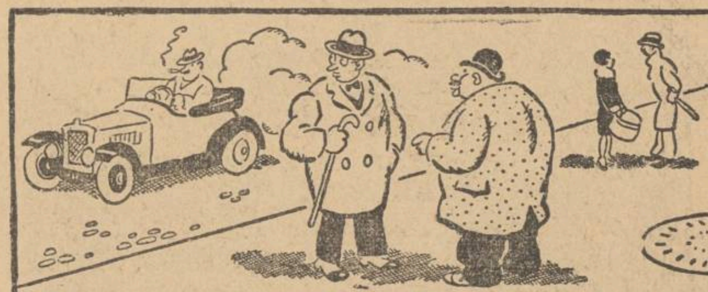
IN VACANȚĂ
Trebue să răscumpărați vremea lecturilor inutile și banale
ORICE IUBITOR AL CĂRȚII VA CITI :
ARIEL sau
VIAȚA LUI SHELLEY
de ANDRÉ MAUROIS
apărută în Editura „Adeverul" intr'o excelentă traducere romînească

Distracție

EA: De multă vreme ești negru?

Totul e posibil

— Uite-l pe Rotschild. Când te gândești că întâia oară când l-am văzut n'avea nici cămașă pe el!
— Nu se poate!
— Ba da, era la baie!

Neplăcerile progresului

— Telefonul e un instrument necuviincios...
— ???
— Da, mănânci fasole la București și se află la Iași!

Criza, servitorilor în Franța

— Curaj, Cazimir!... să vezi că o să-i plăcem!

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SARINDAR) No. 7—11